

6. II 17.

DA BOX

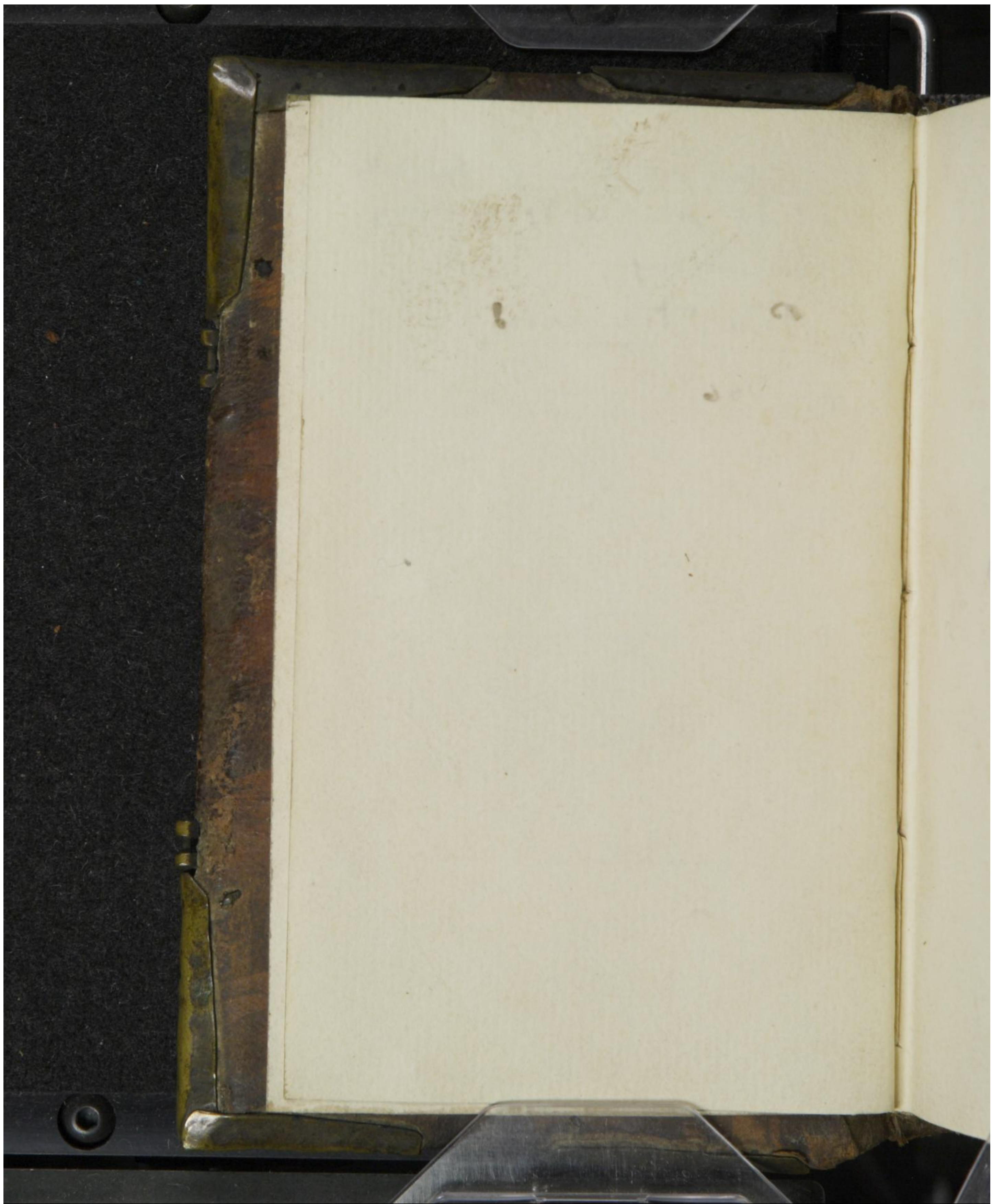

SIGURD & GUDRUN
WAN- DEL·
·EX LIBRIS·

BIBLIOTHECA REG. HAFNIENSIS

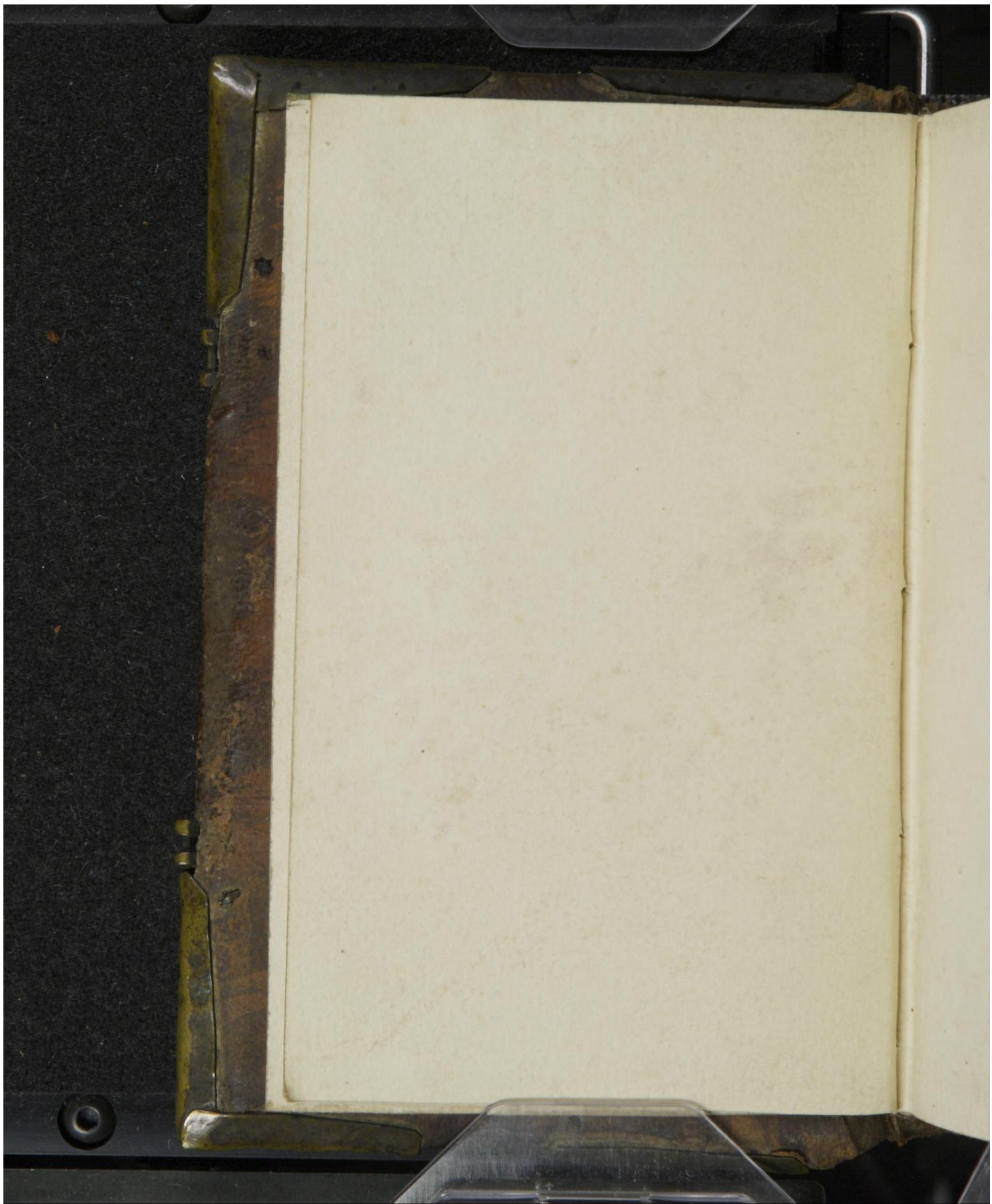
Vdlæggelse paa Söndags ~~Epistoler~~ Evangelier
~~etc.~~ aff Johannes Spangenberg
Fordansket af
Peder Tidemand.
~~Kbh.~~ efter 1562.

J. Spangenberg
Udlæggelse over Evangelierne
III

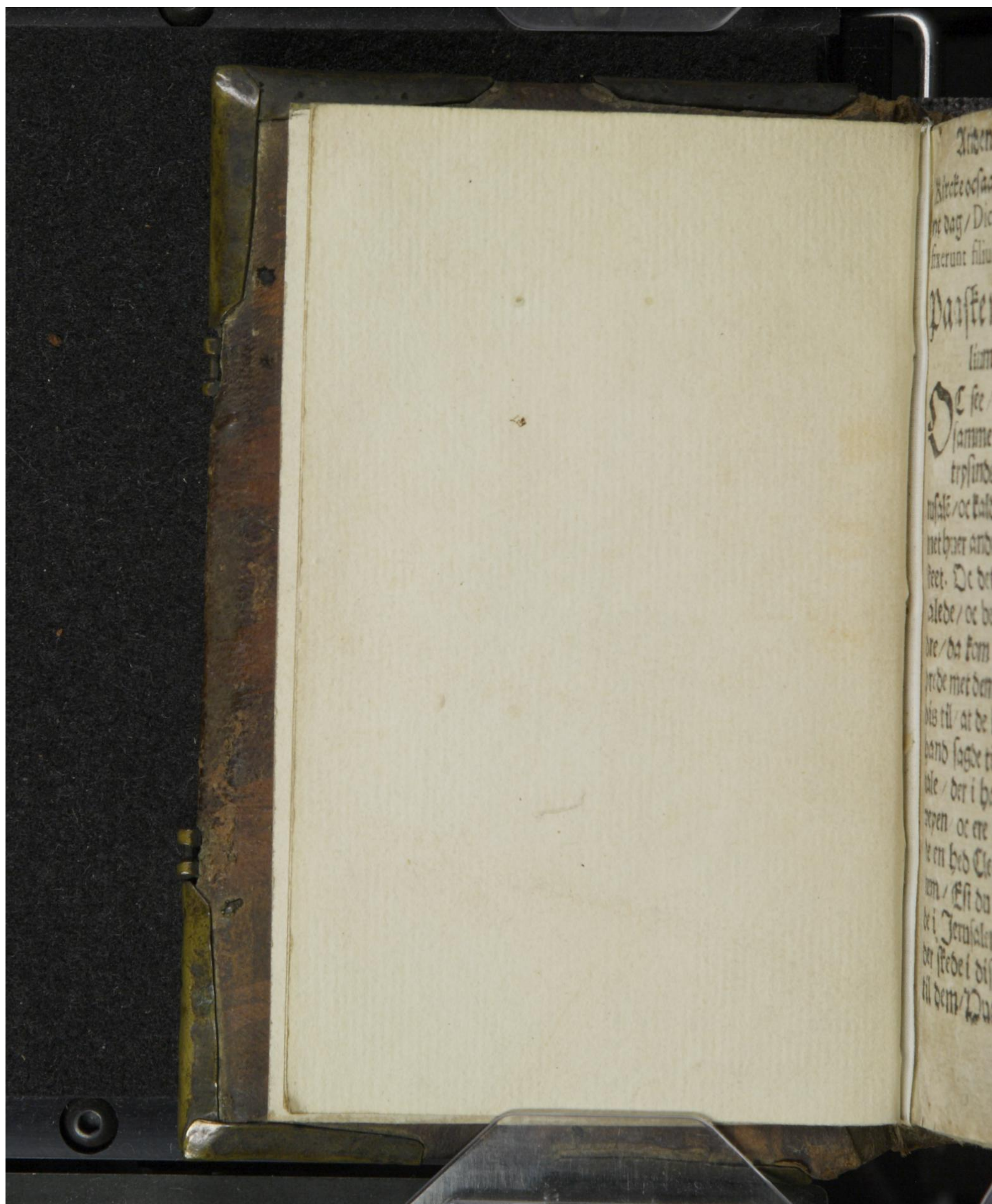

DET KONGELIGE
BIBLIOTHEK

DET KONGELIGE
BIBLIOTHEK

Kircke ocsaa siunger om den [illegible]ffn/ne dag / Dicant nunc Iudei, qui cruci-fixerunt filium Dei &c.

Paaskemondag / Euangelium / Luce XXIIII.

OC see / tho aff dem ginge den samme dag til en By / som vaar trysinds tiue Agre longt fra Jerusalē / oc kaldis Emaus / oc de talede met huer andre om alt dette / der vaar skeet. Oc det begaff sig / der de saa talede / oc bespurde sig met huer andre / da kom Jesus til dem / oc vandrede met dem / Men deris Oyen huldis til / at de kiende hannem icke. Oc hand sagde til dem / Huad er det faar tale / der i handle mellem eder paa veyen / oc ere bedrøffuede? Da suarede en hed Cleophas / oc sagde til hannem / Est du alene iblant de fremmede i Jerusalem / som icke veed / huad der skede i disse dage? Oc hand sagde til dem / Huad er det?

... sagde de til hannem / Det
n Jesu aff Nazareth / huilcken der vaar en Prophete / mectig i gerninger oc ord / faar Gud oc alle Folck / huorledis vore ypperste Prester oc Offuerster / antuordede hannem hen / til Dødens fordømmelse / oc kaarsfeste hannem / Men wi haabedis / at hand skulde forløsd Jsrael / Oc offuer alt dette / er det i dag den tredie dag / at dette skede. Der haffue oc nogle forferdet oss aff voris Quinder / de vaare aarle hoss Graffuen / oc funde icke hans legeme / de komme oc sige / at de saae en Engle syn / huilcke der sige / at hand leffuer / Oc nogle aff oss ginge bort til Graffuen / oc befunde det saa / som Quinderne sagde / men hannem funde de icke.

Oc hand sagde til dem / O i Daarer oc senhiertede til at tro alt det / som Propheterne haffue sagd / Skulde Christus icke lide saadant / oc indgaa til

til sin herlighed? Oc hand be[illegible]/ fra Mose oc alle Propheter/ oc lagde dem alle Scriffter vd / som vaare sagde om hannem. Oc de komme nær til Byen / der de ginge til / oc Hand loed som hand vilde gaa lenger/ Oc de nødde hannem til/ oc sagde / Bliff hoss oss/ thi det stunder til afften/oc dagen er forløben/ Oc hand gick ind at bliffue hoss dem.

Oc det skede/ der hand sad til bords met dem/ da tog hand Brødet/ tackede / brød det / oc gaff dem det. Da bleffue deris Øyen opladne/ oc de kende hannem / Oc hand forsuant faar dem. Oc de sagde til huer andre/ Brende icke vort hierte i oss/ der hand talede met oss paa veyen/ oc der hand oplod oss Scrifften? Oc de stode op den samme time / vende til Jerusalem igen / oc funde de Eleffue forsamlede/ oc dem som vaare hoss dem/ huilcke der sagde/ Herren er visselige

..nden / oc obenbaret Simoni / ..c de fortalde dem / det som vaar skeet paa veyen / oc huorledis hand bleff kient aff dem / i det / at Hand brød Brødet.

Huor offte obenbarede Christus sig paa sin obenbarelsis dag?

Fem gonge. Først / faar Maria Magdalena / Marci i det sidste. Anden gond / faar Quinderne / Matth. i det sidste. Tredie gong / faar Petro. Fierde gong / faar detho Disciple paa veyen til Emaus / Luce i det sidste. Femte gong / om afftenen faar de Elleffue Disciple Luce i det sidste.

Huor faare obenbarede Christus sig faar disse tho Disciple paa veyen?

Paa det hand vilde giffue til kiende / at hand haffuer stor behagelighed til gudelig snack oc tale. Thi huad som hand haffde tilforn loffuet oc tilsagd met ord Matthei xviij. Huor som tho

tho eller tre ere forsamlede i mit Naffn/ der er ieg mit iblant dem/ Det beuiser hand her met gerningen.

Huor faare obenbarede hand sig som en Pillegrim eller fremmet?

Lige saadan som hand er i deris Hierter/ saa obenbarer hand sig faar dem/ spør at/ huad de tale met huer andre/ at hand der met vil locke dem til/ at giffue deris vantro til kiende/ oc haffue aarsage til at straffe oc vnderuise dem. Oc Cleophas sagde til hannem/ Est du alene iblant de fremmede i Jerusalem/ som icke veed/ huad der skede i disse dage? Oc hand sagde til hannem/ Huilcket? Da sagde de til hannem/ Det om Jesu aff Nazareth/ huilcken der vaar en mectig Prophete/ i ord oc gerninger/ faar Gud oc alle Folck/ huorledis vore ypperste Prester oc Øffuerster antuordede hannem hen til Dødens fordømmelse/ oc Kaarsfeste hannem/ Men wi haabedis/ at

hand ſkulde forløſe Jſrael / Oc offuer
alt dette er det i dag den tredie dag /
at dette ſkede / Der haffue ocſaa nogle
aff voris Quinder forferdet oſſ / de
vaare aarle hoſſ Graffuen / funde hans
legeme icke / oc komme oc ſige / at de
haffue ſeet en Engle ſyn / huilcke der
ſige / at hand leffuer / Oc nogle aff oſſ
ginge hen til Graffuen / oc befunde det
ſaa / ſom Quinderne ſagde / men han=
nem funde de icke. Met diſſe ord giff=
ue de deris vantro klarlige til kiende /
i det / de trycke ſaa groffuelige deris
mening vd / oc tale ſaa om Chriſto / at
mand vel kand forſtaa / at de giffue
hans foriettelſe ingen mact / De kalde
hannem en Prophete / ſom dog icke
vaar den mand / der hand gaff ſig vd
faare / oc de holde hannem at vere /
Thi deris haab ſtod ſaa til hannem /
at hand ſkulde opret Jſraels Rige
igen / oc giort dem fri fra de Rome=
ris Tiranni.

Huad

Hvad suarede Christus?

Hand sagde til dem/ O i Daarer oc senhiertede/ til at tro alt det/ der Propheter haffue talet. Det er icke aff vrede/ at Christus kalder sine Disciple daarer/ men aff en Guddommelig nidkierhed / hand vil der met føre dem til deris Synders oc Vantroens bekiendelse / at de der effter skulde diss bedre kunde lære at kiende Christum. Derfaare siger hand fremdelis/ Skulde icke Christus saadant lide/ oc indgaa i sin herlighed / lige som hand vilde sige/ Det vaar saa beskicket aff Gud / oc aff Propheter/ at det skulde saa ske/ oc hand begynde paa Mose oc gick til alle Propheter/ oc lagde dem alle Scriffter vd/ som vaare sagde om hannem / Huorledis hand vaarloffuet Adam / Abraham / Isaac/ Jacob oc Dauid/ at hand skulde fødis it Menniske/ Korsfestis / dø oc begraffnis / oc opstaa fra de Døde igen. Alt dette lag-

de hand dē klarlige vd oc forstādelige.

Huad giorde Disciplene/der de hørde denne Predicken?

Der de komme nær til den By de ginge til/oc Christus loed som hand vilde gaa lenger frem/da nødde de hannem til/oc sagde/Bliff hoss oss/thi det lacker at afften/oc dagen skrier fast. Der vaar end nu en liden gnist i deris hierter/som tindrede end nu oc brende/oc robte met wsigelige suck/oc sagde/Gud giffue at Christus leffde/Gud giffue at det vaare saa i sandhed/som denne Pillegrim haffuer sagd faar oss/O huor lysteligt vaar det oss at høre/der hand saa vdlagde oc forklarede oss Scrifften/Gud giffue at hand vilde sige oss mere om den gode Christo/Ja wi ville for det ene/nøde hannem til at bliffue hoss oss. Oc hand gick ind met dem.

Huad skede der i Byen Emaus?

Der Christus sad til bordz met Disciplene/

plene/ tog hand Brødet/ tackede/ brød det/ oc gaff dem det/ Da bleffue deris Øyen opladne/ oc de kiende hannem/ oc hand forsuant fra dem. Aff denne Histori beslutte Paffuens vanuittige Tilhengere/ at Christus gaff disse Disciple/ som Leegfolck/ aleniste den ene part aff Sacramentet/ oc giøre saa der met/ en vstadig Gud aff Christo/ som siger i dag it/ i morgen it andet/ skicker i dag/ foruender i morgen. Men Christus betaler dem rettelige. Thi Disciplenis Øyen opladis/ oc de kiende Christū/ i det/ hand bryder Brødet/ Men de vforstandige Papister bliffue blinde oc forstockede. Saa skal det gaa alle sandheds Modstandere/ at de met seendis Øyen skulle vere blinde/ oc met obne Øern drøffue/ oc intet forstaa met forstandige hierter.

Huad giøre Disciplene effter at de kiende Christum?

De sagde til huer andre/ Brende icke

De sagde til h[illegible]

icke vort hierte i oss/ der hand talede met oss paa veyen/ oc oplod oss Scrifften. Her see wi / huor krafftig oc mectig den hellige Scrifft er/ At hun opretter oc styrcker dem/ som ere skrøbelige i Troen / oc optender dem som ere kaalde i kierlighed / oc opuecker dem til alle gode gerninger. Thi saadan er det Guddommelige ords rette art oc nature/ at det styrcker fryctactige oc besuarede Samuittigheder/ oc husualer oc trøster mistrøstige oc bedrøffuede hierter / oc optēder dem i Troen/ haab oc kierlighed/ at de kunde icke tie de velgerninger dem ere beuisde / men de kundgiøre dem faar den gantske Verden / Saa giøre ocsaa disse Disciple. Tilforn ginge de aff Jerusalem / oc vaare saa redde at de icke viste huort de vilde hen/ Men nu de see Christum leffuēde igen/ oc haffue kient hannem/ at hand visselige vaar opstanden fra de Døde / da bliffue de frimodige igen/ oc stode strax

op i den samme stund/ oc ginge til bage igen til Jerusalem/ oc funde dē Elleffue forsamlede / oc dem som vaare hoss dem/ huilcke der sagde / Herren er vissellige opstandē/ oc obenbaredis Simoni/ Oc de fortalde dem/ huad der vaar skeet paa veyen/ oc huorledis de kiende hannem/ der hand brød Brødet.

Huad skulle wi besynderlige lære aff dette Euangelio?

Dette stycke skulle wi lære der aff/ At naar som wi her paa Jorden ekon see til den neruerendis genuordighed oc modgang/ oc icke til Guds ord oc foriettelse/ oc ville vndfly kaarsset/ Da kōmer Christus oc straffer vor daarlighed. Oc naar Euangelij predicken begyndis igen/ da optendis hiertet/ oc brender aff Scrifftens vdleggelse. Men wi kiende Christum icke rettelige/ før hand bryder sit Guddommelige Ordis brød/ oc legger faare oss. Naar som hiertet er nu optent i Troen/ da skal ocsaa denne Tro

bryde

brydè sig vd / Oc bære Troens gode fruct / det er / ret kierligheds oc barmhertigheds gerninger / oc tiene Christum i sine lemmer / arme ælendige / siuge Menniske / at wi icke aleniste skulle binde dem met oss / men ocsaa nøde dem indi Huset / som disse Disciple giorde. J saa maade komme wi da til den hellige Scriffts grundelige forstand / oc bekomme en retsindig tro til Christum. Naar en Christen er nu saa kommen til Troen / oc formedelst Guds Ord kiender Christum / da skal hand icke graffue denne dyrebar Perle ned i Jorden / men stedze dele dette ligende Fæ met andre / oc saa meget muligt er / hielpe alle Menniske til retferdighed oc salighed / Det er Guds vilie oc befalning.

Tredie Paaske Dag / Euangelium / Luce XXIIII.

oc paa en tid aff en eniste Obenbarelse/ Der faare obenbarede Christus sig mange gonge i atskillighed/oc effter tidens leylighed/Thi der er ingen aff Troens artickle saa suar at begribe oc tro/som den Artickel om Opstandelsen/ Der haffuer oc ingen hafft mere gensigelse oc modstand/baade i det ny oc gamle Testamente.

Naar skede denne femte Obenbarelse?

Opstandelsens dagen at afften/ der Disciplene vaare forsamlede/ oc Dørrene vaare tillucte/ aff Fryct oc redzel for Jøderne/Da kom Jesus lige paa den samme tid/der detho Disciple vaare komne/ oc fortalde/ huorledis Christus haffde obenbaret sig faar dem paa veyen til Emaus/ oc huorledis de kiende hannem/der hand brød Brødet/ oc hand traadde mit ind iblant dem/ oc sagde til dem/ Fred vere met eder.

Hui stod Christus mit iblant dem?

Christus haffde altid huldet det middelste / J Krybben laa hand mit imellem Asenet oc Øxen / J Templet sad hand mit iblant lerde Mend / Paa Kaarsset hengde hand mit imellem tho Røffuere / Her i Huset staar hand mit iblant sine Disciple. Huormet hand vil giffue til kiende / at hand er den rette Meglere / mellem Gud oc Mennisken j. Timoth. ij. Vore Sielis rette mad oc føde / Vor rette Doctor oc Læremestere / oc eniste Trøstere i angist oc Dødens nød.

Huad sagde Christus til dem?

Hand sagde / Fred vere met eder / Her skulle wi vide / At effterdi Christi Rige er icke aff denne Verden / da giffuer hand icke Verdzlig oc vduortis Fred / Thi hand siger Joh. xvj. J skulle haffue angist oc trengzel i Verden / Men hand giffuer Guddommelig / induortis oc Aandelig fred / i hierte oc Samuittighed / huilcken der kommer aff Troen.

Huor mangfoldig er Fred?

Tuefolt / Vduortis oc Induortis.

Huilcken er den Vduortis Fred?

Naar alle ting paa Jorden staa i fred oc rolighed/saa/at alle Kongerige oc Stæder i Landene / ja alle Menniske ere samdrectige oc komme offuer it/at der i almindelighed oc offuer alt er Landfred / Stadzfred oc Husfred. Denne fred skulde vel vere i Christendõmen/efterdi wi haffue alle en Gud/ en Fader i Himmelen / en Christum/en Daab / en Tro / oc it Tegn til fred oc enighed / som er / Christi Legemis oc Blods Sacramente / Men denne fred er saa fordempet / at der paa det neste er intet Folck paa Jorden/ der er mere wfredsõmeligt/ wsamdrectigt oc splidactigere/ end de som haffue it Christet naffn / oc rose sig at vere Christne/ oc S. Paulus formaner alligeuel aluerlige Rom. xij. At wi skulle (saa meget muligt er) haffue fred met alle Menniske.

Huilcken er den induortis fred?

Naar Menniſken haffue i deris hierter oc Samuittigheder fred met Gud. Denne fred kommer aff Troen oc aff Guds ord / Denne fred ynſker Chriſtrus ſine Deſciple oc alle Chriſt-ne / Efftersi nu det er icke vel muligt at wi kunde komme til den vduortis fred / i Dieffuelens Rige / da ſkulle wi jo tracte effter / at wi kunde komme til denne induortis fred.

Huad giorde Chriſtus hoff ſine Diſciple?

Hand ſtraffede deris vantro / oc deris hiertis haardhed / at de vilde icke tro dem / ſom haffde ſeet hannem vere op-ſtanden / men de forferdedis / fryctede oc mente / at de haffde ſeet en Aand. Her ſee wi en vnderlig ting / Chriſtus ynſker dem fred / oc vil der met trøſte dem / ſaa forferdis de / Hand vil met ſin Opſtandelſe giøre dem glade / ſaa ere de fryctactige faar hannem / lige ſom faar it Spøgelſe.

Huad ſag er der til? Intet

Intet andet end deris Vantro / Lige som Troen er en Krafftig ting / trøster oc giør Menniskens hierte frimodigt i den største nød oc angist / som wi see paa Dauid / der hand slo Goliath. Saa er Vantro der imod / saa mistrøstig oc fortuilet en ting / at hun ocsaa i den største glæde / giør Menniskens hierter amectige oc tuilraadige / Som wi see paa Kongen aff Babylon / Baltasser / huor snart hans moed falder / mit i hans store lyst oc glædskab / der hand saa Haanden scriffue paa veggen. Lige gaar det ocsaa her Disciplene / De skulle met rette veret glade aff hans Opstandelse / saa forferdis de ekon / oc fryкte faar hannem / lige som faar it Spøgelse.

Huad talede Christus til dem?

Hand sagde til dem / Hui ere i saa forferdede / oc huor faare komme saadanne tancker i eders hierter? Seer mine Hender oc Føder / det er ieg / fin-

der paa mig oc seer/ thi en Aand haff-
uer icke Kiød oc Been/ som i see at ieg
haffuer. Oc der hand det sagde / viste
hand dem Hēder oc Føder/ oc sin Side.
Wi haffue her mangfoldige beuisnin-
ger paa Christi Opstandelse. Først
kommer hand oc staar skinbarlige faar
Disciplenis Øyen. Der nest taler hand
met dem / oc siger / at de skulle tage oc
finde paa hannem. Det tredie er / at
hand viser dem sine Hender / Føder /
oc sin Side/ oc beuiser klarlige/ at hand
er icke nogen Aand/ men deris Meste-
re / Christus / som bleff Kaarsfest vn-
der Pontio Pilato / oc døde / oc at
hand er vijsselige opstanden aff Graff-
uen fra de Døde/ oc haffuer det samme
Legeme/ der hand haffde tilforn/ huilc-
ket hand formedelst den hellig Aands
forarbeydelse /anammede aff Jomfru
Maria/ End dog sāme legeme nu er it
forklaret legeme / som kand vere huor
det vil / huilcket huercken Træ/ Sten/
Jern

Jern eller staal kand forhindre/ oc er i alle maade vforkrenckeligt/ vdøde- ligt oc skal bliffue til euig tid.

Huad giorde Disciplene til denne Christi Obenbarelse?

Der de saae Herren bleffue de glade/ Oc der de icke end nu trode for glæde/ oc forundrede sig/ sagde hand til dem/ Haffue i her noget at æde/ Oc de lagde faar hannem it stycke aff en stegt Fisk/ oc hunnig Kage/ Oc hand tog det. oc Od faar dem. Alligeuel Christus haff- de anammet it forklaret legeme / som icke haffde mad eller dricke behoff / saa vilde hand dog æde faar dem / at hand der met vilde beuise / at hand vissellige leffde/ Lige som hand ocsaa befalde at giffue den Offuerstis Dot- ter faar Scholen mad/ der hand haff- de opuact Luce viij. Saa siger oc S. Petrus / Act. x. Der som hand taler om Christi Opstandelse/ At Gud op- uacte Christum tredie dag fra de Døde/

oc loed hannem icke bliffue obenbare faar alt Folcket/ men faar oſſ/ ſom tilforn vaare vdualde vidne aff Gud/ wi om Ode oc Drucke met hannem/ effter hand vaar Opſtanden fra de Døde.

Huilcken er nu den deylige Predicken/ der Chriſtus giorde faar ſine Diſciple:

Hand ſagde til dem/ Dette er den tale der ieg ſagde til eder/ der ieg end nu vaar hoſſ eder/ Thi det ſkulde altſammen fuldkommis/ ſom er ſcreffuet om mig i Moſi Lou/ i Propheter oc Pſalmer. Chriſtus ſiger faar ſin Pine oc Opſtandelſe Luce xviij. Seer/ wi gaa op til Jeruſalem / oc det ſkal altſammen fuldkommis/ ſom er ſcreffuet formedelſt Propheter/ om Menniſkens Søn/ Nu/ effter Opſtandelſen/ ſiger hand/ Det ſkulde altſammen fuldkommis/ ſom er ſcreffuet om mig i Moſi Lou/ Propheter oc Pſalmer. Huor met hand vil giffue til kiende/ oc paaminde oſſ/ at wi ſkulle ſee oc giffue act

paa

Christi død stadfest / Som er / Jesu Christi / Guds Søns Euangelium / om Penitentze oc Syndernis forladelse / for Christi skyld / icke for Menniskens egen hellighed / gerninger eller fortienste / men for Christi skyld. Item / at der skal predickis om Daaben / huorledis hand er indset aff Christo / icke aff Muncke eller Gendøbere / som Parthier oc Secter sige vbluelige. Item / at der skal predickis om Christi Legemis oc Blods Sacramente / effter Christi indstickelse / at alle Christne skulle anamme det i begge parte / icke halffdelen eller aleniste den ene part / som Paffuens Tilhengere haffue giort / at det skal icke bæris omkring i Processe eller settis i fange Torn / Men at det er beskicket oc indset aff Christo / til at æde oc dricke.

Er det icke da løgn der sigis / at Rom er den ypperste Sognekircke / oc Paffuen Christendommens hoffuet?

See

See til deris lerdom oc leffnet/ da skal du der vel befinde / De giøre intet aff Christus haffuer budet oc befalet / De predicke icke Christi Euangelium/ men deris Papisteri/ Decret/ Clemētini Decretal / oc andet saadant Sophiste- ri oc Munckedrømme / De predicke oc icke Penitentze i Christi Naffn / men i deris eget Naffn / Afflad oc Naade/ met store Romske Indsegel oc Breff/ De giorde aff Christi Daab/ en Muncke daab / oc lerde/ at huo sig gaff i Kloster/ hand bleff døbt paa ny igen. De foruende ocsaa Christi skick i Altarens Sacramente/ oc staale (som Tyffue) Christi blod fra Legfolck/ der til met absoluerede de huer andre ind- byrdis paa deris egne gerninger oc for- tienste / Der faare høre de oc icke til Jerusalem/ men til Babilon i Dieff- uelns Sinagoga/ Gud omuende dem/ Amen. Christus er den rette Paffue oc Christendommens eniste Hoffuet / som

som vdsende aff den rette Sognekircke Jerusalem / sine Apostle / Euangelister oc Disciple / de rette Cardinaler / Patriarcker oc Biscopper / bort i dē gantske Verden / til at predicke Euangelium / Penitentze oc Syndernis forladelse i Christi naffn / Jtem til at døbe / affløse oc vddele det høyuerdige Sacramente / effter Christi sticke / huilcket det rette trofaste Tienere / oc Borgere i det Himmelske Jerusalem / ocsaa flitelige fuldkomme oc vdrette. Dette er det / Christus her siger / J ere Vidne til alt dette. Oc hand sagde fremdelis til dem / Fred vere met eder / Lige som min Fader vdsende mig / saa sender ieg eder. Oc der hand det sagde / blæsde hand paa dem / oc sagde til dem / Anammer den hellige Aand / huilcke i forlade Synderne / dem ere de forladne / oc huilcke i beholde dem / dem ere de behuldne.

Huad vil Christus met disse Ord?

Saa meget vil hand sige / J haff-
ue nu trøst / fred oc glæde aff mig /
oc alt det som eder er nytteligt / saa at
i for eder egen Persone icke haffue
mere behoff / der faare skulle i nu effter
mit Exempel giøre imod eders Neste /
lige som ieg haffuer giort imod eder /
Jeg forhuerffuede eder oc alle trofaste
Menniske naade / oc barmhertighed
oc salighed aff min Fader / Men dette
liggende Fæ er icke end nu vddelt / Der
faare haffuer ieg vdualt eder der til /
at i skulle i min sted vddele det / oc
predicke Euangelium / om Penitentze
oc Syndernis forladelse offuer den
gantske Verden / oc døbe alle Hednin-
ge / Jeg vdsender eder lige som Faar /
mit iblant Vlffue / J skulle vente eders
Kaarss / der i skulle bære / Disciplen er
icke offuer sin Mestere / oc icke heller
Suenden offuer Herren / Haffue de
kaldet Hosbonden Beelzebub / huor
meget mere skulle de kalde hans Huss-
folck

folck ſaa/Matth. x. Oc Johan. xvj. J Verden ſkulle i haffue angiſt oc nød/ men fred i mig / Verer trøſtige / ieg haffuer offueruundet Verden / Er det ſaa / at i lide met mig paa Jorden / da ſkulle i ocſaa regnere met mig i Himmelen / i det euige liff /

AMEN.

Den Førſte Søndag effter Paaſke / Euangelium / Johannis XX.

DEn ſamme Sabbath at afften/ der Diſciplene vaare forſamlede / oc Dørrene vaare tillucte / aff redzel for Jøderne / Da kom Jeſus / oc traadde mit ind iblant dem / oc ſagde til dem / Fred vere met eder. Oc der hand det ſagde / viſde hand dem Henderne / oc ſin Side. da bleffue Diſciplene glade / at de ſaae Herren. Da ſagde Jeſus atter til dem /

Fred

Fred vere met eder / Lige som min Fader vdsende mig / saa sender ieg eder. Oc der hand det sagde / blesde hand paa dem / oc siger til dem / Anammer den hellig Aand / Huilcke i forlade Synderne / dem ere de forladne / Oc huilcke i beholde dem / dem ere de behuldne.

Men Thomas en aff de Tolff / som kaldis Tuilling / vaar icke hoss dem / der Jesus kom / Da sagde de andre Disciple til hanem / Wi haffue seet Herren / Da sagde hand til dem / Wden saa er / at ieg seer Nafflegaffuene i hans Hender / oc stinger min Finger i Nafflegaffuene / oc stinger min Haand i hans side / da vil ieg det icke tro.

Oc otte dage der effter vaare atter hans Disciple der inde / oc Thomas met dem / Da kommer Jesus / der Dørrene vaare tillucte / oc staar mit iblant dem / oc siger / Fred vere

met

/ som Stierner / stedze oc euindeli-
ge. Oc S. Petrus j. Pet. v. Føder Christi
Hiord / som eder er befalet / oc seer vel
til / icke tuingde til / men veluillige /
icke for slem vinding skyld / men aff
hiertens grund / icke som de der haffue
Herredomme offuer Folcket / men verer
Hiordens Exempel / da skulle i (naar
den ypperste Hyrde obenbaris) anam-
me ærens Krune / som icke skal vissne.

Huad kalder S. Paulus onde Hyrder?

Hand kalder dem Hunde oc onde
arbeydere / Philip. iij. Seer til Hunde-
ne / seer til de onde Arbeydere / seer til
Beskærelsen. Hand kalder dem Hunde /
fordi at de for Bugens skyld / bieffte oc
giø / imod Euangelij sandhed. Onde
Arbeydere / fordi at de giøre icke meget
got i Christendommen / huad som er
formedelst Guds ord opbygt / det ned-
bryde de / huad som plantet er / det for-
derffue de. Beskerelse kalder hand dem /
fordi at de tilscriffue Menniskelige ger-

 ning
Folcke

ninger oc fortienste/salighed/huad Fade skære mange hierter fra den rette tro oc Christelige lerdom.

Huad skal deris Løen være?

S. Paulus siger Philip.iij. Mange vandre som Christi kaarssis Fiender/ huilckis ende fordømmelsen er/ oc deris Bug er deris Gud/ oc deris ære skal bliffue til skendzel.

Huordan er Vlffuens nature?

Naar en Vlffue kommer i en Faaresti/ oc vel kunde met rolighed sluge sig fuld/ oc løbe bort igen/ saa giør hand det dog icke/ Hand eder icke noget Faar eller Diur/ før hand haffuer ihielreffuet dem allesammen/ ehuor mange de oc ere/ da lader hand icke liff i noget aff dem/ saa gerig oc vmættelig er hand/ at hand vil myrde oc dræbe altsammen. Lige saa giøre oc falske Lærere/ al den stund de see it fromt Menniske/ da haffue de icke rolighed/ det giør dem ont/ at der bliffuer it Christelige

ligt hierte vforført / ſaa gerne vilde de at alle Menniſke ſkulde føris i vildfarelſe.

Huor mangfoldige ere Vlffue?

Twende hande / Obenbare oc Lønlige.

Huilcke ere Obenbare Vlffue?

Tiranner / ſom obenbare forfølge Guds Ord / oc fordriffue oc ihielſla dem der det Predicke oc anamme. Saadanne Tiranner kunde wi vel vocte oſſ faare oc vige fra dem / ſom Chriſtus vigede fra Kong Herodes.

Huilcke ere Hemmelige Vlffue?

De Øyen ſkalcke der Chriſtus taler om / Matthei vij. Vocter eder fra falſke Propheter / ſom komme til eder i Faarekleder / induortis ere de glubende Vlffue / i ſkulle kiende dem paa deris Fruct.

Huad nature haffue Faar?

At de ſnart høre oc følge deris Hyrdis røſt / Oc effterdi de kunde icke hielpe ſig ſelff / da vente de fremmet hielp oc beſkermelſe / oc lade føre ſig vd til græſgong oc ind igen.

Huilcke ere Faar?

Alle fromme Christne / som tro oc forlade sig paa Christum / høre hans røst / lerdom oc Ord / oc rette deris leffnet der effter.

Huad er Faarestien?

Christi Rige er her paa Jorden / Christendommen er icke andet end it Spittal eller Siugestue / i huilcken der ligge mange siuge oc skrøbelige Menniske / huilcke mand skal huer time røcte oc tage vare paa / oc gyde Vin oc Olie i deris Saar / det er / Predicke Louen oc Euangelium / tilsige dem Syndernis forladelse oc det euige liff.

Huo er den rette gode Hyrde?

Christus er den rette ypperste Hyrde / oc vore Sielis ypperste Biscop / formedelst huis Blod wi ere kiøbte oc forløsde / oc wi fødis end nu stedze oc beuaris / formedelst hans hellige Ord.

Huor met beuisde Christus at hand er den rette Hyrde?

Met

fordi at ieg talede dette til eder / da er
eders hierte ſorgefult / Men ieg ſiger
eder ſandhed / Det er eder got/at ieg
gaar bort / Thi at gaar ieg icke bort/
da kommer Trøſterē icke til eder/Men
gaar ieg bort / da vil ieg ſende han-
nem til eder.

Huad vil Chriſtus met diſſe Ord?

Saa meget vil hand ſige. Prophe-
ſtui r haffue ſaa Propheteret/at Chriſtus
Fad ulde lide/Dø oc opſtaa fra de Døde/
l/e begynde it nyt Rige / i huilcket
niſken ſkulle leffue euindelige/Det-
Ja / Huldkommis / oc tiden er nu/at
ſkal omuend/Oc ieg er den Perſone/ſom
vel tencke/a :e/ Thi at der ſom ieg døer
mig/oc lycke ſtaar fra de Døde igen/ da
aldelis vere intet vdret / da bliffuer
Men ſørger i ſtedze i det gamle væſen/
dag fra de Effuer lenge veret / Jøder i
at i ſkulle ve eri/Hedninge i deris Affgu-
i al eders a Menniſke vnder Synden/ oc
end ſkulle be zen bliffue ſalig/ Men der
ſom

Huilcke ere Faar ?

Alle fromme Christne / som tro oc forlade sig paa Christum / høre hans røst / lerdom oc Ord / oc rette deris leffnet der effter.

Huad er Faarestien ?

Christi Rige er her paa Jorden / Christendommen er icke andet end it Spittal eller Siugestue / i huilcken der ligge mange siuge oc skrøbelige Menniske / huilcke mand skal huer time røcte oc tage vare paa / oc gyde Vin oc Oli de
i deris Saar / det er / Predicke L ns oc
oc Euangelium / tilsige dem S e da disse
forladelse oc det ewige liff. oss / Om en

Huo er den rette gode H see mig / da

Christus er den rette v e Død oc bede / oc vore Sielis ypper ke see andet
formedelst huis Blod wi e forferdelse /
forløsde / oc wi fødis end strid skal da
beuaris / formedelst hans he l gielde en-

Huor met beuisde Christus a r en lystig
den rette Hyrde ?

Huad

fordi at ieg talede dette til eder / da er eders hierte sorgefult / Men ieg siger eder sandhed / Det er eder got/at ieg gaar bort / Thi at gaar ieg icke bort/ da kommer Trøsterẽ icke til eder/Men gaar ieg bort / da vil ieg sende hannem til eder.

Huad vil Christus met disse Ord?

Saa meget vil hand sige. Prophe-
r haffue saa Propheteret/at Christus
lde lide/Dø oc opstaa fra de Døde/
begynde it nyt Rige / i huilcket
nisken skulle leffue euindelige/Det-
fuldkommis / oc tiden er nu/at
Oc ieg er den Persone/ som
e/ Thi at der som ieg døer
aar fra de Døde igen/ da
intet vdret / da bliffuer
stedze i det gamle væsen/
ffuer lenge veret / Jøder i
eri/Hedninge i deris Affgu-
Menniske vnder Synden/ oc
ten bliffue salig / Men der

som

Huilcke ere Faar?

Alle fromme Christne / som tro oc
forlade sig paa Christum / høre hans
røst / lerdom oc Ord / oc rette deris leff-
net der effter.

Huad er Faarestien?

Christi Rige er her paa Jorden /
Christendommen er icke andet end it
Spittal eller Siugestue / i huilcken der
ligge mange siuge oc skrøbelige Me ige /
niske / huilcke mand skal huer time rø
oc tage vare paa / oc gyde Vin oc
i deris Saar / det er / Predicke L saa-
oc Euangelium / tilsige dem S e i lignelse
forladelse oc det euige liff. e. siger / En

Huo er den rette gode er / da haffuer

Christus er den rette ndis time er
de / oc vore Sielis ypper n haffuer født
formedelst huis Blod wi icke mere paa
forløsde / oc wi fødis end yld / at Men-
beuaris / formedelst hans he Oc i haffue

Huor met beuisde Christus ten ieg vil
den rette Hyrde?

Huad

fordi at ieg talede dette til eder / da er
eders hierte ſorgefult / Men ieg ſiger
eder ſandhed / Det er eder got/at ieg
gaar bort / Thi at gaar ieg icke bort/
da kommer Trøſterē icke til eder/Men
gaar ieg bort / da vil ieg ſende han-
nem til eder.

Huad vil Chriſtus met diſſe Ord?

Saa meget vil hand ſige. Prophe-
ter haffue ſaa Propheteret/at Chriſtus
ſkulde lide/Dø oc opſtaa fra de Døde/
oc begynde it nyt Rige / i huilcket
Menniſken ſkulle leffue euindelige/Det-
te ſkal fuldkommis / oc tiden er nu/at
det ſkal ſke/Oc ieg er den Perſone/ſom
det ſkal giøre/ Thi at der ſom ieg døer
icke/oc opſtaar fra de Døde igen/ da
bliffuer der intet vdret / da bliffuer
at ... nu ſtedze i det gamle væſen/
icke n... haffuer lenge veret / Jøder i
Verden ...leri/Hedninge i deris Affgu-
Jeg ... Menniſke vnder Synden/ oc
eder / mei... ... en bliffue ſalig / Men der
ſom

Huilcke ere Faar?

Alle fromme Christne / som tro oc forlade sig paa Christum / høre hans røst / lerdom oc Ord / oc rette deris leff- net der effter.

Huad er Faarestien?

Christi Rige er her paa Jorden / Christendommen er icke andet end it Spittal eller Siugestue / i huilcken der ligge mange siuge oc skrøbelige Me ige/
niske / huilcke mand skal huer time rø
oc tage vare paa / oc gyde Vin oc
i deris Saar / det er / Predicke L saa
oc Euangelium / tilsige dem S e lignelse
forladelse oc det euige liff. siger / En

Huo er den rette gode r / da haffue

Christus er den rette ndis time
de / oc vore Sielis ypper haffuer f
formedelst huis Blod wi icke m
forløsde / oc wi fødis end yld
beuaris / formedelst hans h hen til

Huor met beuisde Christus a aff eder
den rette Hyrde en? Men
fordi

fordi at ieg talede dette til eder / da er eders hierte sorgefult / Men ieg siger eder sandhed / Det er eder got / at ieg gaar bort / Thi at gaar ieg icke bort / da kommer Trøsterē icke til eder / Men gaar ieg bort / da vil ieg sende hannem til eder.

Huad vil Christus met disse Ord?

Saa meget vil hand sige. Propheter haffue saa Propheteret / at Christus skulde lide / Dø oc opstaa fra de Døde / oc begynde it nyt Rige / i huilcket Menniskenskulle leffue euindelige / Dette skal fuldkommis / oc tiden er nu / at det skal ske / Oc ieg er den Persone / som det skal giøre / Thi at der som ieg døer icke / oc opstaar fra de Døde igen / da bliffuer der intet vdret / da bliffuer det end nu stedze i det gamle væsen / som det haffuer lenge veret / Jøder i deris hygleri / Hedninge i deris Affguderi / alle Menniske vnder Synden / oc der kand ingen bliffue salig / Men der

som ieg gaar bort / Døer / oc opstaar
fra de Døde igen/oc vdretter det / der
min Fader haffuer besluttet i sit Gud-
dommelige raad/at vdrette formedelst
mig/ Da skal den hellig Aand komme/
hand skal opliusse eders hierter / giffue
eder frimodighed oc dristighed / at i
skulle vere mine Embedsmend/ regne-
re met mig/oc sette den gantske Verden
til rette / nedlegge Jødedommet / for-
styre Hedningers Affguderi/lære oc vn-
deruise den gantske Verden / Oc eders
lerdom skal beholde offuer haand oc
bliffue euindelige / oc Helffuedis porte
skulle icke nedlegge hannem.

Huad er det/at Christus siger/ Det er eder
got / at ieg gaar bort ?

Al den stund Christus vaar legem-
lige hoss sine Discipler/da søcte de icke
andet hoss hannem end it vduortis
Rige i denne Verden/oc komme icke
lenger / De ynskede oc begærede at de
altid kunde see hannem neruerendis

faar deris øyen / høre oc vere hoss han-
nem / Men det haffde icke veret Disci-
plene nytteligt / Der faare vaar det got /
at Christus gick til Faderen / oc vdsen-
de den hellig Aand.

Huad skal den hellig Aand giøre i Verden?

Saa siger Christus / Naar den hellig
Aand kommer / da skal hand straffe
Verdē / Icke hugge oc stinge met Suerd
oc spiud / icke giøre ny Ordinantzer oc
Louer / men lade Predicke Guds Ord
oc Euangelium / J Christi Rige skal icke
vere noget Embede oc regnere / men it
straffembede / Alle Mennniske skulle for-
medelst Euangelium lade sig straffe /
saa fremt de ville haffue Guds yndist
oc naade / oc bliffue salige. Oc dette
straffembede skal haffue sin fri frem-
gong / oc icke forhindris aff nogen. Oc
de som sette sig der op imod / skulle støde
sig der paa / oc paa det sidste bliffue al-
delis ødelagde / som mange tusinde Ex-
empel giffue til kiende.

Huad

Huad skal da den hellig Aand straffe?

Christus opregner try stycke/oc siger/Naar den hellig Aand kommer/da skal hand straffe Verden for Synd/oc for retferdighed/oc for Dom.

Huor faare for Synd?

Fordi/ siger Christus / at de Tro icke paa mig.

Huorledis skulle wi det forstaa?

Verden kalder hofferdighed / gerighed/wkyskhed/had/affuind/styltroff/mord/hoer oc anden saadan last/ synd / Nu straffer ocsaa saadan vanart oc wded for synd / Men saadan synd taler Christus icke her om/thi den hellig Aands straff giørs icke behoff til saadan Synd / Verdslig Øffrighed er der til beskicket aff Gud / at de skulle vdrette saadan straff/Rom. xiij. Men denne er den rette mening/ at den hellig Aand skal straffe alle Mennisker/ baade Jøder oc Hedninge/ oc affsige den Dom offuer dem/ at de ere vnder

Guds vrede oc skulle til euig tid bliffue fordømde / oc at de staa huercken til at raade eller hielpe / uden de tro paa Jesum Christum. Thi vor gerninger / ord / hellighed / leffnet oc væsen / maa vere det beste det vere kand / saa falder det dog som it forueset Blomster / naar den hellig Aand blæss der paa / Esaie xl. Den hellig Aand haffuer meget skarpere Øyen at see oc straffe Synden met / end wi Menniske / Hand griber ind i hiertet / der som oprindelsen oc Kilden er / huor aff alle Hoffuetsynder flyde / som er Vantro / oc hendis Fruct / wlydighed / Affguderi / falsk Gudstienste / Guds foracktelse / den Guddommelige sandheds modstand oc gensigelse / Guds bespottelse / Ketteri oc Løgn.

Er da vantro en rod oc oprindelse til alle Synder?

Ja visselige / Vantro er en rod oc veldekilde der alle Synder voxe op oc

 flyde

flyde aff / ja vantro er en rod til det oprindelige Synd / der wi allesammen arffuede aff Adam oc Eua / oc vaare hun icke / da vaare der huercken hoer eller mord / skiørleffnet eller Tyffueri. Nu seer Verden aleniste til de vduortis groffue Synder / forunder sig / oc klager der offuer / at Menniskenere saa vanartige oc onde / Men hun veed icke huor aff det kommer / oc huorledis det gaar til / Hun seer Floden vel flyde / oc Træ bære blomster / Men huor vandaren bryder op i det killespring / der Floden kommer aff / oc huor roden aff Træet ligger / det veed hun icke / saa far hun da til / oc vil hielpe sagen met Louer / oc met Forbud forhindre Synden / men det bliffuer icke til / Hun kand icke forhindre de vduortis groffue synder oc laster / huorledis skulde hun da forhindre de induortis Synder i hiertet / Oc naar som hund end lenge forhindrer oc forbiuder / saa er det dog

forgeffuis arbeyde/ oc lidet til ſagens forbedring. Veldekilden ſkal tørris oc roden ſkal opryckis/ huor ſom det icke ſkeer/ da flyde der becke aff kilden oc Jordſtillinge aff roden igen. Dette Saar ſkal helbredis op aff den inderſte grund/ellers ſkal mand vel lappe oc læge der paa/met ploſter oc ſmøreiſe/ oc det ſkal dog altid bliffue wlægt.

Sig mig nu klarlige met faa Ord/ Huor faare ſtraffer den hellig Aand Verden for Vantro ſkyld?

Fordi at Verden er end nu ſaa ſtockblind/oc vil icke kiende Jeſum aff Nazareth/ Marie Søn/for den rette Chriſtus oc Meſſias/for den eniſte Meglere oc Frelſere/ Men/ huert Menniſke giør ſig ſelff en egen Frelſere/ Jøder Moſen/ Tørckere Mahometh/ Hedninge deris Affguder/ falſke Chriſtne deris egne gerninger oc paafund/ De Rige Mammon/ De Viſe deris kiødelige viſſdom/De Mectige deris mact/

Kettere deris gode tycke / Disse alle-
sammen straffer den hellig Aand / lige
som hand vilde sige / Icke saa i forblin-
nede Menniske / icke saa / disse eders
anslag oc paafund ere icke den rette
vey til salighed / Ville i vorde from-
me oc retferdige / da skulle i tro paa
Jesum Christum / Guds søn / som for
eders skyld bleff Menniske / bleff Kars-
fest / Døde / bleff begraffuen / oc op-
stod igen fra de Døde / Oc denne tro
skulle i ocsaa beuise vduortis formedelst
troens fruct / det er / formedelst Kier-
ligheds oc barmhertigheds gernin-
ger / Oc skeer det sig saa at i falde da
atter i synd / da skulle i tencke paa e-
ders Daab / staa op igen / oc giffue
eder i det forbund igen / der i haffue
giort met Gud / saa kand eder intet
skade / Thi S. Paulus siger Rom. viij.
Der er intet fordømmeligt i dem / som
ere i Christo Jesu / huilcke der icke
vandre effter kiødet / mē effter Aandē.
Huor

Huor faare skal den hellig Aand straffe Verden for Retferdighed?

Fordi (siger Christus) at ieg gaar til Faderen / oc i see mig icke mere.

Huorledis skulle wi det forstaa?

Christus taler icke her om verdzlig retferdighed / som giffuer huer / det som hannem bør oc hører til met rette / men om Aandelig retferdighed / som gielder faar Gud / som er / at Christus døde for vore Synders skyld / opstod igen / oc gick til Himmelen til Faderen / oc forhuerffuede oss den retferdighed oc wskyldighed / der wi miste i Paradis formedelst Adams fald / Lige som Christus vilde sige / før eders Fader Adam syndede / vaare i retferdige oc wskyldige / Men der hand offuertraadde Guds bud / bleff hand wretferdig / met alle sine Efftertkommere / Skulde i nu komme til den førske retferdighed oc wskyldighed igen / da skulde Jeg sette mit Liff oc legeme til

der faare / betale for eder / lide pine oc dø / oc fare til Himmels / oc føre eder saa til den første retferdighed igen. Dette straffer nu den hellig Aand / at mange Mennisfe icke ville kiende mig der god faare eller anamme mig / men de ville giøre sig selff retferdige / met deris egne arme ælendige gerninger oc fortienste. Mit dyrebar Blod / det ieg saa mildelige vdgaff / skal intet vere vert / der som de dog met rette skulde tencke paa de Ord / Luce xvij. Naar som i haffue giort alt det eder er befalet / da siger / Wi ere wnyttige Tienere / wi giorde det / wi vaare plictige at giøre.

Huor faare skal den hellig Aand straffe Verden for Dom?

Fordi (siger Christus) at denne Verdens Første er Dømt.

Huorledis skulle wi det forstaa?

Christus taler her icke heller om Verdzlig Dom / huorledis hun Dømmer paa det der er Legeme oc gods / Land oc Folck anrørendis / men om en Aandelig Dom / som er Siel oc Samuittighed anrørendis / det er / at denne Verdens Første er allerede met alle sine Tilhengere Dømt aff Christo / Denne Dom er allerede giort / oc der fattis icke mere / end at samme Dom skal kundgiøris faar al Verden paa den Yderste Dag / oc Sathan met alle sine Lemmer skal stødis ned i Helffuedis Ild. Lige som Christus vilde sige / Dieffuelen / Døden / Synden / Helffuede ere allerede formedelst mig offueruundne / Dømde oc fordømde / met al deris væsen. At den vanuittige Verden / holder end nu dette Dieffuels forbannede oc fordømde væsen / at vere got / priser oc loffuer det / oc lader

forblinde sine Øyen / At hun end nu holder saadant Dieffuels spøgeri / Vantro / Affguderi / Segnelse / falsk lerdom / løgn / vildfarelse / for en Guddommelig hellig ting / oc vil icke kiende troens retferdighed / oc skille hende fra gerningers retferdighed / oc imodsiger saa Guds søn / oc vil i saa maade tiene Dieffuelen oc Verden til tacke / frycter sig for Dieffuelen / som er allerede offueruunden formedelst mig for Døden / som er allerede affliffuet / oc for Helffuede / som er allerede forstyret / Dette altsammen straffer den hellig Aand. Oc der skal huercken Verden / icke verdens Første / icke Paffuen / icke Concilia / vere Dommere i Guds sager / Men aleniste Christus formedelst sit ord / Guds ord skal alene vere Vecten / rettere snor / prøffuesten / ja Straffere oc Dommere offuer alting / Johan. xij. Huo mig foracter (siger Christus) hand haffuer allerede den

de den/ der hannem dømmer/ det ord/ der ieg haffuer talet/ skal dømme hannem paa den yderste Dag.

Huad sagde Christus om Disciplernis skrøbelighed?

Jeg haffuer end nu (siger hand) meget at sige eder / men i kunde icke bære det nu / Men naar den sandheds Aand kommer/ den skal ledsage eder i al sandhed/ Thi hand skal icke tale aff sig selff/men huad hand hører/det skal hand tale/ oc huad tilkommendis er/ skal hand forkynde eder / Den samme skal forklare mig / thi hand skal tage det aff mit/oc forkynde eder.

Huad vil Christus met disse Ord?

Hand setter her Troen til vor Salighеds grunduol / oc vantro til fordømmelsens aarsage/Christus giør sig selff til retferdighed oc sit Ord til dommere offuer alting/oc hand forskiuder/ forbander oc fordømmer alt det som Verden tager sig faare / beslutter oc

skicker formedelst Paffuen / Patres / Concilia / aff sit eget Hoffuet oc Hierne / vden Guds Ord oc Scrifftens grund / Det maa glise oc skinne saa kaasteligt som det vil oc nogen tid kand. Thi huad som icke er bygd paa den klippe Christum / det er idel synd oc fordømmelse. Christus haffuer besørget sin Kircke rigelige met Guds Ord / met salig lerdom / met Christelig skick / Ceremonier oc Kircketuct / at de Jødiske Ceremonier met bestenckelse / røgelse oc anden saadan Børne leeg / giørs icke behoff. Wi haffue / Gud vere loffuet / det hellige Euangelium / Guds Ord oc den hellige Scrifft / huilcket Christus kalder altsammen sandhed / wi haffue der til met den rette Børne lerdom / Catechismum / Som er / de thi Bud / Troens Artickle / den dagtlige Bøn Fader vor / der til met de rette Christelige Ceremonier / Daaben / Affløssning / oc Christi Legemis oc Blods

Blods Sacramente / wi haffue der til met Husstafflen / som er vddragen aff den hellige Scrifft / oc giort paa spørssmaal / huilcken wi skulle daglige øffue oss vdi / oc forbedre oss aff / Paa det den hellig Aand / huilcken Christus forhuerffuede oss / kand styrcke her i Troen / oc beuare oss imod alle Fristelser / oc forkynde oss saa oc forklare Christi ord / oc ledsage oss i al sandhed / oc føre oss endelige til det himmelske Fæderne Land / det euige Liff / Amen.

Den Femte Søndag effter Paaske / Euangelium / Johan. XVI.

SAndelige / sandelige / Jeg siger eder / Der som i bede Faderen om noget i mit Naffn / da skal hand giffue eder det / Der til haffue I icke bedet om noget i mit Naffn /

Beder /

Beder/da skulle i faa at eders glæde skal vere fuldkommen.

Saadant haffuer ieg talet til eder ved Ordsprock / Men den tid skal komme/ at ieg skal icke tale mere met eder ved Ordsprock / men obenbare forkynde eder om min Fader. Paa den samme dag skulle i bede i mit Naffn / Oc ieg siger eder icke/ at ieg vil bede Faderen for eder/Thi Faderen selff elsker eder / fordi at i elske mig/ oc tro/at ieg vdgick aff Gud/ Jeg vdgick fra Faderen / oc kom til Verden / Jeg forlader Verden igen/ oc gaar til Faderen.

Hans Disciple sige til hannem/ See/nu taller du obenbarlige/ oc siger intet Ordsprock/Nu vide wi/at du vedst alle ting/oc haffuer icke behoff/ at nogen spør dig at/ der faare tro wi / at du est vdgangen aff Gud. Jesus suarede dem/Nu tro i/ Seer/ den time skal komme / at i skulle at-

spredis/

spredis / huer til sit / oc forlade mig alene / Men ieg er icke alene / thi Faderen er hoss mig.

Dette haffuer ieg talet til eder / At i skulle haffue fred i mig / J haffue trengzel i Verden / men verer trøstige / Jeg haffuer offueruundet Verden.

Huad lærer Christus oss i dette Euangelio?

Try stycke / Først / Huorledis wi skulle rettelige bede oc begære / at wi skulle bliffue bønhørde aff Gud. Der nest / huad wi skulle bede om / som er / om hiertens oc Samuittigheds fred. Det tredie / Huor faare wi skulle bede / som er / for trøst skyld / naar wi ere vnder Kaarsset oc lide genuordighed oc modgang.

Huad hører til vor Bøn / at wi skulle bliffue Bønhørde aff Gud?

Fire ting / som berøris her i dette Euangelio / i disse Christi Ord / der hand siger / Sandelige / sandelige / Jeg

ſiger eder/Der ſom i bede Faderen om noget i mit Naffn / da ſkal hand giffue eder det.

Huilcket er det Førſte?

Guds befalning oc foriettelſe/ Thi at haffde Gud icke befalet oſſ at bede/ oc tilſagd at hand vil Bønhøre oſſ/da kunde alle Creature icke faa it eniſte gryn eller lidet Korn aff hannem. Men nu haffuer hand icke aleniſte befalet oſſ at bede/men ocſaa tilſagd/at hand vil Bønhøre oſſ/Luce xj. Beder/ſaa ſkulle i anamme / Leder / ſaa ſkulle i finde/ Bancker /ſaa ſkal eder opladis. Ja/ hand ſtadfeſter her ſin foriettelſe met en Eed/ oc ſiger / Sandelige/ ſandelige/paa det wi jo ſkulle vere viſſe paa hans foriettelſe / oc at hand vil Bønhøre oſſ/ oc icke lade oſſ bede forgeffuis. Hand ſtraffer oſſ der til met fordi at wi ere ſaa lade oc forſømmelige til at bede / oc ſiger/ Her til haffue i icke bedet om noget i mit Naffn / Beder/

da skulle i anamme/at eders glæde skal vere fuldkommen.

Huilcket er det Andet stycke?

Troen/som er begrundet oc stadfest paa Guds foriettelse/ Thi at huo som tuil paa Guds foriettelse/ hand giør i tuende maade ilde / Først beder hand forgeffuis / Thi S. Jacob siger / Huo som vil bede Gud om noget/ hand skal bede i Troen/oc icke tuile/Thi huo som tuil/hand er lige som Haffsens Bølger/ der driffuis aff Været / Saadant it Menniske tencker icke / at hand skal anamme noget aff Herren. Der nest vil hand giøre Gud til en Løgnere / som den der tilsiger noget/oc huercken kand eller vil fuldkomme sit løffte / huilcket der er en gruselig bespottelse / Thi Gud er sandru. Efterdi wi nu høre/ at Troen er saa stor en ting/oc at det er wmuligt / at Menniskenkand vere Gud behagelig wden Troen/ da skulle wi met al flid oc aluerlighed tracte oc legge oss effter denne Guds gaffue/

oc

oc daglige øffue oss der vdi/bede Gud om Troen/ at hand vil formere hende i oss/ oc beuare oss stadelige der vdi indtil enden.

Huilcket er det tredie stycke?

At wi skulle bede i Jesu naffn/ Thi S. Petrus siger/ Act. iiij. Der er icke noget andet Naffn giffuet Menniskene/ i huilcket wi kunde bliffue salige. Dette Naffn ere wi plictige til/ aff Guds befalning/ at prise oc ære. Nu kunde wi icke giøre Gud Fader større ære/ end at wi i vor nød paakalde hannem formedelst Jesum Christum hans elskelige Søn.

Huilcket er det fierde stycke?

At wi skulle met hiertlig suck oc amodelighed/ giffue met faa Ord til kiende vor drøffuelse/ angist oc nød/ der oss henger daglige paa/ oc plager oss. Naar som disse fire stycker nu findis i vor Bøn/ da er det vmuligt andet/ end wi skulle bliffue bønhørde/

Thi

Syrach siger XXXV cap

Thi Gud siger i den Lj. Psalm. Paakalde mig i din nød / da vil ieg redde dig / oc du skalt prise mig. Oc Christus ber / Matth. xj. Kommer hid til mig / alle i som ere besuarede oc arbeyde / ieg vil verquege eder. Oc hand siger i dette Euangelio / Sandelige / sandelige / Jeg siger eder / der som i bede Faderen om noget i mit Naffn / da skal hand giffue eder det.

Huad vil Christus met disse Ord?

Saa meget vil hand sige / Jeg Jesus Christus Guds Søn / den himmelske Faders visdom / den euige Sandhed / som icke kand liuge eller besuige nogen / Jeg eders eniste Meglere oc Frelsere / tilsiger eder mine Disciple / huilcke ieg vdualde aff Verden / eder mine Venner / der ieg obenbarede faare / alt det ieg hørde aff min Fader / Eder mine Brødre oc det euige liffs Metarffuinge / Eder mine Børn oc Sønner / huilcke Faderen elsker / ja sandelige /

delige / sandelige tilsiger ieg eder det/ Oc ieg suer ved mig selff/ Jeg som er selff Sandhed/ oc kand icke liuge/ Jeg setter eder min tro til pant. At der som i bede om noget / som eder er got oc nytteligt til Liff oc Siel / det som i haffue trang oc nød til at bede om / oc vide eder ingen anden hielp eller trøst/ huercken hoss eder selff eller hoss andre Menniske/ oc i bede Faderen der om i mit Naffn/ da skal Faderen giffue eder det / Thi Faderen haffuer eder kiere aff hiertet / oc huercken vil eller kand necte eder noget.

Naar bede wi da i Jesu Naffn?

Naar wi met en stadig tro til Jesum Christum komme frem faar Gud Fader/ oc trøste oss met en god tillid/ at Christus er alene vor Meglere/ formedelst huilcken alt got giffuis oss aff Faderen/ Rom. viij.

Skulle wi da bede formedelst Jesum Christum?

Wden

Wden vor Herre Christo fortiene wi icke andet end idel vrede oc Wuenskab. Thi huor er der nogen sted i Himmelen eller paa Jorden en Helgen/ som saa gaar frem faar Gud vor kiere Fader/ oc beder for oss/ som vor kiere Herre Christus. Oss giffuis icke aleniste for Christi skyld Syndernis forladelse oc retferdighed/ men hand anammer oss ocsaa for sine Metbrødre/ oc deler sit Preste embede saa met oss/ at wi selff mue gaa frem/ oc i vor nød søge hielp/ Naade oc trøst hoss Faderen/ lige som hand her siger/ Jeg siger eder icke/ at ieg vil bede Faderen for eder/ Thi Faderen selff/ elsker eder/ fordi at i elske mig/ oc tro/ at ieg vdgick aff Faderen.

Effterdi wi da haffue faaen en Meglere/ ia ere selff tilstedde til Preste embedet formedelst Christum/ huad giøre det da behoff/ at Helgen skulle bede for oss?

At Helgen skulle bede for oss oc vere vore Meglere / haffue wi intet vidnisbyrd paa i Scrifften / Saa kunde wi icke heller vere visse paa / at Helgen see ind i vort hierte / oc forstaa vor bøn oc paakaldelse / Thi saadant hører Gud til / hand er alene hiertens randsagere oc kiender tanckerne. Icke haffue wi heller nogen foriettelse eller løffte om dem / at de ville Bønhøre oss / naar wi bede dem / som wi haffue om Christo.

Huad skulle wi bede Gud om?

Effterdi at wi ere saa aldelis wskickelige oc vanuittige / at wi oc icke selff vide / huad oss er nytteligt at bede om / da legger Christus oss Ordene i munden / oc siger / Beder at eders glæde skal bliffue fuldkommen.

Huad er det for en glæde?

Det er sandelige ingen verdzlig eller legemlig glæde / Men en Aandelig induortis glæde / huilcken den hellige Paulus taler om Philip. iiij. Glæder

eder

eder altid i HERren / Oc ieg siger atter / Glæder eder.

Huor aff kommer saadan Glæde?

Aff troen til Jesum Christum / Thi naar wi høre predicke Euangelium / i huilcket Syndernis forladelse tilbiudis alle Mennisket formedelst Christum / da skulle wi Tro / saa fremt denne Predicken skal bliffue oss nyttelig / Nu kunde wi icke tro / vden den hellig Aand giffuis oss da formedelst Ordet / som skal forarbeyde denne Tro i oss / Forarbeyder nu Ordet oc den hellig Aand Troen i oss / da kunde wi icke tuile paa / at Christus haffuer icke aleniste forladet oss alle vore Synder / saa / at de icke skulle beklage eller fordømme oss / men hand skal ocsaa giøre oss en naadig Fader i Himmelen / som skal kiende oss for sine Børn / oc beuare oss til det euige liff. Oc dette er Samuittigheds fred oc hiertens glæde / der dette Euangelium taler om / huilcken

wi ocsaa skulle Bede om i vor Bøn.

Skulle wi da io Bede?

Gud vil at wi skulle bede hannem/ oc det er [illegible]hørligt oc ret/ wi haffue inget at giffue hannem/ Men hand/ som er vor Gud/ Skabere/ Herre oc Fader/ skal giffue oss. Effterdi nu Christus befaler oss at bede om saadan hiertens fred/ da skulle wi vere lydige/ at wi ocsaa skulle rettelige kunde siunge met Maria/ Min Siel ophøyer HERren/ oc min Aand glæder sig i Gud min Frelsere.

Haffuer saadan hiertens glæde oc fred ocsaa nogen Fristelse?

Ja visselige/ Christus siger til sine Disciple/ Nu tro i/ Seer/ den time skal komme oc er allerede kommen/ at i skulle atspredis/ huer til sit/ oc forlade mig alene/ Men ieg er icke alene/ thi Faderen er hoss mig. Dette talede ieg met eder/ at i skulle haffue fred i mig/ I Verden haffue i angist/ men verer

tr[illegible]

trøstige / Jeg haffuer offueruundet Verden.

Huad vil Christus met disse Ord?

Saa meget vil hand sige / J ere gode fromme Børn / oc lade eder tycke / at i tro offuermaade vel / men seer / bort om en time skulle alle disse ord bliffue til intet / J skulle alle løbe fra mig / oc forlade mig / ja end der til met forsuerie mig / Dog skal denne Synd icke vere eder til forderffuelse / i ere jo mine Disciple oc icke mine Fiender / som de ypperste Prester / Hannas / Caiphas oc Judas / som mig skulle sælie / forraade oc fordømme. Oc alligeuel i end skulle atspredis / oc forlade mig alene / saa er ieg dog icke alene / thi Faderen er hoss mig.

Huad er det at hand siger / Dette talede ieg til eder?

Saa meget vil hand sige / Kiere Disciple / Dette er / met saa Ord at sige / den rette mening til gode Nat /

At huad ieg haffuer ſagd til eder / det vil ieg fuldkomme) Tencke i til / at i ocſaa anamme det / oc trøſter eder der met / Chriſtus kiende vel Kiødens nature / Al den ſtund der er icke modgang oc drøffuelſe / da er det frimodigt oc driſtigt / Som wi pleye at ſige / Du eſt driſtig nock / naar du eſt alene / Men naar Kaarſſet kommer oc nød er paa ferde / da er al trøſt oc frimodighed forglemt oc wde. Der faare ſiger hand / J Verden haffue i angiſt / men fred i mig.

Huad er Verden?

Verden er Dieffuelens Rige / en mordkule / it Løgnhuſſ / ondſkabs huſſ / Denne Skiold henger Chriſtus hende ſelff offuer dørren / Johan. viij. Saa er Dieffuelen Verdens Førſte / Guds oc alle Chriſtnis affſagde Fiende / oc giør dem altid det verſte huor oc i alle de maade hand kand / De ſom ere Dieffuelens Tilhengere i Verden / ere ocſaa Guds oc alle Chriſtnis Fiender / ſom

Tiran=

Tiranner/Tørckere/Jøder/Hedninge/Ørenskalcke/ de som ere Verdzlige vise/ Partieske Menniske/ Kettere etc.

Huad angist oc nød skulle de Christne haffue i Verden ?

Paa den høyre side skulle Partieske Menniske/ Secter oc Kettere/ friste dem met falsk lerdom. Paa den venstre side skulle Tørckere myrde/ brende oc skende/ Faare til skulle Papister/ Øyenskalcke/selffgiorde Helgen/ dynckel gode Menniske forfølge oc bespotte dem/ Bag til skulle Jøder oc Hedninge henge dem paa halsen/ Offuen oc neden skulle alle Helffuedis porte plage dem.

Huor vdi skulle de haffue fred ?

J mig/ siger Christus/ i mit salige Ord oc hellige Euangelio/ Thi Euangelium er en Guds krafft/ som Salig giør alle dem/ der tro paa/ Rom. j. En Christen kand oesaa met Guds Ord/ oc met besynderlige Sprock aff den hellige Scrifft/ fordriffue alle Fristel-

ser/ angist oc drøffuelse/ oc trøste sig rigelige i sin skrøbelighed.

Huad vil hand der met/ at hand siger/ Verer trøstige/ Jeg haffuer offuervnndet Verden?

Hand vil saa meget sige/ Slaget er vundet/ Striden haffuer ende/ Jeg vant Seyer/ oc haffuer vnderlagd mig alle ting/ lader eder fordi icke forferde/ men verer trøstige oc frimodige/ Skeer det sig end saa/ at i see den gamle Drage/ Helffuedis Hugorm/ lade sin strube vredelige op/ skiere tender/ huæde sine kløer/ oc i see Verden buldre oc bruse/ Tiranner true oc vndsige / tradze oc pucke/ da tencker paa disse Ord/ At Jeg haffuer offueruundet Verden/ Jeg som er en Kong offuer alle Konger/ en Herre offuer alle Herrer/ Jeg/ ja Jeg haffuer offueruundet Verden/ Thi al mact er mig giffuen i Himmelen oc paa Jorden.

Dette er alle fattige Christne gantske trøsteligt.

Ja vissélige / Christus giorde oss alle dette til gode / vore Fiendere ere saa nedlagde / at der er icke mere nød eller fare paa ferde / de ere saa offueruundne / at wi haffue icke behoff / at stride paa ny met dem igen / Verden / Dieffuelen / Helffuede / Døden bleffue slagne i striden oc ødelagde / Himmelen / Retferdighed oc Liffuet beholde Seyer / saa at der staar intet igen / uden Epinition / Seyeruisen / det er / at wi skulle gladelige siunge / Christ stod op aff Døde / Christus haffuer vdret alting / giffuet alle Mennis̄ke Seyer / som det høre oc tro / oc wi skulle fremdelis Predicke / bekiende oc prise saadant faar den gantske Verden / indtil den Yderste dag / naar wi ocsaa skulle vere delactige met Christo i denne Seyer / oc gaa ind met hannem i det Himmelske Jerusalem / det er / ind i det euige liff /

Amen.

J Be-

I Bede Dagene / Euangelium / Luce XI.

OC hand sagde til dem / Huilcken er iblant eder / som haffuer en Ven / oc hand ginge til hannem om Natten / oc sagde til hannem / Kiere Ven / Læen mig try Brød / thi min Ven er kommen til mig aff Veyen / oc ieg haffuer intet at legge faar hannem / Oc hand der inde skulde suare / oc sige / Giør mig icke wmage / Dørren er nu tilluct / oc mine Børn ere hoss mig i Herberet / ieg kand icke staa op oc giffue dig. Jeg siger eder / Oc der som hand icke staar op / oc giffuer hannem / fordi / at hand er hans Ven / saa staar hand dog op / for hans wblulige roben skyld / oc giffuer hannem saa mange som hand haffuer behoff.

Oc ieg siger eder ocsaa / Beder / saa skal eder giffuis / Leder / saa skulle i finde /

i finde / Bancker paa / saa skal eder opladis. Thi huo som Beder / hand tager / oc huo som leder hand finder / oc huo som bancker paa / hannem skal opladis. Huor beder en Søn Faderen iblant eder om Brød / at hand biuder hannem en Sten der faare? Oc der som hand beder hannem om en Fisk / at hand biuder hannem en Hugorm for Fisken? Eller der som hand beder hannem om it Æg / at hand biuder hannem en Scorpion der faare? Effterdi da at i / som ere onde / kunde giffue eders Børn gode Gaffuer / da skal meget mere Faderen i Himmelen / giffue dem den hellig Aand / som hannem bede.

Huad giør Christus i dette Euangelio?

Effter at Christus haffde giffuet sine Disciple en form oc skick / huorledis de skulde bede / Da giør hand nu her en formaning / at de skulle bliffue hart ved at bede / oc bestandige i deris Bøn / Thi

Thi wi ere aff naturen saa til sinde/ at wi enten tuile paa Guds naade/eller acte oss meget wuerdige til/ at Gud skulde Bønhøre oss. Der aff kommer det da/at wi enten sielden eller aldri giøre vor Bøn/ Eller naar wi haffue bedet en gong eller tho/oc bliffue icke strax Bønhørde/ da lade wi Bønen fare/oc haffue onde tancker om Gud/ eller ocsaa tale ilde paa hannem. Der faare er dette en nyttelig formaning/ at wi skulle bliffue stadige i vor Bøn.

Huad giør Christus i denne formaning?

Hand bruger thu forstandelige Exempel/ Det ene/ om it Menniske som gick til sin Ven om natten/ der hans Ven vaar kommen til hannem aff Reysen/oc bad hannem om try Brød/Huor aff hand beslutter/ at Gud kand opueckis til at høre vor Bøn.

Det andet/ om en Fader/ huilcken Sønnen bad om it Brød/it Eg oc en

Fisk.

Fisk. Huor aff hand beslutter/at Gud vil visselige Bønhøre oss.

Huilcket er det første Exempel?

Saa siger Christus / Huilcken er iblant eder/som haffuer en Ven/ oc ginge til hannem om midnat/ oc sagde til hannem / Kiere Ven/Læn mig try Brød/ Thi min Ven er kommen til mig aff Veyen/oc ieg haffuer intet at legge faar hannem / Oc hand der inde skulde suare / oc sige/ Giør mig icke vmage/Dørren er nu tilluct/ oc mine Børn ere hoss mig i Herberet/ieg kand icke staa op/ oc giffue dig. Jeg siger eder/at staar hand icke end op oc giffuer hannem / fordi / at hand er hans Ven/Saa staar hand dog op for hans vblulige roben skyld/oc giffuer hannem saa mange hand haffuer behoff. Dttte er it offuermaade trøsteligt Exempel/oc gantske nytteligt.

Huo er denne Gest/ som kom aff Veyen?

Den Gest som kommer ind til oss

om Natten / ere de mangfoldige Fristelser/genuordighed/drøffuelse/angist oc siugdom/ som hastelige oc uforuarendis offuerfalde oss. Thi naar wi plagis aff Tanduerck / haffue nogen Bulde eller Saar/ da pleye wi at sige/ Jeg haffuer en ond Gest / hand lader mig huercken haffue rolighed Nat eller Dag.

Huo er den Ven eller Nabo som soffuer?

Denne Ven som Soffuer / er Gud vor HERRE/ Thi at naar wi paakalde hannem i angist oc nød/ oc hand Bønhører oss icke strax/ da synis oss at hand soffuer / Saa bancke wi da paa/ faar det Faderlige hiertis Dør/ met Bønens hammer / Thi den Bøn/ som flyder aff it trofast hierte/ er saadan en hammer/at liuden der aff høris i den høye Himmel/Thi Syrach siger i det xxxv. Cap. Den ælendigis Bøn trenger igennē Skyerne / oc lader icke aff/ før hun kommer til Gud/oc bliff-

uer icke stille/før den høyste seer der til. Men wi bede om natten / vnder kaarsset/i angist oc drøffuelse/om try Brød/ det er/om hielp oc trøst/ aff Gud Fader/Søn/oc den hellig Aand.

Huorledis skicker da Gud sig/ den himmelske Hussfader?

Hand lader oss bruge mange ord/ oc skrige høyt/ men hand tier stille/ oc lader som hand soffuer/ oc hører oss icke/ Lige nu som Hussfaderen skicker sig/ saa skricke oc alle hans Børn oc Tiunde sig/ Oc alligeuel hand end suarer/ saa vil hand dog icke hielpe/ men met it stumt suar siger ney til det wi bede om/ Giør mig icke vmage (siger hand) Dørren er tilluct/oc mine Børn ere i Herberet hoss mig/Det er icke tilbørligt/ at ieg for din skyld skal bryde deris søffn / Søg effter hielp huor du vilt/ieg kand icke staa op/oc giffue dig.

Dette er it fattigt bedrøffuet hierte/ en suaer stød.

Det er vel i sandhed saa/Men dette er oc en stor trøst der imod/ at Christus siger/Jeg siger eder/ at der som hand icke end staar op/oc giffuer hannem / fordi at hand er hans Ven / saa skal hand dog staa op for hans vbluelige kieltren skyld/oc giffue hannem saa mange hand haffuer behoff. Met huilcke Ord hand vil saa meget sige/Kand it Menniske trenge en anden noget aff/der met / at hand buldrer oc bancker/kieltrer oc trygler / Huor meget mere skal da it Gudeligt Menniske faa noget aff Gud met sin hiertelige Bøn.

Huorledis skal hand da skicke sig/som vil giøre sin Bøn?

Naar Gud lader som hand icke vil høre/oc vil foruise dig fra sin Dør/da lad dig icke afftrenge / men bliff hart ved/oc sig/Kiere Herre/huort skal ieg hen? Huor skal ieg finde hielp oc trøst? Jeg leder faar din Dør / Jeg bancker faar din Dør/Du est Dørren/dig beder eg/dig leder ieg effter/stat du op oc/

bewiß mig Naade/ Du est min Gud/
min Herre / min Skabere oc Frelsere/
Huem beder ieg retteligere end dig?
Huem søger ieg tilbørligere hielp hoss
end hoss dig? Huor bancker ieg til-
børligere/end paa dit Faderlige hierte?
Du haffuer ingen Dørwoctere behoff/
ingen Suend/ du est alting i alle/ Oc
der som end alle dine Børn/ Engle oc
Helgen soffue / saa woger alligeuel du
offuer Jsrael/ Du est Begyndelsen oc
Enden/ Du est al Naadis oc barmher-
tigheds Fader/ forskiud mig icke fordi
mit i Natten / i min største angist oc
nød/ fra din dør/ Du est mit haab/ min
tilfluct/ dig holder ieg mig til/ dig for-
lader ieg icke/ det maa gaa mig huorle-
dis det kand/ Til denne sted hører oc-
saa det Parabel/ om dē hielpeløse Quin-
de der hengde hart ved den wretferdige
Dommere/ Luce xviij. Oc det Euange-
liū om dē Heydenske Quinde Math. xv.
Thi de finge ocsaa det de vaare begæ-

rendis/fordi at de bleffue hart ved/oc lode sig icke afftrenge.

Huad trøst giffuer da Christus aff dette Exempel ?

Oc ieg siger eder/siger hand/ Beder/da skal eder giffuis/leder/da skulle i finde/bancker/ da skal eder opladis/ Thi huo som beder / hand anammer/ oc huo som leder/ hand finder/oc den som Bancker / hannem skal opladis. Dette er en almindelig foriettelse/ som er alle Menniske anrørendis/huad heller de ere Jøder eller Hedninge/Tienere eller Fri. Huo som beder i Aanden oc i Sandhed / hand bliffuer Bønhørt/ Huo som bancker paa met Troens Hammer/hand skal indladis.

Huilcket er det andet Exempel ?

Saa siger Christus/ Huor beder en Søn Faderen iblant eder om Brød/at hand binder hannem en Sten der faare? Oc der som hand beder hannem om en Fisk / at hand binder hannem en

Hugorm for Fiſken ? Eller der ſom hand beder hannem om it Eg / at hand biuder hannem en Scorpion der ſaare ? Effter at i da / ſom ere Onde / kundi giffue eders Børn gode gaffuer / huor meget mere ſkal da Faderen i Himmelen giffue dem den hellig Aand / ſom hannem bede.

Huad vil Chriſtus met dette Exempel ?

Hand giffuer oſſ her met tilkiende vor himmelſke Faders gode vilie / oc vil giøre oſſ viſſe paa / at Faderen er icke anderleds til ſinde / end at vil høre vor Bøn / oc giffue oſſ / huad ſom wi bede om / Thi huo vil vere ſaa wbluferdig oc driſtig / ja ſaa groff oc wſkickelig / at hand vil holde den milde Barmhertige Gud / huis miſkundhed der haffuer icke ende / ſtrengere / grummere oc mere wmild / end it Menniſke / Effterdi Gud dog er god aff naturen / oc alle Menniſke onde. Det kand vel ſaa vere / at en Fader er from oc god

imod sit Barn / oc giffuer samme Barn / huad som det begærer / Men denne fromhed er aldelis intet at regne/imod Guds godhed. Thi saa siger hand formedelst Propheten Esaie xlix. Kand oc en Moder forglemme sit Barn / at hun skal icke forbarme sig offuer sit liffs Søn? Oc der som hun end forglemmer hannem / saa vil ieg dog icke forglemme dig. Der faare vil Christus saa meget sige/Alligeuel den Fader paa Jorden er fortredelig/ond oc vanartig/saa giffuer hand dog icke sin Søn en Sten/naar hand beder hannem om it Brød. Kand nu it Menniske/som er ond oc vanartig aff sin nature/giffue det som got er/ Huor meget mere skal da Gud den himmelske Fader oc det høyste gode / giffue sine Børn den hellig Aand/oc alt got/met hannē.

Efftérdi. Gud er saa velwillig oc redebon til at
høre oc giffue/ Huorledis kommer det da/
at saa mange Menniske/robe oc bede/
oc bliffue dog icke bønhørde?

Der

Der ere mange aarsager til aff huilcke ieg vil fortelle nogle. Mange Mennisk e bede aff en seduane / vden Troen/om huilcke der staar screffuet i Psal. De robe (men der vaar ingen Frelsere) Til Herren / men hand suarer dem intet. Mange bede om det som dem icke nytteligt eller saligt er/saa bad S. Paulus ij. Corinth xij. At Gud skulde tage de Fristelser fra hannem/ som Satans Engel førde hannem paa/men hannem bleff suaret / Lad dig nøye met min naade. Mange bede / oc Gud bønhøre dem / men hand lader dem icke strax fornemme oc befinde at de ere bønhørde/paa det/at hand vil forsøge deris tro/oc giffue dem aarsage til/at de skulle bliffue stadige i deris Bøn / oc bliffue dag fra dag jo lenger jo mere brennende der vdi.

Huilcke bede om Brød/ oc faa en Sten?

De som vden affladelse robe oc skrige i Kircker oc Kloster/at Gud skal hielpe oc beskerme dem / føre oc ledsage

dem met sit Ord/ oc det er dog icke deris aluere / det gaar icke heller aff hiertet / Huilcket mand kand mercke der paa/at naar Gud formedelst Christum oc sine Tienere/ legger Brød paa Bordet faar dem/ oc lader Predicke Guds Ord aff Predicke Stolen / da ville de huercken høre Ordet eller see dem det Predicke/Der faare giffuis dem ocsaa en Sten for Brød / det er /de bliffue Haardnackede/stiffsindnede/faa Jernpander / stenhierter / en fortredelig Aand/de bliffue hadske/affuendzfulde/ oc forherdis paa det sidste i Synd oc ondskab/lige som Pharao.

Huilcke bede om en Fisk/oc faa en Hugorm?

De som haffue lyst til at Dømme oc fordømme andre Menniske/belacke/ fortale/beføre/baguaske/beklaffe/straffe oc laste/bande oc ynske dem ont. Disse faa icke en Fisk/men en Hugorm/det er / it forgifftigt hierte / som vdgyder der effter sin forgifft i alle lemmer/Saa

at it Mennisfe kand icke lenger tencke eller tale got om andre / men alt huad hand seer eller hører / legger hand vd til det verste / hād bagæder huer mand / oc veed lack oc lyde met alle.

Huilkꝫ bede om it Eg / oc faa en Scorpion ?

De som bede om en sund / retsindig / bestandig / leffuende Tro / som kand være krafftig met kierligheds gerninger / oc besmitte dog samme tro met megen oc mangfoldig offuertro / mistro / Traaldom / Segnelse / oc anden Dieffuelens forbistrelse / De haffue ingen hiertelig tillid til Gud / intet stadigt oc bestandigt hierte / de giffue icke gode oc Christelige Exempel fra sig i deris leffnet / men de forarge mange der met. Disse samme faa icke den Guddommelige trøstis Eg / men en Scorpion / it falskt vtrofast hierte / imod Gud oc alle Menniske. De ynske deris Neste met munden en god dag / en god afften / Men i hiertet er deris begæring / at hand

 skulde

skulde vere nederst nedre paa Haffs-baand / Oc disse er Verden paa det ne-ste fuld aff.

Huorledis gaar det da disse trehonde menniske?

Naar som de end lenge bede/lede oc bancke/ saa faa de dog icke den gode Aand/der Gud tilsagde oc loffuede si-ne elskelige Børn/Men effterdi de for-herdis oc fare stedze frem i vantro / i det Guddommelige Ordis foractelse/ i had oc affuind/oc andre groffue Syn-der/da faa de dē onde Aand/som driff-uer dem jo lenger jo mere til al synd/last oc Guds fortørnelse/oc styrter dem paa det sidste ned i euig forderffuelse.

Huad skulle wi da giøre?

Wi som kaldis oc rose oss aff at wi ere Christne/skulle bede/lede/oc bancke paa faar Guds Faderlige hierte/at hād aff sin milde naade oc barmhertighed/ for sin elskelige Søns Christi skyld / vil giffue oss sin hellig Aand/met alle sine gode gaffuer oc naade / oc paa vort y-derste en salig time / oc det euige liff/ Amen.

Paa

Paa Christi Himmelfarts Dag / Euangelium / Marci XVI.

PAa det sidste / der de Elleffue sade til Bords / obenbarede hand sig / oc straffede deris vantro / oc deris hiertis haardhed / at de haffde icke troet dem / som haffde seet hannem opstanden. Oc hand sagde til dem / Gaar bort i al Verden / oc Predicker Euangelium faar alle Creature / Huo som tror oc bliffuer Døbt / hand skal bliffue salig / Men huo som icke tror / hand skal bliffue fordømt.

Men de Tegn / som skulle følge dem der tro ere disse / De skulle i mit naffn vddriffue Dieffle / Tale met ny Tunger / fordriffue Vrgorme / oc der som de dricke nogen forgifft / da skal det icke skade dem / De skulle legge deris Hender paa de Siuge / saa skal det bliffue bedre met dem.

Oc HErren / effter hand haffde talet met dem / bleff hand optagen til Himmelen / oc sider hoss Guds høyre Haand. Oc de ginge ud oc Predickede alleuegne / Oc Herren arbeydede met dem oc stadfeste Ordet / formedelst metfølgende Tegn.

Huor mange stycker er det nytteligt at forklare om Christi Himmelfart?

Fem. Tiden / Steden / Personer / Gerningen / Nytteliglied.

Naar foer Christus op til Himmels?

Fyritiue dage effter sin Opstandelse.

Huad giorde hand i de fyritiue dage?

Hand obenbarede oc beuiste sin Opstandelse met mangfoldige beuisninger oc mange obenbarelser. Fordi at hand obenbaredis først Marie Magdalene / der nest de andre Quinder / der nest Petro / der nest de tho Disciple paa Veyen til Emaus / der nest alle Disciplene / Thoma vndertagen / der nest otte dage der effter i Thome neruerelse / der

der nest hoss Tiberradis haff/der nest Jacobo/der nest mere end femhundrede Brødre. Paa det sidste faar dem allesammen i Bethania hoss Olie Bierget/paa sin opfarelsis dag. Hand stadfeste ocsaa sin Opstandelse der met/at hand bad dem/ see/høre/smage/ tage oc føle/ Thi hand sagde/ Seer mine Hender oc Føder/ tager oc føler paa mig/saa blæsde hand paa dem oc Oed met dem.

Hui obenbarede Christus sin Opstandelse met saa mange beuisninger?

Thi det vaar Menniskeligt fornufft icke muligt at begribe paa en tid den Guddommelige gerning / om Christi opstandelse/Oc efftersdi Christi opstandelse kunde icke begribis paa en gong/ da obenbarede Christus sig den ene gong effter den anden/tid fra tid/oc paa atskillige steder / Thi der haffuer ingen Artickel aff Troens Artickle veret suarere at tage troning paa / Der

haffuer

haffuer oc ingen hafft større modstand oc gensigelse / baade i det gamle oc ny Testamente / end denne om Opstandelsen / Der faare vaar det nyttelight oc giordis vel behoff / at Christus skulde met saa mange oc mangfoldige beuisninger stadfeste hannem / Som Lucas siger Act. j. Hand loed sig fyritiue dage til syne iblant dem / oc talede met dem om Guds Rige / Hand oplod deris forstand / at de forstode Scrifften.

Huad talede hand met dem om Guds Rige?

Hand gaff dem til kiende / at der kand ingen komme ind i Guds Rige / uden aleniste formedelst kaarsset / Lige som hand ocsaa siger Luce i det s[illegible]ste Cap. Christus skulde lide oc indgaa saa i sin herlighed.

Forstode oc Disciplene denne tale om Christi rige?

Saa siger Lucas / De som vaare komne tilsammen / spurde hannem at / oc

oc sagde/ Herre/vilt du paa denne tid opretre Israels Rige igen? De mente end nu / at Christus skulde ville begynde it timeligt Rige.

Huad suarede Christus dem?

Hand sagde til dem / Eder bør icke at vide tid eller stund/ huilcke Faderen beuarede til sin mact / Men i skulle anamme den hellig Aands krafft / som skal komme paa eder/ oc i skulle vere mine Vidne i Jerusalem/ oc i gantske Judea oc Samaria / oc indtil Jordens ende. Lige som hand vilde sige/ Guds Rige skal oprettis formedelst mig Christũ/iblant det aandelige Israels folck/ Paa den tid/naar som i skulle effter min befalning gaa vd oc predicke Euangelium faar alle Creature/ Oc det skal fuldkommis naar Euangelium kommer vd til alle Verdens ender. Oc naar det skeer/da skal det icke vere longt til enden Matth. xxiiij.

Huor opfor Christus til Himmels?

Saa

Saa siger Lucas. Hand førde sine Disciple hen vd til Bethanien / paa Olie Bierget/Luce xxiiij. Act.j.

Huor faare førde hand dem til Bethania?

Bethania kaldis drøffuelsis oc modgangs Huss/Der met vil hand lære oss/ At ville wi fare til Himmels met Christo/ oc gaa ind i herlighed met hannem/da skulle wi icke sla oss fra kaarsset/ men lide taalmodelige angist oc modgang/sorge oc bedrøffuelse.

Huor faare paa it Bierge?

Wi skulle ocsaa op at Bierget/alligeuel det er suart oc hart paa at gaa/ da skulle wi lide noget for Guds skyld/ saa fremt wi ville komme til ewig glæde met hannem / Met Suane dun oc vellyst komme wi icke op i Himmelen/men formedelst Kaarsset oc modgang.

Huor faare paa Olie Bierget?

Olie mercker Naade oc Barmhertighed/Der met giffuer hand til kiende/ at der som wi i Jerusalem/det er/i en

fred-

fredsommelig Samuittighed/affdøs al-
le vore Synder met Christo / oc bære
kaarsset taalmodelige / da skulle wi oc-
saa endelige optagis aff Gud til Him-
melen/met Christo paa Olie Bierget/i
Christelig kierlighed oc Barmhertig-
hed/met Aandens opløfftelse/oc hier-
tens opliusning.

Huad befalede hand sine Disciple?

Hand befalede dem/at de skulde icke
vige fra Jerusalem / men tøffue effter
Faderens foriettelse / oc sagde / S
ieg vil sende Faderens foriett høyre
eder / huilcken i haffue ket / At Chri-
Men i skulle bliffue erre offuer alleting/
indtil i bliffue paa Jorden / Faderen
høye/Thi Ig/thi saa siger Faderen til
men i skulle . cx. Sæt dig hoss min høyre
icke leng indtil ieg legger dine Fiender
Fodeskammel vnder dine Føder.

Oc nne roser der selff aff Matth. i.
signedte/oc siger/Alt mact er mig giff-
uelsig Himmelen oc paa Jorden.

talet meget met dem/effter sin Opstan-
delse/da skildis hand fra dem/oc bleff
opløfft/ at de saae der paa/oc hand
foer op i Himmelen/oc en Sky tog han
nem fra deris Øyen/ Huor met hand
vilde giffne til kiende/ at Guds Rige
er i Himmelen offuer alle Skyer/ it
Aandeligt wsynligt/ euigt Rige/ ind-
til det i den sidste Verdens ende bliff-
ner obenbare. Christus er icke heller op-
..tten som Enoch eller Helias/ men
..rfoer aff sin egen Guddomme.
Wi.. at hand skulde opfølde alle
ligeuel det e.. ..i.
da skulle wi lide ..sig i Himmelen.
saa fremt wi ville kom.. Faders høyre
met hannem/ Met Sua.. d kom/ der
lyst komme wi icke op i Hi..
formedelst Kaarsset oc mod.. ffuedet
Huor saare paa Olie Bierge..
Olie mercker Naade oc B.. aand/
tighed/Der met giffuer hand til.. er alle
at der som wi i Jerusalem/det ..nelige
..c-

almectig met Faderen / oc i lige Gud-
dommelig Maiestat oc herlighed. Som
S. Paulus siger Ephe. j. Gud opuacte
Christum fra de Døde / oc sette hannem
hoss sin høyre Haand i himmelen / off-
uer alle Førstedomme / velde / mact /
Herredomme / oc offuer alt huad som
kand neffnis / Icke aleniste i denne Ver-
den / men ocsaa i den tilkommende.

Huad kaldis Guds høyre Haand?

Icke andet end Gud selff / oc den al-
mectige Guds fuldkomne mact.

Huad kaldis det at side hoss Guds høyre
Haand?

Det kaldis oc er saa meget / At Chri-
stus er bleffuen en Herre offuer alleting /
i Himmelen oc paa Jorden / Faderen
liig i alle ting / thi saa siger Faderen til
hannē Psal. cx. Sæt dig hoss min høyre
Haand / indtil ieg legger dine Fiender
til en Fodeskammel vnder dine Føder.
Oc Sønne roser der selff aff Matth. i.
det sidste / oc siger / Alt mact er mig giff-
uen i Himmelen oc paa Jorden.

Huor met kom Christus der til ?

Met sin lydighed / ydmyghed oc fornedrelse / Som den hellige Paulus siger Philip. ij. Christus fornedrede sig selff / oc bleff Faderen lydig / indtil Døden / ja til kaarssens Død / Der faare haffuer ocsaa Gud ophøyet hannem / oc giffuet hannem it Naffn / som er offuer alle Naffn / at i Jesu Naffn / skulle alle deris knæ bøye sig / som ere paa Jorden / oc vnder Jorden.

Huad giorde Disciplene i Christi Himmelfart ?

Der de saae effter hannem / at hand foer op til Himmelen / da stode der tho Mend hoss dem / kledde i huide klæder / huilcke der ocsaa sagde / J Mend aff Galilea / hui staa i / oc see op til Himmelen / Denne Jesus / som er optagen fra eder til Himmelen / hand skal komme / lige som i haffue seet hannem fare til Himmelen.

Huorledis skal Christus komme igen ?

J en

I en synlig skickelse/ i Skyen/ i stor Maiestat oc herlighed/ Ja met it anstrig/ oc den offuerste Engels røst/ oc met Guds Basune.

Hueden skal hand komme?

Ned aff Himmelen/ som hand foer op.

Naar vil hand komme?

I Verdens ende/ paa den Yderste Dag.

Huor til? Huad vil hand giøre?

Hand vil Dømme Leffuende oc Døde/ De leffuende ere de/ som findis i Liffue/ naar den Yderste dag kommer oc gaar paa. De Døde/ de som ere tilforn bortdøde/ oc skilde fra denne Verden.

Huor faare vil hand Dømme?

At alle tro Mennisske skulle anamme det euige liff met legeme oc Siel/ Oc at alle vantro Mennisske skulle bliffue fordømde oc stødis ned met Dieffuelen/ i den euige Ild.

Huad nytte oc gaffn haffue wi aff Christi Himmelfart?

Wi haffue tredubbelt nytte der aff/ Først/ at Christus vor Forløsere oc Frelsere / vant en herlig oc obenbare Seyer/ aff alle sine Fiender / Dieffuelen / Døden oc Helffuede / oc førde Fengzelet fanget / Som S. Paulus giffuer til kiende / Ephe. iiij. Aff den lxviij. Psal. Hand er opfaren i det høye / oc førde Fengzelet fanget / at de skulle icke gribe eller holde oss fangne.

Huad er Fengzelet?

Louen/ Synden/ Samuittigheden/ Helffuedis angist oc forferdelse / oc den euige død. Disse allesammen haffuer Christus taget bort/ Oc det er her fuldkommet/ der hand siger Luce xj. Naar en Sterck beuebnet/ beuarer sit Pallats/ da bliffuer det hand hauffuer met fred/ Men kommer en Sterckere offuer hannem/ oc offueruinder hannem/ da tager hand hans Harrensk fra hannem / der hand forlod sig paa/ oc bytter Roffuit.

Den anden nytte oc gaffn wi haffue aff Christi Himmelfart/ er/ at Christus forhuerffuede oc skenckte oss den hellig Aand/ oc haffuer vddelt gaffuer iblant Menniskē.

Den tredie nytte/ At wi haffue nu stedze en Nødhielpere/ Talssmand oc Meglere i Himmelen/ faar Gud Fader/ Som der staar til de Hebreer i det vij. Cap. Christus bliffuer euindelige/ oc haffuer it vforgenligt Prestedomme/ Derfaare kand hand oc giøre dem salige til euig tid/ som komme til Gud formedelst hannem/ oc hand leffuer altid/ oc beder for oss/ Oc i det v. Cap. Effterdi; wi haffuer den ypperste Prest/ Jesum Christū Guds Søn/ som opfor til Himmelen/ da lader oss gaa frem met frimodighed til Naadstolen/ at wi kundt faa barmhertighed/ oc finde naade/ Paa den tid/ Naar oss giørs hielp behoff. Oc i det ix. Cap. Christus gick icke ind i det hellige

som er giort met hender/Men i Himmelen selff / at hand nu vil Obenbaris faar Guds Ansict / for oss. Oc den hellige Paulus siger j. Timot. ij. Der er en Gud oc en Meglere mellem Gud oc Mennisken / som er/ det Menniske Christus Jesus /som gaff sig selff for alle til Forløsning. Oc S. Johannes siger j. Johan. ij. Der som nogen synder / da haffue wi en Talssmand hoss Faderen / Jesum Christum / som er retferdig/ oc den samme er forligelsen for vore Synder / Dog icke aleniste for vore / men ocsaa for den gantske Verdens Synder.

Huad er nu Christi Himmelfart?

Intet andet / end en ende oc beslutning paa alle de Guddommelige gerninger / der Christus giorde her legemlige paa Jorden/ i den Menniskelige nature / oc en begyndelse til vor Salighed / Thi at Christus begynde sit Rige formedelst sit Himmelfart /

gaff

gaff Apostlene sin hellig Aang/ oc vdsende dem at predicke Euangelium offuer den gantske Verden/ oc sider hoss Faderens høyre Haand/ en Kong offuer Himmel oc Jord/ oc regnerer i de trofaste Menniskis hierter/ formedelst sin naade oc sit Ord. In summa/ Christus betalede vor skyld paa Kaarsset/ J Opstandelsen/ gaff hand oss god foruaring paa samme betalning/ J hans Himmelfart gick hand bort faare oss/ oc beridde Veyen/ hand fordreff de store Mordere oc Sielerøffuere Dieffuelen/ Døden/ Helffuede/ oc nedlagde dem/ ia hand tog al forhindrelse bort aff veyen. Wi ere her i denne ælendide Verden/ som i it stort vildene Haff/ i huilcket store oc mangfoldige Bølger oc suar Storm/ offuerfalder oc vil sencke oss ned. Skulle wi nu vndgaa saadan fare oc komme vden skade oc vforderffuede til Land/ da skulle wi haffue en/ som skal staa

paa Haffsbredden / oc recke oss sin Haand / oc drage oss til sig / at wi woden skade kunde komme offuer til det Himmelske Fæderne land / Oc det giør Jesus Christus vor Kiere Herre / hand bucker sig ned / oc tager oss op paa sin hellige Guddommelige Ryg / oc bær oss saa til Himmelen / ind i det euige liff / Amen.

Den VI Søndag effter Paaske / Euangelium / Johan. XV. oc XVI.

NAar Trøsteren kommer / huilcken ieg skal sende eder fra Faderen / Sandheds Aand / som vdgaar fra Faderen / hand skal vidne om mig / oc i skulle ocsaa vidne / fordi at i haffue veret hoss mig aff begyndelsen. Dette haffuer ieg talet til eder / at i skulle icke forargis / De skulle sette eder i Band. Oc den tid skal komme / at huo som ihielslar eder / hand skal

skal mene / at hand giør Gud en tienste der met / Oc saadant skulle de fordi giøre eder / at de huercken kiende min Fader eller mig. Men ieg haffuer talet dette til eder / paa det / at naar tiden kommer / i skulle tencke der paa / at ieg haffuer sagd eder det / Oc ieg sagde eder icke saadant aff begyndelsen / Thi ieg vaar hoss eder.

Huor om taler dette Euangelium ?

Om try stycke. Først / Huad den hellig Aands embede er / Der nest / huad Apostlers embede er. Det tredie / huorledis Verden anammer saadanne Embeder.

Huad er den hellig Aands embede ?

Vor Herre Christus giffuer den hellig Aand try Naffn / Hand kalder hannem en Trøstere eller Trøstaand / imod forferdelsis Aander / Sandheds aand imod løgnactige Aander / Hand kalder hannem it Vidne oc frimodig bekiendere

imod

imod Tyranner oc imod onde Aander som tørste effter blod.

Hui kaldis hand en Trøstaand?

Fordi/ At hand skal trøste oc styrcke vore mistrøstige hierter oc fryctactige Samuittigheder / at wi skulle visselige kunde tro / at wi formedelst Christum ere bleffne Guds Børn / oc mue robe aff hiertet / Abba / Kiere Fader. Hand giør oss ocsaa frimodige / at wi taarre dristelige bekiende denne tro / faar den gantske Verden. Hand trøster ocsaa oc husualer oss imod alle fristelser / genuordighed / modgang oc forfølgelse / der wi skulle lide oc omdrage Verden / for denne bekiendele skyld.

Haffue wi oc Exempel der paa?

Ja / De hellige Apostle ere oss til it Exempel / Thi før den hellig Aand bleff stadfest i dem / vaare de fryctactige / flyde fra Christo / oc haffde indeluct sig i Huset / aff fryct de haffde faar Jøderne / Men der den hellig Aand

bleff

bleff ſtadfeſt i dem den hellige Pintze dag / ginge de driſtelige frem / oc bekiende Chriſtum frimodelige faar den gantſke Verden / de haffde oc lyſt oc vaare glade der aff / at de kunde for Chriſti naffn ſkyld lide forhaanelſe oc forſmædelſe Actor. v. Der faare vil Chriſtus ſaa meget ſige / Lader Verden buldre / Dieffuelen forſerde / Tiranner fortørnis oc bruſe / Jeg vil ſende eder ſaadan en Trøſtere / ſom er almectig / ſom vel kand beſkytte oc beſkerme oc befri eder fra alle eders Fiender oc vuenner / Hand ſkal opliuſſe eders Hierter i troen / Optende dem i kierlighed / trøſte i al nød / at i huercken ſkulle frycte Dieffuelen / Verden eller Tiranner / Men i ſkulle gaa frimodelige hen igennem / bekiende mig driſtelige faar den gantſke Verden / oc lide der offuer alt det eder kand paaleggis.

Huor faare kalder Chriſtus hannem ſandheds Aand?

Fordi at hand giør sandrue Mennniske / som icke haffue lyst til løgn oc falskt lerdom / men aluerlige holde sig til Guds ord oc til den Euangeliske sandhed / oc acte huercken Dieffuelen eller Verden. Huo kunde straffet Phariseers oc Saduceers hellige skin i Jødedommet / Eller Papisters hellige væsen / pral oc Ceremonier i Christendōmen / der som denne sandheds Aand / icke haffde obenbaret den Guddommelige Sandhed igen. Denne sandheds Aand gaar den rette gong hen igennem / oc siger met faa Ord saa / huad som Christus Guds Søn lære / skicker oc beslutter / det er ret oc idel sandhed. Men huad Phariseer / Saduceer / oc Papister / lære / skicke oc beslutte / aff Menniskelig fornufft / det er falskt oc idel løgn. Oc alligeuel Løgnaanden haffuer aff begyndelsen buldret oc bruset imod Sandhed / saa haffuer dog denne sandheds Aand

beuaret Christendommen indtil denne dag / oc skal end nu fremdelis beuare samme Christendom indtil Verdens ende / imod alle Helffuedis Porte.

Huor faare kalder Christus den hellig Aand it Vidne?

Fordi at hand skal bære vidnisbyrd om Christo / at hand er den leffuende Guds Søn / oc Verdens Frelsere / Lige som hand vilde sige / Huad som ieg haffuer tilforn lært oc Predicket / det skal hand minde eder paa / oc hand skal scriffue det i eders hierter / at i det aldri skulle forglemme. Hand skal icke vere Lousens predickere / men naadens Predickere / Oc hand skal bære vidnisbyrd om mig / at ieg haffuer offueruundet Dieffuelen / ihielslaget Døden / forstyret Helffuede / vdslet Synden / bortaget Guds vrede / opladet Himmelen / oc giort alle tro Menniske Arffuinge til det euige Liff. Dette skal vere den hellig Aands vidnisbyrd om mig.

Giør oc den hellig Aand dette Naffn fyllest?

Ja vissselige. Hand trøster de be-
drøffuede / hand lærer sandhed / oc
bær vidnisbyrd om Christo / at hand
er Guds Søn oc verdens Frelsere. Der
aff følger nu / at huad som scriffuis oc
læris aff den hellig Aand / det skal
bliffue ved mact / Men huad som icke
flyder aff sandheds Aand / det skal for-
gaa oc bliffue til intet / Skulle end
alle Dieffle riffue sig i smaastycker der
offuer / oc alle Tiranner bryste mit i
thu der offuer. Thi Guds ord bliffuer
euindelige.

Hued er Apostlers embede?

At de skulle bære vidnisbyrd om
Christo / Thi saa siger Christus / Sand-
heds Aand skal vidne om mig / oc i
skulle ocsaa vidne / thi i haffue veret
hoss mig aff begyndelsen / Lige som
hand vilde sige / J haffue seet huad
ieg haffuer giort / oc hørt huad ieg
haffuer Predicket oc lært / Der faare
skulle i vere mine Vidne. Ja / naar
som

som den hellig Aand nu opliusser oc optender eders hierter / da skulle i icke kunde holde saadāt hoss eder oc tie stille / men i skulle tale frimodelige / oc bekiende mig faar den gantske Verden / at ieg er Christus / Verdens Frelsere. Huad som er Guddommelig sandhed / det skulle i løffue oc prise / Huad som er falskt oc vgudeligt / skulle i straffe oc fordømme / Det skal Verden da icke kunde fordrage / ja hun skal gruselige fortørnis der aff / buldre oc bruse / Der faare skulle i vere rette Martyres / oc mine rette Vidne / Saa / at i ocsaa skulle met eders Blod bære vidnisbyrd om mit ord. Verden skulde tilbørlige oc met rette vige sin Gud oc Skabere / Frelsere oc Forløsere / oc anamme hans Vednisbyrd / Men hun kand icke / hun vil icke / det staar hende icke til / Dieffuelen hendis Første oc Herre / tilsteder det icke / Hun skal ophøre sig offuer Gud / lige som hendis Første

Dieffuelen giorde at de paa det sidste baade sammen skulle styrtis ned i Helffuedis affgrund / oc end da / imod deris velie / lade Christum oc hans Ord / bliffue ved mact.

Huorledis er den hellig Aands oc Apostlernis embede oc vitnisbyrd Verden behageligt?

Aldelis intet / Der faare sette Verden dem oc alle i Band / som predicke oc anamme denne Lerdom / ja hun piner oc plager dem / oc tager endelige liffuet aff dem / som de vaare Kettere.

Huad seg er der til?

Christus giffuer sagen til kiende / oc siger / Saadant skulle de giøre eder / fordi at de kiende huercken min Fader / eller mig / Lige som hand vilde sige / Det er icke andet end den slemme blindhed oc vanuittighed / der de ere beslagne met / at de huercken kunde kiende mig eller min Fader / Thi at kiende de min Fader / Da anamme de mig

met

met stor glæde oc megen tacksigelse. Huor som mand nu icke kiender Gud/ der haffuer retferdigheds Soel mist sit skin/oc der er icke andet end idel mørck/ blindhed oc vanuittighed/oc intet ret forstand/ja Mennisken kand icke vocte sig fra vildfarelse/falsk lerdom oc Dieffuelens Raageri. Der imod/ huor mand kiender Gud/der skin den deylige Soel/ja Christus skin der i hiertet/Der er it vist oc ret forstand/ at mand kand tale oc handle ret oc klarlige om alle sager/oc vere vis paa alle troens Artickle/Oc saadant skeer enfoldelige i troen/vden kiff oc trette/der giffuis icke aarsage met mange ord oc long disputats til noget tuilffmaal eller Ketteri. Oc der som nogen kommer met løse Sophiske Argumenter oc modsigelse/da kand samme Menniske driffue dem allesammen til bage/Thi hand haffuer den rette Scholemester/sandheds Aand/

huilcken der vel skal ledsage oc beuare hannem i sandhed.

Huad mercker det hand siger / De skulle sette eder i Band?

Det er / De skulle wdelycke eder fra Menigheden / forbiude eder alle Elementer / Vær / Vand / Ild / Jord / tage eders Gods fra eder / fordriffue eder bort i fremmede Land / forfølge eder paa det yterste oc effliffue eder. Thi det er icke ander at sette nogen i Band / end at skille hannem fra Guds Folck / oc fordømme hannem til Helffuede / som er Kettere oc Misdedere. Saa haffue de giort ved alle Propheter / Mig skulle de ocsaa fare saa met / oc i skulle intet haffue det bedre.

Er da dette Predickeris beløning?

Det ædel dyrebar Ord / det hellige Euangelium / oc alle Christne / skulle ingen anden lycke haffue i Verden / end at huo som er en Christen / oc bekiender Christum obenbare / hand skal

intet lystigt Paradis haffue her paa Jorden / Det skal gaa som S. Paulus siger ij. Timoth. iij. Alle de som ville leffue gudelige i Christo Jesu / skulle lide forfølgelse. Oc Galat. i. Vilde ieg vere Menniskēn behagelig / da vaare ieg icke Christi Tienere. Oc Christus siger Johan. xvj. J haffue angist i Verden / men fred i mig. Oc hand siger i dette Euangelio / Den tid skal komme / at / huo som ihielslaar eder / hand skal mene at hand giør Gud en tienste der met.

Huad ont haffuer Christus giort Verden / at hun saa plager hannem?

Aldelis intet / Christus tiente huer mand met stort umage oc stort arbeyde / hand vandrede omkring alleuegne Predickede Euangelium / helbredede de Siuge / husualede oc trøstede de Bedrøffuede / hand vaar icke forsømmelig i det / der en god Hyrde oc trofast Sielesørgere bør at giøre / hand

giorde alle Mennniske til gode / baade Jøder oc Hedninge.

Huad gaffue de hannem til Løn?

Hand fick aff dem / suaer had oc affuind / grum vrede oc stor forfølgelse / oc paa det sidste den forsmædelige død paa Kaarsset. Torde nu Verden sticke sig saa imod sin Gud / Skabere Herre / Frelsere oc Forløsere / Hui skulde hun icke da giøre det met hans hellige Apostle oc fattige Christne?

Huad er Verden?

Verden er mørckheds Rige / Dieffuelens Paradis oc Lysthuss / hun er saa suncken ned i mørck oc løgn / at hun huercken kand see Liusset / eller høre Sandhed / Hendis Første / Satan / er en Mordere oc Løgnere / legemet dræber hand met Suerd / Sielen met falsk lerdom. Hans Husholdning bescriffuer S. Johannes / j. Johan. ij. Alt det som er i Verden (som er Kiødens lyst / oc

oc Øyenis lyst / oc it hofferdigt leff-
net) er icke aff Faderen / men aff Ver-
den. Disse try stycke / Hoer / Gerighed /
oc ærgerighed / driffuer hand vel delli-
ge. Oc huo som vil følge Dieffuelen i
disse stycke / hand er hans Ven / oc huo
hannem icke vil følge / hannem fører
hand al wlycke paa. Summa / Verden
haffuer aldelis intet got met at fare /
ja huo som hun er best / der er hun
Dieffuelsens egen / oc aldelis i hans
mact / Mand seer jo vel / huorledis det
gaar til / huo som kand ekon dierffue-
lige foracte oc bespotte Guds Ord /
det hellige Euangelium / den elsker Ver-
den oc holder meget aff / hannē giffuer
mand gode forleninger / fede Preben-
der / Prelate dømme / Biscops dømme /
Land oc Folck / Pendinge oc gods /
Men lad dem ekon giffue saa hen / oc
anamme saadant / Gud skal giffue vel-
signelse der offuer / lige som S. Peder
gaff offuer Simon Troldkarl / Act. viij.

Er da aldelis wde met de Christne?

Ney / Alligeuel den Christne Kircke er i Dieffuelens Rige / i denne Verden / iblant Jøder / Tyrckere oc Hedninge / som Rosen oc Lilier iblant Torne / Saa haffuer hun dog denne hellige Titel Psal. cx. Du skalt regnere iblant dine Fiender. Christus er vel sæt til it Tegn / huilcket der skal imodsigis / men det skal icke om kødis / De skulle vel arbeyde paa / at ville forderffue hans Kircke / men det skal vere forgeffuis / Det er fast oc vist / at Helffuedis Porte skulle icke faa mact offuer hende.

Huad er det / at hand siger / Dette talede ieg til eder / paa det / at naar tiden kommer / i skulle tencke der paa / At ieg sagde eder det?

Det er de Christne en stor trøst vnder Kaarsset / naar de tencke paa disse Christi Ord / at det er Guds vilie / at saa skal ske / oc at det kand icke anderleds

derleds vere / Thi at viſte wi icke / at det vaare Guds gode vilie / at wi ſkulde vere vnder Kaarſſet / Da kunde Kiød oc Blod icke bliffue beſtandigt / Menniſken (beſynderlige de ſom predicke Ordet) ſkulle ſnart forarge ſig / oc ſige aff wtaalmodighed / Er dette min tack oc løen / for min ſtore wmage oc ſuare arbeyde / da ſetter ieg Dieffuelen til at predicke lenger i min ſted / Som den gamle Adam ſnart bliffuer wtaalmodig / naar det gaar icke effter hans vilie / ja / naar hand huercken ſkal oc hannem bør icke heller / at haffue andet for ſine velgerninger / end wtack. Men efftervi en Chriſten veed / at hans kaarſſ oc modgang / kommer først aff Gud / oc bliffuer hannem paalagd aff Gud / icke til hans forderffuelſe / men meget mere til hans forbedring / Hand veed ocſaa at Gud er met hannem vnder Kaarſſet oc mit i Pinen / da bliffuer hand icke miſtrøſtig

eller wraalmodig/ men hand tier stille/ oc giffuer sig gladelige vnder Guds haand/ oc forfremmis saa stedze i taalmodighed indtil Gud endelige trøster hannem/ met euig glæde oc salighed/ i det euige Liff/ Der hielpe oss Gud til/ AMEN.

Den Hellige Pintze dag/

Euangelium/ Johan. XIIII.

HVo som haffuer mine Bud/ oc holder dem/ hand er den/ som mig elsker/ Oc huo mig elsker/ hand skal elskis aff min Fader/ oc ieg skal elske hannem oc obenbare mig faar hannem. Judas siger til hannem/ icke den Ischarioth/ HErre/ huad er det da/ at du vilt obenbare dig faar oss/ oc icke faar Verden? Jesus suarede/ oc sagde til hannem/ Huo mig elsker/ hand holder mit ord/ oc min Fader skal elske hannem/ oc

wi skalle komme til hannem/oc giøre Bolig hoss hannem / Men huo mig icke elsker/hand holder icke mine Ord. Oc det Ord som i høre er icke mit/ men Faderens som mig vdsende.

Saadant haffuer ieg talet til eder/ den stund ieg haffuer veret hoss eder/ Men Trøsterẽ den hellig Aand/ huilcken Faderen skal sende i mit Naffn/ hand skal lære eder det altsammen/ oc minde eder paa det/ der ieg sagde eder.

Jeg lader eder fred/min fred giffuer ieg eder/Jeg giffuer eder icke/som Verden giffuer. Eders hierte skal icke forferdis/ oc icke frycte/ J hørde/ at ieg sagde til eder / Jeg gaar bort/ oc kommer til eder igen/ Haffde i mig kier/da gledde i eder/at ieg sagde/ Jeg gaar til Faderen/thi Faderen er større end ieg / Oc ieg sagde eder det nu/ før end det skeer/ paa det / at i skulle tro/ naar som det er skeet.

Jeg skal her effter icke tale meget mere met eder / Thi denne Verdens Første kommer / oc hand haffuer intet met mig / Men at Verden skal kiende / at ieg elsker Faderen / oc ieg giør lige saa / som Faderen befalede mig / Staar op / oc lader oss gaa her fra.

Huad lærer Christus oss i dette Euangelio?

Try stycke / Først giffuer hand til kiende / huor paa mand skal kiende Guds børn / som er / paa Guds kierlighed / oc paa den fruct der kommer aff samme kierlighed. Der nest / loffuer hand sine Disciple at hand vil sende dem den hellig Aand / som skal trøste oc lære dem / oc minde dem paa alt det / Hand haffuer sagd dem. Det tredie er / At hand giffuer dem sin Fred / oc siger til dem / at hand vil komme til dem / oc trøste dem baade timelige oc euindelige.

Naar skede denne Historie?

Skiertorsdag at affien / effter Nadueren/en liden stund før Christus gick vd i Vrtegaarden oc loed sig gribe / da sagde hand / Huo som haffuer mine Bud / oc holder dem / hand er den / som mig elsker / Oc huo mig elsker / hand skal elskis aff min Fader/ oc ieg skal elske hannem / oc obenbare mig faar hannem. Der til suarede Judas Thadeus/oc sagde / HERre/ huad er det da / at du vilt obenbare dig faar oss / oc icke faar Verden. Lige som hand vilde sige/ Skulle wi alene vere fromme / retferdige oc salige? Huad vil Verden sige der til? Skulle saa mange Høylerde / Vise / hellige Mend / de ypperste Prester / Phariseer / Schrifftkloge / bliffue fortabte? Huad ere wi at regne imod saadanne Mend? Skulde du icke met rette obenbare dig faar saadanne ypperlige merckelige Mend / der haffue Regimentet

oc myndighed at giøre oc lade? Da kunde mand end haabis til/ at det skulde haffue fremgong. Huad kunde wi arme Fiskere oc Toldere vdrette? Huo vil tro oss? Huo vil anamme eller giffue sig til oss? Wi ere formeget skrøbelige oc ringe Personer til at driffue saadan en sag oc handel. Oc dette er lige det samme Spørssmaal/ der Verden end nu paa denne dag støder sig paa/ Ja siger hun/ Huad er dette for en ny lerdom/ oc huad ere disse for ny Predickere? Jeg seer intet besynderligt der de haffue met at fare/ Huor seer du/ at mectige Konger/ Førster/ Paffuen/ Cardinaler/ Bisper/ Prelater/ Kanicker anamme oc holde sig til saadan lerdom? Vaare den lerdom ret oc aff Gud/ da haffde Gud vel obenbaret andre Mennisker saadant/ Huad kunde arme Fiskere oc Brøbedere vdrette/ Det bør at ske formedelst de ypperste Forstan-

standere oc Regentere / som haffue mact oc myndighed der til.

Huad suarer Christus Jude ?

Hand sagde til Juda / Huo mig elsker / hand skal holde mit Ord / oc min Fader skal elske hannem / oc wi skulle komme til hannem / oc giøre Bolig hoss hannem / Lige som hand vilde sige. Min gode Juda / Jeg vil icke obenbare mig faar Verden / hun vil vere klogere oc visere end ieg er / Hun vil reformere oc sette mig til rette / huilcket ieg icke kand fordrage. Jeg vil icke lade sette mig til rette aff denne Verdens Børn / de skulle icke vere mine Mestere / men mine Disciple / oc høre mig. Der faare vil ieg obenbare mig faar dem / som mig elske / høre mit Ord / oc holde mine Bud / J mit Rige skal det vere saa got for den ene som for den anden / oc der skal inted forskel vere paa Personer / En fattig Stackarl / som Trer paa min / oc

oc bliffuer døbt / hand skal lige saa vel vere delactig i mine Sacramente oc i min naade / retferdig oc salig / som den ypperste Kong.

Huor paa kiender mand nu Guds Børn?

Wi haffue intet vissere Tegn / der Guds børn kunde kiendis paa / end at elske Gud / høre hans Ord / oc holde hans Bud. Huo som icke elsker Gud / icke hører hans Ord / oc icke holder hans bud / men paa det høyste handler der imod / hader Gud oc foracter hans ord / oc der til met forfølger baade dem som det høre oc predicke / hand er icke it Guds barn / men Christi Fiende oc Sathane barn.

Huad fruct kommer der aff Guds Kierlighed?

Saa siger Christus / Min Fader skal elske hannem / oc wi skulle komme til hannem / oc giøre en Bolig hoss hannem. Lige som hand vilde sige / Den som elsker Faderen / hører oc giør

efter hans Ord/skal icke aleniste vere fri fra Guds vrede/fra Dieffuelen/Døden oc Helffuede/men hand skal ocsaa vere vort Huss/Slot oc Bolig/Oc Faderen oc ieg ville vere hans daglige Gester oc side hoss hans Bord/ja wi ville bo oc bliffue euindelige hoss hannem.

Er icke dette en offuermaade stor trøst?

Ja vissselige. Huad kand vere oss arme Menniske mere trøstelige/end at wi skulle vere den høye Guddommelige Maiestatis bolig/lysthaffue/Paradis oc Himmerige/Oc alt det wi giøre/vort væsen oc leffnet/skal fremdelis gaa imod alle Helffuedis porte/Ja imod al Verdens brask oc bulder/Gud skal vel beskerme sine fattige Christne/Wden saa er/at disse Gester/Fader/Søn/oc den hellig Aand/ere icke lenger Gud.

Huordanne ere disse Gester?

Milde oc hielpesomme Gester/De

komme icke tomhendede / de reysse ic-
ke heller bort vden ærebeuisning / Li-
ge som de føre met sig det himmelske
ligende Fæ / naade oc mangfoldige gode
gaffuer / Saa lade de oc effter sig / al
Guddommelig velsignelse / lycke oc sa-
lighed / som den Historī oc Exempel
om Loth oc Abraham / klarlige giffue
til kiende / i det xviij. oc xix. Cap.

Nu seer ieg io / at Verden alligeuel for-
følger de arme Christne / at Gud
boer i dem ?

Det er visst. Der Christendom-
men først begyndis oc kom op / da
bleffue de Christne saa forfølde / slac-
tede oc myrde / at de offte paa en dag /
affliffuede flere end halffierdesinds ti-
ue tusinde / at huer mand mente / oc
ingen kunde andet tencke / end Chris-
tendommen skulde bleffuet aldelis til
intet oc ødelagd / Men huad vdrette
de der met ? Christendommen bleff da
ved mact / oc bliffuer end nu / oc jo
mere

mere de forfølde Christendommen oc affliffue de Christne / jo større bleff Christendommen / oc de Christne voxte jo lenger jo mere til / Thi Christus siger / Faderen oc ieg haffue der hiemme / oc wi ville der haffue vor bolig / oc før Verden skal det formene oss / da skal hun selff bliffue aldelis ødelagd oc forderffuet der offuer / som Pharao / Antiochus / Herodes oc der effter Jerusalem met det gantske Jødiske Land. Vore Modstandere robe ocsaa paa denne dag / At mand aldelis skal ødelegge oss oc til intet giøre Euangelij lerdom / Men Gud Fader / Søn / oc den hellig Aand / side i det Høye oc sige / O i Verdens HErrer / verer icke saa grumme / farer i mag / stiller eders rede / oc lader oss ocsaa beholde it lidet Huss eller thu paa Jorden / oc fordriffuer oss icke saa aldelis / lader oss nyde det got at / at wi skabte Verden / oc sette eder til HERRER der vdi / Er

det oc eders aluerlige mening / at i jo ville fordriffue oss / da skulle i vide / at i skulle rende eder selff aff Sadelen. Saa side de Christne her paa Jorden / Dieffuelen oc Verden til tradz / oc ere Guds bolig / imod Dieffuelens oc alle de vgudeligis vilie / Thi Faderen / Sønnen / oc den hellig Aand sige / Seer / i Verdzlige Herrer oc Dieffuelens Tilhengere / dette Huss bygde wi / oc giorde dette Tempel hellige / dette samme Huss ville wi ocsaa beside / oc haffue vor bolig der vdi / oc tradz at i det skulle formene oss / alligeuel i end buldre oc bruse oc giffue eders onde vilie til kiende.

Er icke atter dette en stor trøst?

Ja visselige / Wi kunde binde Dieffuelen oc Verden tradz / oc sige / Buldrer / bruser / Myrder / dræber / brender / huorledis i ville / Christus skal vere oc bliffue vor Gest / oc wi hans Herberge oc bolig / det skulle i icke forbiude eller forhindre / Oc der som i end tage vort

Liff oc Legeme fra oss/saa skulle i dog icke tage disse Gester fra oss/Faderen/ Sønnen oc den hellig Aand / Det skal vere fast oc vist.

Huad siger Christus om Modstanderne ?

Hand siger saa/Huo mig icke elske/ hand holder icke mine Ord. Met disse Ord straffer hand Verden/Tiranner/ oc alle vantro Menniske / Thi de elske icke Christum/ de høre icke hans Ord/ de holde icke hans Bud / Verden hader ingen ting saa suarlige / som de Christne/Hun kand fordrage alt Affguderi / Secter oc Kettere / Alenniste Christum oc hans Ord kand hun icke fordrage.

Haffuer io Verden al herlighed / mact/ godsrigdom aff Gud / Huor fare forfølger hun da Christum/huad er hun der met behulpen ?

Aldelis intet/Hun haffuer der intet andet aff / end Guds vrede oc vuenskab / at hun selff lycker sig Himmelen

til / fører Dieffuelen oc det gantske Helffuede offuer sig / sencker sig selff ned i Helffuedis ild / oc mister ocsaa oc forkaster det timelige gode / fred oc glæde / oc bliffuer aldri ret lystig oc glad / Thi det er her aff fast oc vist / At huilcke som icke elske Christum / icke høre hans Ord / icke holde hans Bud / dem vil Faderen icke elske igen / de skulle oc icke komme til hannem / oc giøre bolig hoss hannem / Men Gud skal lade sin grumme vrede vdgaa offuer dem / oc Sathan skal bo i dem / met alle Helffuedis Aander / hand skal pine oc plage dem / i deris Samuittighed / at de endelige skulle fortuile oc falde i misshaab / Thi huor Guds kierlighed / oc Guds ord / oc Guds bud / icke ere / der er idel vrede / wuenskab oc Helffuede. Fremdelis / Huor Gud icke boer / der boer Dieffuelen / Oc huor Gud icke obenbarer sig / met den Guddommelige sandheds Liuss /
der

der bliffuer det Egyptiske mørck / ja euig blindhed oc forstockelse.

Huor tilsiger Christus sine Disciple den hellig Aand?

Hand siger / Dette talede ieg til eder / den stund ieg vaar hoss eder / Men Trøsteren den hellig Aand / huilcken min Fader skal sende i mit Naffn / den samme skal lære eder det altsammen / oc minde eder paa alt det / som ieg sagde eder / Oc strax tilforn siger hand / Jeg vil bede Faderen / oc hand skal giffue eder en anden Trøstere / at hand skal bliffue hoss eder euindelige / sandheds Aand / huilcken Verden icke kand anamme. Dette er de Christne offuermaade trøsteligt / at den hellig Aand skal vere hoss dem / lære dem / indtil den yderste dag / oc at Christendommen skal bliffue ved mact i Verdē / iblant alle vantro Mēniske / Tørckere / Jøder / Hedninge / Kettere / Suermere / Secter / ja ocsaa iblant alle Dieffuelens Engle /

lige som Lilier iblant Torne/ Thi her staar foriettelsen fast oc vis/ Hand skal bliffue hoss eder euindelige/ Oc wi kunde trøstelige oc gladelige rose oss der aff/ efftherdi wi haffue Christi Ord/ oc tro/ Saa haffue wi ocsaa den hellig Aand/ som oss trøster/ lærer oc helliger/ Thi disse gerninger høre til hans Embede. Der faare kaldis hand Paracletus/ Consolator/ en Trøstere/ sandheds Aand/ oc en hellig Aand.

Huorledis skal hand trøste?

Hand skal giøre oss visse paa i vor Samuittighed/ at wi ere Guds Børn/ oc trøste oss i alle Fristelser/ angist oc drøffuelse/ som wi skulle lide for Christi skyld.

Huad skal hand lære?

Icke Fabel/ icke Løgn/ icke Menniskens drømme oc paafund/ men sandhed/ Guds ædel oc dyrebar Ord/ det hellige Euangelium/ Catechismum/ Husstafflen/ oc alt det som oss er nyttelige oc gaat.

Huad skal hand minde Disciplene paa?

Paa alt det Christus haffde tilforn sagd dem/oc de haffue forglemt. Christus siger her/Dixi,non dixero,som Papister læse / oc ville der met beuise / at den hellig Aand skal indskiude oc lære Paffuen/Fædre oc Concilia/huorledis de skulle besuare de Christne/ met Menniskens paafund / Statuter oc vnytte lige Ceremonier / men dette vaar icke Christi mening / Der faare siger hand strax her effter/Hand skal tage aff mit/ oc forkynde eder.

Huor taler Christus om Freden?

Hand siger i dette Euangelio/Freden lader ieg eder / Min fred giffuer ieg eder. Disse ere de sidste Ord i denne Predicken/der hand nu vilde staa op oc gaa til sin pine. Lige som hand vilde sige / Dette skal vere mit Valete/ Jeg vil her met biude eder gode nat / oc giffue eder velsignelse / Jeg skillis fra eder/ oc ieg veed intet bedre at lade

eder her i Verden effter mig / end min fred / det aller ypperste ligende Fæ / at i skulle haffue it wforferdet oc frimodigt hierte / oc en rolig Samuittighed faar Gud.

Huor faare siger hand ? Jeg giffuer eder icke fred / som Verden giffuer.

Hand setter denne Verdens fred imod den Guddommelige fred / Lige som hand vilde sige / Verden haffuer fred / naar hun giør det hendis Første Dieffuelen vil haffue giort oc er behageligt / som det her til haffuer veret vnder Paffuedommet / der haffde Dieffuelen saa god fred oc rolighed / at hand icke viste huad hand vilde giøre eller tage sig til / oc begynde fordi at buldre oc størne i Huss Kircker / oc begærede Vigiliss oc Sielemesser / som en arm mistrøstig oc hielpeløss siel / oc brugede offuermaade meget kaagleri / men nu mand staar hannē aluerlige imod oc obēbarer saadan forførelse met Guds ord / da offuergiffuer hand dette sit kaagleri /

oc be-

oc begynder strid / oc blodstyrtning oc wfred/oc giør oprør i Land oc Stæder/ hand opuecker det ene Folck imod det andet / hand forsamler oc bestyrcker Secter oc Kettere / oc forderffuer iemmerlige de arme Siel.

Huad aarsage er der til saadan wfred ?

Det kommer aff Guds ord/ det giør saadant bulder oc trette/ Dieffuelen oc Verden kunde icke fordrage/ at wi forlade oss paa Christum/ja icke at wi haffue en god tancke eller tale it got ord om hannem/men de vilde gerne/at wi skulde begynde at bespotte Gud/oc forbande hans ord/det vaare deris største lyst oc glæde. Men wi skulle vere beuebnede imod saadan forfølgelse / oc formedelst den hellig Aands krafft/sige/lad Dieffuelen / Verden oc Tiranner / buldre oc bruse / pine oc plage/ aff deris yderste formue oc mact / saa ville wi dog Predicke oc prise / Christum vor Frelsere / oc forlade oss paa hannem / oc

paa

paa hans dyrebar Blod/skulle de end reffne oc bryste i tusinde stycker der offuer. Denne tillid oc fortrøstelse glæder hiertet oc giør en rolig fredsommelig Samuittighed / Thi Gud giffuer oss Syndernis forladelse i Daaben / tillycker Helsffuede/ oc oplader Himmelen / J Altarens Sacramente giffuer hand oss en leffuende mad oc drick/ J Predicke Embedet giffuer hand oss sit Salige Ord / met megen anden velsignelse oc vtallige Gaffuer / Christelige Foreldre / From Øffrighed / fromme Børn/tro Tiunde/almindelig Landsfred/ Stadsfred/ Hussfred / den daglige Soel / timelig verlig / allehonde Fruct/næring oc biering / karskhed oc sundhed/retforstand/god fornumstighed/oc endelige det euige liff.

Huor faare siger hand/Eders hierte skal icke forferdis?

Lige som Christus begynde denne

Predicken/Johan.xiiij. saa giør hand oc ende der paa/oc beslutter hende met de samme Ord / Lige som hand vilde sige/Efftérdi ieg skal skillis fra eder/oc det kand icke andet vere/ end i for min skyld skulle haffue genuordighed oc forfølgelse i Verden / da bereder eder der til / at i icke skulle forferdis naar saadant begyndis oc gaar paa/ men at i kunde vere trøste oc frimodige/oc icke forferdis / naar i skulle see at ieg skal ynckelige Kaarsfestis/oc i selff atspredis i ælendighed / Denne nød/ angist oc drøffuelse/ skal icke vare euindelige/ Jeg gaar bort/oc kommer igen/ Der faare skulle i icke vere sorgefulde for min bortgong/men i skulde meget mere glæde eder / Thi ieg gaar jo icke til Helffuede / men til Faderen / Jcke til Døden / men til det euige liff/Oc det giør ieg altsammen eder til gode / oc for eders Saligheds skyld.

Hvad er det/ at hand siger / Jeg skal her effter icke tale meget mere met eder / Thi denne Verdens Førster kommer / oc haffuer intet met mig. Men paa det Verden skal kiende / at ieg elsker Faderen / oc at ieg giør som Faderen bød mig / Staar op / oc lader oss gaa bort :

Saa meget vil Christus sige/ Min tid er kommen / at ieg skal gaa bort aff denne Verden / Dieffuelen kommer dragendis met Juda oc hans Tilhengere/ oc vil mig til/ hand er grim oc vred / oc acter at hand vil aldelis opsluge mig/ Men det skal saa bekomme hannem/ at hand skal æde sin død paa mig / thi hand haffuer ingen ret met mig/ icke haffuer ieg det heller forskyldet/ Men at Verden skal see/ at ieg er Faderen lydig / oc at ieg vil frelse eder oc alle tro Mennifke / formedelst min pine oc død / fra Dieffuelen Døden/ Synden oc Helffuede/ Saa staar nu op/ oc lader oss gaa/ Thi i skulle formedelst denne gong komme til alt got/

got / ja til al naade / lycksalighed oc saligched / til Syndernis forladelse oc det euige Liff / AMEN.

Pintze Mondag / Euangelium / Johannis III.

SAa elskte Gud Verden / at hand gaff sin enbaarne Søn / at alle de som tro paa hannem / icke skulle fartabis / men haffue det euige liff. Thi Gud sende icke sin Søn til verden / at hand skulde dømme Verden / Men at Verden skulde formedelst hannẽ bliffue salig. Huo som tro paa hannem / hand skal icke dømmis / Men huo som icke tro / hand er allerede dømt thi hand trode icke paa Guds enbaarne Søns naffn. Men dette er Domme at Liuset kom til Verden / oc Menniske

elskte mere Mørcket end Liusset / thi deris gerninger vaare onde. Huo som giør ilde hand hader Liusset oc kommer icke til Liusset / at hans gerninger skulle icke straffis. Men huo som giør sandhed hand kommer til Liusset / at hans Gerninger skulle bliffue obenbare/thi de ere giorde i Gud.

Huad lærer dette Euangelium?

Try stycke besynderlige. Først / huor faare Gud sende sin Søn til Verden. Der nest/ huad got dem skal vederfaris som anamme Christum i Troen. Det tredie / Huad ont oc wlycke dem skal vederfaris/som forskiude Christum.

Huor faare sende Gud sin Søn til Verden?

At hand vilde giffue sin offueruettis kierlighed til kiende/ der hand haffde til oss / Som S. Johannes siger/ j. Johan. iiij. Der vdi er Guds kierlighed obenbaret imod oss/at Gud sende sin enbaarne Søn til Verden / at wi

formedeist hannem skulle leffue / Der vdi staar kierlighed icke / at wi elskte Gud / men at hand elskte oss / oc vdsende sin elskelige Søn / til en forligelse for vore Synder / For det wi kunde hielpe oss selff haffde wi bleffuet til euig tid fortabte / Huad oss er skeet / det er idel Naade / Verden kunde aldri fortiene it Korn / ja icke en smule Brød. Haffde Christus / paa den tid hand kom / skulle dømt Verden effter sin fortienste / da skulde hand kommet / som hand kom i Syndfloden / oc i Sodome forstyrung / Thi det vaar paa den tid huercken noget got i Verden / eller i det gantske Jødedomme / Der faare vaar der alt en anden sag til vor forløsning / end Menniskens gerninger oc fortienste.

Huilcken er da den rette sag til vor forløsning ?

Den Himmelske Faders hiertelige oc brennende kierlighed / Hand haffde vel hafft en redelig aarsage oc god ret

til / at ladet sin vrede oc grumhed vd-
gaa offuer oss euindelige / Men hand
loed sin vrede falde / oc forbarmede sig
offuer oss/ oc Frelste oss fra wlycke/ fra
Dieffuelen/ Døden/ Synden oc Helff-
uede/ oc giorde oss fromme/ retferdige
oc Salige.

Huor met?

Formedelst Troen til Jesum Chri-
stum/ Thi saa siger Christus til Nico-
demo / Lige som Moses ophøyde en
Hugorm i Ørcken/ saa skal Menniskens
Søn ophøis/ paa det/ at alle de som tro
paa hannem/ icke skulle fortabis / men
haffue det euige liff. Der høre wi / at
Menniskcn bliffuer icke retferdig for-
medelst Louens gerninger/ men forme-
delst Troen til den kaarsfeste Christum.

Er dette Faderens vilie?

Ja/ Thi saa siger Christus. Gud
sende sin Søn icke til Verden/ at hand
skulde Dømme Verden / men at Ver-
den

den skulde formedelst hannem bliffue Salig. Faderen siger formedelst Propheten / Jeg vil icke Synderens Død / men meget mere / at hand skal leffue. Sønnen siger / Jeg er icke kommen at Dømme Verden / men at giøre hende salige / Saa hielper den hellig Aand vor skrøbelighed / oc gaar krafftelige frem for oss met wsigelig suck. Huad skal dog Guds hoye Maiestat mere giøre? Faderen giffuer oss alle Creature / synlige oc wsynlige / hand føder oc besørger oss til Liff oc Siel. Sønnen forløsde oss met sin Pine oc Død / fra Dieffuelen / Døden oc Helffuede. Den hellig Aand giffuer oss alt sit gode / naade oc gaffuer / visdom / forstand / styrcke / raad / Guds fryct / taalmodighed etc. at wi skulle bliffue bestandige i Gudelighed.

Huorledis kommer det da / at mange Menniske ville end nu heller høre Dieffuelen end Gud / oc miste fordi den euige selighed?

Det er deris egen skyld / Huo som haffuer lyst til farlighed/hand forderffuis i farlighed. Om en Stridzmand vaare fangen aff sine Fiender / oc der komme en veldig Første oc befride hannem/ oc den samme vilde da vere staalt oc hoffmodig / oc icke tacke hannem en gong for saadan en velgerning / men vilde heller vere hoss sine Fiender end hoss sin Befrelsere/oc hand da miste Liff oc Legeme / hoss samme sine Fiender / huem vilde hand da skylde for sin forderffuelse / anden end sig selff? Huad ære vaare det en Stridzmand / som al sin liffs tid haffde beuisd sig mandelige imod sine Fiender/ oc nu det stode til at vinde Seyer/ hand vilde da kaste sit Harrensk fra sig/ oc lade sig gribe oc ihielsla? Eller huad ære vaare det en Styremand/som haffde Seylet Sø oc salt vand/ brødet voffuer oc Bølger/oc vilde slippe Roret nu hand skulde løbe ind i Haffn

mig/ skal icke Dømmis / Men huo som icke tror / hand er allerede Dømt / de gielde mere end thi Verdener/ end hundrede Patres / ja end tusinde Concilia. Vaare alle Papister idel Gabriel Engel/ oc robte indtil Domme dag / Gerninger giøre Menniskẽ retferdige oc salige/ Messen er it Offer/ Paffuen er Christendommens Hoffuet / oc haffde saa mange Canones / oc Decretales/ som der ere Vands taare i Haffuet/ oc Græss paa Jorden/ oc løff i Skouen/ saa skal end da Guds Ord bliffue ved mact / oc gielde mere end al Verden/ Thi S. Augustinus siger / Sileant voces humanæ, vbi sonant diuinæ. Naar Gud taler / da skal al Verden tie stille/ oc høre til. A facie Domini, sileat omnis terra.

Skal da en Christen aldelis intet got giøre?

En Christen skal altid giøre det som got er/ haffue en wstraffelig omgengelse/

se / oc beuise sin tro met god fruct / men hand skal icke forlade sig paa si=ne gode gerninger / Thi at bleffue wi retferdige formedelst vore gerninger / da vaare naade icke naade / men idel skyld oc plict / Gud vil alene haffue retferdigheds titel oc roff. Oc Christus siger / Jeg er Veyen / Sandhed oc Liff=uet / Alligeuel den største part aff Men=nisken lede andre veye op / Jøderne for=medelst Lousens gerninger / Tørckere formedelst deris Alcoran / Baals pre=ster formedelst deris Offer / i huilcke de pleyde effter deris skick / at stinge sig met kniffue oc syle / indtil der gick blod vd / Papister formedelst deris optenckte Aardens Regel / Statuter / Klosterger=ninger oc Ceremonier. De Christne skul=le betencke deris Naffn / at de haffue Naffn aff Christo / oc at de ere icke Døbte i Moss / i Fedris eller Paffuens Naffn / men i Naffn Faders / Søns oc hellig Aands / Oc de skulle lade

Jøderne

met Skibet / oc lade det sønder stødis
oc forfaris? Lige vil det ocsaa vere oss
Christne en liden ære / at wi lade en nø-
gen / værie løss / nedlagd oc amectig
Dieffuel offueruinde oss.

Huad got vederfaris dem / som tro paa
Christum?

Huo som tror / at Jesus Christus
Guds Søn / døde for oss / oc formedelst
sit hellige Blod / giorde fyllyst for alle
vore Synder / oc formedelst sin Op-
standelse giorde oss retferdige / hand er
allerede salig / Guds Barn / oc Christi
Metarffuing / oc hand boer allerede i
Himmelen / som en Borgere i det Him-
melske Føderne Land / alenister dette
vndertaget / at hand end nu bær den
gamle Adam omkring met sig / oc for-
nemmer icke andet i denne Verden /
end idel Synd / Guds vrede / oc alle
Dieffuelens / Dødens oc Helffuedis Fri-
stelser. Her skal nu en Christen vere
klaag / at hand skal kunde giøre ret for-

ſkel oc god ſkilſſmiſſe imellẽ det/kiødet fornemmer det/ oc den Troen til Guds Ord/oc befinder frimodelige imod ſind oc fornufft/ oc alt det kiødet fornem-mer/kunde ſige/ Jeg er alligeuel it Guds Barn / for Chriſti ſkyld huilcken ieg tror paa / end dog ieg huercken kand fornemme eller tage der paa/Saa er det alligeuel/ſom Johã. ſiger/Gud er større end mit hierte/der faare vil ieg henge ved Chriſti euige Ord / der vil ieg byg-ge paa/ oc der til forlade mig/At huor ſom Guds Ord bliffuer/ der vil ieg oc-ſaa bliffue/ der ſom end alle Creature oc Elemente vaare der imod. Diſſe Ord ſkulle vere mig viſſe nock/ der min Her-re Chriſtus ſiger / Huo ſom tror paa mig/hand haffuer det euige liff.

Verden ſiger alligeuel meget ander-leds:

Lad Verden roſe ſine gerninger/ fortienſte/verdſkyld/Statuter oc Cere-monier. Diſſe Ord/Huo ſom tror paa

mig/

Ord / da haffde de icke faldet i Guds Dom / men formedelst Troen bleffuet salige. Huad giorde de nu? De elskte mørcket mere end Liusset / Løgn mere end sandhed / Der faare bleffue de ocsaa i mørck oc løgn. Huad giøre vore Modstandere oc Christi Kaarssis Fiender? Liusset skin klart i Verden / Euangelium Predickis / oc Saligheds Vey obenbaris / huor paa fattis det da / at de følge icke? Det fattis paa dem selff / de ville icke see Liusset / Huo som haffuer onde Øyen hand kand icke vel see paa Liuss / Huo som haffuer en ond Samuittighed / hād kand icke vel høre sandhed / oc lide straff / vore Modstandere ere gerne i mørck / ja / de lycke dørre oc vindue til / at den deylige Soel jo icke skal skinne ind til dem / De ville huercken see eller høre Guds Ord / at de jo icke skulle lære at kiende Christum / oc bliffue Salige. Men Liusset vil icke lade sig forhindre / Solen rinder op /
naar

naar hendis tider/oc bryder igennem Skyerne/hun holder icke heller sit skin til bage/at mange Mennisker vilde gerne lenger Soffue / Du kant vel drage Sengkledet offuer Hoffuedet / oc legge dig til Søffns/men den deylige Soel gaar alligeuel sin gong. Lige saa vdbryder oc Retferdigheds Soel / Jesus Christus / det hellige Euangelium sig/ skulde end alle Vgler oc Afftenbacker bliffue blinde der offuer/Ja skulde end alle Helffuedis porte bryste i tusinde stycker der offuer.

Huor aff kommer saadant forstocket oc stemme mørck?

Christus siger/Deris gerninger vaare onde/Huo som giør ont/hand hader Liusset/ oc kommer icke til Liusset/ at hans gerninger skulle icke straffis. Mand finder baade Aandelige oc verdzlige Regentere/ som kalde det strax oprør oc Kettert / om nogen straffer deris gerninger/huor met de giffue deris onde

Jøderne bliffue hoss deris Thalmut / Tørckerne hoss deris Alcoran / Papister hoss deris Affgud Paffuen. Haffde Moses / Paffuen / eller noget Menniske kunde forløsd oss / huad haffde det da veret behoff / at Christus bleff født oc Døde paa Kaarsset? Summa / J vor Retferdigheds sag hielper ingen konst / ingen mact / ingen herlighed / men aleniste den som siger / Jeg er Veyen Sandhed oc Liffuet / Der kommer ingen til Faderen / woden aleniste ved mig. Huo vaar veldigere end Alexander Magnus / Hector / Achilles oc de Romere? Huo vaar rigere end Cresus / Attalus / Midas? Huo vaar Visere end Aristoteles / Cicero oc Philosophi? Oc alligeuel kunde deris mact / viss dom oc høye forstand / icke giøre dem salige. Oc met faa ord at sige. Vor retferdighed oc salighed staar aleniste i Christi fortienste oc pine / Som den Døbere Johannes siger / See / det er Guds

Lam/ som bær Verdens Synder/ Johannis i det første Capit.

Huad sag er der til at mange Menniske bliffue fordømde?

Christus siger / Liusset kom til Verden / oc Menniisken elskte mørcket mere end Liusset.

Huad er Liuss / oc huad er mørck?

Christus er Liusset/ som hand siger Johan. viij. Jeg er Verdens Liuss/ huo mig følger hand vandrer icke i mørcke. Mørck / er vor forderffuede nature/ Kiød oc Blod/ naturligt skel oc gode tycke/ som icke komme aff Troen. Thi naar vor fornufft oc naturlige skel/ haffuer icke Guds Ord at vandre effter/ som en Ledsagere / da pleyer det at støde sig suarlige/ snuble oc falde/ Som wi see baade paa Jøder oc Christne.

Huorledis gaar det til?

Haffde Jøderne annammet Christum / Verdens Liuss / oc troet hans

de Samuittighed til kiende/ Thi den
som handler ret/ hand kand fordrage/
at den gantske Verden / Dømmer oc
taler obenbare/ baade om hans lerdom
oc leffnet / Embede oc stat / Men den
som handler vret / hand kand ingen
dom fordrage. Dette er de Blindis oc
deris Ledsageris fruct. Huad optender
Papister til saadan forgifftig had oc
vrede / oc huad opuecker dem til Strid
imod Euangelium oc til saadan gruse-
lig Blodstyrtning/ vden at wi sige dem
huorledis deris klæder staa dem baade
i Leffnet oc Lerdom/ oc obenbare de-
ris vskickelighed faar den gantske Ver-
den/ saa/ at de selff icke kunde sige ney
der faare/ oc deris egen Samuittighed
vidner oc beuiser dem det offuer/ oc de-
ris lerdom er falsk/ oc deris leffnet v-
christeligt / Oc alligeuel ville de sette
sig op imod Gud/ oc haffue ret paa at
staa / Men det skal bekomme dem lige
som det bekom Jøderne.

Huad er nu Summa aff dette Euangelio?

Christus er alene den elskelige Søn/ Verdēs Frelsere/det sande Liuss/ huilcket der opliusse alle Menniske / som kommer i denne Verden. Ligesom nu Solen/naar hun opgaar / icke aleniste fryder / alt det som er vnder Himmelen / men hun ocsaa forarbeyder / beskaffer oc hielper / at baade Menniske oc Queg / giøre allehonde arbeyde/ gaa/ staa / oc bruge deris lemmer lige som de ville selff / Hun der til met vermer oc verqueger allehonde grøde oc fruct / paa marcken oc i Skouen / at det triffuis/ bliffuer meret oc fuldkommet/Saa giør oc Retferdigheds Soel/ Jesus Christus / Guds Søn / met sit hellige Euangelio / Naar det forkyndis oc begynder at skinne / da fryder det icke aleniste oc trøster bedrøffuede Menniskis hierter oc Samuittighed/ men det forarbeyder ocsaa / beskaffer

oc

oc hielper / met den hellig Aand oc formedelst hans gaffuer / at Mennisken forbedris der aff / komme til saadan mact oc styrcke / at de giøre oc fuldkomme gerne oc veluillige / alt det Guds vilie er / oc hand kreffuer aff oss. Christus er ocsaa aleniste Naadens Throne / oc den Guddommelige Rigdoms kar / aff huilcket mand skal rappe oc øse Guds yndest / Naade oc Barmhertighed / en god Samuittighed / Retferdighed / Syndernis forladelse / oc det euige liff / Aff dette kar / som er Naadens oc liffsens kilde haffue alle Patriarcker oc Propheter drucket / fra Adam indtil denne Dag / oc alle fromme Christne skulle end nu dricke der aff / indtil den Yderste dag / lige som hand oc selff kalder alle Mennisker til sig / Joh. vij. oc siger / Huo som tørster / hand skal komme til mig oc dricke / Huo som tror paa mig / som Scrifften

siger /

siger/aff hans liff skulle strømme flyde met leffuende Vand. Oc Johan. iiij. siger hand/ Huo som dricker det vand/ der ieg giffuer hannem/ hand skal icke tørste euindelige/ Men det Vand/som ieg vil giffue hannem / skal bliffue en Vandkilde i hannem / som skal flyde ind i det euige Liff. Disse rige vandstrøme/som flyde aff Christo / bescriffuer den hellige Paulus / Tit. ij. Guds salige Naade er obenbaret alle Menniske/oc tucter oss/at wi skulle forsage det vgudelige væsen/oc den Verdzlige lyst/ oc leffue tuctelige / retferdelige oc Gudelige i denne Verden/oc vare paa den store Guds/ oc vor Frelsseris Jesu Christi salige haab oc herligheds obenbarelse. Efftherdi wi haffue nu anammet Naade / Syndernis forladelse oc det euige liff aff vor HErre Jesu Christo/ Da skulle wi ocsaa først flyde smuct vd imod oss selff / met tuct oc ædruskab/ spæge Legemet/vocte oss fra Fraadzeri

oc Druckenskab/ oc holde skick oc maade i alle ting / at den legemlige vellyst icke skal vndertrycke Sielen / oc drage hende fra Gud. Der nest skulle wi vdflyde imod vor Neste met gode gerninger / trøste / tiene oc hielpe hannem/ huor met wi kunde/ baade i det Aandelige oc i det legemlige/ Oc dette skal icke ske aff falsk kierlighed eller i it vduortis skin / men aff hiertens grund. Det tredie/ wi skulle ocsaa vdflyde imod Gud/ met it Gudeligt leffnet / voxe oc forfremmis i Christi kundskab/ øffue oss i den rette Gudstienste / fryete oc elske Gud/ oc forlade oss aff gantske hierte paa hannem/ wi skulle ocsaa bede paakalde oc inderlige formane hannem/ oc i al vor nød forsee oss det beste til hannem / som til vor Naadige Barmhertige Fader / loffue oc prise hannem / ophøye oc ære hans Naffn met Lerdom oc Predicken/ bruge Sakramente effter Christi egen skick / oc

tacke hannem der faare / at wi paa det sidste skulle formedelst Guds Naade komme til euig herlighed oc salighed/Amen.

Pintze Tisdag/Euangelium/Johan. X.

SAndelige/ sandelige/ Jeg siger eder/ Huo som icke gaar ind at Dørren i Faarestien / men stiger nogen anden sted ind / hand er en Tyff oc en Mordere. Men den som gaar ind at Dørren/ hand er Faarenis Hyrde/ Den samme lader Dørnocteren op faare / oc Faarene høre hans røst / oc hand kalder sine Faar ved Naffn/ oc fører dem vd. Oc naar hand haffuer vdladet sine Faar / da gaar hand bort faare dem / oc Faarene følge effter hannem/ thi de kiende hans røst. Oc en fremmet følge de icke effter/ men fly fra hannem/ thi de

de kiende icke den fremmedis røst. Dette Sprock sagde Jesus til dem/ men de forstode icke huad det vaar/ der hand sagde til dem.

Da sagde Jesus til dem igen/ Sandelige/ sandelige/ ieg siger eder/ Jeg er Dørren til Faarene / Alle de som ere komne faare mig / de ere Tyffue oc Mordere / Men Faarene hørde dem icke. Jeg er Dørren/ der som nogen gaar ind ved mig/ hand skal bliffue salig / oc hand skal gaa ind oc vd / oc finde føde. En Tyff kommer icke/ vden at hand vil stiele/ Myrde oc ødelegge / Jeg er kommen/ at de skulle haffue liffuet oc offuerflødige nock.

Huor om taler dette Euangelium?

Om thu stycke/ Først/ om gode oc onde Hyrder / oc huorledis mand skal kiende dem. Der nest/ huorledis Faarene skulle skicke sig baade imod de gode oc onde Hyrder.

Quis vocantur christiani ./ Vt s...
2 Vt sim[us] pastori nostro ...

Huorledis beskriffuer Christus den gode Hyrde?

En god Hyrde (siger hand) er den/ som gaar ind at Dørren i Faarestien/ det er/ den som met tilbørlige vilkaar oc effter Christelig skick bliffuer kaldet til Predicke Embedet oc staar sit Embede rettelige faare oc vdretter det Christelige effter Euangelisk skick.

Skal en Hyrde da vere kaldet?

Ja visselige/ Huorledis kunde de rettelige lære oc vnderuise andre/ som ere icke kallede til Predicke Embedet/ enten aff Gud/ eller formedelst Guddoinmelige middel. Predicke Embedet er icke Barne leeg/ eller en ringe befalning/ Thi det handler icke om Guld oc Sølff/ men om Menniskens Siele/ heller de skulle bliffue salige eller fortabte/ Der faare høre der ocsaa forstandige/ skickelige/ Gudfryctige oc lerde Mend til/ som kunde vnderuise de vannittige/ oc stoppe munden paa Euangelij modstandere.

Hus

Huo er Dørren?

Christus legger sig selff vd / oc siger / Sandelige / sandelige / ieg siger eder / Jeg er Dørren til Faarene / Alle de som ere komme faare mig / haffue veret Tyffue oc Mordere.

Ere da Moses oc Propheter Tyffue / som vaare komne faare Christum?

Ney / Thi det kaldis her at komme faare Christum / naar mand lærer anderleds end Christus lerde. Moses oc Propheter vaare vel faare Christum effter tiden at regne / men de Predickede icke imod Christum.

Huilcke ere da disse Tyffue oc Mordere?

Alle de som føre sig selff ind i Predicke Embedet / oc ere icke kallede. Sathan er den ypperste oc første hoffuet Tyff oc Sielemordere / hand loed mange Hoffsinder oc Tienere effter sig / Cain / Cham / Jsmahel / Esau / Baals Prester / de ypperste Prester / Phariseer / Saduceer / Kettere / Papister / Giendøbere /

bere/Parthier oc Secter/ Alle disse stie-
le Christi ære fra hannem / oc dræbe
de arme Siele met fask lerdom.

Huorledis skicker en god Hyrde sig?

En god Hyrde gaar ind at Dør-
ren i Faarestien/ oc Døruocteren lader
op faar hannem/oc Faarene høre hans
røst / oc hand kalder sine Faar ved
naffn/oc fører dem vd/hand gaarbort
faare dem / føder dem / fører dem hiem
igen/ oc huor fare er paa ferde / setter
hand sin Siel for dem.

Huor faare kalder Christus sig en Hyrde oc
Dørren til Faarestien / oc Christendom-
men en Faaresti/oc de Christne Faar/
oc den hellig Aand en Dør-
uoctere?

Det giør hand de Christne til trøst/
som maa vel ske kunde forferdis for
det høye veldige naffn oc store titel/
Huad er mere foracteligt faar Verden
end en Hyrde eller Faare Hyrde? Huad
bygning er ringere end en Faare sti?

ja end Dørren paa en Faare sti? Oc Christus bluis alligeuel icke ved / at kalde sig saa/ Huad er mere enfoldigt end it Faar? ja det er saa offuermaade enfoldigt/at der er giort it almindeligt Ordsprock om/saa/at mand siger om it enfoldigt Menniske / Hand er saa vforstandig/ vanuittig oc daarlig lige som it Faar/ Oc alligeuel giffuer Christus sine Christne det naffn/ Ja/ huor faare skulde Christus icke kalde sig en Hyrde? Huo er mere omhyggelig for oss / end Christus? We dem/ som icke ville vere hans Faar/de skulle til euig tid riffuis oc slidis aff Helffuedis Vlffue.

Huad giffuer Christus at forstaa met disse Ord/Der som nogen gaar ind formedelst mig/da skal hand bliffue salig?

Dette er Christi mening/J Phariseer giffue eder vd for Læremestere/oc ville vere Hyrder/Men naar mand seer til eders lerdom/gerninger/ væsen oc leffnet/da befinder mand / at i ere idel

Forføre/ Vlffue/ Tyffue oc Sielemor-
dere/ Eders Lerdom er idel forgifftel-
se/ eders Ord ere idel besuigelse/ eders
gerninger idel fordømmelse/ eders leff-
net idel forargelse/ J ville vere andre
Folckis Mestere/ oc bleffue end nu al-
dri selff Disciple/ J ville vere Hyrder/
oc føde Faar/ oc lerde det aldri/ J strø
idel affner oc forgifftigt Foder faar de
arme Siele/ der de æde deris Død paa/
J skulde gaa ind at Dørren i Faare-
stien/ Predicke Guds ord/ saa Predicke
i eders egen skick/ paafund oc drømme
i den sted/ J skulde formedelst mig/
som formedelst den eniste Meglere/
komme til Faderen/ saa forskiude i mig/
oc lede andre veye op til Himmelen.

Skal mand aleniste forstaa dette Euange-
lium om Hyrder?

Huad som Christus siger her om
Predickere/ det vil hand ocsaa at mand
skal forstaa om dem som høre Predic-
ken/ Der skulle icke aleniste Predickere/
men

men ocsaa de som høre Predicken kal-
dis formedelst Christum ind i Faare-
stien / Det staar altsammen i Guds
haand oc mact / baade at Predicke oc
høre Predicken. Thi at lige som Chri-
stus icke befalede at Predicke andet / end
Euangelium / saa befalede hand ocsaa
at mand icke skulde høre andet / end E-
uangelium / Oc in summa / baade Pre-
dickere oc de som høre Predicken skulle
vente hielp oc trøst / lycke oc salighed
aff Gud. Christus er alene den rette
ypperste Hyrde / som baade kalder vn-
derhyrder oc Faar.

Skulle de da alle kaldis?

Ja vissselige / De Predickere som icke
ere kallede / som Kettere / Giendøbere /
Suermere oc andre Forførere / de kom-
me intet got aff sted / de forbedre ingen
ting / men de ere en begyndelse til kiff oc
trette / bulder oc splidactighed / Ketteri
oc vildfarelse / J Euangelij sager / der
som det gielder Sielens salighed paa /

 skal

skal mand icke skimte / der skal ingen komme aff sig selff/der skal ingen trenge sig selff ind met mact/men den som vil vere en retsindig Predickere/hand skal tøffue indtil hand enten kaldis aff Gud eller aff en Christelig Almue/ oc gaa saa ind at den rette Dør.

Huorledis gaar det dem/som gaa ind at Dørren?

Christus siger / Der som nogen gaar ind ved mig / hand skal vorde salig/ oc hand skal gaa ind oc vd/ oc finde føde.

Huad er Føde?

Føde er icke andet/end Guds Ord/ Thi huor Guds Ord er/ der er offuerflødighed paa alle ting / der er i alle maade Lycke oc Salighed/Men huor Guds Ord icke er / der er idel hunger/ armod oc fattigdom/trang oc nød/oc det gaar der lige som Propheten Joel siger/ Oc huorledis sucker Queget/ oc Øxene see ynckelige/ thi de haffue ingen

gen Føde/oc Faarene vansmectis/ Der faare ere ocsaa Hyrderne ælendige oc bedrøffuede.

Huad er det nu/at Christus siger/ Jeg er Dørren?

Saa meget vil hand sige / Jeg er alene den rette Leremestere oc Hyrde/ Huo som er min Discipel/oc hører mit Ord/oc følger min røst hand kand icke fare vild/besuigis eller forderffuis/Jeg fører mine Faar til Salig føde/som er/ til den hellige Scrifft/til en lystig Eng/ som er/til det hellige Euangelium/der som de kunde finde søde Vrter oc velsmagende Foder / det er / trøstelige Sprock oc Guds foriettelser / huilcke der ere saa krafftige/ at ville de Christne bygge oc forlade sig der paa/oc lade dem vere deris eniste føde/ da skulle de aldri kunde forderffuis/men bliffue beuarede til euig tid.

Huorledis bescriffuer Christus de onde Hyrder?

Hand siger saa/ Sandelige iegh siger eder/ huo som icke gaar ind at Dørren i Faarestien/ men stiger nogen anden sted ind/ hand er en Tyff oc en mordere.

Huilcke gaa icke ind at Dørren?

De som icke tøffue/ indtil de bliffue kallede til Predicke Embedet/ men komme aff sig selff/ trenge sig der ind met mact/ eller anammis der til for vild oc Venskab skyld.

Kunde oc de som icke bliffue kallede til Predicke Embedet vdrette noget got?

Aldelis intet. Thi Christus siger/ En Tyff kommer icke/ uden at hand vil stiele/ myrde oc ødelegge. Døruocteren lader icke op faar den/ som icke gaar ind at Dørren. Oc den som Døruocteren icke lader Dørren op faare/ hand kand huercken kiende Christum/ eller bliffue salig/ saa longt er det fra/ at hand kand gaa vd oc ind oc finde føde/ Thi huorledis kand den lære andre at kiende Christum/ som kiende selff aldri Chri-

Christum? Huorledis skal den Predicke om Troens Retferdighed oc om Guds Naade/som smagede hende aldri? Huorledis skal den vere god foren Faare Hyrd / som aldri lerde at vocte Faar?

Huad skeer der da aff saadanne Hyrder?

Intet andet/end at de Stiele/Røffue oc Myrde. De Stiele Christi ære fra hannem/ efftersi de tilscriffue Menniskens gerninger Retferdighed/ huilcken der flyder aleniste aff Christi fortienste. Der følger da Mord effter/at de met falsk Lerdom oc Løgn / føre saa mange Siele fra Christo/som de giøre Predickener/ oc jage dem ind i Dieffuelens strube/ Disse Hyrder taler Hieremias om i det xxiij. Oc Christus siger Matth. vij. Vocter eder fra falske Propheter etc.

Huorledis skulle Faarene skicke sig imod begge Partene aff disse Hyrder?

De Christne skulle/som Christi Faar/

kiende

kiende den gode Hyrde Chriſtum/høre hans lerdom oc røſt/ følge oc lade ſig føde/Diſligiſt ſkulle de ocſaa vere Chriſti vnderhyrder lydige. Oc de ſkulle icke høre eller følge de onde Hyrders lerdom oc røſt/men fly longt bort fra dem.

Huorledis kommer det at Chriſti Faar kiende ſaa ſnart den gode Hyrdis røſt/høre oc følge hannem?

Fordi at de ere vande til gode føde/De haffue en gong lært aff det hellige Euangelio/at wi haffue icke anden trøſt i angiſt oc nød/i genuordighed oc modgang/vnder Kaarſſet oc Pine/i Samuittighedēs forferdelſe/oc naar Synden vogner op/end Chriſti fortienſte/ oc at ſamme fortienſte ſkal aleniſte komme dem til gode/ſom met en ſtadig tro tage ſig hende til oc forlade ſig der paa/Effterdi nu at de gode Hyrder viſe Farene aleniſte til Chriſtum/da følge de dem/thi de ere viſſe paa/at deris lerdom er aff Gud/Der

faare ere de ocsaa plictige til/at anamme dem/som Ordens rette Tienere/som Christus siger/ Matth. x. Huo eder anammer/hand anammer mig.

Huad giorde Faarene da/ naar Tyffue oc Sielemordere komme?

Naar en Vlff/en Tyff/en Sielemordere/en falsk Apostel/en Løgnpredickere. Kommer met falsk lerdom/løgn oc Fabel/ oc Predicker en anden Retferdighed/ end den/som kommer aff Troen/ da vide de vel aff Guds Ord/ at Dømme oc fordømme saadan falsk lerdom/Der faare ville de huercken høre eller følge saadanne løgnactige Predickere/ thi de kiende icke de fremmedis røst.

Huo giør gode Hyrder?

Christus den rette ypperste Hyrde.

Huo giør de onde Hyrder?

Gerighed oc at de søge deris egen nytte oc fordel.

Huo giør Tyffue oc Mordere?

Dieff-

Dieffuelen/ſom er en Mordere aff begyndelſen/ oc en løgnere oc en Fader til al løgn.

Huorledis kand mand kiende oc vide forſkel paa Hyrder?

Aff deris Ord oc gerninger. Gode Hyrder Predicke Euangelium/ beſørge deris Faar met ſaligt Foder/ det er/met Guds Ord/de leffue i Ecteſkab/de tage vare paa deris kald/oc giffue gode Exempel.

De onde Hyrder giøre der ret tuert imod/de Predicke deris egen paafund/ Drømme oc Løgn / de forføre arme Siele met falſk Lerdom/de leffue i ſkiørleffnet/ de bruge it vgudeligt væſen/ de forarge alle Menniſke / de fortære Kirckens Rente/ oc huercken tiene eller opbygge Kircken met noget Chriſteligt Embede.

Huorledis kand mand da giøre forſkel mellem Christi Faar oc Dieffuelens ſtinckende Bucke?

Ocsaa aff deris Ord oc gerninger/ Christi Faar tale gerne om Guds ord/ om Guddommelige salige ting / om Troen / Euangelio oc Guddommelig sandhed. Men de stinckende Bucke/ tale om Dieffuelens lerdom/om Menniskens paafuud/løgn oc førførelse/ Oc det gaar lige som Christus siger / Johan. viij. Den som er aff Gud/hand hører Guds Ord. Oc Johan. x. Mine Faar høre min røst.

Huad skal mand da giøre i saadan atskillighed det er paa mangfoldige Hyrder oc Secter ?

Du skalt giøre som Johannes lærer dig / Johannis .iiij. Tror icke huer Aand / men prøffuer Aander / om de ere aff Gud. Oc som Christus siger Matthei. vij. Vocter eder fra falske Propheter etc. Paa deris fruct skulle i kiende dem. Haffuer du en god Hyrde / som Predicker dig Guds Ord / den skalt du elske som en Fader/du skalt

Sss føde

føde hannem som en trofast Tienere/ høre oc følge hannem som en ret Biscop oc Sielesørgere. Men haffuer du en leye Dreng/ som er besmittet met gerighed oc andre synder/ oc Predicker dig alligeuel Guds ord/ den skalt du haffue taalmodighed met/ oc høre hannem/ oc bede Gud for hannem at hand kand vorde from. Men haffuer du en Vlff/ en Tyff/ en Sielemordere/ den skalt du fly lige som Dieffuelen selff/ thi der er ingen trøst eller forhaabelse hoss.

Huad vil dette Euangelium lere oss i en Sum?

I. Skal Christus vere vor Hyrde/ da skulle wi følge hannem/ oc rette oss effter hans bud oc befalning/ wi skulle icke vere egenuillige oc huegelsindnede/ oc rende omkring her oc der/ eller stige op paa høye Bierge oc Klipper/ der som wi enten kunde opædis aff Vlffue elleer styrte ned oc sla halsen sønder.

II. Christi Faar haffue den trøst/ at allige-

alligeuel mange Vlffue/Tyffue oc Sie=lemordere/ligge omkring Christi Faa=resti/oc vden afflaadelse lure der effter/at de ville forgiffue/myrde oc ihielsla Christi Faar met falsk lerdom/saa vil dog Christus selff vere deris beskermel=se/Gerde/Mur/Dør/Port oc Taarn.

III. Hand vil/som den ypperste Hyr=de/giffue alle sine Vnderhyrder/som føde hans Faar trolige/ærens vfor=gengelige Krune/Hand er Zebaoths Gud/Hærskarens Herre/beuebnet met mange tusinde Englis skarer/at hand vel kand beskerme sine Faar/fra alle deris Fienders trusel oc offueruold/oc føre dem ind i den rette Faarest/det er/til det Himmelske Fæderne Land/ind i det euige liff/ AMEN.

Trinitatis Søndag/Euangelium/Johannis III.

Trinitatis Søndag /

DEr vaar it Menniske iblant Phariseerne / som hed Nicodemus / en aff de Offuerste iblant Jøderne / hand kom til Jesum om natten / oc sagde til hannem / Mestere / wi vide at du est en Lærere kommē aff Gud / thi ingen kand giøre de Tegn som du giør / wden Gud er met hannem. Jesus suarede oc sadge til hannem / Sandelige / sandelige / ieg siger dig / Wden saa er at nogen bliffuer født paa ny / da kand hand icke see Guds Rige. Nicodemus siger til hannem / Huorledis kand it Menniske fødis naar hand er gammel? Kand hand oc gaa ind i sin Moders liff igen / oc fødis? Jesus suarede / Sandelige / sandelige / siger ieg dig / Wden saa er / at nogen bliffuer født aff Vand oc Aanden / da kand hand icke komme ind i Guds Rige / Huad som fødis aff Kiød / det er kiød / oc huad som fødis aff Aanden / det er Aand.

Aand. Lad dig icke forundre / at ieg sagde til dig / I skulle fødis aff ny / Været blæss huort det vil / oc du hører det vel bruse / men du vedst icke hueden det kommer / oc huort det far hen / Saa er oc huer den / som er født aff Aand.

Nicodemus suarede / oc sagde til hannem / Huorledis kand saadant ske? Jesus suarede / oc sagde til hannem / Est du en Mestere i Israel / oc vedst icke det? Sandelige / sandelige / Jeg siger dig / wi tale det wi vide / oc vidne det wi haffue seet / oc i anamme icke vort vidnisbyrd. Tro i icke / naar ieg siger eder aff iorderige ting / huorledis skulle i da tro / naar ieg siger eder om Himmelske ting?

Oc ingen far til Himmelen / uden den som er kommen hid ned aff Himmelen / det er / Menniskens Søn / som er i Himmelen. Oc lige som Moises ophøyde en Hugorm i Ørcken /

saa skal Menniskens Søn ophøyis/ paa det/ at alle de som tro paa hannem/ icke skulle fortabis/ men haffue det euige Liff.

Huor om taler dette Euangelium?

Om Nicodemo/ huad mand hand vaar/ oc huorledis hand kom til Christum om natten/ oc talede met hannem.

Huad vaar Nicodemus faar en Mand?

En merckelig oc ypperlig Mand/ en Phariseer/ Jødernis Rabbi/ Paa Regimentens vegne en aff de Øffuerste. Paa Raanstens vegne en aff de Lerdeste/ Effter den vduortis omgengelse/ en aff de helligste.

Huor fore kom hand til Christum om natten?

Aff redzel for Jøderne/ Thi Kiød oc Blod plyer saa at giøre vden Guds naade/ Der vaar icke saa megen dristighed/ styrcke/ mact visdom oc hellighed i Nicodemo/ at hand torde tale met Christo obenbare om dagen/ hand be-
fryctede

ā ... misse ... explica ...
... doctor noster quia ... nos
ad salutem
... potest facere ea signa quae tu fa...

fryctede at de skulde sette hannē i Band/ oc wdelycke hannem fra Menigheden.

Huad giør hand hoss Christo ?

Hand kommer i snack met hannem/ at de holde en long Disputats oc samtale tilsammen.

Huad vaar det faar en Disputats ?

Hand vaar icke listig oc besuigelig/ som Phariseernis om Skatpendingen/ Icke heller hadsker oc fortredelig / som Saduceernis om de Dødis opstandelse/ icke heller storactig/ som Jødernis/ der begærede Tegn aff Himmelē/ men det er en smuck høffuisk/ venlig oc retsindig samtale/ Nicodemus kommer icke / at hand vil met list oc snedighed besuige Jesum / eller frister hannem fortredelige / eller gribe oc mercke hannem i hans Ord / Men hand vilde gerne vide / huorledis it Menniske kand bliffue saligt / oc komme til det euige Liff

Huor om Disputere de ?

Om Kiødens retferdighed oc Aandens retferdighed / Christus forsuarer Aandens retferdighed / Nicodemus den legemlige retferdighed / dog saa / at hand lader sig sige oc vnderuise.

Huad opuecker Nicodemum til denne Disputats?

Hand tørster effter retferdighed oc salighed / Nu hører hand at Christus icke viser sine Disciple til Lowsens gerninger / som Moises / Icke heller til de gamle Forfædris paafund oc skick / som Phariseer/men aleniste til Euangelium / huilcket der lærer / at wi icke skulle lede effter retferdighed i Lousens gerninger/icke heller i Menniskens fortienste / men aleniste i troen til Jesum Christum / Hand seer ocsaa de store Jertegn oc vnderlige gerninger/ formedelst huilcke Christus stadfester sin lerdom / Der faare er hand tuilraadig / oc veed icke huilcken vey hand skal følge/ Paa den ene side laae

Moisi

Moisi Lou hannem i veyen / som nu haffde i long tid veret ved mact / at hand icke kunde aldelis forlade sig paa Christum / Paa den anden side laae atter Christi store Jertegn oc vnderlige gerninger hannem i veyen/at hand icke viste huad hand skulde tencke om Louen. Effterdi nu hand vaar en lerd Rabbi eller Mestere / Oc forfaren i Scrifften / da kunde hand icke vel forskiude eller straffe Christi lerdom (som vaar stadfest formedelst saa mange store Jertegn oc vnderlige gerninger) som hand haffde veret vgudelig. Hand kunde icke heller met en god Samuittighed anamme samme lerdom / som syntis at vere Moisi Lou imod. Paa det hand nu kunde formedelst en grundelig vnderuisning forløsis aff denne tuilraadighed hand vaar vdi / oc lære det hand icke viste / da kommer hand til Christum / Oc Nicodemus skal met dette stycke / fordømme alle dem / paa

den yderste dag / som nu aff stor opblesd oc selffgiort vissdom oc Mennisſkelige klogskab/ foracte Euangelij predicken / oc lade sig tycke at det skulde vere dem en stor vanære oc forhaanelse / om de lode sig vnderuise formedelst Guds Ord.

Huad siger Nicodemus til vor Herre Christum?

Hand giør sig en smuck indgong til Christum / helser hannem venlige / oc siger / Mestere / wi vide / at du est en Lærere kommen aff Gud / thi der kand ingen giøre de Tegn der du giør/ vden Gud er met hannem / Lige som hand vilde sige / Dit hellige leffnet oc salige lerdom oc vsedvanlige Tegn oc vnderlige gerninger / o pvecke mig der til / at ieg icke kand tencke eller tale noget ont om dig / Oc at de ypperste Prester oc Phariseer forarge sig paa dig / fordi/at du æder oc dricker met Toldere oc Syndere/ det acter ieg aldelis intet / Men der giør ieg mig en tancke oc forundrer

undrer mig storlige paa / at du Predic-
ker saa meget om troen / oc tilscriffuer
hende alt det som hører til Menniskens
salighed / oc vilt icke lade Mosen met
Lousens gerninger mere gielde / Jeg
haffuer nu for min Persone/mange Aar
veret en Phariseer/oc actet for en aff de
lerdiste oc helligste i Jsrael / Oc skal nu
din lerdom vere ret / da haffuer ieg icke
end nu til denne dag bekommet met al
min møye oc arbeyde/den mindste gnist
aff den rette retferdighed/ oc huorledis
vilde det da skicke sig ? Skulde ieg saa
lenge haffue arbeyde forgeffuis / fortæ-
ret tid oc time / møye oc arbeyde vnyt-
telige/det skulde vere baade mig oc alle
Jøder suart oc forferdeligt / Oc fordi
er enten din Lerdom falsk eller ieg for-
staar hannem icke rettelige / Der faare
beder ieg dig/at du vilt vnderuise mig/
thi ieg vilde jo ocsaa gerne bliffue from
oc salig. Huad suarer Christus ?
Hand siger/Sandelige sandelige/Jeg
sige

siger dig/ vdẽ saa er/ at nogen bliffuer født paa ny/ da kand hãd icke see Guds Rige/ lige som hand vilde sige/ Est du fordi kommen/ at du vilt lære/ huorledis mand skal bliffue from / retferdig oc salig/ da vil ieg vnderuise oc sige dig det/ Du skalt fødis paa ny/ Thi der hielper huercken Louen eller Lousens gerninger til retferdighed/ men aleniste den ny fødzel.

Huorledis behagede denne Predicken Nicodemo?

Hun vaar Nicodemo oc hans lige-aldelis intet behagelig/ Thi at alligeuel Nicodemus ender en from Mãd faar Verdẽ/ oc haffuer lyst til at see oc høre Christum/ tror ocsaa oc bekiender hans Ord /oc priser Christum i hans vnderlige gerninger / saa er hand dog fordi icke retferdig/ Men hand skal fødis paa ny aff den hellig Aand/ oc bliffue it andet Menniske. Huorledis hand nu forstod disse Christi Ord / hører

mand

mand vel paa hans gensuar/ thi hand siger / Huorledis kand it Menniske fødis / naar hand er gammel/kand hand oc indgaa i sin Moders liff/oc fødis? Saa vforstandelige oc daarlige pleyer Menniskelig fornufft at handle i Guddommelige sager / Huad Christus taler om den Aandelige fødzel / det forstaar Nicodemus om den legemlige fødzel. Hand mente / at naar hand leffde vduortis effter Louen/da skulde Gud giøre hannem salig for saadan vduortis fromhed skyld / Der siger Christus ney til / oc straffer den mening/ sigendis/ Vilt du bliffue retferdig / da skalt du fødis paa ny / du skalt bliffue it ander Mēniske/ anderleds tencke /tale /giøre oc leffue/end du tilforn haffuer tenckt/ talet / giort oc leffuet/ Thi det er fast oc vist/ At bliffuer de Christnis retferdighed icke bedre / end Scrifftklogis oc Phariseers / da skulle de icke komme ind i Himmerige.

Huad suarer Christus til disse vskickelige Nicodemi Ord?

Hand siger klarlige saa til hannem/ Vden saa er/ at nogen fødis paa ny aff Vand oc Aanden/ da kand hand icke komme ind i Guds Rige.

Huad er det at fødis paa ny?

Intet andet/ end dø Synden/ oc formedelst Troen oc den hellig Aand/ leffue retferdighed.

Huor skeer den ny fødzel?

J Daaben/ der dyppis it Menniske ned i Vand/ oc tagis op igen. Den Nedsenckelse betegner Kiødēs drebælse/ oc syndens affslettelse/ Optagelsen betegner Menniskens fornyelse/ i den hellig Aand.

Naar skeer den ny fødzel?

Naar ieg kand rettelige sige i Guds aasyn/ Herre/ Al min mact er intet/ Al min vissdom er daarlighed/ All min retferdighed oc mit liff/ er fordømmelse/ Der faare haffuer ieg min tilfluct

til dig/

til dig / oc befaler / mig i din naade / Regere du mig effter din Aand oc velbehagelighed.

Huad vil nu Christus met denne Predicken om den ny fødzel?

Saa meget vil hand ſige / Vil nogen bliffue from / retferdig oc ſalig / da ſkal hand fødis paa ny oc bliffue it andet Menniſke / Effterdi det førſte Menniſke bleff formedelſt vlydighed forderffuet oc falt i fordømmelſe / Oc alligeuel hand vaar giort effter Guds Billede / ſaa bleff hand dog formedelſt ſamme fald Sathans Billede. Effterdi da det ſkickede ſig ſaa ilde met den førſte fødzel / da ſkal der ſke en anden fødzel. Den førſte vaar aff Jord oc Støff / aff it grofft Elemente. Den anden ſkal ſke aff it ſubtiligt Elemente / ſom aff Vand / Aand / Ild oc Vær / Thi huad ſom er født aff Kiød / det er Kiød.

Huad

Huad mening haffuer disse Ord ?

Hand vil saa meget / Lige som Træet er/saa er oc fructen/lige som Adam er/saaere oc hans Børn oc Efferkommere/En Vlff føder icke it Lam / En Vgle icke en Sporie. Adam bleff effter faldet it Kiødeligt Menniske / Saa ere alle hans Børn oc Efferkommere bleffne kiødelige/skal der nu bliffue noget got aff/ da skal kiød oc blod nedsiunckis met syndē i Daaben/ oc it Menniske skal fødis paa ny / optendis met den Guddommelige ild / oc forklaris met den hellig Aands straaler. Oc Christus bruger her en lignelse til / oc siger/ lad dig det icke forundre/ at ieg sagde til dig/ J skulle fødis aff ny/ Været blæss huort det vil / oc du hører det vel bruse/ men du vedst icke hueden det kommer / oc huort det far hen/ Saa er oc huer den / som er født aff Aanden.

Huad vil Christus met denne Lignelse ?

Saa meget vil hand sige / Været er it friet Creature/det blæss hid oc did/ oc det kand icke fattis eller indelyckis. Lige som det nu gaar til i de legemlige Creature / met Lucten oc Været / Saa gaar det oc met it Aandeligt Menniske. Thi at huor Euangelium predickis oc anammis / der kant du sige / At der er Aand oc Liff / Men vilt du âleniste see til Personen oc vduortis gerninger/oc bygge paa Kiød oc Blod da er dit arbyde forgeffuis.

Huad forskel er der imellem den Kiødelige oc Aandelige Fødzel?

Den Kiødelige Fødzel giør icke andet end Syndernis Tienere / som icke kunde andet / end tencke / tale / giøre oc bedriffue ont / Men den Aandelige fødzel / giør veluillige Menniske/som aff lyst oc kierlighed/ ja aff den hellig Aands tilskyndelse / ere veluillige oc redebon til at giøre alt det / der Gud er behageligt/thi huor Guds Aand er/der er frihed.

Huad siger Nicodemus til denne lignelse?

Jo lenger Christus Predicker/jo mindre forstaar hand der aff/oc hannem synis det at vere en vnderlig predicken/at det vduortis Mennniske skal ingen mact haffue i det som gielder vor salighed paa/oc fordi siger hand/Huorledis kand saadant ske? Jesus suarede/Est du en Mestere i Jsrael/oc vedst det icke? Lige-som hād vilde sige. Predicker du Louen/est du en Doctor i Scrifften/Folckens Hyrde oc en Sielesørgere/oc vedst icke mere aff det som hører til deris salighed? Huor gantske ilde er den arme Almue besørget met eder Ere de store Rabini oc Mestere saa vforstandige oc vanuittige/huad skulle da deris Disciple vere? J opblæsde oc hoffmodige Scrifftkloge/skulde paa edert Embedis vegne lære andre Folck/huorledis de skulde bliffue fromme oc retferdige/oc komme til det euige liff/

Saa

Saa vide i meget mindre der aff / end Folcket. Sandelige / sandelige / Jeg siger dig / Wi tale det wi vide / oc vidne det wi haffue seet / oc i anamme vort vidnisbyrd icke / Tro i icke / naar ieg siger eder aff iorderige ting / huorledis skulle i da tro / naar ieg siger eder om himmelske ting? Oc ingen far op i Himmelē / uden den som kom ned aff Himmelen / Menniskens Søn / som er i Himmelen.

Huad vil Christus giffue til kiende met disse Ord?

Hand vil saa meget sige / J Mennniske haffue alle sammē syndet / Guds Søn er alene den som aldri giorde nogen synd / der faare er hand Faderen behagelig. Christi retferdighed gielder alene faar Faderē / alle andre Mēniskis retferdighed er verskyggelig faar Gud. Huo som nu haffuer i sinde at hand vil op i himmelē / hād skal stige op formedelst Christū / lige sō at en trappe / paa hans guddōmelige

Ryg skulle wi bæris op i Himmelen. Christus er den Port / Skib / Bro oc Vey / formedelst huilcken wi skulle komme til Faderen / Huo som leder nogen anden vey op / hand styrter ned i Helffvedis affgrund. Thi Christus siger / Jeg er Veyen / Sandhed oc Liffuet / der kommer ingen til Faderen / uden formedelst mig / Det er ocsaa det samme hand siger her / Lige som Moises ophøyde en Hugorm i Ørcken / saa skal Menniskens Søn ophøyis / paa det / at alle de som tro paa hannem / icke skulle fortabis / Men haffue det euige Liff.

Huor staar denne Historj screffuen?

J den fierde Moisi Bog / i det xxi. Capitel. staar saa screffuet. Der Jsraels børn droge omkring i Ørcken / oc Folcket bleff kied om veyen / oc talede imod Gud oc imod Mose / Huj førde du oss aff Egypten / at wi skulde dø i Ørcken / thi her er huercken Brød eller

eller Vand/ oc vore Siele vemme off-
uer denne løse Mad / Da optendis
HERrens vrede / oc hand sende for-
gifftige Hugorme iblant dem/ de bede
Folcket/ sax/ at der døde mange aff
Israel / Der Folcket nu robte ynckeli-
ge/ offuer denne suare plage giorde
Moises bøn for Folcket / Oc Gud for-
barmede sig / oc sagde til Mose / Giør
dig en Kaaber Orm/ oc reyss hannem
op til it Tegn/ Huo som er biden oc se-
er til hannem / hand skal bliffue hel-
brede.

Huad vil nu Christus met denne
Historie?

Jeg (vil hand sige) er den retts
Hugorm/ Jeg skal ophøyis paa Kaars-
set/ paa det/ at Verden skal formedelst
mine Pine oc Død komme til venskab
met min Fader igen / Huo som nu er
stungen oc forgiffuen aff Synden/ at
hand icke kand haffue fred eller rolig-
hed i sin Samuittighed/ hand skal e-

kon see til mig paa Kaarsset/ tro at ieg døde for hannem/ oc met mit dyrebar Blod/ affslette hans Synder. Kand hand det tro/ oc vil tacke mig for saadanne velgerninger/ oc giøre saa imod sin Neste/ som ieg giorde imod hannem/ da skal hand icke bliffue fortabt/ men haffue mit yndist/ naade oc barmhertighed/ Syndernis forladelse/ oc det euige Liff/

AMEN.

Den I. Søndag effter Trinitatis/ Euangelium Luce XVI.

DEr vaar en riig Mand/ hand kledde sig met Purpur oc kaastelige Lindkleder/ oc leffde huer dag herlige/ oc i glæde. Men der vaar en fattig/ som hed Lazarus/ hand laa faar hans dør/ fuld aff Saar/ oc begærede at mettis aff de smuler/ som fulde aff den Rigis bord/ Dog komme Hundene/ oc slickede hans saar.

saar. Oc det begaff sig / at den fattige døde / oc Englene bare hannem i Abrahams skied / Men den Rige døde ocsaa / oc bleff begraffuen.

Som hand nu vaar i Helffuede oc i Pinen / løffte hand sine Øyen op / oc saa Abraham longt borte / oc Lazarum i hans Skiød / Hand robte oc sagde. Fader Abraham / forbarme dig offuer mig / oc sent Lazarum / at hand dypper det yderste aff sin Finger i Vand / oc leske min Tunge / Thi ieg lider pine i denne Lue. Da sagde Abraham / Betenck Søn / at du anammede dit gode i din liffs tid / oc Lazarus haffuer der imod anāmet ont / men nu skal hand trøstis / oc du skalt pinis. Oc offuer alt dette / er mellem oss oc eder / it suellende dyb befest / at de som ville fare her fra ned til eder / kunde icke / oc icke heller fare der fra hid offuer til oss.

Da sagde hand / Saa beder ieg dig Fader / at du sender hannem til

min Faders huss/ Thi ieg haffuer end nu fem Brødre/ at hand kand vidne faar dem/ paa det de skulle icke komme i denne pinis sted. Abraham sagde til hannem/ De haffue Mosen oc Propheter/ lad dem høre dem/ Da sagde hand/ Ney Fader Abraham/ Men der som en aff de Døde ginge til dem/ Da giorde de Penitentze. Hand sagde til hannem/ Høre de icke Mosen oc Propheterne/ da tro de icke heller/ om nogen opstode fra de Døde.

Huor om taler dette Euangelium?

Om tuende Mennisker/ Om en rig Mand/ oc om den fattige Lazaro/ huorledis de leffde oc døde/ oc huorledis de paa det sidste finge deris betalning.

Hui holdes disse thu Menniskis Exempel oss faare?

At wi skulle paa deris Exempel see oc lære vor fremgong oc forderffuelse/

vor fordømmelse oc salighed/thi Christus pleyer at bruge saadanne Exempel/til at forferde de vgudelige Mennifke met/alligeuel hand vdretter der lidet met/Thi der vil ingen ehuor vgudelig hand oc er/actis at vere ond oc vantro/Huad huer giør/det skal altsammen vere r.t oc vel giort. Der aff kommer det/at dette oc andre saadanne Exempel aldelis foractis.

Huad skulle wi lære aff denne Historie i dette Euangelio?

Verdens løb/Huor vnderlige det gaar til iblant Menniskens Børn/Den ene er riig/den anden fattig/Den ene leffuer daglige vel oc haffuer offuerfløddelige Mad oc Drickt/den anden lider nød/oc døer aff hunger/Den ene praler oc haffuer alle Kister fulde aff Kaastelige Kleder/den anden gaar nøgen/oc haffuer ilde det hand kand skiule sig vdi/Den ene leer/den anden greder/Den ene er glad/den anden be-

drøffuet / Den ene dantzer / quæder / leff-
uer i vellyst oc haffuer gode dage / den
anden ligger siug oc døer / dette er Ver-
dens løb / Den ene gaar oc staar / den
anden ligger dødsiug paa sin soete
Seng / J dag ere wi glade lystige / i
morgen sorgefulde oc bedrøffuede / J
dag ere wi karske oc sunde / i morgen
siuge oc døde. Her falde nu tho Dom-
me / Den ene aff Menniskeu / Den an-
den aff Gud. Menniskens dom er /
At huo som er riig oc mectig / haff-
uer mange Venner oc HERre vndist /
hand er salig oc Gud behagelig / Oc
at huo som er fattig oc nødtørfftig /
ælendig oc hielpe løss / hand er wsel.
Oc som mand siger / Huo som er en
Stackarl her paa Jorden / hand skal
vere en Brødbedere i Himmelen. Den-
ne er Verdens dom. Men Gud døm-
mer meget anderleds i denne Histo-
ri / Thi hand støder den Rige oc
Mectige ned i Helffuede / oc anam-

mer den Arme ælendige Lazarum / til euig glæde.

Huorledis bescriffuer Lucas disse tuende Menniske :

Først bescriffuer hand beggis deris leffnet / oc der effter deris død oc beløning.

Huorledis bescriffuer hand den Rige :

Som it foernet wfructsommeligt Træ / Oc som it vanartigt wguligt Menniske / i huilcket der vaar huercken tro eller Kierlighed / Oc vaar alligeuel effter Verdens dom actet for it saligt Menniske. Hand vaar huercken Kong eller Første / huercken Regentere eller Offuer HERRE / hand haffde inter Embede eller befalning / hand vaar wden sorge oc wmage / wden arbeyde oc ombyggelighed / der til met vaar hand riig / karsk oc sund / haffde offuerflødelige mad oc dricke / kaasteli-ge kleder / it kongeligt Pallats / alle kister

fulde aff Guld oc Pendinge/ stor Slect mange Brødre / oc huad hand giorde/ det vaar giort.

Huilcken er Fructen aff dette foerne oc raadne Træ?

Saa siger Lucas. Hand kledde sig met Purper oc Kaastelige Lindkleder/ oc leffde huer dag herlige.

Er det da synd / at Klede sig kaastelige/ oc leffue herlige? Haffue io Joseph / David / Salomon / Hester oc andre flere giort lige saa?

At denne Rige haffde Kaastelige Kleder oc leffde herlige / det kunde icke fordømt hannem/ der som hand haffde icke bruget det til legemlig vellyst/ oc ladet det veret sin største glæde / oc i saa maade forglemt Gud / oc ladet den fattige Lazarū dø aff hunger.

Huor paa kand mand vide/ at hand brugede det til legemlig vellyst?

Det giffuer dette Ord/ Daglige/ til kiende/ Alting haffuer sin tid/ siger Salomons Predickere i det iij. Capit.

Der

Der er en tid / at mand skal vere glad / Der er ocsaa en tid / at mand skal vere bedrøffuet / oc it Mennniske skal saa skicke sig i tiden / at hand skal vere glad met de glade / oc bedrøffuet met de bedrøffuede Rom. xij. Men naar mand vil bruge Mad oc Dricke til daglig Fraadzeri oc Druckenskab / prale oc bramme huer dag met kaastig kleder / oc giøre aff Menniskelig glæde it Suine leffnet / forglemme Gud / oc giøre en Affgud aff Bugen / oc lade de Arme sueite oc lide nød. Det er den Synd som fordømmer Menniskem.

Vaar da denne rige Mand saa aldeslis wbarmhertig ?

Hand vaar saa karge / saa wgudelig / wmild / wbarmhertig / at ocsaa Hundene vaare meget frommere oc mildere / imod denne fattige Lazarum / end hand vaar / Hand sølede nat oc dag i legemlig vellyst / i fraadzeri oc druckenskab / lige som en Egelgalt / oc forglem-

forglemde baade Gud oc denne fatti-
ge Lazarus.

Kand mand icke da i nogen maade vndskylde
denne rige Mand?

Dette Euangelium tillycker saa alle vdueye / oc slar naffle i alle borer hand kand bore / at hand icke kand i nogen maade vndskylde sig / Thi at vilde hand sige/at der vaare saa mange Staadere/ at det vaar icke muligt/ at nogen kunde hielpe dem alle/ Da siger Euangelium derimod/ at der vaar en Fattig. Siger hand/ At hand kiende hannem icke / Da kalder Euangelium hannē/ Lazarus eller Eleazarus. Siger hand / at hand vilde giffuet hannem noget / om hand haffde bleffuet til stede hoss Dørren / oc icke løbet bort / Da siger Euangelium / At hand laa faar den Rigis dør. Siger hand/ at hand vaar icke saa siug / at hand haffde jo vel kunde arbeydet / oc fortient sit Brød / Da siger Euangeli-
um/

num / At hand vaar fuld aff Saar. Si=
ger hand / at hand leed icke saa stor
hunger / da siger Euangelium / at hand
begærede at mettis / aff de Smuler / der
fulde aff den Rigis bord. See / Saa
giør Euangelium al hans vndskyld=
ning til intet / oc hand bliffuer it v=
fructsommeligt forfoernet Træ / det er /
it vmilt vbarmhertigt Menniske.

Huorledis bescriffuer Lucas den fattige
Lazarum ?

Som it fructsommeligt got Træ / som
it gudeligt fromt Menniske / der baar
sin armod / hunger oc kummer taal=
modelige / Oc sette sin sag i Guds
haand. Oc alligeuel Gud haffde han=
nem Kier for hans gudelighed oc taal=
modigheds skyld / saa vaar hand dog
effter Verdens dom / vsel oc ælendig /
Hand vaar arm ælendig oc nødtørff=
tig / huilcket der vaar hannem vel
suart / fordi at armod er altid foracte=
lig oc forskiudis / oc hand vaar icke

alenîste arm/men ocsaa en Brødbedere/huilcket der er en stor skam faar Verden/Thi Verden siger strax/ Hand er en Stackarl / Huor faare? Hand fortørnede Gud met sine Synder / oc forskyllede/ at Gud skulde saa straffe hannem/lige som Jobs Venner/ocsaa sagde saadan en dom aff offuer Job. Der til met er hand fuld aff Saar /oc saa hungry / at hand ocsaa begærer de Smuler / som fulde aff den Rigis bord/Men ingen giffuer hannem dem/ ingen trøster hannem/men hand vaar forladen aff alle / Hand haffuer huercken mad eller dricke/ huercken at skiule eller føde sig met/ huercken Huss eller hiem/huercken Pendinge eller gods/ huercken Venner eller Trøstere/ der er ingen som haffuer miskunck offuer hannem / Alenîste Hundene forbarme sig offuer hannem / oc slicke hans Saar.

Huad Fruct bar dette gode Træ?

Denne Lazarus trode paa den velsignede-

signede Sad/som vaar Abraham loff-
uet oc tilsagd / Der faare førde ocsaa
Englene hannem bort i Abrahams
skiød. Hand beuisde ocsaa denne tro
met gode gerninger / i det / at hand
vaar taalmodig oc naadig i sin siug-
dom / oc lidde veluillige saadan ar-
mod. Hand ligger faar den Rigis dør/
fuld aff Saar / huer mand gick om-
kring hannem / vende deris Øyen fra
hannem / hulde faar Næsen / strøge
deris Sko paa hannem / oc hand vaar
en foracktelig Spegel faar den gantske
Verden / Men hand er alligeuel taal-
modig / hand knurrer icke imod Gud/
hand klager icke heller paa den Rige/
hand ynsker hannem intet ont / hand
tier stille / Oc lader alting ske effter
Guds vilie / Hand siger met Job /
Herren gaff / Herren tog / Herrens
naffn vere loffuet. Der til met er det
ocsaa en deylig fruct aff it fromt hier-
te / at hand icke begærer kræffne rette-

oc nydelig mad / Men hand begærer at mettis met de Smuler etc. Hand giør icke som hine vtacknemelige Staadere / naar mand giffuer dem icke huad dem lyster at haffue / Da vrie de met Næsen / knurre oc murre / ja bande oc formaledide / Det giør Lazarus icke.

Huad endelige haffde de baade / Huorledis døde de?

Lige som de vaare vlige i deris leffnet / saa vaare de ocsaa i deris død / Den gantske Verden holt den Rige faar Guds ven / oc før mand saa sig om / laa hand i Helffuedis affgrund. Lazarus vaar faar den gantske Verden en foractelig vnckelig speyel / Men før mand saa sig om / vaar hand kommen til huile oc rolighed i Abrahams skiød / i euig glæde oc salighed / der som hand til euig tid skal vere fri fra al vlycke / genuordighed oc modgang / oc glæde sig euindelige.

Det

Der vaar i sundhed en stor omskifftelse / Men huilcken aff dem haffuer det nu best?

Den som vaar tilforn riig / hand er nu fattig / Oc den som vaar tilforn fattig / hand er nu riig / oc haffuer det bedre end alle Konger oc Førster paa Jorden. Der til met er her ocsaa stort forskel paa deris begraffuelse / Lazarus bæris bort aff Englene i Abrahams skiød / Den rige Mand begraffuis i Helffuede / i Dieffuelens Kirckegiard / Thi saadant Sognefolck hører til saadan en Sogn / Der skal hand bliffue euindelige / thi der er intet haab til forløsning i Helffuede / Alligeuel / at hand end løffte sine Øyen op / som hand vaar i Helffuede oc pinen / oc saa Abraham longt borte / oc Lazarum i hans skiød / robte oc begærede hielp.

Huorledis robte hand?

Hand sagde / Fader Abraham / for-

barme dig offuer mig / oc send Lazarû / at hand kand dyppe det yderste aff sin Finger i Vand / oc leske min Tunge / Thi ieg lider pine i denne Lue.

Huad er det for en samtale / der Abraham oc den rige Mand haffue met huer andre ?

Det er en Aandelig samtale / som skeer i Menniskens samuittighed / Thi at Aander tale icke met huer andre i legemlig skick / oc som leffuende Menniske / Saa er icke heller den ene sted skild fra den anden / i det andet Liff / met høye Bierge / dybe daler oc kluffter / som her paa Jorden / Der faare skal mand forstaa dette altsammen Aandelige.

Huor om beder denne Rige ?

Hand beder om en draabe kalt Vand / i sin store nød oc pine.

Huor aff kom den store angist oc pine ?

Hand saa Lazarum vere saa høyt opløfft aff Gud i Abrahe skiød / til

euig glæde oc salighed / oc sig selff saa dybt fornedret i Helffuedis affgrund/som dog tilforn haffde her paa Jorden veret i saa stor herlighed oc anseelse/ Da forgick hans daglige glæde oc vellyst/Hand tenckte paa de dyrebare rette hand pleyde at bruge offuer sit Bord/oc paa den velsmagede Vin/ paa sine kaastelige kleder / paa sin store Rigdom oc mange Pendinge / oc kunde nu huercken komme der til / eller behielpe sig der met / Ja i den sted hans Tienere pleyde at tiene hannem/ ginge Helffuedis Aander til hannem / oc styrede hans lyst met Ild oc Snoffl/ Hans pral oc bram met Helffuedis røg oc mørck/Hans rigdom met euig hunger oc armod / Hans tunge / huilcken hand daglige verquegede met krasne retter oc nydelig Mad / skal til euig tid pinis oc brende i euig Ild/Oc at hand kand leske hende / Da rober hand til Abraham om hielp.

Huad suarede Abraham hannem?

Hand sagde / Betenck Søn / at du anammede dit gode i din liffs tid / oc Lazarus der imod anammede Ont / Men nu skal hand trøstis oc du skalt pinis. Oc offuer alt | dette / er imellem oss oc eder / it stort suellende dyb / at de som ville fare her fra ned til eder / kunde icke / oc icke heller fare der fra hid offuer til oss.

Huad skulle wi lære her aff?

At det Menniske som haffuer sit Himmerige her paa Jorden / skal effter dette liff haffue Helffuede / oc der imod / Huo her i Verden haffuer Helffuede hand skal i den anden Verden haffue Himmerige / Dog skeer det vel aff Guds besynderlige naade at de Christnis Himmerige begyndis her paa Jorden i en god Samuittighed / oc varer euindelige effter dette liff. Det skeer ocsaa aff Guds straff / at de Wgudeligis Helffuede begyndis i denne Verden / oc

varer euindelige effter døden. Men i det Abraham siger / At der er it suellende dyb imellem dem / giffuer hand til kiende / at i det andet liff er ingen omskifftelse eller forandling / men lige som huer kommer / enten til Himmelen / eller til Helffuede / saa skal hand bliffue.

Ja siger du / Skulle icke Helgen oc mine Patroner hielpe mig / naar ieg er død? Oc skulle icke mine Venner forløse mig met Presters Vigilijs oc Siælemesse aff Skerdzild?

Forlad dig intet paa dem. Thi du hører i dette Euangelio / at ingen Salig kand hielpe den fordømde / oc at der kand ingen komme aff Helffuede. Kunde icke den salige oc hellige Abraham / Isaac oc Jacob / hielpe / Huad skulde da de arme ælendige Messeprester oc Muncke hielpe? Huilcke der ere icke andet end en verstyggelighed i Guds aasyn / for deris falske lerdom oc vgudelige leffnets skyld.

Bede icke da de affdøde Helgen for de Leffuende?

Det er vist / At de affdøde Helgen leffue i Christo / oc ynske oss alt got / Thi at effterdi de hellige Engle bede for oss / oc ynske oss got / som den Prophete Zacharias giffuer til kiende / da er der icke tuil paa / at de gode Helgen jo ocsaa ynske oss alt got / Men wi skulle fordi icke paakalde oc giøre Affguder aff dem. Ville wi rettelige giffue act paa den rige Mands bøn / da er hun meget mere kiødelig end Aandelig. Thi at hwor it godhiertigt Mennisker er / som elsker sin Neste aff hiertet / den ynsker icke aleniste sine Venner got / Men ocsaa sine Fiender oc Wuenner / Denne rige Mand beder her aleniste for sine Brødre / oc forglemmer alle andre Mennisker. Lige giorde ocsaa Messeprester oc Offerprester / de bade aleniste i deris Vigilis oc Sielemesser for deris Foreldre / Brødre /

Søstere Venner oc andre som haffde Brødreskab met dem / Men deris Wvenner oc andre Mēniske talede de icke it got Ord om. Lige saa giør oc denne rige Mand.

Huad sagde hand til Abraham?

Der hand saa / at hand kunde inret forfremme sin egen sag / da giorde hand bøn for sine Brødre / oc sagde / Saa beder ieg dig Fader / at du sender Lazarum til min Faders huss / Thi ieg haffuer end nu fem Brødre / at hand kand vidne faar dem / at de skulle icke komme i denne pinis sted.

Huad svarede Abraham?

Hand sagde til hannem / De haffue Mosen oc Propheterne / Lad dem høre dem.

Huad sagde den Rige der til?

Ney Fader Abraham / Men der som en aff de Døde ginge til dem / da giorde de Penitentze. Saa nærenise

 ville

ville Menniſken vere / at de icke ville lade ſig nøre met den Guddómelige hellige Scrifft / men de ville ocſaa haffne vidniſbyrd aff de Døde / imod Guds bud.

Huad ſuarede Abraham?

Hand ſagde til den Rige / Høre de icke Moſen oc Propheter / Da tro de icke heller / om nogen ſtode op fra de Døde.

Huad ſkulle wi beſynderlige lere aff dette Euangelio?

Try nyttelige ſtycke. Førſt / effterdi det er altſammen befattet i den guddommelige Scrifft ſom oſſ er nytteligt at vide til vor ſalighed / da ſkulle wi icke ſpørie de Døde at / fordi at det er forbudet aff Gud. De Aander oc Spøgelſe (wi pleye at kalde dem Siele) ſom obenbaris oc begære hielp aff Menniſken / er intet andet / end Dieffuelens kaagleri / oc effterdi Dieffuelen er en Løgnere / ja en Fader til al løgn / da ſkulle wi icke tro hannem / Men vil jo nogen høre de Døde / oc ydſpørie

ſand-

sandhed aff dem / Da skal hand høre Christum Guds Søn oc spørie hannem at sandhed / huilcken der ocsaa opstod fra de Døde / oc vdlagde Scrifften faar de tho Disciple som ginge til Emaus / fra Mose oc igennem alle Propheter / Der skal hand ocsaa lade sig nøye met.

Der nest / At wi saa skulle bruge denne Verdens gods oc rigdom / at wi jo icke skulle glemme Gud oc vor Neste / som denne rige Mand giorde. Thi at forglemme wi Gud oc vor Neste / da vil Gud forglemme oss igen / Thi S. Jacob siger / Der skal gaa en vbarmhertig dom offuer den / som icke haffuer giort barmhertighed.

Det tredie / Jt gudeligt Menniske skal beuise sin tro met gode gerninger imod sin Neste / Den Rige skal giffue den Fattige Almisse / Den Fattige skal hielpe den Rige met sin gudelige bøn / den Rige er for den Fattigis skyld / oc tuert

oc tuert imod / den fattige for den Rigis skyld / at den ene skal formedelst kierligheds oc barmhertigheds gerninger / beuise sin tro imod den anden / Thi Gud vil kreffue saadant paa den yderste dag. Giffuer du de fattige her i Verden det timelige oc forgengelige gods/da skalt du der imod i den anden Verden anamme det euige oc wforgengelige gode. Men vilt du her i Verden vende di... ...sict fra din Neste / da skal Gud vende sit Ansict fra dig igen paa den yderste dag. Der faare lader oss giøre huer andre til gode/ den stund wi haffue tid. Wi haffue her icke nogen bliffuende stad / men wi lede effter den tilkommende. Det som wi nu sende bort faare oss / det skulle wi finde i det himmelske fæderne Land/ som er/ i det euige liff / Amen.

Den II. Søndag effter Trinitatis / Euangelium / Luce. XIIII.

DEr vaar it Menniske/ som giorde en stor Naduere/ oc bad mange der til/ Oc hand vdsende sin Suend/ paa Nadverens time/ at sige til dem som budne vaare/ Kommer/ thi det er altsammen beridt. Oc de begynde alle effter huer andre at aarsage sig. Den første sagde til hannem/ Jeg kiøbte en Ager/ oc skal gaa vd/ oc besee hannē/ Jeg beder dig/ aarsage mig. Oc den anden sagde/ Jeg kiøbte fem paar Øxen/ oc ieg gaar nu hen/ at besee dem/ ieg beder dig/ aarsage mig. Oc den tredie sagde/ Jeg haffuer taget en Hustru/ der faare kand ieg icke komme. Oc Suenden kom/ oc sagde sin HErre det igen.

Da bleff Hosbonden vred/ oc sagde til sin Suend/ Gack strax vd paa Stadens stræde oc gader/ oc føer hid ind de Fattige oc Krøblinge oc Halte oc Blinde. Oc Suenden sagde/

de / Herre / det er giort / som du befalede / oc der er end nu rum. Oc Herren sagde til Suenden / Gack vd paa alfare Veye / oc hoss Gerde / oc nød dem til at komme hid / ind / at mit Huss kand bliffue fult. Men ieg siger eder / At ingen aff de Mend / som vaare budne / skal smage min Naduere.

Huor om taler dette Euangelium ?

Om en stor Naduere / huilcken en Hosbonde beridde / oc bad mange der til. Oc der Gersterne aarsagede sig oc vilde icke komme / befalde hand Suenden at gaa vd paa Stadens stræde oc gader / oc føre der ind de fattige / Krøblinge / Halte oc Blinde. Oc som der vaar end da mere rum / befalede hand Suenden at gaa vd paa alfare veye oc hoss Gerder / oc driffue ind huem hand kunde finde.

Huo er Hosbonden ?

Det er Gud Fader / hand beridde en

stor

stor Naduere / som er / Euangeliũ naa-
delige Predicken / i huilcken hand set-
ter sin elskelige Søn Christum frem faar
oss / at hand skal vere vor mad / lige
som hand selff siger Johan. vj. Jeg
er liffsens Brød. Thi hand haffuer
giffuet oss i denne Søn / sin retferdig-
hed / naade / Syndernis forladelse oc
det euige liff / Men hand giffuer ocsaa
hoss denne dyrebar mad / en god Sa-
lat oc skarpt salt / det er / Kaarsset / pi-
ne angist oc drøffuelse. Oc det er off-
uermaade got / Thi at lige som det der
er surt giffuer oss lyst til mad / saa beskic-
ker oc kaarsset oc modgang Mennis-
ken / at hand sucker op i Himmelen / for-
lengis effter det euige Liff / oc begærer
at vere hoss Gud.

Huor faare kaldis Euangelium en Naduere ?

Fordi at det skal vere den sidste pre-
dicken faare den yderste dag / som Chri-
stus selff siger Matth. xxiiij. Euange-
lium skal Predickis om Guds Rige /
i den

i den gamiske Verden/ til it vidnisbyrd offuer alle Folck / Oc da skal enden komme.

Huor faare kaldis det en stor Naduere?

Icke aleniste for Hosbondens skyld/ som er Gud selff / men ocsaa for denne Mad skyld/ som er/ det Guddommelige Ord / huilcket Christus selff er/ Hand bæris frem/ som sagd er/ i Euangelio faar oss / at hand formedelst sin Død oc Opstandelse/ haffuer forløsd oss / fra Dieffuelen / Døden / Synden oc Helffuede / borttaget Guds vrede oc den onde Samuittighed.

Huad Gester bad hand til denne Naduere?

Først bad Gud Abrahem/ til denne Naduere / der hand sagde til Hugormen / Jeg vil sette vuenskab mellem dig oc Quinden/ mellem din Sæd oc hendis Sæd/ den samme skal sønder træde dit Hoffuet/ oc du skalt bide hannem i Hælen. Der effter bad hand Abraham / der hand sagde til hannem

Gene. xxij. Jeg vil vere din Gud / oc i din Sæd skulle alle Folck velsignis. Der effter sende hand vden affladelse Propheter til det Jsraelitiske Folck / at de skulde fornv oc minde dem paa denne Jndbiudelse.

Huor faare bad Gud Gesterne saa long tid tilforn / til denne Naduere ?

Der skal ingen forundre sig paa / Efterdi det er ocsaa seduanligt iblant Mennisken / at naar nogen vil giøre it besynderligt / stor oc herligt Gestebud / da beder hand Gesterne nogle dage tilforn. De Folck Sibarite bade deris Gester it gantske Aar tilforn / paa det de skulde paa baade sider vel kunde berede oc beskicke sig der til. Efterdi nu Gud Fader haffde beridt den aller herligste Naduere / da vaar det oc tilbørligt / at hand long tid tilforn skulde biude Gesterne / at de skulde vel kunde beskicke oc berede sig / til denne Nadverens time.

Huilcken vaar Nadverens Time?

Der tiden bleff fuldkommen / at den Frelsere Christus skulde Fødis/lide pine oc dø / Da vdsende Gud sin Tienere den Døber Johannem/som sagde/kommer / det er altsammen berídt/ Anammer den foriette Messiam.

Huad giorde de Gester som vaare budne?

De begynde alle/Den ene effter den anden/at Aarsage sig. Den første sagde til Suenden / Jeg haffuer Kiøbt en Ager/oc skal gaa vd oc besee hannem/ Jeg beder dig / giør min aarsage. Oc den anden sagde / Jeg haffuer Kiøbt fem par Øxen / oc ieg gaar nu hen at besee dem / Jeg beder dig / giør min aarsage. Oc den tredie sagde/ Jeg haffuer taget en Hustru / der faare kand ieg icke komme. Disse skallede aarsager brugis end nu paa denne dag.

Er det da saa ilde giort/ at kiøbe Ager oc Øxen/ oc tage en Hustru/ Kiøbte io Abraham en Ager til begraffuelse/ oc haffde der til met baade Øxen oc Hustru?

Christus

Christus fordømmer icke i dette Euangelio / at mand pløyer oc saar / at mand kiøber oc sæl / eller at mand giffter sig / thi saadant er icke ont i sig selff / Men hand straffer Creaturenis store misbrug oc Gudsforactelse / Thi Agre / Øxen oc Hustruer ere Guds Creature / Saa er det ocsaa Guds skick / at huer skal arbeyde her paa Jorden / Oc tage vare paa sit kald / Saa / at hand der met kand øffue sin tro til Gud / kierlighed imod sin Neste / oc føre der hoss it wstraffeligt leffnet / indtil Gud fører hannem endelige til denne Naduere / det er / til det euige liff. Men at mange Mennisske sla sig saa i denne handel / at de der offuer forglemme Gud / Det er straffeligt. Thi naar tid er at mand skal gaa til Predicken / Oc høre Guds Ord / Da siger Bønder / Wi skulle nu Pløye / saa vort Korn / meye / riffue Hø / oc giøre

anden gerninger/ der mere mact ligger paa / wi kunde icke tage vare paa predicken. Kiøbmend sige/ Wi skulle reyse til Land oc Vand / tage vare paa vor næring oc Tiering/ bruge vor handel/ wi kunde icke gaa til Predicken. De som giffte ere / sige / Wi skulle tage vare paa vor Hussholding/ drage gods oc Penninge tilsammen/ føde Hustru oc Børn / wi haffue icke tid til at gaa til Kircke / oc høre predicken/ Lad Prester gaa til Kircke / de haffue rente der faare/ oc nogen fordel der aff/ Huad er nu dette andet / end som de vilde sige ? Wi passe icke meget paa Himmelen / Der som wi ekon motte stedze leffue paa Jorden i glæde oc vellyst / da vaare wi til freds met alt det andet / Haffde wi saa megen vinding oc fordel aff Euangelij Predicken / som wi haffue aff vor handel/ da vilde wi ocsaa gaa til Kircke / Men efftherdi der henger ingen fordel hoss / da

bliffue

bliffue wi fra predicken / oc tencke / at Kircken bier oss vel. Er dette icke at bespotte Gud / at foracte Christū / oc traade hans salige Ord vnder Føder? Huorledis kunde wi mere synde / oc suarligere fortørne Gud? Huo vil paa det sidste frelse saadanne offuergiffne Menniske fra Dieffuelen / Helffuede oc fra den euige død / Det kand icke andet vere / end at de bliffue forderffuede til Liff oc Siel.

Huad giorde Hosbonden / der Gesterne saa Acte segede sig?

Hand bleff vred / oc sagde til sin Suend / Gack strax vd paa gaderne oc i stræderne i Staden / oc før hid ind / Arme oc Krøblinge / Halte oc Blinde.

Huilcke ere disse Arme / Krøblinge / Halte oc Blinde?

De hellige Disciple / Toldere oc obenbare Syndere. Thi at der de ypperste Prester / Phariseer / Scrifftkloge oc

perste iblant Jøderne / foractede den-
ne salige Naduere / Christi tilkommel-
se oc Euangelij predicken / Da kalle-
de Gud fattige Fiskere / Toldere / oben-
bare Syndere / huilcke ingen actede at
vere verdige til Guds rige. Da bleffue
Christi ord fuldkommede / Toldere oc
Skiøger skulle før komme ind i Him-
merige / end i / Matth. xxj. Oc Mat-
thei. xx. De Sidste skulle bliffue de
Første / oc de Første de Sidste.

Men den gong der vaar end da mere
rum hoss Bordet / huad giorde
da Hosbonden ?

Hand sagde til sin Suend / Gack
vd paa alfare Veye / oc hoss Gierde /
oc nød dem til at komme hid ind / at
mit Huss kand bliffue fult. Dette er
Hedningers kald / Thi at der de from-
me Jøder icke kunde opfylde Himme-
len / da kallede Gud ocsaa Hedninge.

Huad vil hand forstaa met Gader oc
Stræde i Staden ?

Der met vil hand forstaa Jøderne. Thi de vaare befattede met besynderlige Ceremonier oc Louer/ lige som en Stad er ombygd met muer.

Huad vil hand forstaa met Alfare Veye oc Gierder?

Hedninge/ de leffde effter deris eget sind vnder den obne Himmel/ i allehonde Affguderi/ synd oc ondskab/ oc haffde ingen besynderlige Ceremonier eller Gudstienste/ De vaare icke heller befattede met Louer oc Bud/ som Jøderne.

Huor faare befaler hand/ at Suenden skal nøde dem til at komme ind?

Gud vil/ oc hannem bør at haffue Gester til denne Nadnere/ ja skulde hand end opuecke dem aff Stene.

Skal mand da nøde oc twinge Mennisken til Guds Ord?

Verdzlig Øffrighed/ som side i Guds sted/ Ere plictige til paa deris Embedis vegne/ at de skulle forfremme den rette Gudstienste/ oc afflegge falsk

lerdom oc Affguderi / oc straffe dem / som obenbare ere Vgudelige oc Gudsbespottere / de skulle ocsaa føre dem paa den rette vey igen / som ere forførde / oc tuinge dem til Guds ord oc Euangelisk sandhed / Til Troen skal mand huercken eller kand tuinge nogē mand / Men til de middel / der Troen kommer aff / som til en ret Christelig skick / til en gudelict omgengelse oc it skickeligt leffnet / Til Euangelij Predicken oc Guddommelig sandhed / oc til Guds ord er Øffrighed plictig at nøde oc tuinge deris Vnderdanne / lige som mange fromme Keysere haffue giort.

Huad vil hand de der met at hand siger / Nød dem til at komme ind?

Saa meget vil hand sige / Holt dem faare / Himmelen oc Jorden Liffuet oc Døden / Naade oc Vrede / Salighed oc Fordømmelse / at de kunde omuende sig oc gióre Penitentze / Drag dem fra Gerderne / slid dem vd aff Tørnebuskene /

busKene / driff dem fra deris syndelige leffnet / Oc der som de begynde at sige / Ver oss icke for meget streng / straffe icke saa haardelige / driff icke saa fast / da skalt du alligeuel icke lade aff / men bliffue stedze ved / nøde / tuinge / driffue / oc som S. Paulus siger ij. Timoth. iiij. Predicke ordet / holt ved / huad heller det er i ret tid / eller i vtid / straffe / true / formane met al taalmodighed oc lerdom / ja det giørs offuermaade vel behoff. Befale dem ocsaa Sathan / effter kiødet oc til kiødens forderffuelse / at Aanden kand bliffue beuaret paa vor Herris Jesu dag / Ville de icke end da følge oc høre mit Ord / da skal ieg giøre saadan en Compelle intrare / at de skulle fornemme huor ieg er / Jeg vil hitze saa mange Hunde paa dem / kaste dem saa megen plage paa / skicke dem saa megen vlycke til / at de skulle gladelige oc gerne ville følge oc vere lydige.

Bruger Gud end nu saadan nødelse?

Ja visselige. Paa det wi skulle komme til denne Naduere / oc lære at kiende Christum / da driffuer hand oss baade induortis oc vduortis / Induortis / formedelst Louens oc Euangelij predicken / Vduortis / formedelst mangfoldige fristelser / genuerdighed / forfølgelse / drøffuelse / siugdom / Pestilentze / dyr tid / blodstyrtning oc anden wlycke / Salige ere da de som følge / Oc we dē som det foracte / oc ville icke kōme.

Huad Dom siger Christus aff offuer de wlydige Gester?

Hand sagde / Jeg siger eder / at ingen aff de Mend / som vaare budne / skal smage min Naduere. Denne Dom sagde Gud aff / offuer alle dem / som foracte det Guddommelige ord / Denne dom gick først offuer de wtacknemmelige Jøder / Thi de ere forherdede oc forblinnede / indtil denne dag. Lige saa skal det ocsaa gaa dē / som i vor tid foracte det Guddommelige ord / thi at lige

som

som de nu foracte denne Naduere/oc elskemere deris Agre/Queg/Huss/Gaard Hustru oc Børn/end Christum oc hans ord/Saa skulle de ocsaa paa den time/naar de skulle forlade alt dette/oc vilde da gerne komme/foractis igē aff Gud/ oc høre disse ord/ieg kiender eder icke/ Jeg haffde paa den tid beridt en herlig Naduere/oc kaastet meget der paa/oc bedet eder allesammen dertil/men i foractede paa den tid mine velgerninger oc mit gode tilbud/haffue i nu selff noget bedre/end den Naduere ieg bad eder til/da behielper eder dermet/det beste i kunde/dēne min Naduere skulle i aldri smage til enig tid. Det er ord oc ende der paa.

Huad er nu den rette Summa aff dette Euangelio?

Dette Euangelium straffer besynderlige tre Hoffuetlaster / Hofferdighig/Gerighed oc wkyskhed/huilcke den gantske Verdē er drucknet vdi/som Johannes siger j. Johan. ij. Alt det som er i

Ver=

Verden / er Kiødens lyst / oc Øyens lyst / oc it hofferdigt leffnet / Oc disse laster føre Menniskén i store hobe fra Gud oc fra hans ord / oc drage dem til ewige forderffuelse.

Huilcken er hofferdigheds Fruct?

Huor Hofferdighed er / der skal være offuerflødighed i alle ting / i Mad / Drick / kleder etc. Oc der skal intet fattis / haffuer mand det icke til at tage aff sit eget / da skal mand laane oc borge / at hofferdighed jo icke skal staa tilbage / men haffue sin fri fremgong / Der kommer det da aff / at mand holder meget aff sig selff / oc foracter sin Neste / der veed mand icke huorledis mand vil leffue / huorledis mand vil klede sig / huorledis mand vil prale oc bramme / Saadanne Folck tage oc alle ord met Staalhandske / mand taler til dem / oc heffne enten strax deris harm met neffuen eller optendis i ewig had oc affuind. Huilken er Gerigheds fruct?

Huor Gerighed er / Der fattis alle ting / Der vil mand aldelis fortuile oc falde i misshaab / Der æder mand sig aldri mæt / oc slycker aldri sin tørst / Der trøstis altri noget fattige Mennniske eller verquegtis enten met mad eller dricke / der døer dearme Lazatus aff hunger / oc der taar aldri nogē enten vte sig hielp eller trøst hoss saadanne gerige stimpere / kunde de redde it fattige elendigt Mēniskis liff met en Pending eller it skerff / ja met en mundfuld aff brød eller en drobe vand / da giøre de det icke / Som wi see paa den Rige Mand Luce. xvj.

Huilcken er Wkyskheds Fruct?

Huor wkyskhed er / der er baade offuerflødighed oc fattigdom / der løber offuer oc der fattis / der er offuerflødighed paa alle Synder / last oc mord / Der er fattigdom paa aldydelighed / tuct oc erlighed / Der er it wblufferdigt / forttredeligt / slemferdigt leffnet / mand

fryc-

frycter huercken Gud / eller skammer sig faar Menniskẽ. Disse Menniske somere saa drucknede i hofferdighed/ gerighed oc rykyskhed / oc foracte nu det hellige Euangelij salige trøst / de skulle icke heller i det tilkommende Liff/ naar de lide hunger oc tørst / met den rige Mand / bekomme nogen trøst til euig tid. Men de som komme til denne Naduere / de skulle her i dette liff bliffue timelige mette / met den Guddommelige Naade / oc i det andet liff met euig herlighed oc salighed/ Amen.

Den III. Søndag effter Trinitatis/ Euangelium/ Luce XV.

DEr komme allehonde Toldere oc Syndere til Jesum at de vilde høre hannem/ Oc Phariseer oc

Scriffتkloge knurrede/ oc sagde/ Denne anāmer Syndere oc æder met dem. Da talede hand denne lignelse til dem/ oc sagde/ Huilcket Menniske er iblant eder/ som haffuer hundrede Faar/ oc der som hand mister it aff dem / at hand ey lader de ni oc halffemtesinds tiue i Ørcken/ oc gaar hen effter det som bleff borte / indtil hand finder det? Oc naar hand haffuer fundet det/ legger hand det paa sine skuldrer met glæde/ Oc naar hand kommer hiem / kalder hand sine Venner oc Naboer / oc siger til dem. Glæder eder met mig/ Thi ieg haffuer fundet mit Faar/ som vaar fortabt. Jeg siger eder/ ligesaa skal der ocsaa vere glæde i Himmelen/ offuer en Syndere/ som giør Penitentze / mere end offuer ni oc halffemtesinds tiue Retferdige/ som icke haffue Penitentze behoff. Eller huilcken Quinde er/ som haffuer ti Pendinge/ oc mister en aff dem/ som icke

tender

1. Timo. 1. paul.
Jesus Christus venit in hunc mundum ut peccatores salvos faceret.

tender it Liuss oc feyer Huset oc søger met flid / indtil hun finder hannem? Oc naar hun haffuer fundet hannem / kalder hun sine Venner oc Naborsker / oc siger Gleder eder met mig / Thi ieg haffuer fundet min Pending / der ieg tabte. Lige saa siger ieg oc eder / at der skal vere glæde faar Guds Engle / offuer en Syndere / som giør Penitentze.

Huad giffuer dette Euangelium oss til kiende?

Try stycke. Først / huorledis Toldere oc Syndere holde sig til Christum / oc høre hans ord. Der nest / huorledis Christus anammer Syndere saa venlige. Det tredie / try Parabel / i huilcke Christus giffuer til kiende / huorledis hand er til sinde imod oss. Oc dette er it offuermaade trøsteligt Euangelium / oc it gantske deyligt Bilede / i huilcket vor HERre Jesus Christus beskriffuis saa kierlig oc venlig / at hand opleder

oc fin-

oc finder det fortabte Faar / oc bær det hiem igen paa sine skuldrer. Det skal Predickis oc besynderlige holdis de Menniske faare / som aff suare fristelser ere forferdede oc i stor angist / oc haffue en mistrøstig Samuittighed/ huilcke Dieffuelen vilde gerne føre i fortuilelse at de aldelis skulde falde i misshaab/ Paa det de formedelst denne Euangeliske trøst/ kunde verquegis igen kõme til rolighed/ oc bliffue letsindige.

Huordanne Syndere findis der paa Jorden?

Trehonde Syndere / De første ligge i obenbare groffue Synder / oc ere saa forherdede i Synden / at de huercken tencke paa Gud eller paa nogen tuct oc erlighed/ de forarge aff ret modvillighed alle Menniske / oc tencke icke en gong / at de ville giøre Penitentze/ oc bedre deris leffnet. Met saadanne Syndere haffuer Christus intet at giøre. De andre / føre vduortis it smuct

skinnēde leffnet / men i hiertet ere de v-
gudelige vanartige Skalcke / det onde
kalde de got / det gode ont / Mørck
kalde de liuss / oc liuss mørck / Løgn kal-
de de Sandhed / oc sandhed løgn. Met
disse haffde Propheter oc Apostle me-
get at skaffe. Christus kalder dem retfer-
dige / icke fordi at de ere retferdige / men
fordi at de holde sig selff at vere retfer-
dige. De tredie / bekiende deris Synder /
holde sig til Christum / begærede naade
oc bede om deris Synders forladelse.
Saadanne Syndere vare Toldere /
Mattheus / Zacheus oc andre flere.

Huad Folck vaare Publicani?

Publicani vaare Toldere / som haffde
for en Sum Pendinge betinget Tol-
den aff de Romere i land oc Stæder.
Oc efferdi det beløb sig en stor Sum
der de haffde betinget saadan Told
faare / da plevde de at plagge oc riff-
ue at sig / Oc beskatte Folcket / at de
saa kunde søge deris egen fordel der
hoss /

hoss / oc haffue stor vinding der aff. Der faare haffde de it ont ræcte oc naffn hoss Jøderne / at mand kallede dem Publicanos / som obenbare Aagerkarle / Plaggere oc Røffuere.

Huor faare komme Toldere oc Syndere til Christum?

Fordi at de vilde høre hans Ord / De fornemme oc kiende deris Synder / oc vilde gerne vere fri der fra. Oc efterdi Christus tilbød dem Naade oc barmhertighed / Syndernis forladelse / oc det euige liff / da komme de til hannem / oc høre hans hellige Euangelium / huilcket der er naadens oc det euige liffs ord. Deginde til Christum / som de Siuge gaa til Lægen / Thi de Siuge kunde ingen sted haffue bedre væsen / end hoss Lægen / oc Syndere kunde ingen sted haffue bedre / end hoss Christum / hand er den eniste der dem kand hielpe.

Huad giøre da Phariseer?

Saa forgifftelige onde ere de / at de icke aleniste hade oc forfølge Christum / men de bære ocsaa affuind red / at arme Syndere skulde bliffue salige / De kunde icke fordrage / at de holde sig til Christum / oc høre hannem / Der faare knurre oc murre de / oc ere ilde til freds der met.

Huad sag er der til?

Hand anammer Syndere (sige de) oc æder met dem / lige som de vilde sige / Selffslige søge tilsammen oc huer holder sig til sinelige / Skulde den mand vere en Prophete? Huo kand det tro? Efftersdi hand holder sig til saadanne løssactige Folck / Hand er en Fraadzere / en Vindranckere oc Tolderis ven / Saadanne naffn gaffue de hannem.

Er det oc da ret / at de saa dømme Christum?

Det haffuer vel noget paa sig effter Verdens løb / at dømme it Menniske aff det Selskab hand holder sig til /

til / som mand siger / Sammen søge selfflige / Oc huer holder sig til sine lige Thi wi see faar Øyen / at Børn ville gerne vere tilsammen / disligist ocsaa Dranckere / Daablere / Samkiøbere etc. Dog skal mand icke strax giøre en almindelige Regel der aff / lige som det skulde icke kunde anderleds vere / Thi saadanne Ordsprock feyle oc ere falske i mange stycke. De ere icke alle siuge / som haffuer deris omgengelse met de Siuge / thi at alle Læger skulde da ocsaa vere siuge / De ere icke heller alle wlerde / som haffue at giøre met de wlerde / thi at alle Scholemestere oc Predickere skulde da ocsaa vere wlerde. Der faare knurrede oc murrede disse Phariseer imod Christū / aff ret van art oc fortredelighed. Thi Christus haffde icke sin omgengelse i Synderis huss for Mad oc Dricke skyld / men paa det hand vilde drage dem fra deris syndelige leffnet oc føre dem paa sand-
 heds

heds vey til det euige liff. Der faare skulde de met rette loffuet oc priset denne Guddommelige gerning / ja effterfølt dette Exempel / oc giort lige saa / det haffde veret rettelige vel giort. Nu ere de saa optende i deris forgifftige ondskab / oc brende i had oc affuind / at de paa det høyste laste oc straffe alle Christi ord oc gerninger / oc det er dem aldelis intet behageligt / huad Christus taler eller giør.

Huorledis kom det?

Christi Euangelium kand icke fordrage / at mand forlader sig paa Menniskelige gerninger / oc setter sin liid der til / Saa kunde der imod Lyenskalcke icke forlade den tillid der de haffue til deris egne gerninger oc fortienste. Der begyndis da den trette imellem Abel oc Cain / Jsaac oc Jsmael / Jacob oc Esau / Saul oc Dauid. Der knurre da Daglønerne imod Hosbonden / at hand giffuer den Sidste saa meget / som

som den Første / Der bliffuer den eldste Broder fortørnet paa sin Fader / At hand tager den fortabte Søn til naade igen.

Huad giør da Christus der til / at disse Phariseer saa knurre?

Hand giør effter sin seduane som hand pleyer at giøre / Thi naar Christus saa / at Phariseer oc Scrifftkloge knurrede oc bleffue fortørnede / da tog hand sig der aarsage aff / at forkynde Euangelij sandhed / Lige giør hand ocsaa her / oc siger tuende Parabel / met huilcke hand stopper munden paa dem / oc binder dem met deris egne gerninger oc Exempel.

Huilcket er det Første Parabel?

Saa siger Christus / Huilcket Menniske er iblant eder / som haffuer hundrede Faar / oc der som hand mister it aff dem / at hand ey lader de ni oc halffemtesinds tiue i Ørcken / Oc gaar bort effter det som bleff borte /

indtil hand finder det? Oc naar hand haffuer fundet det / legger hand det paa sine skuldrer met glæde / oc naar hand kommer hiem / kalder hand sine Venner oc Naboer / oc siger til dē / Glæder eder met mig / thi ieg haffuer fundet mit Faar / som vaar fortabt / Jeg siger eder / Saa skal der oc vere glæde i Himmelen / offuer en Syndere som giør Penitentze / mere end offuer ni oc halffemtesinds tiue Retferdige / som icke haffue Penitentze behoff.

Huilcket er det andet Parabel?

Saa siger Christus. Huilcken Quinde er der / som haffuer thi Pendinge / Oc der som hun mister en aff dem / at hun icke tender it Liuss / oc feyer Huset / oc leder flitelige / indtil hun finder hannem? Oc naar hun haffuer fundet hannem / kalder hun sine Venner oc Naboersker / oc siger / Glæder eder met mig / Thi ieg haffuer fundet min Pending / som ieg tabte. Lige saa siger

ieg oc eder / at der skal vere glæde faar Guds Engle / offuer en Syndere / som giør Penitentze.

Huad vil Christus lære oss i disse tuende Parabel?

Hand vil giffue til kiende / huorledis hand er til sinde imod oss / oc huad got wi skulle formode oc vente oss aff hannem / Som er / at hand vil vere vor Hyrde / oc wi hans Faar / Oc der som wi forsee oss oc fare vild / da vil hand søge oc lede effter oss / oc bære oss hiem paa sine skulorer / Hand vil ocsaa som en flitig Quinde i huset / rense oc feye vor Samuitigheds huss / met fristelsis / genuordeheds oc drøffuelsis kost / oc optende sit Guddommelige ordis lycte / oc lede den fortabte Pending op igen / oc giøre saadan en glæde / at de hellige Engle i Himmelen skulle glæde sig.

Ere da wi det fortabte Faar?

Den Prophete Esaias siger / At wi haffue alle faret vild / som it Faar.

 Ie

It Faar er it vanuittigt Diur / naar det løber bort oc far vild / da kand det icke hielpe sig selff / Oc der som Hyrden icke leder det op / oc henter det til bage igen / da døer det enten aff hunger / eller forkommer i andre maade. Lige er det ocsaa met it Menniske / Naar it Menniske kommer i vildfarelse / forføris oc beuebliss i Synd oc ondskab / Thi der hører i sandhed icke ringe vmage til / men stor møye oc arbeyde / at føre samme Menniske til bage igen paa den rette vey / oc befri hannem fra saadan fare / angist oc nød / Thi det er icke muligt / at det kand ske formedelst hans egen macht oc forarbeydelse / men Christus er den eniste / som met sin naade / kand hielpe oc befrelse hannem.

Hielper oc Gud da gerne?

Det kaastede Gud stor møye oc vmage at hand førde det fortabte Faar / det er / det Menniskelige Slecte / paa

den rette vey igen / effter Adams fald. Hand sende Først sine hellige Propheter / Der nest sin enbaarne Søn Jesum Christum / Paa det sidste de hellige Apostle vd offuer den gantske Verden / Huilcket hand giorde altsammen aff den store lyst hand haffuer til at hielpe.

Huad velgerningr beviser Christus Guds Søn oss?

Hand giør som en god Hyrde / hand leder effter oss / hand rober oc løber effter oss / hand tender sit Guddommelige Ordis lycte / lader Predicke Louen oc Euangelium faar oss / hand feyer vor Samuittigheds buss met fristelsers kost / indtil hand finder oss / Der tager hand oss da paa sin hellige Ryg / oc bær oss ind i Faarestien / der ligge wi blødelige paa hans skuldrer oc ere vel fri baade fra Vlffue oc Hunde / ja

wi

wi acte det intet om Hundene end giø
wredelige at oss / oc Vlffuene grine at
oss/oc lade deris blodige tender til sy=
ne / Vor Hyrde skal vel beskerme oss/
at wi skulle vere fri baade fra Dieffue=
len oc Helffuede/indtil hand fører oss
til den Himmelske Faaresti / der skulle
wi til ewig tid glæde oss met alle Engle
oc himmelske Aander. Salige ere de/
som begynde saadan glæde i Himme=
len/ Oc ve dem/som forhindre saadan
glæde. Det er en salig ting at it Men=
niske offuer giffuer sit Syndige leff=
net / oc retter oc bedrer sig / De helli=
ge Engle glæde sig icke aff denne Ver=
dens store pral / icke aff stor mact oc
Rigdom / icke aff kaastelig bygning
oc høye Pallats / icke i Menniskelige
optencte Ceremonier/Men der aff glæ=
de de sig/at en Syndere giør Penitent=
ze/ omvender sig fra sit syndelige leff=
net / Til it Christeligt leffnet oc om=
gengelse.

Lignis

Lignis icke wi ved den fortabte Pending?

Ja visselige / Wi ere skabte effter Guds billede oc tegnede met hans mercke/Men formedelst Adams fald bleffue wi Dieffuelens billede. Dog vaar Gud saa god / at hand stedze optende sit Guddommelige ordis lyete / oc som en flitig Quinde i it Huss oplete den fortabte Pending igen. Før Syndfloden kom / der alting vaar forderffuet / oc Pendingen vaar fortabt / da opuacte Gud den frõme Patriarck Noe / at hand skulde formedelst det Guddommelige Ordis lycte lede den fortabte Pending op igen / men hand fant icke mange. Lige saa opuacte hand Loth før Sodoma oc Gomorra bleffue ødelagde / Oc Mosen / før Pharao oc de Egypter bleffue druckneде i det røde Haff. Lige opuacte Gud ocsaa Propheter før Israel oc Juda fengzel gick paa. Oc Christus selff vdsende Apostle

oc

oc Disciple før Jerusalem bleff forstyret / at de skulde lede den fortabte Pending op igen. Lige saa giør Gud end nu paa denne dag / Her er visselige en gruselig straff faar hender / formedelst huilcken alle ting skulle Ødeleggis oc bliffue til intet. Paa det nu Gud kand trøste sine Christne / styrcke oc beuare dem i troen / da tende hand sit hellige Euangelij klare lycte / end en gong / nu i denne sidste tid / oc leder effter det som er fortabt. Salige ere de / som lade sig finde / Oc ve dem / som skiule oc forstinge sig.

Kunde wi oc haffue nogen trøst aff dette Euangelio?

Ja visselige / Der som wi kunde trycke Christum ind i vort hierte / som hand bescriffuis oss i dette Euangelio / da kunde wi dristelige binde Dieffuelen tradz / oc sige. See Dieffuel / dette er min trøst / Der ieg bygger oc forlader mig paa / At Christus er min Hyrde / oc ieg

Oc ieg hans Faar / forferde saa me-
get du vilt / giør dig saa ond / som
du nogen tid kant / det skal intet kom-
me mig ved / Spør du mig at om ieg
er from oc retferdig / Da siger ieg /
ney / Spør du mig at om ieg er en
Syndere / da siger ieg / ja / Oc huad
om ieg haffde end den gantske Ver-
dens synder paa mig? Saa vilde ieg
icke end da fortuile eller falde i misshaab
Jeg vilde forlade mig paa min trofaste
Hyrde Christum oc skiude alle mine syn-
der til hannem / Jeg er jo der paa døbt /
Oc haffuer Breff oc Segel her i E-
uangelio / At ieg er det fortabte Faar /
Oc Christus den gode frõme Hyrde /
Ja huor faare skulde ieg fryctе / ligger
ieg jo i hans beskyttelse oc beskermel-
se / som giffuer mig sin vskyldighed oc
retferdighed / at hun skal vere min egen /
huilcken der beuarer oc bær mig / at ieg
icke kand forderffuis / Thi at al den
stund ieg bliffuer stadelige hoss denne
Artic-

Artickel / Jeg tror paa Jesum Chris-
tum etc. Da haffuer ieg intet at fryct-
faare/ Thi ieg gaar icke da eller staar
paa mine egne Føder / men ieg ligger
paa Christi hellige Guddommelige ryg
saa/ at ieg vel er fri fra Vlffue oc Dieff-
le / indtil den fromme/ Hyrde Christus
fører mig til den rette Faaresti.

Huorledis skal det da gaa dem/ der icke kiende
Christum/ som nu er sagd?

De skulle bliffue i euig sorge oc drøff-
uelse/ oc opslugis til euig tid aff Helff-
uedis Vlffue / Wi see naar it Men-
niske er bedrøffuet / da synis hannē at
Soel/ Mone oc Stierner formørckis/
oc at alle Creature see vredelige paa
hannem. Tuert imod / Naar hand
er glad/ da skinne alle ting oc ere han-
nem klare/ lige er det ocsaa met Sam-
uittighedens sorge oc bedrøffuelse/ thi
at den som haffuer en bedrøffuet oc v-
rolig Samuittighed / hand kand icke
andet tencke / end at Gud staar bag
hans

hans ryg met en Kylle / oc vil sla til / oc at huer Engel holder it draget Suerd offuer hannem / oc vil stinge hannem ihiel / saa / at hand huercken kand haffue glæde eller trøst aff Gud eller aff noget Creature / Ja nogle Menniske komme saa longt i sorge oc forferdelse / at de icke kunde vel see paa Guds Creature / de kunde huercken see paa Solens skin / eller fordrage at Fule siunge / ja de ere fryctactige oc fly faar deris egen skugge / Oc saadant kommer altsammen der aff / at de icke holde Christum for en naadig barmhertig Gud / men for en Mosen / for en streng Dommere oc Tiran.

Huad skulle wi nu lære aff dette Euangelio ?

Dette skulle wi lære / At est du en Syndere oc ligger nedsuncken i synd / angist oc drøffuelse / est du besuaret i din Samuittighed / oc vilde gerne haffue trøst i dit hierte / oc stille din samuittighed

hed til freds / oc haffue rolighed / Da
skalt du haffue din tilfluct til den / der
kand fuldkomme din begæring / det er /
til Christum Jesum / huilcken Faderen
beskickede oc vdsende der til / at hand
skulde trøste oss / Huilcken der ocsaa
locke oc kalder oss venlige til sig / sigen-
dis / Kommer til mig alle i som arbeyde
oc ere besuarede / Jeg vil verquege e-
der / Holt dig til den fromme trofaste
Hyrde / som sette sin Siel for sine Faar /
Huilcken (som Esaias siger) der icke
skal sønderbryde det knusede Rør / oc
ey vdslycke den rygende Hør. Fly ind
vnder den trofaste Hønis Christi vin-
ge / som vil saa naadelige beskerme dig
met sit Ord / hoss hannem skalt du fin-
de alt det som du haffuer behoff til Liff
oc Siel. Thi effterat du est i Christi
foruarelse oc varetect / oc bæris paa
hans skuldrer / da bliffuer du en vel-
kommen Gest i Himmelen. Men vilt
du trøste dig nogen anden sted / oc i

nogen anden / end i Christo / saa skalt du dog aldri bliffue ret hiertelige glad / der som du end kunde tage alle Creature til hielp / oc haffde den gantske Verdens vellyst / Thi der bliffuer dog angist oc drøffuelse i din Samuittighed. Men vilt du holde dig til denne fromme trofaste Hyrde Christum / Trøste dig met hans hellige Ord / oc bliffue der hoss indtil enden / da vil hand løffte dig smuct venlige op / icke paa Vogne oc Heste / men paa sin Guddomelige Ryg / Oc bære dig smuct lystelige / wden al fryct oc forferdelse / ind i den Himmelske Faaresti / det er / ind i det euige Liff / AMEN.

Den IIII. Søndag effter Trinitatis / Euangelium / Luce. VI.

VErer barmhertige / lige som eders Fader oc er barmhertig. Dømmer icke / da skulle i icke dømmis.

Fordømmer icke / Da skulle i icke fordømmis. Forlader / da skal eder forladis. Giffuer / da skal eder giffuis. En fuld / knuget / skuddet oc offuerflødig Maade skal mand giffue i eders skiød. Thi lige met den samme maade / der i maale met / skal mand maale eder igen.

Oc hand sagde dem en Lignelse. Kand oc en Blind Vise en Blind veyen? Falde de icke baade sammen i Graffuen? Disciplen er icke offuer sin Mestere / naar Disciplen er som hans Mestere / da er hand fuldkommen. Oc huad seer du en Skeff i din Broders Øye / oc Bielcken i dit eget Øye bliffuer du icke var? Eller huorledis kant du sige til din Broder / Holt stille Broder / Jeg vil drage Skeffuen aff dit Øye / oc du seer icke selff Bielcken i dit øye? Du Øyenskalck / drag først Bielcken aff dit eget øye / oc see saa til / at du kand drage Skeffuen aff din Broders Øye.

Huad

Huad holder dette Euangelium oss
faare ?

Thu stycke. Først/huorledis Gud beuiser sig imod oss / som en barmhertig Fader/der lader sin Soel gaa op offuer Onde oc Gode / oc lader regne offuer de Retferdige oc Wretferdige. Der neest / huorledis wi der imod skulle / effter dette Exempel/ beuise oss imod vor Neste / Som er / at wi skulle øffue oss i Kierlighedss oc barmhertigheds gerninger / elske vore Fiender / giøre dem til gode som oss hade / Bede for dem der ere oss fortredelige / icke sla igen / icke dømme / icke fordømme / gerne forlade / gerne giffue / gerne laane oc borge andre / giffue gode raad / oc hielpe i huad maade wi kunde / Oc som Christus sagde in Summa / Huad i ville at Menniskem skulle giøre eder/det giøre i ocsaa dem.

Huad skal opuecke oss til saadanne
gerninger ?

 Christus

Christus setter oss sin himmelske Fader til it Exempel / oc siger / Verer barmhertige lige som eders Fader er barmhertig / huilcken der lader sin Soel gaa op offuer gode oc onde etc. Lige som hand vilde sige / Seer / huad velgerninger min Fader beuiser Verden / formedelst Soel oc Regn / Thi at haffde icke Soel oc Regn veret / Da haffde Verden lenge siden veret øde.

Hui saa ?

Vaare icke Solskin da bleffue alle ting forderffuede aff fraast. Oc vaare det altid Solskin oc icke Regn iblant met / da visnede alting oc tiurdis hen / at der skulle huercken voxe Foder til Queg / eller Korn til Mennisken / Thi Gud giffuer oss hede oc tørre formedelst Solen / oc formedelst Regn / kuld oc fuct. Solen giffuer liff oc rørelse / Regn giffuer saff oc triffuelse. Saa beuarer Gud formedelst Soel oc Regn / alt det som voxer paa Jorden / Træ /

Vrter

Vrter / Korn / Vin / Græss / Hø / oc alt som baade Mennisske / Queg / oc alle Creature paa Jorden / haffue behoff til deris legemlige ophold.

Huad vil Christus met desse Ord / Huilcken der lader Solen rinde op offuer Onde oc Gode?

Hand vil saa meget sige / Kiere Børn / vide i icke / huor from en Gud min Fader er? Da spører Soel oc Regn at / der skulle i see / Huor mange velgerninger / Hand beuiser alle Mennisske / icke aleniste de Gode / Men ocsaa de Onde / som vide hannem ingen tack der faare / Ja de hannem til løn Bespotte / Forhaane oc paa det høyste Forfølge oc Fordømme hans hellige Naffn / at de vel haffde fortient / at hand aldri skulle giffue dem noget Øyeblick / enten Soel eller Liuss / Men euigt Mørck / Baade i

denne Verden oc i den tilkommende/ Oc at hand icke skulde giffue dem nogen naturlig Regn / Men lade idel Snoffl oc Ild / Sten oc Hagel sla ned paa dem/oc hand er alligeuel saa naadig/taalmodig oc barmhertig en Gud/ at hand seer igennem fingre/ oc lader dem prale oc bramme met hans gods/ lige som de selff ville / effter al deris fortredelighed/men ve dem/der som de icke rette oc bedre sig/der vil komme an det effter. Dette er en aluorlig oc streng Predicken. Ja visselige er det en streng predicken / huilcken den deylige Sod oc Regn minder oss daglige paa / ja huert blomster paa marcken / oc huert Løff i skouen/ Der er ingen fruct saa liden paa Jorden/at hun jo minder oss paa denne predicken / Lige som de vilde sige/ Kiere Menniske til huem bære wi vor deylige fruct ? Visselige til de argiste Skalcke paa Jorden / Jøder/ Tørckere/ Hedninge/falske Christne/

de fromme faa mindst gaffn der aff / oc faa de end noget/saa missunder dog Verden dem det / lige som wi nu skulle vere taalmodige oc nødis til at fordrage saadan skendelig misbrug/oc de Ugudeligtis wret/indtil Gud paa det sidste forløser oss der fra/ Saa skulle ocsaa i giøre. Verer barmhertige / dømmer icke / fordømmer icke / heffner eder icke / befaler Gud sagen / oc setter alting i hans Haand.

Huad vil Christus met disse Ord / Dømmer icke/ Fordømmer icke?

Met disse ord lærer Christus icke noget nyt/men hand vdlegger det gamle Bud / Du skalt elske din Neste lige som dig selff. Huert Menniske vilde gerne at hans Synder skulde stoppis ned oc skiulis / naar hand synder eller falder aff skrøbelighed. Begærer du det nu aff en anden / siger Christus / da giør det ocsaa imod din Neste / Døm icke / fordøm icke.

Skulle wi da ſee gennem Fingre met al Synd oc Laſt/ tie ſtille/ oc icke ſtraffe eller Dømme ?

En Chriſten ſkal icke dømme paa ſit egen Perſonis vegne/ men de der ere i befalning/ ſom Øffrighed / Regentere / Førſter / Raad / Dommere / huer Hosbonde i ſit Huſſ/ Scholemeſtere/ Predickere etc. ſkulle ſtraffe/ dømme oc fordømme / icke paa deris Perſonis vegne / men paa deris Embedis vegne/ Rom. xiij. Det vilde ſkicke ſig ilde/ der ſom en Vnderdan ſkulde ſige til øffrighed / it Barn til Faderen / en Diſcipel til Scholemeſteren / en Tyff til Bøoelen / Ver barmhertig / Døm icke / fordøm icke etc. Thi at ſkulde øffrighed/ Regentere/ Dommere/ huer Hosbonde i ſit huſſ / bruge idel barmhertighed/ da ſkulde Verdē bliffue ſaa fuld aff Skalcke i en Maanet / at der ſkulde ingen kunde leffue tryggelige oc vden faare. Skulde oc en predickere tie ſtille til al falſk lerdom/ Løgn/ vildfarelſe/

relse / last oc wdyd / da skulle mand inden it Aar icke finde mange Christne / Christus siger Johan. xij. Det ord ieg talede / dømmer dem / Mand skal i saa maade vel giøre forskel mellem Personer oc Embede / En enstig enurrendis Persone som icke er i befalning / skal icke dømme eller fordømme / men dem som ere i befalning er det tilladet / at dømme / straffe oc fordømme. At Christus nu siger / Dømmer icke / fordømmer icke / der meen hand Pretudere / Belackere / Baguaskere oc Skendegestmet / som uden befalning / aff fortred / had oc moduilighed dømme andre / oc sige / Jeg vilde at denne eller den kunde falde / At hand stode aldri op igen / at der vaare stunget it Suerd igennem hannem / at hand haffde denne eller den Siuge / huad er det andet / end at falde tuert ind baade i Guds oc Øffrigheds Dom / oc at Synde der til met baade imod den naturlige oc imod

Guds

Guds Lou/ oc fordømme sig selff/ Thi at er den en Mandrabere/ der hader sin Broder / som Johannes siger / huor meget mere er da den en Mandrabere/ der dømmer oc fordømmer sin Broder/ Naar det er hannem icke befalet paa hans Embedis vegne.

Huem ligner Christus dem ved/ der dømme oc fordømme andre ?

Hand kalder dem først blinde ledsagere/ som de der baade forføre sig selff oc andre Mennisker formedelst den dom de giffue effter deris gode tycke / oc siger/ Kand oc en Blind vise den anden Blinde veyen / at de falde icke baade i Graffuen? Der nest / kalder hand dem Bielckedragere oc Skieffuedommere / som de der see en Skeff i deris Nestis øye / oc bliffue icke en Bielcke var i deris eget øye / oc siger / Huad seer du en Skeff i din Broders øye / oc Bielcken i dit eget øye / bliffuer du icke var? Eller huorledis kant du sige til din Broder /

der / Holt stille Broder / Jeg vil drage Skeffuen aff dit øye / oc du seer ickeselff Bielcken i dit eget øye / Du øyenskalck / drag først Bielcken aff dit eget øye / oc see saa til / at du kant drage Skeffuen aff din Broders øye.

Huad er Skeffuen?

Intet andet / end din Nestis ringe brøst oc feil / At hand er falden / aff skrøbelighed.

Huad er Bielcken?

Menniskens eget gode tycke oc velbehagelighed / huilcket der forbinder hannem saa aldelis / at hand ekon seer til andre Menniskis brøst oc breck / oc huercken kand see eller kiende sin egen synd oc last / som er meget større.

Giff Exempel?

Phariseer dømde Christum fordi at hand helbredede de Siuge om Sabbathen / Oc Disciplene fordi at de fastede icke saa offte / oc tode deris Hender / som

som de giorde / Men de saae icke Vantroens oc deris Vgudelige Leffnets Bielcke i deris egne øyen / at de stode imod den Guddomelige sandhed. Oc paa denne dag fordømme Papister Presters Ecteskab / som er Guds skick / oc see icke aff stor forblindelse oc forherdelse / At de selff ligge i hoer / skiørleffnet oc i it ret skendeligt leffnet / imod Guds befalning oc skick / De straffe ocsaa Regelbundne Mend som gaa aff Kloster / oc kalde dem forløbne Muncke / Fordi at de bryde deris falske løse løffte der de haffde giort Menniskens / oc løbe fra Dieffuelen til Christum / oc de see icke for deris vanuttigheds store Bielcke de haffue i deris egne øyen / at de den stund giøre det rette løffte til intet / der de giorde Gud Fader / Søn / Oc den hellig Aand / i Daaben / bryde Guds skick / Vndertrycke Euangelium / Forfølge sandhed / Oc løbe fra

Christo

Christo til Dieffuelen/ som de rette Apostate oc forløbne Christne. Saa vil nu Christus saa meget sige/ Dømme oc fordømme er en ond skendelig last/ Oc en ret Dieffuels hoffmodighed/ huilcken Menniskē vdrette icke andet met/ end at de føre Guds Dom offuer sig selff. Der faare skalt du/ om du vilt dømme oc fordømme andre Menniske/ først tage dig selff om Næsen/ oc stinge Haanden i din egen Barm/ oc see den Skalck der sider i din egen hud/ Oc giør dig saa først selff from/ Tenck til bage/ Oc læß det Register om dit eget leffnet/ Da skalt du vden tuil finde saadan en Legende/ At hun skal icke behage dig vel/ Oc du skulde icke gerne ville/ At det alt sammen skulde bliffue obenbare/ Nu vel/ Da giør du lige saa imod andre/ Da bliffuer du met fred.

Hvad

Huad er det/ at Christus siger/ Forlader / Da skal eder ocsaa forladis igen ?

Hand vil at wi skulle forlade vor Neste / alt det hand haffuer giort oss imod / met ord oc gerninger.

Huor faare setter hand der til / Saa skal eder forladis ?

Hand vil der met vise oss bort til Fader vor / der som wi bede / Forlad oss vor skyld / som wi forlade vore Skyldener / lige som hand vilde sige / Ville i forlade / da skal eder forladis igen.

Ja siger du / Jeg kand icke saa forlade / min Neste haffuer syndet offuermaade suarlige imod mig ?

Huor suart kand det vere / der det ene Menniske haffuer syndet imod det andet ? Christus liger det ved hundrede Pendinge Matth. xviij. Der det ene Menniske kand haffue Syndet imod det andet / Men den skyld som Mennisken er Gud skyldig / ligner hand

Hed thi tusinde Pund / det er en anden oc meget større Sum / Vilt icke du mi forlade din Neste det mindste / da skal Gud icke heller forlade dig det største.

Huad er det / at hand siger / Giffuer / da skal eder giffuis / En fuld / Knuget / skuddet / oc offuerflødig maade / skal mand giffue i eders skiød?

Hand giffuer til kiende met det Ord / Maade / at hand icke taler her om en ringe giffuelse / men om den som skeer i kiøb oc sal / Oc hand vil at huer skal selie sine vare saa dyrt / som hand vilde kiøbe dem igen aff andre / oc at huer skal giffue it fult got maal eller Aln / om det er klede / En knuget oc skuddeg maade / om det er Korn / En offuerflødig maade / om det er Øl eller Vin / Thi at huo som her handler anderledis end ret / hand handler imod Guds bud / Du skalt icke stiele / Oc Gud befaler i Louen Leuit. xix. Oc siger / I skulle icke handle wredelige i Dom / met Aln /

met Vect / met Maade / ret Vect / ret Pund/ret Skeppe / ret kande skal vere hoss eder/ Oc Deut. xxv. Du skalt icke haffue tho honde Vecter i din seck / en stor oc en liden/ oc du skalt icke haffue tho Skepper i dit Huss / en stor oc en liden. Her skulle Kremmere oc Kiøbmend see vel til / som ekon søge deris egen fordel / oc andre Folckis skade/ Huilcke Gud skal handle lige saa met igen som dette Euangelium siger / Lige met den samme maade / der i maale met/skal mand maale eder igen/ Det gaar oc almindelige saa/at saadant wretafflet gods som er atspurt met aager oc Tyffueri / gaar lige som det kommer/oc det som mand met Synde faar/ met sorge gaar/oc kommer ingen mand til gaffn / Gud blæss det bort / at det forsuinder lige som en røg / oc ingen veed huort det kommer hen/ Lige som Propheten Haggeus ocsaa siger / De Rige oc Gerige skulle legge deris Pendinge

dingе i en reffuen oc brøden pung / de skulle stedze samle / oc haffue dog intet / Oc aff det Date & dabitur vobis, skal bliffue / Rapite, & rapietur vobis.

Huad vil Christus da met disse Ord / kand oc en Blind vise en Blind vey / at de falde icke begge sammen i Graffuen?

Hand vil met disse Ord forferde Almuen som hørde hans Predicken / at de skulle vocte sig fra de Lærere som legge Guds Lou falskelige vd / lige som hand vilde sige / Jeg haffuer saa forklaret eder Louen / at i kunde icke vel fare vild / Men ville i høre Schrifftkloge oc Phariseer / som legge Louen anderleds vd / oc følge dem / da falde i Blinde hoffuetkuldis i graffuen met de Blinde Ledsagere / Thi huad kand doch en Discipel lære aff en vlerd vanuittig Scholemestere? Hand bliffuer lige som hans Mestere.

Hued vil Christus da met disse Ord? Huj
seer du en Skeff i din Broders Øye/oc
bliffuer icke Bielcken vaar i dit
eget Øye?

Hand straffer her alle dem / som
vbesindelige oc fortredelige dømme oc
fordømme andre Folck / oc icke ville
kiende deris egen brøst oc skrøbelighed/
de see en Skeff i en andens Øye / oc
fornemme icke en stor Bielcke i deris
eget Øye. Oc denne last oc brøst er saa
almindelig paa Jorden / at der er icke
noget Selskab saa lidet / ja icke end aff
try eller fire Mennisker/ at denne vanart
oc wdyd er jo iblant dem/ at dømme oc
fordømmme / fortale oc badnaske an-
dre. Oc lige som en stegt Gaaß / en
god Kapune eller Hare riffuis oc slidis
sønder i it Gestebud aff Gesterne oc for-
tæris / saa / at der bliffue ekon Benene
igen / Saa bagædis ocsaa Menniskene
i gilde oc gestebud aff saadanne Skeffs-
dommere oc Bielckedragere/at de icke
giøre dem liden skade paa deris ære /

oc vdslycke deris gode røcte. Disse giffue selff til kiende / at de ere onde vanartige / forornede vfructsommelige Træ / som icke bære andet / end ivel forderffuet Ormestungen fruct / Tidzel oc Torn / synd oc ondskab / forargelse oc wdyd / oc høre fordi til Helffuedis ild. Men den gode salige fruct / som kommer aff gode fructsommelige Træ / oc aff fromme Gudfryctige Christne / der kommer huer mand til gode / nytte oc gaffn / hun hører til de Himmelske Laer / Det er / til det euige Liff / Amen.

Den V. Søndag effter Trinitatis / Euangelium / Luce V.

OC det begaff sig / Der Folcket trengde sig til hannem / at høre Guds Ord / Oc hand stod hoss den Sø Genezareth / oc saa thu Skib

staa hoss Søen / men Fiskerne vaare
vd gangne / oc tode deris Garn / Da
traadde hand i it aff Skibene / som
hørde Simon til / oc bad hannem / at
hand skulde legge det lidet fra Lan=
det / Oc hand sette sig oc lerde Folcket
aff Skibet.

Oc der hand loed aff at tale / sagde
hand til Simon / Far vd paa dybet /
oc kaster eders Garn vd / at i drage
en dræt / Oc Simon suarede / oc sag=
de til hannem / Mestere / wi haffue
arbeydet den gantske nat / oc finge in=
tet / men paa dit Ord / vil ieg vdkaste
Garnet. Oc der de det giorde / finge
de en stor hob Fisk / at deris Garn
reffuis sønder. Oc de nickede at deris
Stalbrødre / som vaare i det andet
Skib / at de skulde komme oc hielpe
dem at drage / oc de komme / oc fylle=
de baade Skibene fulde / at de suncke.

Der Simon Petrus det saa falt
hand paa knæ faar Jesu / oc sagde /

Herre /

Herre / gack vd fra mig / Jeg er it syndigt Menniske / Thi hannem vaar kommen en Redzel paa / oc alle dem som vaare met hannem / for denne Fiske dræt / der de haffde giort met hueranðre / Disligist ocsaa Jocobum oc Johannem Zebedei Sønner / Simonis Stalbrøðre. Oc Jesus sagde til Simon / Frycte dig icke / thi at nu her effter skalt du tage Menniske Oc de førde Skibene til Landet / oc forlode alting / oc fulde hannem effter.

Huad giffuer dette Euangelium oss til kiende?

Tre Artickle. Først / Christi store flid oc alwerlighed hand brugede i Predicke Embedet / oc Folckens brennende oc hiertelige begæring til at høre Guds Ord. Der nest / Det Guddommelige Ordis krafft / at Gud vil beførge dem til Liff oc Siel / som høre hans Ord. Det Tredie / Den Aandelige betegnelse paa dette Fiskeri.

Huor paa kand mand mercke Christi vindskibelighed i Predicke Embedet?

Christus bescriffuis oss i Euangelio/ At hand Predickede i mange maade/ gaaendis/ staaendis/ sidendis/ reysende til Vand/ til Land/ hoss Haffuet/ oc paa Haffuet/ Hand vandrede gennem Judeam/ Galileam/ oc Hedningernis egn/ hand predickede i Scholer oc paa gader i Stæderne/ i Kyrcken/ oc paa Bierge/ hand helbredede de Siuge/ trøstede de Bedrøffuede/ oc forsømmede intet/ aff alt det en trofast Hyrde oc en god Scholemestere tilhørde/ oc burde at giøre/ Huor paa vi skulle see oc mercke/ at hand søgte icke sin egen nytte eller fordel/ men alle Menniskis salighed/ oc at hand er alene alle Menniskis trøst oc forhaabelse til land oc til Vand/ Oc at baade predickere oc de som høre predicken skulde haffue it Exempel/ der de kunde tryggelige oc vden Samuittighedens besuaring/ effterfølge.

Huor

Huor aff skulle Predickere haffue it Exempel?

Aff Christo / som kom alligeuel at hand bleff icke kaldet / Lerde oc predickede Euangelium faar de arme vildfarende Faar. Lige nu som Christus vaar veluillig oc redebon til at predicke / naar som hand oc icke haffde vden en Nicodemum / eller en Maria / Saa skal oc en Predickere tage flitelige vare paa sit Embede / paa det den lade oc vtro Suends straff / som gro sin Herris Pund ned i Jorden / icke skal komme offuer hannem / Matth. xxv.

Huor aff skal Almuen tage it Exempel?

Aff Folcket / som trengde sig til Christum / at høre hans Ord. Lige nu som dette Folck giorde her / saa skulle alle Christne giøre / gerne gaa til predicken / høre Guds Ord / oc lade sig vnderuise / Thi huad hielper det / at en Predickere lærer oc predicker meget / naar ingen vil høre oc anamme Ordet / det er Almuē lige saa vel befalet at høre

Guds Ord/ som det er en Predickere befalet at Predicke/ Ja/ skulle de vere salige/ som høre oc beuare Guds Ord/ da ere oc visselige de ælendige/ som foracte oc icke ville høre Guds Ord/ Derfaare staa disse thu stycke tilsammen/ at lære oc at høre/ at en Predickere skal aluerlige lære oc Predicke Guds Ord/ oc Almuen skal flitelige høre oc anamme Ordet.

Haffde io Jøderne Louen oc Propheterne/ Hui trengde de sig da saa saare til Christum/ lige som de haffde hafft nød oc trang for Guds Ord?

Det gick her til/ som Jeremias beklager i det v. Cap. at hand gick omkring i det gantske Jerusalem oc lete/ om hand nogen sted kunde finde Retferdighed/ men hand fant ingen/ Nu vel tenckte hand/ Den arme hober vforstandig/ veed intet aff Herrens Vey/ ieg vil gaa til de Veldige/ oc tale met dem/ de skulle vel vide aff HERRens

vey/

vey / oc aff deris Guds ret / Men de haffde allesammen sønderbrødet aaget / Fra den tid bleff det dag fra dag jo lenger jo verre. Der Christus nu begynde at Predicke / icke som Phariseer oc Skrifftkloge / Men veldelige / da løb alt Folcket til hannem i store hobe / saa / at de huercken haffde rum paa Gader eller i Huss / Ja huort hand vende sig hen / huad heller hand reysde vd i Ørcken / eller gick op paa Bierge / eller drog bort til Haffuet / da følde de hannem / De bleffue icke til bage fordi at veyen vaar long oc suaer / eller at Biergene vaare høye / eller at Haffuet vaar grumt oc brusede.

Huor stod Christus paa den tid / der hand Predickede ?

Hoss den Sø Genazareth. Denne Sø gior Jordan i Galilea / oc hand haffde mange deylige Stæder / som Julia / Tarichea / Capernaū / Tiberias / Ber-

Betsaida. Der aff haffuer hand oc det Naffn / at hand kaldis / det Galileiske Haff / oc Tiberiadis Haff. Folcket trengde sig her saa hart ind til Christum / at de paa det neste haffde trengd hannem aff Haffsbredden / vd i Haffuet.

Kunde Christus icke enten bleffuet fast staaendis paa Haffsbredden som en Muer / eller om de haffde trengd hannem vd i Vandet / staaet offuen paa Vandet oc Predicket / Thi hannem er ingen ting vmulig ?

Der staar screffuet / Du skalt icke friste Gud din HERre / Efftherdi der vaar Skib til stede / da giordis det icke behoff at hand skulde staa paa Vandet / Saa vaar hand icke heller kommen til Verden / at hand vilde giøre alting effter sin Guddommelige mact / men naar der vaar trang oc nød paa ferde / da vilde hand formedelst iertegn oc vnderlige gerninger beuise sin Guddom.

Huad giorde hand hoss Haffuet ?

Hand

Hand saa thv Skib staa hoss Søen/ Effterdi Fiskerne nu vaare vdgangne oc tode deris Garn/ da traadde hand ind i it aff Skibene/ som vaar Simonis / oc bad hannem / At hand skulde legge det noget vd fra Landet / Oc hand sette sig / oc lerde Folcket / aff Skibet.

Huad giorde Christus effter Predicken?

Hand sagde til Peder. Far vd paa dybet/ oc kaster eders Garn vd/ At i kunde drage en dræt.

Huad suarede Petrus?

Hand sagde/ wi haffue arbeydet den gantske Nat / oc finge intet / Men paa dit ord vil ieg vdkaste Garnet/ Oc der de det giorde/ Finge de en stor hob Fiske/ oc deris Garn reffuis sønder / oc de nickede at deris Stalbrødre / som vaare i det andet Skib/ at de skulde komme/ oc hielpe dem at drage / Oc de komme oc fyllede baade Skibene fulde/ saa/ at de suncke.

Huad vil denne Histori lære oss?

Try stycke. Først / at alle Menniskis raad / anslag opsæt oc gerninger ere intet / naar som de icke begyndis i Guds Naffn. Der nest at Christus er icke aleniste en Herre offuer Himmel oc Jord / men ocsaa offuer Haffuet / oc offuer alt det der er vdi. Lige nu som Gud tilskickede Israels Børn i Ørken / saa stor en heb Vactel / at Leyren vaar skiult met Fule / saa gaff hand dem her saa offuerflødige Fiske / at de fyllede baade Skibene. Det Tredie / At wi skulle see / hueden det kommer at wi triffuis forfremmis oc vdrette noget met vort arbeyde / Som er / at det kommer aff Guds Ord / Huor met hand vil giffue til kiende / at huilcke Menniske som høre hans Ord / anamme oc beuare det i hiertet / dem skal icke fattis føde oc næring / huercken til Legeme eller Siel / Dog skal huer bruge

de

de middel/der Gud haffuer giffuet der til/oc tage flitelige vare paa sit kald.

Huilcke ere de middel?

Arbeyde oc haabe/Disse thu stycke vil Gud haffue aff oss / Der faare siger hand til Petro/ Far vd paa dybet/ oc kaster eders Garn vd / lige som hand vilde sige / Giøre / ekon det som Fiskere bør at giøre / Arbeyder oc haabis / oc lader mig sørge for næring oc biering.

Ere disse Ord alenist sagde til Fiskere?

Ney. De ere sagde til alle Mennisker i alle Statte / Gud siger til Offrighed / J skulle holde mine Bud ved mact / forfremme mit Ord / beskerme Vidner oc Faderløse Børn / straffe de Onde/beskerme de Fromme/holde fred oc rolighed / dømme effter Retferdighed/Dette er det der i skulle tage vare/ oc det hører til edert Embede / Der nest skulle i lade mig sørge for eders ophold

ophold oc legemlige føde. J Vnder-
danne / skulle vere eders Øffrighed ly-
dige / trofaste / sandrue / bruge eders
handel uden andre Folckis skade / oc
skicke eder imod andre lige som i ville
at de skulle skicke sig imod eder etc. J
Predickere / skulle retteligε forkynde
Guds ord / oc vise Mennisken den ret-
te vey til det euige Liff / i skulle uddele
de høyuerdige Sacramente effter Guds
egen befalning oc skick / oc vocte eder
fra falsk lerdom. Du Fader oc Mo-
der skalt optucte dine Børn oc Tiunde
til Guds loff oc ære / oc til din Nestis
hielp oc trøst. Du Søn / Dotter / Suend /
Pige / skalt vere lydig / trofast / san-
dru / vocte dig fra ont Selskab / oc
giøre det som ret er / oc lade saa mig
sørge for eders føde oc legemlige op-
hold.

Følge oc alle Mennisker oc ere denne Christi formaning Lydige?

Der ere mange Mennisker / som huere-

ken acke Guds Ord eller deris kald/oc mene/at de haffue alting aff deris arbeyde. Der faare tage de sig stor sorge oc omhyggelighed til/de haffue huercken nat eller dag rolighed/ de spare icke at arbeyde paa Hellige dage / de kunde aldri saa driffue deris Tiunde oc Queg til treldom oc arbeyde / at de vilde jo mere/oc mene/ at de der met ville bliffue Rige / Men de fare meget vild. Der ere andre som atspørie deris føde / oc nære sig met idel Synd/met aager/snedighed / Finantzer / besuigelse / falsk oc suig/ de stiele/ røffue / liuge etc. Men dette er icke at Fiske i Guds Naffn/ Gud vil at huer skal handle oc skicke sig effter sit kald/dog saa/at hand skal begynde det i Guds Naffn / oc paa Guds Ord/ Oc huilcke som det giøre/ de skulle vissielige faa HERRENS velsignelse / oc forfremmis i alle maade oc triffuis til Liff oc Siel / Gods oc ære.

Huad giorde Petrus der hand haffde saa Fisket?

Hand falt paa knæ faar Jesu / oc sagde / HERRe / gack hen vd fra mig / Jeg er it syndigt Menniske.

Huor faare talede Petrus disse Ord?

Hannem vaar kommen en forferdelse paa / oc alle dem som haffde veret met hannem / for denne Fiske dræt / der de haffde giort met huer andre.

Huad forferdelse vaar det?

Icke en ringe forferdelse / men saadan en forferdelse / som saa haffde beslaget hannem met redzel / at hand fryctede Døden oc Helffuede. Thi Disciplene kiende aff dette Mirackel / at Jesus er den rette Messias / oc de see hans store Almectige Maiestat oc herlighed / der aff forferdis de i deris Samuittighed / oc fornemme deris Synder / som S. Petrus her lader sig høre / oc siger / Herre / Gack vd fra mig etc.

Giør oc Petrus ret / at hand taler disse Ord?

Efferdi Christus selff bekiender/ Matth. ix. At hand vaar kommen for Synderis skyld/ da skulde Petrus met rette sagd/ HERre/kom til mig. J det hand siger/Jeg er it syndigt Menniske/der giør hand ret vdi. Wi skulle ocsaa efterfølge hannem i dette stycke/ oc bekiende oss for Syndere. Men at hand siger/ HERRE/ gack fra mig/ der giør hand wuislige vdi / Thi den som er en Syndere/ hand skal icke fly fra Christo/men meget mere holde sig til hannem / falde paa Knæ / oc bede om Naade/Men efferdi Petrus sagde disse Ord aff en simpel mening oc forferdelse/da holder vor HERRE Christus hannem det til gode/ oc trøster hannem.

Huad siger da Christus til Peder?

Frycte dig icke / Thi at nu her effter skalt du tage Menniske. Met disse Ord førde Christus disse Discipler aff den forferdelse til glæde / aff

Helffuede til Himmelen / aff fordømmelse/til det euige Liff/ lige som hand vilde sige / Kiere Simon / du skalt icke Dø eller bliffue fordømt for dine Synders skyld/du skalt end nu lenge leffue/ oc bliffue en Fiskere/icke at tage Fiske/ men at Fiske Menniske/ Oc icke du aleniste / men de andre met dig / Jeg vil icke aleniste forlade eder Synderne / Men ocsaa giffue eder den mact / at i skulle forlade andre Synderne.

Huad giorde Petrus/Andreas/Johannes oc Jacobus til disse Ord?

De førde Skibene til Landet / oc forlode alting/oc følde Jesum effter.

Vaare Guds Ord saa krafftige?

Christus talede vden tuil icke aleniste i deris øern/men ocsaa i hiertet/ Thi det er icke saa ringe en gerning/ at forlade Fader oc Moder / Huss oc Hiem / oc alting for Guds skyld / at it Menniske kand giøre det aff sig selff/ Det er den hellig Aands gerning. Oc

effterdi

efftervi Christi Ord ere Aand oc Liff/ da er det vel troligt / at dette Apostlernis kald/kom icke aleniste i Oerne/ men ocsaa ind i hiertet/ellers haffde de icke saa snart forladet Fader oc Moder etc. oc effterfølt Christum.

Huad betegner dette Fiskeri?

Garnet/er Predicke Embeder/som Christus selff vdlegger det Matth.xiij. Fiskere/ere Predickere. Fiske/ere Almuē. Natten er vantro oc Menniskens lerdom. Dagen/ er troen oc Guds Ord. Naar Christus er icke met at Fiske/det er / naar Christus er icke hoss Predicken/ da fanger mand intet. Men naar Christus befaler at kaste Garnet vd/ oc mand Fisker oc Predicker i hans Naffn / da opfyldis Garnene offuerflødelige. Saa Fiskede S. Petrus Pintze dag/try tusinde Menniske i en Predicken/ Oc S. Paulus gantske Asiam.

Huad er det/ at Garnet riffuis sønder?

Garnet riffuis sønder i Christendommen / naar nogle falde i Ketteri oc vildfarelse/ atskille oc sønderriffue Troens enighed. Saa sønderreffue falske Apostle Garnet i den første Kircke/ som lerde / at Omskerelsen vaar de Christne nødtørfftig/ Act. xv. Der effter opstode der flere end sex hundrede honde Kettere/ som Arrianer/ Manicheer/ Pelagianer etc. huilcke der allesammen sønderreffue Euangelij Garn. Oc nu paa denne dag Euangelium er kommet noget til mact igen / findis der Giendøbere/ Sacramente skendere/ oc andre Secter / som ocsaa jemmerlige sønderriffue Euangelij Garn.

Huorledis skal det gaa de Fiske/ som falde igennem Garnet ned i Haffuet igen?

Ville wi rettelige betencke sagen/ da skal det icke gaa dem vel/ Thi det er Fiskenis største herlighed oc lyckszalighed/ at de kunde komme paa deris Herrers Bord/ thi de ere der til skabte/ Huilcken

Fisk som nu vndkommer aff Garnet/ hand giør sig selff den største skade/ Thi der som hand skulde komme paa sin Herris Bord til euig glæde / der falder hand ned igen i denne vanartige Verdens Haff/huor som hand skal forderffuis baade til Legeme oc Siel.

Huad skulle wi da giøre om wi ville skicke oss retteligc ?

Ville wi fangis i Euangelij Garn/ da skulle wi vere store Fiske/at wi icke skulle falde igennem / wi skulle vere stercke i Troen / til at stride imod Dieffuelen / icke hale / icke sliffrue Fiske / icke huegelsinnede/ icke wstadige/ icke fulde aff had oc vrede / wi skulle icke heller falde ned til baanden / oc stinge oss bort i dynd / ligge Aar oc Dag i groffue Synder/lade Predicken gaa ind at det ene øre / oc vd at det andet / oc bliffue det ene Aar lige som det andet / Saadanne Fiske høre icke til Christi stegers paa Guds Bord.

In Summa / Ville wi vere Christi Fiske / da skulle wi ocsaa holde vor Øffverste Fiskemesters lerdom. Ville wi det giøre / da vil hand giffue oss sin naade i denne Verden / oc effter dette liff / euig glæde / AMEN.

Den VI. Søndag effter Trinitatis / Euangelium / Matthei V.

MEn eders Retferdighed bliffuer bedre end Schrifftklogis oc Phariseers / da komme i icke ind i Himmerige.

J haffue hørt / at der er sagd til de Gamle / Du skalt icke ihielsla / Oc huo som ihielslar / hand skal vere skyldig faar Dommen. Men ieg siger eder / Huo som er vred paa sin Broder / hand er skyldig faar Dommen. Oc huo som siger til sin Broder / Racha /

Racha/hand er skyldig faar Raadet. Oc huo som siger til sin Broder/Du Daare/ hand er skyldig til Helffuedis Ild.

Der faare / naar du Offrer din Gaffue paa Alteret/oc kommer ihu/ at din Broder haffuer noget imod dig / da lad bliffue din Gaffue der faar Alteret / oc gack tilforn hen/oc forlig dig met din Broder / oc kom siden oc offre din Gaffue.

Forlig dig snart met din Modstandere/den stund du est end nu hoss hannem paa Veyen/Paa det at din Modstandere skal icke en gong antuorde Dommeren dig/ oc Dommeren skal antuorde Tieneren dig/oc du skalt kastis i Fengzel/Sandelige siger ieg dig/Du skalt icke komme der vd/ før end du oc betaler det sidste Skerff.

Huad handler Christus i dette Euangelio?

Hand straffer i dette Euangelio en Synd/kaldis vrede/huilcken Synd der

er gantſke almindelig i Verden / beſyn-
derlige hoſſ Phariſeer oc ſelffgiorde
Helgen / Oc de ville icke lade deris vre-
de vere Synd / men idel hellighed oc
Retferdighed. Thi at lige ſom deris
Hofferdighed ſkal vere idel ydmyghed /
deris falſk lerdom idel ſandhed / deris
vgudelige leffnet idel hellig Gudstien-
ſte / Saa ſkal oc deris had oc affuind
vere idel Guddommelig midkierhed.
Saa giffuer nu Christus ſine Christne
atuarſel / at de ſkulle vocte ſig fra denne
Synd / oc ſiger / Vden ſaa er at eders
Retferdighed er bedre / end Scrifft-
klogis oc Phariſeers / da ſkulle i icke
komme ind i Himmerige / J haffue
hørt at der er ſagd til de Gamle / Du
ſkalt icke ihielſla / Oc huo ſom ihielſlar /
hand ſkal vere ſkyldig faar Dommen /
Men ieg ſiger eder / Huo ſom er vred
paa ſin Broder / hand er ſkyldig faar
Dommen etc.

Huad lærer Christus i diſſe Ord?

Try stycke/ Først/ skil hand Phariseers Retferdighed fra de Christnis Retferdighed. Der nest/ Beuiser hand met det femte Buds vdleggelse/ at den vduortis Retferdighed gielder intet faar Gud / vden den induortis Retferdighed. Det tredie/ Formaner hand til forligelse maal oc Broderlig kierlighed.

Huor mangfoldig er Retferdighed?

Dubbelt. Den ene er en Verdzlig/ Menniskelig / vduortis Retferdighed. Den anden / en Aandelig induortis Retferdighed.

Huilcken er den Verdzlige oc vduortis Retferdighed?

Den som giffuer huer mand det hannem tilhører. Denne Retferdighed taler Christus her intet om / Thi Gud haffuer indplantet hende i naturligt skel oc fornufft / saa / at it Menniske veed aff naturligt skel oc fornufft / at hand skal ingen vere skadelig eller fortredelig/ Men giøre huer mand til

gode/

gode / som Christus siger Matth. vij.
Huad i ville at Mennisken skulle giøre
eder / det giøre i ocsaa dem / etc.

Huilcken er den Aandelige oc induortis Retferdighed?

Den som handler alene met Gud / dog met forskel. Nogle ville vere Gud behagelige oc betale hannem met gerninger uden troen / Deris Retferdighed kalder Christus en Pharisaisk Retferdighed / huilcken der er icke andet / end en falsk tillid til Menniskelige gerninger oc fortienste / formedelst huilcken Mennisken vil afflegge sine Synder / oc fortiene Himmelen. Denne kalder Christus Matth. xv. en forgeffuis Gudstienste / Oc i dette Euangelio støder hand hende aldelis ned i Helffuede / saa / at hand ocsaa forsiger oc necter sine Disciple Himmelen / der som de haffue icke en bedre Retferdighed / end Phariseers oc Scrifftklogis.

Huor aff kommer saadan falsk tillid til gerninger?

Aff vor forderffuede nature/ Fordi at efterdi Hygleri er Menniskenn saa besynderlige metgiffuet oc behageligt/ da befalder det vduortis skin dem saa offuermaade vel / at de kunde icke andet Dømme / end at saadanne gerninger ere Gud behagelige/oc at hand vil belône dem met Himmelen/ Thi at ligesom en Paaful icke kand lade aff at Hoffmode sig/ saa lenge hand seer sine smucke deylige Fedre / Saa kunde icke heller saadanne selffgiorde Helgen kiende sig for Syndere / for det vduortis deylige skin deris egne gerninger oc paafund haffue met sig.

De andre sla deris sind fra alle gerninger oc Menniskelig fortienste oc lade dem falde/oc forlade sig aleniste paa Christi gerninger oc fortienste. Denne Retferdighed kalder Christus en Christelig Retferdighed eller Troens Retferdighed/ huilcken der icke kand vere vden kierlighed/oc vden en Christelig

omgengelse. Thi at lige som god Sæd/ der kastis i god Jord/ icke kand vere vden god fruct/ oc lige som ild icke kand vere vden hede/ saa er det oc vmuligt/ at Troens Retferdighed kand vere vdē gode gerninger/ hun er krafftig/ oc bær megē god Fruct/ imod huilcken den Pharisaiske Retferdighed er ekon en blot Barne leeg/ oc som it Figen Træ met deylige blad vden Fruct/ ja som it forornet Træ/ met Ormestungen Fruct/ der hører til ilden.

Huorledis vil Gud beløne huer Retferdighed aff disse tho?

Efterdi Gud anseer ingen Persone/ det er/ intet aff alt det/ som skin oc glimmer vduortis/ men randsager meget mere hiertet/ oc kreffuer Troen oc Aanden/ da giffuer hand her klarlige til kiende/ huad betalning hand vil giffue huer Retferdighed. Den Christelige Retferdighed vil hand giffue (efterdi hun søger Guds ære) Himmerig

merige. Men den Pharisaiske Retferdighed vil hand giffue (efftersi hun søger sin egen ære) Helffuede oc Fordømmelse/ Huilcket aff Mosi Bud fører Christus her ind? Det femte/ Du skalt icke ihielsla / Oc vil der met beuise / at den vduortis Retferdighed / wden den induortis/ er intet faar Gud. Thi huad er det/ at nogen vil giffue sig vd/som en Munck eller Cartuser/ met it vduortis skin/Bede/Læse/siunge/ holde Messe/ oc er dog en forgifftig Skalck induortis i Hiertet / En Christen skal icke aleniste holde sig vduortis / at hand slar ingen ihiel / men hand skal ocsaa vocte sig/ at hand icke bander oc suer / bliffuer vred eller ynsker nogen ont.

Huad siger da Christus?

J haffue hørt / at der er sagd til de Gamle / Du skalt icke ihielsla / Oc huo som ihielslar / hand skal vere

skyldig

skyldig faar Dommen / Men ieg siger eder / At huo som er vred paa sin Broder / hand er skyldig faar Dommẽ / Oc huo som siger til sin Broder / Racha / hand er skyldig faar Raadet / Oc huo som siger / Du Daare / hand er skyldig til Helffuedis ild.

Huad vil hand met disse Ord?

Hand setter mandslet frem i fire maade / oc giør icke aleniste den skyldig til Døden / som slar met neffue oc Suerd / Men ocsaa den / som er vred paa sin Neste / bander oc hader hannẽ.

Huilcken er den første maade til mandslet?

Vredelige tancker / had oc affuind / som naar ieg tencker / Jeg vilde at det kunde gaa den ilde / ieg vilde at hand vaare Død / ieg vilde at hand vaare hoss Maanen / Denne had er skyldig til den euige Død / j. Joh. iij. Huo som hader sin Neste / hand er en Mandrabere.

Huilcken er den anden?

eller paa Føderne / da skulde hand icke løbe longt / Til dette onde er den forgiffttige vrede en rod/formedelst huilcken Menniskens hierte saa optendis / at al anden Synd oc Last følger der lettelige effter / Der faare kommer nu Gud/lige som en from Fader/met dette Bud/legger sig der imellem/ oc vil skille tretten at/ at der skal icke komme nogen wlycke/mord eller skade aff/ oc at der skal ingen forderffue den anden/ Men at de skulle paa baade sider stille vreden oc lade saadan hastighed falde/ oc leffue kierlige oc venlige met huer andre.

Skal nu al vrede saa aldelis affleggis/ huorledis skulle da de Onde bliffue straffede/oc de fromme beskermede?

De skulle vndertagis her / som ere i Øffrigheds stat/oc side i Regimente/ oc skulle paa deris Embedis vegne vere vrede oc straffe/Som Forældre/Øffrighed/Dommere/befalnings Mend/

Regentere/Scholemestere/ Predickere/ de nødis vndertiden til at vere vrede oc straffe dem / som offuertrede dette oc andre saadanne Guds Bud/Dog skulle de see vel til/ at de icke aff himmelig affuind oc gammel had misbruge deris befalning til at skiude deris Nestis vogn omkring / naar hand helder/ oc til at forderffue de fattige.

Thi mand finder vel mange som sidde i Regimēte oc haffue befalning/som misbruge Guds Naffn til it skiul / oc beblande deris egē vrede der i met/som/ naar de haffue himmelig had eller affuind til nogen / da heffne de sig selff oc paa deris egne vegne/ paa dē de haffue affuind til/ oc skiule det dog tredskelige vnder deris Embedis eller befalnings naffn/ Det kaldis at lege surskab vnder kaabe / naar de saa vnder Effrigheds naffn oc Titel/ vdrette deris egen vrede/oc heffne sig selff / Oc de rose der alligevel aff/at de giorde det icke aff vrede/

de/mē paa deris Embedis vegne/ Men ve ve/ naar dagen oc tiden kommer.

Er der oc forskel mellem Menniskens vrede/ oc Guds eller øffrigheds vrede?

Ja vissselige. Menniskens vrede kommer aff it vmilt affuindzfult hierte/ oc er heffingerig / Men Guds vrede kommer aff reen hiertelig kierlighed/ som den der bedrøffuis der aff / at noget Menniske skal fare il de / Oc nødis dog til for andre vanartige Menniske skyld/ at fortørnis oc straffe. Lige som Kircken ocsaa straffer dem met Band/ aff en hiertelig god mening / som ligge i obenbare Synd oc Last/ til deris forbedring.

Huorledis formaner Christus til forligelsemaal/ oc til Broderlig kierlighed?

J tuende maade. Met it venligt tilbud / oc met aluerlig trusel.

Huorledis locker hand met it venligt tilbud?

Hand siger/ Naar du Offrer din

Gaffue paa Alteret / oc kommer ihu at din Broder haffuer noget imod dig / da lad din Gaffue bliffue der faar Alteret / oc gack tilforn hen / oc forlig dig met din Broder / oc kom saa igen oc Offre din Gaffue.

Huad vil hand met disse Ord?

Hand vil saa meget sige / At Gud vil ingen god gerning tage til tacke / naar hun skeer i vrede / had oc affuind / Oc Christus taler her om Offer / Fordi at det vaar en herlig gerning oc stor Gudstienste i det gamle Testamente at Offre / huilcken Gud selff haffde befalet. Huad som nu er sagd om Jøders nis Offer i dette Euangelio / vil Christus ocsaa at mand skal forstaa om bønen oc andre gode gerninger / Oc in summa / Der er ingen Gudstienste Gud behagelig / uden du est forligt oc fordragen met dem / der du haffuer fortørnet / oc giort imod.

Huor-

Huorledis locker hand oſſ til kierligheds gerninger met truſel ?

Hand ſiger / Forlige dig ſnart met din Modſtandere/den ſtund du eſt end nu hoſſ hannem paa Veyen / paa det din Modſtandere ſkal icke en gong antuorde Dommeren dig/oc Dommeren ſkal antuorde Tieneren dig / oc du ſkalt kaſtis i Fengzel / Sandelige ſiger ieg dig/ Du ſkalt icke komme der vd/ før end du betaler det ſidſte Skerff.

Huad vil hand met diſſe Ord ?

Saa meget vil hand ſige/Haffuer nogen fortørnet oc giort dig imod/ oc hand beder oc begære at du ſkalt giffue hannem ſin ſkyld oc brøde til / da eſt du plictig til at forlade / Som Chriſtus giorde/der hand ſagde / Fader / forlad dem / thi de vide icke huad de giøre. Men beder hand dig icke om forladelſe/ſaa ſkalt du dog vere veluillig til at forlade/oc det ſkalt du ſtrax giøre/den ſtund vreden end nu er nykommen/før

hun bliffuer natte gammel oc rodfeſtis/
paa det/der ſkal icke bliffue en longua=
rende had aff/Lad Solen icke gaa ned
offuer din vrede/Fordi/at efterdi der
er intet viſſere end døden / oc intet w=
uiſſere end Dødens time / da ſkulle wi
icke fordrage dag fra dag/Aar fra Aar/
at giffue til/oc forlade/men ſtrax i det=
te liff ſkulle wi forlige oſſ met vore
Modſtandere/ Men vilt du icke vere
til forligelſe oc forlade/ da ſkal din egen
Samuittighed paa den yderſte dag kla=
ge paa dig oc bære ſaa vidnisbyrd off=
uer dig/at du ſkalt antuordis Domme=
ren / oc Dommeren ſkal antuorde dig
den/der dig ſkal pine / oc du ſkalt icke
komme aff Fengzel / før du betaler det
ſidſte Skerff/det er/ aldri til euig tid/
Thi der er ingen forløſſning i Helffue=
de. Saa ſkal nu huert Menniſke tencke
til/at hand ſkal altid lade finde ſig i den
Chriſtelige retferdighed/det er/i en ret
tro oc Broderlig kierlighed / icke bære
affuind/

affuind / icke bande / icke ynske nogen ont / icke giøre nogen skade paa hans Legeme / Hustru / Børn / Tiunde / queg / Gods / ære oc gode røcte / men wi skulle holde fred met huer mand / forlige oc fordrage oss met vore Fiender oc Modstandere / Paa det vor Bøn oc Gudstienste / kand vere Gud tacknemmelig / oc oss forfremmelig / til at komme til Guds Naade i denne Verden / oc effter dette liff til euig glæde /

AMEN.

Den VII. Søndag effter

Trinitatis / Euangelium / Marci VIII.

PAa den tid / som der vaar meget Folck / oc haffde intet at æde / da kallede Jesus sine Discipler til sig / oc sagde til dem / Mig ynckis offuer Folcket / thi de haffue nu tøffuet hoss

mig i tre dage / oc haffue intet at æde / Oc der som ieg lader dem gaa Fastende hiem fra mig / da forsmecte de paa veyen / thi nogle vaare komne longt der fra. Hans Disciple suarede hannem / Huor skulle wi tage Brød her i Orcken / at mette dem met? Oc hand spurde dem at / Huor mange Brød haffue i? De sagde / Siu. Oc hand bød Folcket / at de skulde sette sig ned paa Jorden. Oc hand tog de siu Brød / oc tackede / oc brød dem / oc fick sine Disciple dem / at de skulde legge faar dem / Oc de lagde faar Folcket. Oc de haffde faa Smaafiske / oc hand tackede / oc bad dem ocsaa bære dem frem. Oc de ode / oc bleffue mette / oc de toge de leffnede stycke op / siu Kurffue fulde / Oc de vaare ved fire Tusinde / som haffde ædet / oc hand forlod dem fra sig.

Huad lærer dette Euangelium
oss?

Try stycke. Først/Christi godhed oc Barmhertighed/som vaar saa yncke-som offuer dette hungrue Folck. Der nest/ Christi store mact/som bespiser dette Folck saa rigelige met sin Brød oc saa Fiske/oc lader tage op sin Kurff-ue fulde leffninger. Det tredie/huorle-dis wi skulle bruge dette Miracel oss til Nytte oc gaffn / Oc in Summa/ Dette Euangelium Bescriffuer oss Christum saa/at hand er en Naadig/ Barmhiertig / Goduillig Mand/som gerne vil hielpe huer mand / gerne vere hoss huer mand/ gerne haffue sin om-gengelse met huer mand. Der faare vaar ocsaa der imod Folcket gerne hoss hannem/ de løbe effter hannem/ vilde gerne see oc høre hannem/ at de paa det sidste icke haffde Rum i Huss oc paa Gader i Stæderne/ Ja / ehuort hand Vandrede hen/

hen / enten op paa Bierge / eller bort i Ørcken / oc vd paa Haffuet / da følde de hannem / Det forferdede icke eller forhindrede dem / at veyen vaar suaer oc kiedsommelig / at Biergene vaare høye / at Haffuet brusede oc vaar farligt. J Verden gaar det almindelige saa til / At de som ere ypperlige / mectige oc rige / vndsla sig gerne fra de arme Folckis mangfoldighed / at de kunde vere met fred oc i rolighed. Men Christus / den ypperste Kong offuer alle Konger / giør icke saa / hand vil heller tage sig vmage til / end det fattige folck skal forsømmis / oc icke bliffue vnderuisd til sin Siels salighed.

Huor vdi giffuer Christi godhed sig til kiende?

J det hand siger / Mig ynckis offuer Folcket etc. Hand saa at der vaar meget Folck / oc haffde intet at æde / de vaare hungrue / icke aleniste effter den Legemlige mad / men ocsaa effter Sielens

lens mad/ det er/ effter Guds Ord/ oc de ginge atspridde lige som Faar vden Hyrde. Der faare tog hand sig deris ælendighed til / oc bespisede dem baade til Legeme oc Siel.

Haffde io Jøderne mange Hyrder/ de ypperste Prester/ Phariseer/ Scrifftkloge/ Leuiter?

De haffde vel/ men de vaare bleffne til Vlffue/ Thi at der som de skulde forsamle Faarne/ atspridde de dem/ Der som de skulde føde Faarne / reffue de dem ihiel/ oc der vaar it armt ælendigt væsen i Jødedômet. All troens Retferdighed oc den rette Gudsdyrckelse vaar vdsluct/ al Gudelig omgengelse vaar vde/ alle Guds Bud vaare forglemde/ oc Jødernis Synagoga vaar atskild i atskillige Secter/ Phariseer/ Saduceer/ Esseer / som haffde vduortis it herligt skin met kleder / men induortis / vaar hiertet fult aff falsk oc suig/ vtroskab oc al vrenlighed/ Oc end vaar dette det

aller

aller verste / at de støtte dem bort aff Menigheden / som hulde sig til Christum / oc hulde dem lige som Hedninge.

Gaar det icke da paa det neste / lige saa til i Christendommen paa denne Dag?

Wi haffue jo vel saa mange Hyrder / Paffuen / Cardinaler / Bisper / Prouister oc andre Prelater / som Jøderne haffde / huilcke der allesammen ere der til kallede / at de skulde plante oc opbygge Guds Menighed / oc Predicke Guds Ord / Men det gaar hoss oss lige som det gick hoss Jøderne / thi der ere icke mange som giøre deris kald fyllest / Høsten er stor / siger Christus / men Arbeyderne ere faa. Offuer huilcke Ord S. Gregorius scriffuer oc siger / Verden er fuld aff Hyrder / men de ere faa som arbeyde trolige i HErrens Vingaard / Jt Hyrde Naffn haffue de vel

Mēniske/ du haffuer end nu aldri tacket Gud din Herre der faare / oc end meget mindre tient din Neste der met. Der faare skalt du nu ocsaa fare hen/ oc tage din fortiente løen / met alle wmilde wbarmhertige Mēniske/ i Helffuedis affgrund/ Thi det er besluttet Jaco. ij. At der skal gaa en wbarmhertig strēg Dom offuer dem/ som icke haffue giort barmhertighed. Det tredie/ Lærer det oss/ at wi skulle vere flitige oc vindskibelige til at høre Guds Ord/ oc icke lade tiden vere oss lang / den stund wi skulle vere i Kircken. Wi see i dette Euangelio met huor stor begierlighed oc hiertelig attraa dette Folck hørde Guds ord/ at de ocsaa bleffue hoss vor Herre Christum tre samfelde dage/ mit i den vildene Orck/ Nogle iblant vor Almue kunde neppelige tøffue i Kircken vnder Predicken / en time eller en halff/ alligeuel at de staa vnder tiurt tag oc Kircken staar i Byen hoss dem. Det fierde/

Lærer det oss / at wi skulle vere tacknemelige for Guds gode gaffuer / icke misbruge oc forkomme dem wnyttelige icke slemme oc demme nat oc dag / men holde til raade/giemme oc spare/ binde stycke ved stock / tacke Gud / oc hielpe vor Neste der met. Men det gaar nu meget anderledes til i Verden / Naar Gud giffuer nogen effuerflødelige gods oc Rigdom / da er hand enten en Hund der offuer / oc ligger der paa nat oc dag / som en Drage / at ingen kand haffue hielp der aff / eller hand misbruger oc forkommer det saa i wtid til offuerflødighed/ Fraadzeri oc Wkyskhed/ at det kommer ingen til gode. Disse der saa skicke sig skulle paa den yderste dag faa deris Dom at høre. Men de som tacke Gud for sine velgerninger / oc ere milde oc Barmhertige imod deris Neste/ hielpe oc tiene hannem met raad oc gerninger / de skulle høre disse trøstelige ord aff Christi mund Math. xxv. Kommer

mer i min Faders velsignede/ arffuer det Rige/ som eder er beridt aff Verdēs begyndelse/ Thi huad som i haffue giort en aff disse mine ringeste Brødre/ det haffue i giort mig selff/ Oc de samme skulle da gaa ind i det euige Liff/ AMEN.

Den VIII. Søndag effter Trinitatis/ Euangelium/ Matthei VII.

Vocter eder fra falske Propheter/ som komme til eder i Faareklæder / men induortis ere de glubendis Vlffue/ paa deris Fruct skulle i kiende dem. Kand mand oc plocke Viindruer aff Torne? eller Figen aff Tidzel? Saa bær oc huert got Træ god Fruct / men it raadet Træ bær ond Fruct / It got Træ kand icke bære ond Fruct / Oc it raadet Træ / kand icke bære god Fruct. Huert Træ som icke

icke bær god Fruct / skal affhuggis / oc kastis i Jlden. Der faare skulle i kiende dem paa deris Fruct.

De skulle icke alle / som sige til mig / HERRE / HERRE / komme ind i Himmerige / Men / de som giøre min Faders vilie i Himmelen.

Huad giør Christus i dette Euangelio?

Hand paaminder oc giffuer oss at varsel / at wi skulle vocte oc tage oss vare fra falske Propheter. Oc hand giffuer først til kiende huilcke de falske Propheter ere. Der nest / Huorledis mand skal kiende dem. Det tredie / Huad deris løen oc endeligt skal vere.

Huad ere Propheter?

Propheter ere Lærere oc Predickere / som lære oc vnderuise Folcket.

Huor mangfoldige ere Propheter?

Der ere tuende honde Propheter / sande oc falske.

Huilcke ere sande Propheter?

De som aluorlige Predicke oc forkynde Guds Ord oc befalning / oc vnderuise

deruise Folcket met den rette lerdom/oc huercken ansee eller frycte nogen Persone. Saadanne vaare de hellige Propheter oc Apostle.

Huilcke ere de falske Propheter?

De som vnder de rette Propheters Naffn oc skin/ forføre Menniskenmet falsk lerdom/de ville haffue den anseelse/ at de vise Folck den rette Vey/ oc lære idel sandhed/ oc deris lerdom er dog idel forførelse oc løgn. Saadanne vaare Baaliter/ Molochiter/ Phariseer etc. Disse formaner Christus at wi skulle vocte oss fra.

Huad siger Christus?

Vocter eder fra falske Propheter/ som komme til eder i Faareklæder/ men induortis ere de glubende Vlffue.

Huad vil hand met disse Ord?

Saa meget vil hand sige/ Kiere Børn/ Jeg haffuer i min lange Predicken paa Bierget/ giffuet eder den rette Christelige lerdom til kiende/huilc-
ken

ken der visselige skal ledsage eder ind i
det euige liff / saa fremt i den ville be-
uare oc bliffue stadelige der ved. Men
Dieffuelen skal det icke kunde fordrage/
hand skal kaste megen forhindrelse i
Veyen / oc aff sin yderste mact oc for-
mue arbeyde paa i alle maade/at hand
kand forføre eder/at i icke skulle bliffue
bestandige hoss denne Lerdō. Der faare
varer ieg eder at/paa det/i skulle vocte
eder / oc giffue vel act paa eders sag/
Thi at i skulle aldri kunde vere saa
snilde/ handle saa forsynlige / oc see
saa vel til / at falske Propheter / vild-
farendis Aander / oc løgnpredickere/
skulle jo alligeuel giffue sig til kiende/
binde paa/ oc komme frem met deris
falske lerdom. Oc er det da saa/at i føl-
ge oc ere dem lydige / da er det giort
met eder/oc i ere fortabte. Thi de føre
eder fra Guds Ord oc til Dieffuelens
lerdom/Fra den hellige Guddommeli-
ge Scrifft / til Menniskens paafund/
Fra

Fra sandhed til løgn / oc saadant skulle de giøre vnder saa devligt it skinlige som det vaare idel sandhed / der de fare met / Oc paa det sidste besegle de saadan deris forførelse met saadanen stanck oc ond luct / der de lade effter sig / at mand kand der paa obenbare mercke / at Satan oc Løgnaanden vaar der.

Huor faare siger Christus / De komme ?

Fordi / at falske Propheter tøffue icke indtil de bliffue rettelige vdsende eller redelige kallede / men de komme aff sig selff vkallede / oc trenge sig ind met mact i Embedet / huilcke den Prophete Jeremias klager paa i det xxiij. Cap. i Guds Persone / oc siger / Jeg vdsende icke Propheter / oc de løbe alligeuel / Jeg talede icke til dem / oc de spaade alligeuel. Christus taler icke her om dem / som tilbinde den Christelige menighed deris tienste / naar de see at der er brøst for

Pre-

Predickere/ Thi S. Paulus siger/ i. Timoth. iij. Der som nogen begærer en Biscops Embede/ hand begærer en kaastelig gerning.

Huor faare siger hand / De komme til eder ?

At hand der met vil giffue til kiende/ at saadanne falske Propheter ere oc skulle vere i Christendommen/ De komme til eder/ siger hand/ icke til Tørckere eller Hedninge/ men til eder / i som ere Christne/ Thi det gaar saa til/ At huor Gud Bygger en Kircke/ der Bygger Dieffuelen en Capelle hoss/ Oc huor Christus opuecker en retsindig Predickere/ der beskicker Dieffuelen altid tho falske Predickere hoss. Saa stode der wtallige Baals Prester imod den eniste fromme Prophete Heliam / Oc imod den eniste Micheam stode der fire hundrede falske Propheter.

Huor faare siger hand/ De komme i Faareklæder ?

vel / tage til sig Kirckens Rente / oc haffue gode dage aff fede Prebender / Men de ville icke arbeyde / Predicke / oc føde Christi Faar / Oc end er dette det verste / at de icke ville tilstede andre at giøre det / der de huercken kunde eller ville selff giøre / ja de foriage ocsaa oc fordriffue dem fra bo oc bygge / Huss oc Jord / som rette sig effter Guds Ord / oc bruge Sacramente effter Christi skick / de kalde dem Kettere / oc kunde de faa mact offuer dem / da affliffue de dem ynckelige / Saa haffuer det dyrebar / VERBVM DOMINI, Guds Salige Ord / huercken rum eller sted hoss det Folck / De ere det icke heller verde effter Christi Ord / Matthei vij. Huad skal det gode i det Onde? En Ko skal haffue halm / en Soe skal haffue Mask oc kled. Det er ret / siger S. Paulus ij. Thessa. ij. At de som icke ville anamme kierlighed til

Sand-

Sandhed / skulle al deris liffs tid forføris met løgn oc vildfarelse.

Huad suarede Disciplene til Christi Ord?

De sagde. Huor skulle wi tage Brød her i Ørcken / at mette dem met. Det giffue de deris vantro klarlige til kiende / Thi at haffde de seet kiødbencke oc Brødskamle faar øyen / da haffde de veret frimodige oc giffuet god trøst / Men nu de see aldelis intet faar øyen / da lade de sig tycke / at det er icke muligt / at saa storen Almue kand bespisis i Ørcken.

Huad giør Christus til denne Disciplernis vantro?

Hand spurde dem at / Huor mange Brød haffue i? De sagde / Siu / Hand spurde icke at / fordi at hand viste det ey / men paa det / at det Jertegn som hand vilde nu giøre skulde bliffue saa meget mere naffnkundigt oc obenbare / Oc hand bød Folcket / at de skulde

sette

sette sig ned paa Jorden / Hand tog sig tilforn Folcket til / aff sin godhed oc Barmhertighed / Nu vil hand ocsaa beuise sin mact met dem / bespise oc mette de Hungrige.

Huorledis beuisde Christus sin mact i dette Euangelio?

Hand tog disse siu Brød / oc tackede / oc brød dem / oc fick sine Disciple / at de skulde legge faar dem / oc delagde faar Folcket / oc de haffde faa Smaafiske / oc hand tackede / oc bad dem ocsaa bære dem frem / Oc de ode oc bleffue mette / oc toge de leffnede stycke op / siu Kurffue. Oc de vaare ved fire tusinde Mend / wden Quinder oc Børn / som haffde ædet / oc hand forlod dem fra sig.

Beuiser Gud end nu paa denne dag saadan sin godhed oc mact paa Jorden?

Ja visselige. Guds haand er icke forstecket / Hand giffuer oss alting / huad wi haffue behoff / Korn til Brød oc Øl / Hør oc uld til klæder / Skou oc

liung til at brende / See / huor stickelige Gud haffuer delt Aaret / til vort beste oc for vort nytte oc gaffn skyld / Der gaar den ene tid stickelige effter den anden. Naar Vinteren er forløben / oc Solen stiger høyre op / da bliffuer det varmt / oc tiden giørs fructsommelig / Der kommer saff i Træene / de knoppis / slaa vd oc blomstris / Marckē giffuer Vrter / Græss oc Hø til føring. Fule drage til rede / oc alle Creature kunde vancke omkring effter deris føde oc fornere sig. Sommeren giffuer allehonde Fruct oc mangfoldig grøde / Kirssebær / Blommer / Korn / Huede / Byg / Haffre / Erter / Bøner / huilcket mand høster hiem i Laer oc paa lofft. Der nest kommer Høst oc Efterhøst / oc giffuer Vin / offuerfløodig Aalden oc mangfoldig Fisk / oc opfylder Kellere oc Spisekammer. Saa giffuer Gud Forraad om Vaaren / Sommeren oc Høsten imod den kolde Vinters komme. Om Vinteren

leeren beskicker huer sig alting til sit Hu-
sis behoff / hand tersker sit Korn / slac-
ter sit Queg / salter det / henger det op i
røg / brygger sit øl / støder most / blander
miød / at alting gaar saa skickelige til /
Alle vraar ere fulde aff Guds velsignel-
se / oc hand besørger Menniskenn vnder-
lige. Der til met beuiser ocsaa Gud sin
mact imod oss / i det / at Solen skin om
dagē / Maanē oc Stierner om Natten.
Alle Elemente oc Creature skulle tiene
oss / Himmelen met de hellige Engle /
Firmamentet met Stierner oc Plane-
ter / Lucten met Fule / Haffuet oc Van-
det met Fiske / Jorden met Diur / Vrter /
Træ / Korn / Vin / Guld / Sølff etc. Er
det icke en stor mact / at Gud saa rigeli-
ge formerer oc velsigner aarlige saali-
det Korn / som der kastis i Jorden / at
der offte aff it korn kōme xxx. xl. ja hun-
drede / igen. Der ere mange Menniske i
den mening / at der bindis neppelige saa
mange Neger om Aaret paa marcken

oc høstis ind/som der leffue Menniske/ de faa alligeuel allesammen deris føde. Thi huor mange Land ere der aldelis wfructsommelige/oc huor mange Stæder oc Byerligge der paa Heed oc Bierge/i Skou/i Ørcken oc i Dale/der som mand aldri huercken saar Korn eller Høster/oc Gud aff sin godhed føder alligeuel oc opholder dem. Ja/der som der end intet Korn vorte/ oc Solen met sin brynde oc hede forderffuede det altsammen / saa veed Gud alligeuel middel oc veye/huorledis hand skal beuare sine Christne / som hand nock beuisde oc gaff til kiende met Israels Børn etc. Der faare skal en Christen saa tencke/Min Gud/ieg er jo dit Creature/ du haffuer jo skabt mig/ Nu vel/ ieg vil arbeyde oc tage vare paa mit kald/oc lade dig sørge / du tencker vel til/at beskicke saa alting/som det kand vere dig best behageligt / oc mig mest nytteligt/Thi troen til Christum / er en

viss grund/formedelst huilcken wi forhaabe oc vente/det wi icke see faar øyē/oc skulle dog haffue. Thi at før en Christen skulde fattis noget/enten mad/klæder eller bolig/da skul de før Engle komme aff Himmelen/oc Fule aff Lucten oc bespise hannē/ ja Stene skul de før bliffue til Brød / Løff oc Græss til klæder/ Skou oc marck til Huss oc bolige/som det gick met Israels Børn i Orcken.

Huorledis skulle wi bruge dette Jertegn?

Wi kunde bruge dette Mirackel i twende maade oss til gode oc gaffn/ Først/ at wi kunde visselige vide / at Christus er det leffuende Brød / som kom ned aff Himmelē/ oc huo som æder der aff/hand skal leffue euindelige/ Johan. vj. Der nest/At wi skulle formedelst dette Mirackel styrcke vor tro/som met it vist Indzegel oc Tegn / at Gud saa vil i alle maade holde sine foriettelser/ oc rigelige besørge alle dem/som tro oc forlade sig paa hannē/oc vandre i deris

kald. Thi at lige som hand klæder Lilier oc Vrter paa Marcken / huilcke der huercken spinde eller sy / Oc føder de Fule i Lucten / oc Fiske i Vandet / som dog huercken saa eller høste. Saa haffuer hand ocsaa beplictet sig / formedelst sine foriettelser / at hand vil besørge oc føde alle dem / som forlade sig paa hannem / oc handle trolige i deris kald.

Huilcke ere da de foriettelser hand haffuer beplictet sig met / som met Breff oc Segel?

De herlige Guddommelige løffte som staa alleuegne i den hellige Scrifft / som Psalm. xxxiiij. De Rige skulle vere nødtorfftige oc hungre / men de som søge oc frycte Herren / haffue ingen brøst paa noget got. Oc Psalm. xxxvij. Jeg vaar Vng oc er bleffuen Gammel / oc haffuer icke end nu seet den Retferdige veret forladen / eller hans Sæd gaa effter Brød. Oc Psalm. lv. kast din Omhu paa HERREN / hand skal forsørge dig.

dig. Oc Christus siger Matth. vj. Tracter først effter Guds Rige/oc effter hans Retferdighed / da skal alt dette tilfalde eder.

Haffuer Gud oc beuisd saadant met gerningen?

Ja visselige. J Skabelsens begyndelse / opfyllede Gud først Himmel oc Jord/Lucten oc Vandet/met Creature. Der effter skabte hand paa det sidste Menniskens / oc skickede alle Creature faar hans Øyen / at hand haffde rigelige oc offuerflødelige i forraad/huad hand haffde behoff. Hand sette Menisken icke i it tomt Huss/men i en fuld Verden/som vaar offuen oc neden/oc alleuegne trint omkring opfyldet met Creature / Lucten met Fule / Vandet met Fisk/ Jorden met Diur/Træ/Vrter/Korn oc Vin/ Biergene vaare fulde aff Guld/Sølff/Kaaber/Malm/oc in Summa/ der fattedis intet/ men der vaar idel offuerflødighed paa alle ting.

Huad vil nu dette Euangelium lære oss?

Først / lærer det oss Troen / At wi skulle tro / at Gud sørger for oss / saa fremt wi ekon ville forlade oss paa hannem / oc holde oss til hans Ord / Thi det Ord staar fast / Atspører først Guds Rige / saa skal det altsammen tilfalde eder. Det er Guds skick / at en Christen skal først giøre sin Bøn / gaa til Predicken / loffue oc tacke Gud / oc der effter tage vare paa sit arbeyde oc kald / oc gaa til Bords oc anamme met tacksigelse det Gud haffuer forlent hannem met. Der nest lærer det oss kierlighed / at wi skulle lige saa giøre imod vor Neste som Christus haffuer giort imod oss / paa det wi skulle icke findis wtacknemelige oc wmilde paa den Yderste dag / naar alle Creature skulle klage paa oss. Ageren skal sige / See Menniske / ieg haffuer giffuet dig Korn til øl oc brød. Oc Faar skulle sige / wi haffue giffuet eder Uld til klæder etc. Men du wmilde

De glise oc komme met saadant ie skin / at mand neppelige kand kiende dem fra de rette Predickere / De bruge ocsaa Scrifften oc Guds Ord / men tredskelige oc falskelige.

Huor faare siger hand / Induortis ere de glubende Vlffue?

Fordi / at de giøre icke andet / end jemmerlige ødelegge Christi Faaresti / oc vden affladelse / grummelige forgiffue / ihielriffue / myrde oc dræbe / Christi Faar met falsk lerdom / som de rette Vlffue oc Sielemordere.

Huorledis skal mand kiende de falske Propheter?

Paa deris Fruct / siger Christus / skulle i kiende dem / kand mand oc plocke Vindruer aff Torne? eller Figen aff Tidzel? Saa bær oc huert got Træ / god Fruct / Men it raadet Træ / bær ond Fruct / Lige som hand vilde sige / Holder de falske Propheters lerdom oc leffnet imod Guds Ord oc befalning / da ke

skulle i snart see/ at de komme icke paa tusinde bindinger nær offuer ir.

Huilcken er de falske Propheters Fruct/ der wi skulle kiende dem paa?

De føre it vduortis skin aff it Aandeligt leffnet/ oc ere dog i grunden idel Verden oc Kiød/ læss Paulum ij. Timoth. iij. De besnerie Menniskens samvittighed/ met Dieffuelens lerdom oc Menniskens Bud/ de giøre Synd der som ingen Synd er/ forbiude Mad oc Ecteskab/ aleniste aff it vduortis skin/ læss Paulum j. Timoth. iiij. De giøre Secter imod de Christnis enighed/ oc ville bliffue fromme/ retferdige oc salige/ formedelst Aandelige optenckte Aarden/ Regle/ Gerninger oc fortienste/ læss Petrum ij. Pet. ij. De holde Sandheds Vey/ Euangelium/ for idel Ketteri. Men deris egne Fastelagens gerninger/ met Vand/ Palmer oc Salt at Vie etc. deris Afflad/ Pillegrims Ryser/

ryser/Brødreskab/Calente/Vigilies/
Sielemesse/Begengelse/stencke Vand/
giffue Røgelse/bære Helgen omkring/
gaa met Kaarss/holde de for idel sa-
lig Gudstienste. Christus siger/Jeg
er Veyen etc. saa sige de/ vore Ger-
ninger oc fortienste ere Veyen. Christus
siger/Ingen kommer til Faderen/ v-
den formedelst mig/Saa sige de/ In-
gen kommer til Himmelen/ vden aleni-
ste formedelst hellige Aarden / Pille-
grims ryser/Afflad/ oc Helgens for-
bedelse etc. In Summa/De tro icke
Christo/ de acte intet hans befalning/
Men de handle imod Guds Ord/met
deris Lerdom oc leffnet / Deris Ler-
dom er falsk/ deris leffnet er vgude-
ligt/ oc der er huercken Træ eller Fruct
god hoss det Folck / Gud plager dem
saa/ at de kunde icke andet end følge
deris Løgnaand/Dieffuelen/oc baade
Scriffue / Lære oc Predicke/idel falsk
Lerdom/Løgn oc vildfarelse.

Huad Lignelse bruger Christus imod dem?

Hand siger / kand mand oc plocke Vindruer aff Torne/eller Figē aff Tidzel. Lige som hand vilde sige / Saa mueligt som det er/at mand kand plocke Vindruer aff Tornebuske / oc Figen aff Tidzel/ Lige saa mueligt er det ocsaa / at en falsk Prophete kand giffue nogen god lerdom fra sig / Der som intet got er inde / der kommer intet got vd/ De kunde vel rose meget aff Euangelio / oc haffue det stedze i munden/ men det er dem icke mueligt at finde paa Euangelij rette lerdom oc krafft/Blad ere de / blad bliffue de / det er/ de bruge munden meget oc sladre vden Fruct / som wi see faar øyē paa vore Papister.

Huor faare taler Christus om Vintræ oc Figen træ/ oc der imod om Torne buske?

At hand vilde giffue til kiende baade de sande oc falske Propheters art oc nature/ It Vintræ er it tiurt/ skrøbeligt

oc

oc wnytteligt Træ til nogen Bygning/
Som Hezechiel siger i det xv. Cap. Ta-
ger mand oc noget Træ aff it Vintræ/
at giøre noget aff? Eller giør mand en
Naffle der aff / at henge noget paa?
Saa er it Figen træ it ringe alminde-
ligt Træ/som icke blomstris/før Blom-
sterne giffue strax Fruct/ Men Torne-
buske faa knopper oc blomstris / at de
staa huide som it Lagē/oc skinne langt
fra i Marcken/oc ere til at see/lige som
de vilde bære idel Sucker / Oc naar
mand alligeuel seer til enden / da er der
ekon skarppe tagge oc torne/som icke
kunde andet end riffue oc stinge/Eller
de bære Slaan oc Hyben/som ere fulde
aff sten/oc ingen mand nyttelige. Di-
sligist bær icke heller Tidzel andet/
end Borrer oc skarpe pige / oc naar
mand kaster dem fra sig/ da vende de
det skarpe op eller ned / oc henge ved.
Lige sla ocsaa Pyenstalcke oc falske
Propheter stort op/met deris Hoffmo-

dige store Ord/oc met deris mange optenckte gerninger etc. Lige som de vilde hielpe den gantske Verden / Men naar det kommer saa langt/ at Fructen skal følge/ da er det idel Ormestungen forderffuet Fruct/ som huercken kommer Gud til loff eller Mennisken til gode/ Ja det ere Børne gerninger/ som naar smaa Drenge ride paa keppe/ oc smaa Piger lege met Ducker/ Alle andre Stattes gerninger/ som Borgeris oc Bønders gerninger etc. komme mennisken til gode/ Men Papisters gerninger / ere intet Menniske nyttelige/ uden alenste deris Gud / som er/ deris Bug.

Huad er it got Træ?

It fromt trofast Menniske / som leffuer effter Guds befalning. Som naar en Første/Regentere/Borgemestere/Predickere/Hosbonde/Suend/Pige etc. Vandrer i Troen / oc giør det hannem bør at giøre. Disse ere de gode

Træ/som bære Fruct i ret tid/der tri, F-
uis til det ewige Liff.

Huilcket er it ont Træ?

It vanartigt vgudeligt Menni-
ske/som leffuer vden Guds Ord oc be-
falning/i al Synd oc Last/Som naar
selffgiorde Helgen/Oyenskalcke oc fal-
ske Christne/gaa hen i deris vantro/
bygge oc forlade sig paa deris egne ger-
ninger oc fortienste/oc foracte der til
met/som den hoffmodige Phariseer
giorde/andre arme Syndere/etc. Disse
ere de raadne forderffuede Træ/som
bære idel Ormestungen Fruct/huilcke
der høre til Helffuedis Ild.

Huilcken er den gode Fruct?

De Christnis gode gerninger/som
ske effter Guds Ord oc befalning/oc
kōme de Nødtørfftige til hielp oc trøst.

Huilcken er den onde Fruct?

De gerninger som ske vden tro-
en oc vden Guds befalning/alli-
geuel at de glise oc skinne deylige

vduortis / Thi der er ingen gerning god/ wden den som er befalen aff Gud/ Oc ingen gerning er Ond / wden den som er forbuden aff Gud. Huo som vil giøre gode gerninger/ hand skal see til Guds Bud/huad hand finder der / at Gud haffuer budet oc befalet / det ere gode gerninger / oc huad hand finder at Gud haffuer forbødet / det ere onde gerninger. Wi skulle lære skilsmisse mellem gode oc onde gerninger / aff Guds Bud oc befalning/icke aff Menniskens gode tycke/icke heller aff det skin at gerninger ere mange eller store. Lige som mand kiender paa roden oc Fructen/ om it Træ er got eller ont/Saa kiender mand ocsaa it got eller ont Menniske paa hans hierte / Ord oc gerninger / Luce vj. Seer du nu it Menniske / som er smuct venligt met sin Neste/ trøster/ hielper oc er hannem tienstactigt / da kant du visselige dømme/at hand er it got Træ. Der imod/naar du seer nogen

som er grum / vanartig / snibbedru / hadsk / affuindzfuld / oc vil ingen giøre til gode / da kant du visselige dømme / at hand er it forfornet raadet Træ.

Huad skal vere de falske Propheters løen oc endeligt?

Christus siger / Huert Træ / som icke bær god fruct / skal affhuggis / oc kastis i Jlden. Lige som hand vilde sige / Alle de som sette Troen til bage oc offuergiffue Guds Ord / oc bygge paa deris egen Retferdighed / gerninger oc fortienste / oc giøre intet aff det Gud haffuer befalet / de skulle ødeleggis i grund oc opryckis met rod. De arbeyde vel paa at stige høyt op / oc ville met mact forsuare oc føre deris sag til ende / Men Gud imodstaar oc forhindrer de høye Træ / at de icke skulle voxe op i Himmelen. De giøre sig vel saadan en tancke / See / wi ere de deylige fructsommelige Træ / som ere plantede i Christendommen / Gud skal spare oss / haffue

 til-

tilsyn til oss/ giøre gerde omkring oss/
heyne oss ind/ beuare oss/ oc røcte oss
paa det flitteligste / som mand pleyer at
røcte oc tage vare paa en deylig Urte=
gaard/ Trægaard/ Vingaard etc. Oc
de see icke huad dom Christus siger
aff offuer dem/ Som er/ at Exen lig=
ger allerede hoss roden aff saadanne
vfructsommelige Træ/ at de skulle aff=
huggis/ oc kastis i Ilden/ Oc Mat=
thei xxv. Al plantelse/ der min him=
melske Fader icke plantede/ skal opryc=
kis. Oc Hieremie xlix. siger Gud/ Der
som du end giør din Rede saa høyt/
som ørnen / saa vil ieg dog styrte dig
ned/ Oc i dette Euangelio siger Chri=
stus/ De skulle icke alle / som sige til
mig/ HERRE/ HERRE/ komme i
Himmerige / Men de som giøre min
Faders vilie/ der er i Himmelen. Lige
som hand vilde sige/ Alle de/ som hol=
de deris eget paafund for den høyste
Gudstieniste/ oc daglige robe til mig /
HER=

HERRE/ HERRE/ oc arbeyde der aller mest paa / at de skulle komme til Himmelen / de skulle icke komme der ind/ Ja/ der skal ingen før fare til Helffuede/ end de samme/ som rose sig mest aff Himmelen/ oc tage sig offuer/ at de ocsaa ville / formedelst deris fortienste/ hielpe andre Menniske der ind.

Huor faare kiere Herre? Haffue de io stor Gudelighed/ staa aarle op/ robe Herre/ Herre/ Afften oc Morgen / oc spare ingen wmage?

De robe met munden / men hiertet veed der intet aff. Saa giøre de icke heller min Faders villie/ der faare hører ieg icke deris rob/ Vil nogen haffue del met mig/ i mit Rige/ da skal hand rette sig effter min lerdom oc mit Ord/ oc fatte der aff en retsindig Christen tro/ oc beuise samme Tro imod sin Neste met den rette Fruct / oc føre hoss sig selff it wstraffeligt Leffnet / Huor det skeer / der skal Himmelen staa oben / oc saadant it Menniske skal glæde sig met mig/ i det euige Liff/ Amen.

Den IX. Søndag effter Trinitatis/ Euangelium/ Luce XVI.

IEsus sagde til sine Disciple/ Der vaar en Riig Mand som haffde en Husfoget/ hand bleff beført faar hannem/ at hand skulde forkommet hannem hans Gods. Oc hand kallede at hannem/ oc sagde til hannem/ Hui hører ieg det om dig? Giør Regenskab for din Hussholdning/ thi du kant icke lenger vere Husfoget. Husfogedē sagde ved sig selff/ Huad skal ieg giøre? Min Herre tager Embedet fra mig/ Jeg gider icke arbeydet/ oc ieg skammer mig at trygle/ Jeg veed vel huad ieg vil giøre/ at de skulle tage mig ind i deris Huss/ naar ieg bliffuer nu sæt aff Embedet. Oc hand kallede til sig alle sin Herris Skyldener/ oc sagde til den

første/Huor meget est du min Herre skyldig? Hand sagde/Hundrede tynder Olie/Oc hand sagde til hannem/Tag dit Breff/ sæt dig/ oc scriff strax/ halfftredie sinds tiue. Der effter sagde hand til den anden/End du/huor meget est du skyldig? Hand sagde/Hundrede maader huede. Oc hand sagde til hannē/Tag dit Breff/ oc scriff/firesinds tiue. Oc HERREN loffuede den wretferdige Husfoget/at hand giorde snildelige/Thi denne Verdens Børn ere klogere end Liusens Børn/i deris Slect. Oc ieg siger eder ocsaa/ Giører eder Venner aff den wretferdige Mammon/ paa det/at naar i nu haffue behoff/ de skulle anamme eder ind i de Euige Bolige.

Huor om taler dette Euangelium?

Om en wtro Husfoget/ huilcken hans Herre sette aff hans Embede oc befalning for hans wtroskab skyld/ Oc

det er alle Menniske en atuarsel / at huer skal saa handle trolige oc retsindelige/i sit kald/ at hand met en god Samuittighed/kand bliffue bestandig faar Gud/i det sidste Regenskab.

Huor aff vil Gud tage Regenskab?

Aff trehonde gods / aff Verdens/ Legemens oc Sielens / offuer huilcket Gud haffuer sæt alle Menniske til Hussfogeder.

Huilcket er Verdens gods?

Alt timeligt Gods oc Rigdom / Huss/Jord/Agre/Enge/Vand/Land Fule/Fisk/Queg/Faar/Korn/Vin/ Guld / Sølff / Rente / Landgilde oc andet saadant.

Huilcket er Legemens gods?

Vngdom/styrcke/sundhed/ vforderffuede Lemmer / en god syn/hørelse etc. en from fauerferdig Hustru/lydige Børn/trofaste Tiunde etc.

Huilcket er Sielens gods?

Vissdom/ Fornumstighed/ en god ihukommelse/ skarpsindighed/ it got Forstand/ Besindelighed/ Klogskab/ Barmhertighed/ ydmyghed/ fred/ taalmodighed/ langmodighed/ mildhed/ Sandhed/ Tro/ Kierlighed/ Haab/ Guds Ord oc Sacramente.

Huorledis skulle wi bruge dette Gode?

Faar alleting/ til Guds loff/ ære oc priss/ Der effter vor Neste til hielp/ trøst oc tienste/ Der nest til vor egen nødtørfftighed. Oc der som wi saa ville handle indtil enden / da haffue wi veret gode Hussholdere i denne Verden/ oc Gud skal sige til oss/ Oc du fromme oc trofaste Suend/ du haffuer veret trofast offuer lidet/ ieg vil sette dig offuer meget/ gack ind i din Herris glæde. Men missbruge wi dette Guds gode / da skal der følge it suart Regenskab/ oc det skal gaa oss/ som det gick denne Hussfoget.

Huorledis missbruge wi dette Guds gode?

Naar

Naar wi lade oss tycke/ oc mene/ at Gud haffuer skabt Fule/ Fiske/ Queg oc andre Diur/ Korn/ Vin etc. aleniste til vor Legemlige vellyst/ Fraadzeri oc Druckenskab / at wi skulle fortære oc forkõme det wnyttelige / som de dagli- ge Dranckere/ Fraadzere oc Skøllehalse giøre. Jtem/ naar wi misbruge vore vnge dage/ styrcke/ sundhed oc lemmer til skalckhed/ wkyskhed/ oc andẽ Dieff- uels tienste/ som den vnge Verden giør almindelige paa dẽne dag/ oc de Gam- le hielpe der fast til. Jtem naar wi mis- bruge vor vissdom oc forstand / til at bedrage oc besuige vor Neste/ met Ord eller gerninger / met maal / aln/ breff/ segel / mynt/ i dom/ handel oc Kiøb- mandskab. Jtem/ naar wi mis-bruge vor forstand/ til at opuecke Secter oc Ketteri imod den Guddommelige Ler- dom oc Sandhed. Jtẽ/ naar wi forlade oss paa Menniskẽ oc sette vor Tro til dem. Jtem/ naar vor kierlighed er til

Verdz-

Verdzlige ting / oc wi elske icke vor Neste/ ere wbarmhertige/ hoffmodige/ gerige/ hadske/ affuindzfulde/ wtro/ løgnactige / foracte Guds Ord oc de høvuerdige. Sacramente. Naar wi haffue saa veret Hußholdere/ da gaar det ilde til/ oc der vil følge it aluerligt Regenskab effter / huilcket Gud vil strengelige treffue / naar dagen kommer / Thi Gud er alle hierters randsagere/ oc veed alle ting. Naar som hand nu seer/ at wi handle wtrolige/ oc misbruge hans Gode/ da kalder hand oß til Regenskab/ oc siger/ Gør regenskab for din Hußholdning/ thi du kant icke lenger vere Hußholdere.

Huorledis kalder Gud oß?

J trende maade. Først/ formedelst den hellig Aands induortis indskiudelse/ Som naar oß skiudis gode tancker ind aff Gud/ at wi skulle rette oc bedre oß / giøre Poenitentze / oc andet saadant. Der neſt/ formedelst den münde-

lige Predicken/ Som naar wi høre/ at Gud haffuer altid aff Verdens begyndelse straffet Synden/ oc straffer end nu. Det tredie/ formedelst mangfoldig Genuordighed/ Fristelser/ forfølgelse/ siugdom/ strid/ dyr tid/ Pestilentze etc. Dette er altsammen Guds sendinge [illegible] formedelst huilcke hand bancker [illegible]er dør/ oc kalder oss til bedring oc Regenskab.

Skal dette oc vere it aluorligt regenskab?

Ja visselige/ Dette Ord/ Giør regenskab/ skal giffue saa forferdelig oc gruselig liud aff sig/ at Himmel oc Jord oc alle Creature/ ja ocsaa Engle oc Guds vdualde skulle forferdis der aff/ Thi Gud skal giffue huer sit kald til kiende/ oc forhøre huorledis hand haffuer skicket sig der vdi/ oc sige/ Giør Regenskab for alle dine tancker/ Ord oc gerninger/ oc for alt dit gode/ legemligt oc Aandeligt/ for din visdom oc forstand/ oc for dine fem sind/ huorle-

dis

dis du haffuer bruget dem / oc hgen mange der haffue forbedret sig / for din gode omgengelse. Da skal det g[illegible]ige som Børn lære i Scholen / Quot accidunt præpositioni? Duo casus, Accusatiuus & Ablatiuus, Det er / En[illegible] dere kommer i tuende fald / [illegible]giøre hand beklagis oc settis aff sit[illegible]

Huad skal da den giøre som icke vil beskemmis / men bliffue bestandig i dette Regenskab?

Hand skal giøre som iens Hussfoget giør / Der hand bleff ank[l]aget for sin Herre / at hand haffde forkommet hans Gods / oc skulde nu giøre Regenskab / forferdedis hand / oc sagde ved sig selff / Huad skal ieg giøre? Min Herre tager Embedet fra mig / Jeg gider [ic]ke graffuet / oc ieg skammer mig at trygle / Jeg veed huad ieg vil giøre / de skulle tage mig ind i deris Huss naar ieg nu bliffuer sæt aff min[illegible] falning. [illegible]ff det

 Hand

lig ... Huad giorde hand da?

G. Hand betenckte sig icke lenge/ Hand del... lede strax alle sin Herris Skyldener til sig. Til den første/ som vaar hundrede ... Olie skyldig / sagde hand / Fang dit Breff/ sæt dig ned / oc scriff ... halff tredie sinds tiue. Til den ... som vaar hundrede maader hue... skyldig/ sagde hand/ Tag dit Breff ... c scriff/ fiere sinds tiue/ Saa gaff hand ... em noget til aff Herrens gield.

Huad ... offte Herren der til/ at denne wtro ... Hus foget skickede sig saa?

Hand loffuede den wretferdige Hussholdere/ at hand haffde handlet snildelige/ Thi denne Verdens Børn ere klogere/ end liusens Børn i deris Slect

Er da denne gerning verd at loffue?

Hand loffuer hannem icke for hans snedighed oc wtroskab skyld / men/ at ... hand / som it Verdens Barn / haffde ... lig ... et snildelige oc forsynlige.

Huilcke ere denne Verdens Børn?

De som i alle ting søge deris egen nytte oc fordel/ oc aff deris yderste formue besørge sig ekon offuerflødelige selff/ met ret oc wret/ oc acte aldelis intet huorledis det gaar de Arme oc nødtørfftige.

Vil da Christus at wi skulle giøre lige saa?

Ingelunde. Men hand vil/ at wi skulle met saadan aluorlighed oc flid vere vindskibelige effter det Himmelske oc euige gode/ som Verdens Børn ere vindskibelige oc tracte effter det timelige forgengelige gode/ wi skulle jo saa flitelige søge oc legge oss effter det euige gode/ som Verdens Børn legge sig effter det Verdzlige forgengelige gode. Oc wi skulle intet lade det forhindre oss/ om de end foracte oc bespotte det euige gode/ Lad ekon dem samle ligende Fæ paa Jorden/ oc samle du ligende i Himmelen/ oc lad saa see/ huilcken der skal haffue best/ aff det

hand haffuer atspurt oc samlet. Oc dette er ocsaa den samme formaning der Christus giør sidst i dette Euangelio/ oc siger/ Jeg siger eder ocsaa/ Giører eder Venner met den wretferdige Mammon/ paa det/ at naar i bliffue nøddorfftige/ de skulle anamme eder ind i de euige Bolige.

Er da denne Christi formaning nyttelig?

Ja vissellge. Wi see/ oc fornemme i daglig forsøgelse/ met huor stor wmage oc arbeyde/ wi besørge legemet/ huor wi kunde tencke at en Gyldene/ en Marck eller en Skilling staar til at fortiene/ der spare wi ingen wmage/ skulde wi end vandre thi mile der effter/ da synis oss det icke at vere langt/ alligeuel det end da er wuist / oc wi saa snart kunde vandre forgeffuis/ som vdrette noget der met / Men for vor Siels salighed skyld / synis oss det at vere langt/ at gaa en gade tuert offuer/ at høre Guds Ord/ anamme det helli-

ge

ge Sacramente/ oc at komme til Syndernis forladelse/ det som dog er vist. See/ huorledis Stridsfolck for en ringe sold skyld/ sette baade deris liff oc Legerne i fare. Disligist voffue Kiøbmend oc de som bruge handel/ deris Liff oc Legeme/ til Land oc Vand/ at de kunde fortiene timeligt gods. Disligist ocsaa Bønder/ de pløye oc forarbeyde Jorden/ i Regn oc Sne/ i kuld oc hede/ at de kunde besørge Bugen. Men huor skal mand finde nogen Christen/ der giør oc tager sig saadant til for sin Siels salighed skyld? Wi arbeyde sex dage oc besørge Legemet/ Den siuende dag skulde wi besørge Sielen met Guds Ord/ men der bliffuer da en time off lengre hoss Predicken/ end ellers it gantske Aar. At Christus vel maa sige/ At dēne Verdens Børn er klaagere/ end Liusens Børn/ i deris Slect.

Huad vil Christus met disse Ord/ Giører eder Venner aff den wretferdige Mammon?

Hand vil aluerlige formane oc paaminde oss der met / at wi her paa Jorden skulle giøre oss Venner / aff vort gods oc Rigdom / saa fremt wi ville komme til det euige Rige.

Huad? skulle wi da kiøbe Himmelen / met Pendinge / oc met vore gerninger? Skal icke alene Troen til Jesum Christum giøre oss salige?

Christus haffuer allerede kiøbt oss Himmelen til / oc fortient oss det euige liff / Wi ere for Christi skyld bleffne Arffuinge til Himmelen / saa fremt wi tro paa hannem / men wi skulle alligeuel beuise denne tro / met gode gerninger / at wi skulle icke befindis som vfructsommelige Træ. Der skulle wi nu see til vor fattige Neste / tiene oc hielpe de Arme / huor som behoff giørs oc nød er paa ferde / Giffue de Hungrue mad / de Tørstige dricke / klæde de Nøgne etc. Saa skulle da saadanne Menniske bære Vionisbyrd om oss / faar Gud / saa / at

Gud skal vere oss Naadig / oc anamme oss ind i de euige Bolige. Oc in Summa. Wi skulle icke vere Mammons Tienere/men Guds Tienere.

Huad kaldis Mammon?

Mammon kaldis liggende Pendinge / som giemmis til fremstød/ offuer den daglige Nødtørfftighed (en Nødspending) huilcke mand vel / uden sin skade/kunde hielpe andre Folck met.

Hvor faare kaldis hand den wretferdige Mammon?

Fordi at saadan Rigdom oc pendinge brugis almindelige ilde/oc forholdis fra de fattige / som de høre til met rette/ Som wi see/ at huor offuerflødig Rigdom oc Pendinge ere / der giffuis oc mange aarsager til at synde/der leffuer mand i offuerflødighed/ i wkyskhed/der bliffue Menniskenhoffmodige oc storactige/ oc velte sig aff en synd i en anden/lige som en So i søle/

Der faare kalde ocsaa Hedninge Rigdom/Irritamenta malorum. Oc S. Paulus kalder Rigdom/en rod til alt ont.

Huorledis forstaa Papister disse Ord om Mammon?

De forstaa disse Ord om de affdøde Helgen / oc haffue i den mening scriffuet alle Bøger fulde/oc Predicket alle Kircker fulde / At ville wi komme til Himmelen/ da skulle wi kiøbe Himmelen aff Helgen / met Rigdom oc for ontskabs Mammon/oc haffue saa vnder de fromme Helgens Mammon/betact deris gerighed / indtil de paa det neste haffue draget den gantske Verdens gods oc Rigdom til sig/Thi saa scriffuer Paffuen i sine Paffue breff/ At huo som haffde Staalet/Røffuet/ Aagret oc ilde atkommet gods / hand skulde kaste halffdelen i Afflads Kisten/oc beholde den anden halffdel met en god Samuittighed. Oc naar mand nu sette Guds Ord der imod / Du skalt

icke Stiele / Du skalt icke begære din Nestis gods / Da sige de / Der staar i Euangelio met klare Ord / Giører eder Venner aff den wretferdige Mammō / Der faare kand mand icke bedre kaaste saadanne pendinge paa noget / end paa Kircker / Kloster oc Messer etc. Oc met disse deris anslag haffde de saa lycksalig fremgong / at alle vraar bleffue fulde aff Kircker / Kloster oc Helgens dyrckelse.

Er det da ont / at mand tilbeder oc paakalder de fromme Helgen?

Det er imod det første Guds Bud Deute. vj. Du skalt tilbede Gud din Herre / oc tiene hannem alene / Oc Psalm. l. Paakalde mig i din nød / da vil ieg Bønhøre dig. Oc Euangelium lærer Johan. xvj. at wi skulle bede oc paakalde Faderen i Jesu Naffn. Oc den hellige Paulus giffuer oss ekon en Megglere i. Timoth. ij. Oc S. Johannes ekon en Talssmand oc Frelsere.

Huilcke Helgen skulle wi giøre oss til Venner?

Icke de affdøde/som ere borte faare oss i det euige liff/fordi at de haffue deris Venner oc den som giør dem til gode/ Men de leffuende Christne/som haffue deris omgengelse hoss oss her paa Jorden/ dem skulle wi giøre til gode aff den wretferdige Mammon.

Skulle wi icke da giffue til Kloster oc Brødreskab oc til hellige Steder/ eller i andre maade til nogen Helgens ophøyelse?

Lige som troen formindskis oc forgaar formedelst Helgens paakaldelse/ saa bliffuer ocsaa Christelig kierlighed til intet formedelst saadan wnyttelig giffuelse. Thi wi ere saa til sinde/at wi giffue meget heller de affdøde Helgen en Gyldene/end de leffuende Helgen en Skilling eller en pending/ Nogle Aar siden øsde mand pendinge vd met baade hender til Kircker oc Kloster/ til Vigilis/ til Sielemesser/til begengelse/

oc

oc til andet saadant / oc der vaar intet Menniske som klagede paa / at det vaar hannem til besuaring / Men naar der kommer nu en hellig dag / at mand skal legge en Blaffert paa de leffuende Helgens (de Hussarmis) taffle / huilcket der kand icke beløbe sig thi eller tolff Skillinge det gantske Aar igennem / der klager huer mand offuer / at hand forarmis aff.

Huorledis skulle wi giøre oss de leffuende Helgen til Venner?

Wi skulle som Guds tro Huss holdere / hielpe oc trøste de Fattige met vore Pendinge Gods oc Rigdom / i deris trang oc nød / saa skulle de paa den yderste dag bære vidnisbyrd om oss oc om vor tro / oc giffue Gud aarsage til / at hand skal anamme oss ind i de euige Bolige. En Hussarm Mand / it siugt Menniske i Siugestuen / skal paa den tid vere oss nytteligere / end baade S. Peder oc alle Helgen. Summa / huad

som

som wi i denne Verden hielpe oc giøre fattige Christne til gode / det skal Rigelige betalis oss i det euige liff / AMEN.

* *

Den x. Søndag effter

Trinitatis / Euangelium / Luce XIX.

DEr Jesus kom nær til Jerusalem / saa hand paa Staden oc græd offuer hannem / oc sagde / Der som du det viste / da skulde du ocsaa betencke paa denne tid / huad der tien til din fred / men nu er det skiult faar dine Øyen Thi den tid skal komme offuer dig / at dine Fiender skulle sla en Vognburg omkring dig / oc dine Børn met dig / belegge dig / oc trenge dig alle vegne / oc de skulle ødelegge dig / oc icke lade en Sten

bliffue paa den anden / fordi / at du kiende icke den tid / der du est hiemsøgt vdi.

Oc hand gick ind i Templet / oc begynde at vddriffue dem som kiøbte oc solde der vdi / oc sagde til dem / Det staar screffuet / Mit Huss er it Bede Huss / men i haffue giort det til en Røffuere kule. Oc hand lerde daglige i Templet. Men de ypperste Prester oc Scrifftkloge / oc de Øffuerste iblant Folcket / stode effter at omkomme hannem / oc funde icke huad de skulde giøre hannem / Thi alt Folcket hengde ved hannem / oc hørde hannem.

Huad holder dette Euangelium oss faare?

Try Stycke. Først / CHRISTI hiertelige medynck offuer Jerusalems Forstyring. Der nest / Maaden oc Ricken til denne Forstyring. Det

tredie /

tredie / Sagen / huor faare Jerusalem
skulde forstyris.

Huor paa kunde wi mercke Christi
metynck?

Som hand Palme Søndag reed
ind i Jerusalem / da hand paa Sta-
den / oc sagde / Der som du det viste / da
skulde du ocsaa betencke paa denne tid /
huad der tien til din fred / Men nu er
det skiult faar dine øyen / Lige som
hand vilde sige / Jerusalem / Jerusalē /
Du kunde vel kiende din forderffuelse
aff Propheter oc aff min Predicken /
der som du vilde / ja icke aleniste kien-
de / men ocsaa finde middel oc veye /
huorledis du kunde vndgaa saadan
vlycke oc forderffuelse. Men effterdi du
foracter Louen oc Propheter / oc be-
spotter mit Ord / oc kant icke høre
Guds Sandhed / da bliffuer saadan
forderffuelse skiult faar dine øyen. Nu
fryder du dig / est frimodig / lystig oc
glad / oc ment at der er icke nød paa
ferde /

deylige Creature/ met deris Synd oc
ondskab/Effterdi hun skee daglige/da
acte wi det intet/Men lode Gud hen-
de en gong vere borte tre eller fire
Maanede / da skulde mand høre it
iemmerligt klagemal/rob oc skrig paa
Jorden/Men efterdi Gud er saa off-
uermaade mild/ oc met baade hender
vdøser sit gode/oc giffuer huer mand
offuerflødelige/korn/queg/oc alting/
da acte wi det intet/wi tacke icke hel-
ler/ia wi misbrugte det meget mere/Oc
det som skulde opuecke oss til Guds kũd
skab/oc giffue aarsage til loff oc tack
sigelse/det bliffuer oss en orsage til euig
forderffuelse/Gud giffuer mãge skicke-
lige Børn/ som vel vaare bequemme
til Lerdom/huilcke den Christne Kirc-
ke kunde haffue hielp oc trøst aff/hand
giffuer ocsaa timelig næring oc Rig-
dom der til / Men den skendige ge-
righed er saa stor / At Foreldre icke
ville kaaste paa saadanne Børn/at de

 kun-

kunde optuctis erlige oc lære bogelige konster/Naar Gud nu seer saadan wtacknemmelighed / Da tager hand baade Foreldre oc Børn bort aff Jorden/ oc giffuer andre samme Gods oc Pendinge/ eller tager dem ocsaa bort/ oc lader Verden vere vred / saa lenge hun vil.

Straffer da Gud aleniste de Onde oc Wtacknemmelige?

Gud seer vndertiden igennem fingre met de Onde oc Wgudelige/ oc lader dem leffue i lyst oc glæde / Lige som de ginge i en Rosengaard / oc diss imellem skicker hand sig imod de fromme/lige som hand vaare dem aldelis vred/oc vilde ingen naade beuise dem/ som det skede met Job/lige stiller Gud sig ocsaa vndertiden / som hand vaare vred paa sine Christne / oc de wgudeligis oc Verdens besynderlige Ven / Men lige som de Fromme icke skulle forferdis aff den vrede hand truer dem

dem met/saa skulle de Wgudelige vocte sig/oc icke tro saadan hanss Venskab for meget vel. Thi at alt det gode hand beuiser de onde / det er idel vrede oc wgunst/Oc det onde som vederfaris de fromme / er idel naade oc barmhiertighed / oc vederfaris dem ekon til en forsøgelse / om de oc vilde vere taalmodige/ oc bliffue bestandige vnder Kaarsset.

Er dette Euangelium Encker oc Faderløse trøstelig :

Ja visselige/Christus giffuer i dette Euangelio til kiende / at hand vil vere Enckers oc de Faderløsis/Verie/Patrone/Beskermere oc Formyndere/ i al deris trang oc nød / oc dette beuiser Gud met tho ting.

Først/at hand for deris skyld gaff en besynderlig Lou oc Bud/Exo.xxij. Seer til / siger hand / At i icke giøre Encker/oc Faderløse offuerlast/giøre i

dem noggen offuerlast / da skulle de robe til mig / Saa skal ieg da vdøse min vrede / oc straffe eder / at eders Hustruer skulle bliffue Encke / oc eders Børn Faderløse.

Der nest / At hand giffuer dem en besynderlig foriettelse / i huilcken hand kalder sig Enckers Dommere oc de Faderløsis Fader / Hand siger ocsaa / At hand vil anamme Encker / Faderløse / Fremmede / oc Elendige / oc vere dem naadig / Oc huad hand tilsagde dem / det beuisde hand ocsaa met gerninge. Hand beuarede den Encke i Sarepta / formedelst Propheten Heliam / i den suare dyre tid iij. Reg. xvij. Den Encke iiij. Reg. iiij. beuarede Gud formedelst Heliseum / met liden Olie. Halp icke Gud vnderlige den Encke Judit / at hun myrde den grumme Tiran Holofernem? Prisis icke den Prophetinde Anna storlige i Euangelio Luce ij. Fordi at hun førde it smuct

leffnet

leffnet oc haffde en Christelig omgengelse. Priser icke Christus ocsaa den arme Vidue Luce xxi. Oc roser hende offuer alle de andre som lagde deris Offer i Guds kiste/Lige opueckte ocsaa Christus denne Enckis Søn igen/ fra de døde/oc gaff der met tilkiende/ at hand vil beskytte oc beskerme Encker/oc Faderløse Børn i al deris nød oc modgang/ Ja/icke aleniste Encker oc Faderløse / Men ocsaa alle dem/ som ere i angist oc drøffuelse/thi hand rober Math. xi. Kommer til mig alle i som arbeyde oc ere besuarede / ieg vil verquege eder / i denne Verden / met min naade oc velsignelse/oc i den tilkommende met euig glæde oc herlighed/ Amen.

Den XVII. Søndag effter Trinitatis / Euangelium/ Luce xiiij.

OC det begaff sig / at Jhesus kom ind i en aff de øffuerste Phariseers Huss / paa en Sabbath at æd Brød / Oc de toge vare paa hannē. Oc see / der vaar it Menniske faar hannem / som vaar Vatersotigt. Oc Jhesus suarede oc talede til de Schrifftkloge oc Phariseer oc sagde / Er det oc ret / at helbrede om Sabbathen? Oc de tagde stille. Oc hand tog paa hannem / oc helbrede hannem / oc loed hannem gaa. Oc hand suarede / oc sagde til dem / Huo er iblant eder / huis Oxe eller Asen der falder i Brønden / oc hand icke strax drager det op om Sabbaths dagen? Oc de kunde icke giffue hannem suar der paa igen.

Oc hand talede en lignelse til Gesterne / der hand merckte / huorledis de vdualde at side øffuerst / oc sagde til dem / Naar nogen biuder dig til Brøllup / da sæt dig icke øffuerst / at

der skal icke nogen tid / en hederligere end du / vere beden aff hannē / Oc der kommer da / som indbød dig oc hannem / oc siger til dig / Giff denne rum / oc du skalt da met blusel side nederst. Men naar du biudis / da gack bort / oc sæt dig nederst / paa det / at naar den kommer som dig indbød / skal sige til dig / Ven / flyt dig hen op / Saa skalt du haffue ære faar dem / som side met dig til bords. Thi huo sig selff ophøyer hand skal nedtryckis / Oc huo sig selff nedtrycker / hand skal ophøyis.

Huad handlis heri dette Euangelio?

Disse try stycke besynderlige / Først helbreder Christus it Vatersotigt Menniske om Sabbathen. Det andet / hand forsuarer denne gerning / hoss de forgifftige Phariseer oc Scrifftklaage. Det tredie / hand giffuer smuck lærdom / huorledis mand skal skicke sig i Gilde oc Gestebud.

Naar helbredede Christus den Vatersotige?

Paa Sabbathen.

Huor helbredede hend hannem?

J en aff de Offuerste Phariseers Huss/ der som hand vaar til gest/ oc od brød.

Er det da sømmeligt at giøre gilde oc Gestebud?

Baade Gud oc Menniskem tilstede at gilde oc gestebud mue ske/ at Folck kunde giøre venskab tilsammē oc haffue god samdrectighed. Derfaare haffue de ocsaa Priuilegier oc frihed/ at mand skal icke regne alting til pricke/ eller tage huert ord met staalhandske/ som der talis oc handlis/ oc fordi haffue oc saa de Gamle sagd/ Det som talis hoss Bordet/ skal icke komme offuer dørterskelen/ Men det skal vere sagd vnder Rosen/ Oc denne erlige skick met gilde oc gestebud/ haffue Phariseer giort til intet/ Lige som anden Guddommelig oc Menniskelig skick/ Oc der som

de skulde veret glade met Christo/side de oc surmule / lure effter hannem/oc staa effter hanss liff.

Huad gick Christus hoss saadanne farlige Menniske?

Hand far frem/oc vdretter sit Embede/som hannem vaar befalet aff Faderen/oc helbrededе dette Vatersotige Menniske/som stod der for hannem.

Huorledis kommer den Vatersotige ind i Pharifeerens huss?

Hanss store nød oc trang driffuer hannem / Der faare gick hand vkaldet ind i Phariseerens huss/der hand hørde at Jhesus vaar der/oc vaar til freds heller de vaare vrede eller blide/ Aff huilcket stycke wi ocsaa kunde mercke hanss tro.

Huor aff vaar hand kommen til denne Tro?

Aff det gode røcte / hand haffde hørt om Christo/huorledis hand vaar saa god oc from en Mand/som gerne

vilde hielpe huer mand / der begerede hanss hielp / Der aff fattede hand saa en tro / at hand gick ind i Phariseerés huss / stod der / oc tog sig det intet til / at de knurrede / oc saae vredelige paa hannem / Hand tenckte / Den samme Jhesus / som haffuer hulpet saa mange arme ælendige Menniske / Blinde / Halte / Døffue / Dumme / oc Spedalske / lader mig icke gaa fra sig uden trøst / formedelst denne tro bekommer hand / det hand er begærendis.

Huad giorde da Christus?

Før hand helbrede den Vatersotige / giorde hand sig en Disputats oc holt Ord met de Phariseer oc Scrifftklaage / der sade oc toge vare paa hannem.

Huor faare toge de vaare paa hannem?

Der som hand vilde helbrede dette Vatersotige Menniske / om Sabbathen / da vilde de beklage oc beskrige hannem / som den der vilde bryde oc til

intet giøre Louen/vilde hand oc icke hielpe hannem / Da vilde de beskrige hannem/at hand vaar wmild oc wbarmhiertig/efftersdi hand vilde icke hielpe dette arme ælendige Menniske/ oc kunde dog vel hielpe.

Huad giør Christus til saadanne forgifftige anslag?

Hand kiende deris falske hierte/der faare spurde hand dem at/om det vaar ret/at helbrede om Sabbathen? Met dette spørsmaal ere de alrede fangne/ Thi at haffde de suaret/Ja det er ret/ da haffde Christus sagd/Hui tage i da vare paa mig/i arge skalcke oc hygle̅re? Mē nu de tie stille/da offueruinder hand dem met deris eget Exēpel/oc siger/huo er iblant eder/huis Oxe eller Asen der falder i Brønden/oc hand icke strax drager det op om Sabbaths dagē lige som hād vilde sige/Giøre i saa met it wskelligt Creature/en Oxe eller Asen/ som neppelige/maa vel ske/ere tre eller fire Gyldene vert/Huor fore skulde

icke da ieg giøre det meget mere / met it fornumstigt Menniske / huilcket den gantske Verden icke kand betale / Er io Sabbathen giort for Menniskens skyld / oc icke Menniskens for Sabbathens skyld? Saa er ocsaa Menniskens Søn en Herre offuer Sabbathen.

Huad suarede Schrifftkloge oc Phariseer?

Lucas siger / At de kunde icke suare hannem der til / oc bleffue bestemmede faar alle Menniske.

Haffuer da Christus met disse Ord afflagd / oc til intet giort Sabbathen?

Ney / lige som Christus met dette Jertegn icke brød eller giorde imod Sabbathē / saa afflagde hād icke heller met disse Ord Sabbathē / besynderlige hoss Jøderne. Thi hand vaar icke kommen at opløse Louen / Men at fuldkomme hende / Math. v. Hand straffer alenist Phariseerens store misbrug / at de hulde mere aff Sabbathen / end Gud haffde be-

de befalet/De beknytte Sabbathen saa
strengelige/at de oc icke kunde fordra-
ge / at Christus halp it armt siugt
Menniske/ oc de hulpe dog selff deris
Queg aff Dige oc Graffuer om Sab-
bathen/Ja de haffde offuer Guds bud
giort megen anden paaleggelse /Som
vaar/at mand skulde icke gaa offuer
nogen Aager eller Eng om Sabba-
then / at Sæd eller Græss skulde icke
traadis ned / Item / mand skulde icke
klyffue op i noget Træ/oc plocke eble
eller anden fruct der aff. Item/icke ri-
de paa nogen Hest / Icke stryge eller
giøre klever rene/icke heller kaage / oc
stege Eble eller Pærer hoss Ilden / oc
mange andre geckelige gerninger/
huilcke Jøderne end nu bruge daglige/
oc mene at de skulle giøre Gud en stor
tieniste der met/Huad Gud haffuer be-
falet / det lade de staa til bage/ Men
huad de haffue selff paalagd/ det hol-
de de strengelige/ at Christus vel sag-
de ret/

de ret/Math. xxiij. De sij it myg/oc opsluge it Camel.

Ere oc de Christne plictige til at holde Sabbaten/ Lige som Jøderne?

Sabbathen vaar Jøderne saa strengelige buden /at de maatte icke giøre nogen vduortis gerning/ eller arbeyde noget met henderne om Sabbathen. Thi saa befalede Gud Exod.xx. Sex dage skalt du arbeyde/oc giøre al din gerning/Men den siuende dag er Herrens din Guds Sabbath / da skalt du ingen gerning giøre / icke din Søn/ icke din Dotter / icke din Suend / icke din Pige/icke dit queg/icke din Frēmede/som er inden din Stads porte. Der faare bleff oc den fattige Mand / som sanckede tørre sticket om Sabbathen/ affliffuit Num.xv. Men met disse ord i Louen haffde Gud icke forbudet / at mand io vel maatte hielpe it armt Menniske eller Queg om Sabbathen.

Thi

Thi saa staar der screffuit i Louen/ Du skalt komme ihu Menniske / at du skalt hellige Sabbathen / det er/at du skalt haffue hellige tancker oc ord/oc giøre hellige gerninger/Nu er det ocsaa en hellig gerning / oc giøre sin Neste til gode/oc hielpe hannē i hanss nød/Der faare er det icke forbudet.

Ere da ocsaa wi Christne plictige til at holde Sabbathen?

Sabbathen er vel foruent oc indskicket paa en andē dag hoss oss Christene / Men icke afflagd / Thi at lige som Gud huilede sig den siuende dag aff alle sine gerninger/der hand haffde giort / Saa vil hand ocsaa / at wi met vore Børn / Tiunde oc Queg/ skulle vere stille oc huile oss / den siuende dag / Thi efferdi Gud haffuer skabt alle Creature oc er en Herre der offuer/da vil hād icke tilstede/at wi aldelis skulle forderffue dē i grund met daglige arbeyde som nogle gerige stimpere aldrig legge

legge deris Tiunde oc Queg saa me-
get arbeyde paa/ at de vilde io gerne
mene / oc lade dem huercken haffue
huile om hellige eller søgnedage/ Ja
de giffue deris Tiunde icke saa long
frist aff arbeyde/at de en gong kunde
gaa til Kircke oc høre Guds Ord/ Ja
de gaa icke selff til Kircke/ de tage heller
vare paa deris gerighed/ oc revsse vd
paa deris forhuerring oc kōme det gātz-
ske Aar icke en gong eller tho til Pre-
dicken/ Ja nogle bande oc lade ilde/
naar der komme hellige dage / at de
skulle vere stille/oc kunde icke komme
til arbeyde.

Dette er it forferdeligt stycke?

Ja visselige/Huorledis kunde saa-
danne Menniske triffuis? Huad got
kunde de giøre? Effterdi at de Men-
niske kunde neppelige bliffue bestan-
dige oc fromme/ som gaa daglige til
Predicken oc høre Guds Ord / Saa-
danne Menniske nyder offte en gant-
ske

ske Stad/Ja it gantske Land ont at/ thi der er ingē lycke eller salighed hoss saadanne Menniske / Gud tager sin naade fra dē/oc straffer dem/baade timelige i denne Verden/oc euindelige i det tilkōmende Liff. Derfore skal Christelig Øffrighed baade i Land oc Stæder see grandgiffuelige til/at Söndagen holdis hederlige hellig met tilbørlig ære oc herlighed/ aff alle deris Underdanne/ at de da øffue sig besynderlige i hellige gerninger/Icke at mand skal side oc huge bag kackelonen/ eller ligge oc solbage sig i varmt Solskin/eller føre sig i de beste kleder/æde stæg oc haffue kræsne retter /gaa til Ølttapperskens huss eller i Vinkelleren/slemme oc demme/ Men holde stille aff Synd/gaa til Kircken/ høre Euangelium oc Guds Ord/anamme det høyuerdige Sacramente / oc bede for al Christendommens nødtørfftighed/ Disse ere de Christnis rette huile dage.

dage. Oc findis der nogen der icke vil skicke sig som nu er sagd / Men vil leffue fortredelige effter sit eget hoffuet / driffue omkring oc spacere den stund de Guddommelige Embede vdrettis oc ske i den Christne forsamling / oc i Kircken / eller side den stund i kruhuss eller Vinkellere / eller i andre maade handle imod Guds bud / oc giøre obenbare forargelse / Den samme skal Øffrighed aluerlige straffe / oc icke besuare sig met fremmede Synder / Thi saa mange Vnderdanne / som formedelst deris wlydighed / falde i it wgudeligt leffnet / forherdis der vdi / oc bliffue fordømde / oc øffrighed icke ville straffe deris wlydighed oc wgudelige væsen / dē skal øffrighed giøre strēgt regenskab faare / paa den yderste dag / Gud skal kreffue deris blod oc fordømmelse aff Øffrigheds hender / Fordi at de vaare forsømmelige oc vilde icke straffe / Mē naar Øffrighed bruger aluerlig straff der imod / oc det vil icke

hielpe/da skulle genstridige Vnderdane selff suare til deris fordømmelse oc Ø-frighed er vskyldig der vdi.

Huad vil nu Christus giffue til kien-de met dette Jertegen?

Hand vil giffue til kiende/huorledis wi skulle skicke oss met Louē/huorledis wi skulle vdlegge oc formilde hende/effter kierlighed oc vor Nestis nødtørfftighed/huilcket kierlighed oc nødtørfftighed der skulle vdlegge alle Louer oc Bud/thi hoffuetsūmē aff Louen er kierlighed/aff it rent hierte. j. Tim. j.

Haffue wi oc der Exempel paa i Scrifften?

Ja visselige. Moses fordrog Israels Børns Omkerelse/ved fyretiue Aar i Ørcken/indtil de komme ind i det foriette Land/Huo hadde giffuit Most den mact/at hand skulde forholde Guds Bud effter den rette tid? Nød oc Kierlighed/Thi de skulde huer Dag vere beridde til at reyse/naar Gud bad dem drage frē. Dauid oc

de som vaare met hannem/ginge ind i Guds huss/oc øde Skue brød/huilcke Presterne burde alene at æde. Huorfaare gaff da Presten Abimelech hannem samme brød? Trang bryder Jern/Nød bryder Louen. Christus helbrede det arme Menniske om Sabbathen/som haffde veret siug i atten oc tiue Aar/Joh.v. Oc den som vaar blind fød/Joh.ix. Oc her i dette Euangelio den Vatersotige/Huor fore giør hand det om Sabbathen? Fordiat der vaar trang oc nød paaferde. Lige som Moses nu skickede sig met Omskerelsen/Dauid met Skue brød/Christus met den Lamme/Blinde oc Vatersotige om Sabbathen/Saa skulle wi ocsaa vdlegge oc formilde alle Louer/effter kierlighed oc nødtørfftighed. In summa/Louen skal vige kierlighed/Ja/naar en Lou vil gaa imod kierlighed/da skal hun nedleggis oc intet gielde.

Huad lærdom giffuer Christus i dette Euangelio?

Hand giffuer smuck lærdom / som er nyttelig til det vduortis leffnet/ til en Verdslig omgengelse oc erlig stick.

Huilcken er den første lærdom?

Der hand merckte / Huorledis Gesterne vdualde at side øffuerst / sagde hand til dem / Naar du bliffuer indbuden aff nogen til Bryllup / Da sæt dig icke øffuerst etc.

Huad haffde Christus met saadan børne handel at giøre? Huad haffde hand behoff at tage sig det til / huilcken der sad øffuerst eller nederst? Kunde hand intet andet Predicke / der kunde ligge mere mact paa?

Det er vist / At Christus kom icke fordi til Verden / at hand vilde scriffue Menniskenn nogen Lou faare / Huorledis de skulle side / staa / bygge / plante eller kiøbsla / Oc hand vil alligeuel / at alt saadant skal gaa smuct / skickelige /

erlige/tuctelige/oc redelige til/at ingen skal forarge eller giffue den anden aarsage til Synd / Oc alligeuel det giør ingen salig/naar nogen biuder sin ven eller Nabo til gest / huad heller hand sidder øffuerst eller nederst til bords/ Saa vil dog Gud / at der skal holdis en erlig skick iblant Menniskēn/ at der kand vere fred/ enighed / samdrectighed oc en god forligelse iblant dem /at ingen skal ophøye sig offuer den anden ingen hade oc bære affuind til den anden/Men at wi skulle elske huer andre som Brødre oc Søstere vnder en Fader/Oc at den ene skal komme før end den anden i ære beuisllighed.

Huad setter hand for en straff ?

Hand setter baade straff oc betalning / oc siger / Huo sig selff ophøyer/ hand skal nedtryckis/Oc huo sig selff nedtrycker / hand skal ophøyis / Ja Christus lader høre sig Matth. xxiii at hand ocsaa vil straffe saadan/ met

den euige Ild / Disligist Luce. xj. siger hand / Ve eder Phariseer / Som ville gerne side øffuerst i Scholer / oc ville gerne hilsis paa torffuet.

Huilcken er den anden Lardom ?

Hand sagde til den / der hannem indbudet / Naar du giør Middags maaltid eller Naduere / da skalt du icke kalde dine Venner etc.

Huad skulle wi da giøre ? Skulle wi icke biude vore Venner oc Nabo til oss / oc giøre dem til gode igien / Som før haffue giort oss got ? da regnis wi at vere wtacknemmelige / oc biude wi dem / da giøre wi imod dette Euangelium ?

Suar. Christus straffer icke her Gestebud oc Verdskab / at gode Venner fromme Nabo oc Slectinge komme tilsammen i kierlighed oc venskab / met tuct oc i Guds fryct / hand siger icke heller / at det er synd at biude Gester /

 effter-

effeerdi mange fromme Forfædre/ som
Loth/ Abraham/ Jsaac/ Jacob/ Dauid
Salomon/ Thobias etc. offte bøde deris
gode Venner oc Nabo/ til gest/ oc be-
uisde dē alt got/ ære oc dyd/ saa/ at de
ocsaa høylige prisis der faare i Scriff-
ten/ Der faare forbiuder Christus alde-
lis intet saadanne Samsæde oc Geste-
bud/ Men hand straffer her Phariseers
Gestebud som bøde aleniste deris ieffn-
lige/ de ypperste Prester/ Phariseer/
Scrifftkloge oc Øyenskalcke/ til Gest/
oc forglemde aldelis de fattige/ Som
den rige Mand giorde/ Luc. xvi. Der
loed den arme Lazarum dø aff hunger
for sin døer. Men huo som vil giøre it
ret Christeligt Gestebud/ hand skal hol-
de sig effter Christi ord/ Esa. lviij. Du
skalt bryde dit brød for den hungrite/
oc føre dem som ere ælendige/ ind i dit
huss/ Seer du nogen nøgen/ da skalt
du klede hannem/ oc vnddrag dig
icke fra dit Kiød/ Da skal dit liuss
frem

frembryde / som morgens Stierne / oc din forbedrelse skal snart voxe / oc din retferdighed skal gaa frem faar dig / oc Herrens herlighed skal tage dig til sig / i sit Rige / det er / ind i det ewige Liff / Amen.

Den XVIII. Søndag effter Trinitatis / Euangelium / Matthei XXII.

DEr Phariseerne hørde / at Jesus haffde stoppet munden paa Saduceerne / forsamlede de dem. Oc en aff dem / som vaar en Scrifftklog / fristede hannem / oc sagde / Mestere / huilcket er det ypperste Bud i Louen? Du sagde Jhesus til hannem / Du skalt elske Gud din Herre / aff gantske hierte / aff gantske Siel / aff gantske sind / Dette er det ypperste oc største Bud. Oc det ander er lige

som dette / Du skalt elske din Neste lige som dig selff/ J disse thu Bud henger al Louen oc Propheterne.

Der Phariseerne vaare nu tilsammen spurde Jesus dem at/ oc sagde/ Huad tyckis eder om Christo? Huis Søn er hand? De sagde Dauids/ Hand sagde til dem/ Huorledis kalder da Dauid hannem i Aanden/en Herre? Der som hand siger/ Herren sagde til min Herre / Sæt dig hoss min høyre haand / indtil ieg legger dine Fiender til en Skammel vnder dine Føder/ Effterdi Dauid nu kalder hannem en Herree / Huorledis er hand da hanss Søn? Oc ingen kunde suare hannem it ord der torde oc ingen ydermere spørie hannem at noget effter den dag.

Huor vdi staar dette Euangelium?

J tuende Spørsmaal / Det første Spørsmaal er Louen anrørendis/ Det andet/ hører til Euangelium / Oc disse

thu Spørsmaal skal huer Christen vide at suare redelige til. Først / Huad Louen er/huor til hun er nyttelig / oc huad hun vdretter oc forarbeyder. Der nest/Huo Christus er/oc huad wi skulle vente oss aff hannem. Huo som icke veed disse thu stycke / hannem fattis end nu meget/at hand er icke en Christen. J det første fare Jøderne vild/J det andet/ fare Papister oc selff giorde Helgen vild.

Huo giorde det første Spørsmaal?

Det første Spørsmaal giorde en Scrifftklog/paa alle Phariseers vegne icke i en god mening/men paa det at hand vilde gribe Christum i sine Ord.

Huor paa kunde wi mercke deris falske mening?

Paa det Ord / Tentantes / De fristede hannē/Thi der ere thu atskillige ting / at spørie at noget i en god mening/oc at friste. Dē som spør at noget i en god mening/hād haffuer visselige

i sinde

i sinde / at hand vil lære noget / der hand icke veed / Men den som frister / hand tencker ont / oc haffuer intet got i sinde. Effterdi da dette Euangelium siger / at Phariseer oc Scrifftklogefriste Christum / da gaffue deris hiertens ondskab til kiende / at de vaare optende i idel had oc mordisk affuind imod Christum.

Huad giorde Phariseerne?

Der de nu vaare allerede en gong offueruundne / beskemmede oc affuisde om dagen aff Christo / met det Spørsmaal om Skatpendingen / Oc saae / at Saduceerne / huilcke de haffde suaer affuind til / vaare nedlagde / met deris Spørsmaal om de Dødis opstandelse / da komme de tilsammen igen / oc raadsloge atter / Huorledis de kunde gribe Christum i hans Ord / oc klage liffuet aff hannem.

Kunde da Christi deylige Predicken oc store Jertegen / intet hielpe hoss Phariseerne?

Aldelis intet. Thi den ondskab som er rodfest i hiertet / lader sig vel til en tid holde til bage (som mand skiul Skalcken i ermet) Men aldri aldelis fordempe eller fordriffue / Jo mere mand lærer oc vnderuiser forherdede oc forstockede Menniske/ oc siger dem sandhed/io mere forgifftige/genstridig oc haardnackede bliffue de/ Der kunde huercken Christus selff eller hanss Disciple/vdrette noget got hoss dette folck/ Saa skulle wi ocsaa paa denne dag lade vore Phariseer betemme/oc fordrage dem taalmodelige / deris naffn ere allerede screffne i liffsens Bog / som skulle høre oc følge Christum / Det er oc icke en ringe eller almindelig ting at vere e n Christen/thi mange er kallede/men faa ere vdualde/ Matthei xx. Men wi skulle alligeuel dierffuelige paaminde oc straffe dem/oc wden affladelse giffue dem deris brøst / last/ synd oc wdyd til kiende/Som Christus

giorde

giorde før hand gick til sin pine oc død Matth. xxiii. Da hand otte gange robte ve offuer dem.

Huor vdi staar Phariseernis beraad?

J try stycke. Først/om huad Spørsmaal de vilde giøre til Christum. Der nest/huo det skal giøre/en eller mange/ eller alle/ Nogle mente/at mange skulde offuerfalde/forferde oc giøre hannē mistrøstig/ De andre mente/at det skulde vere bedre at en aff dem skulde gaa alene til hannem/vunde den samme da vilde de allesammen haffue vundet/oc bære loff oc priss aff den seyer/ Men tabte hand oc bleffue offuerwunden/da skulde den skam oc blusel henge hoss hannē selff/ de vilde vere wskyldige. Det tredie/Huorledis oc i huad maade de skulde giøre Spørsmaal til hannem/om de vilde tale hannem venlige til/ eller offuerfalde oc offuerfuse hannem met haarde Ord/ Effter dette longe beraad/ bleff da denne Scriffts

Klog

klog vduald/oc fick befalning/at hand skulde gaa sactmodelige til Christum/ oc tale hannem venlige til / oc spørie hannem om Louen.

Huorledis giorde hand da Spørsmaal til Christum?

Mestere/sagde hand / Huilcket er det ypperste Bud i Louen? Hand kalder Christum en Mestere/oc vilde dog icke vere hanss Discipel / Hand spør huilcket det største Bud er/oc haffuer end nu aldri fuldkommet det mindste.

Huad suarede Christus?

Hand suarede hannem aff den femte Moisi Bog / Deuter. vi. Du skalt elske Gud din HErre/aff gantske hierte/ aff gantske Siel/ aff gantske sind/ Dette er det ypperste oc største Bud/ Oc det andet er lige som dette / Du skalt elske din Neste/lige som dig selff. I disse tuende Bud/henger den gantske Lou oc Propheterne.

Dette

Dette Bud gaar viit vd oc befatter meget?

Ja visselige/It Menniske haffuer at skaffe der met al sin liffs tid/Thi det vil icke aleniste vduortis oc fuldkommis met Ord/Hierte/Sind/tancker/vilie/ord oc gerninger/skulle følgis at oc komme offuer it/ellers er det idel hygleri/Louen er Aandelig/siger S. Paulus/Hun vil icke fuldkommis met vduortis gerninger/Hun vil ocsaa haffue begering/Aanden oc hiertet/Skal nu hiertens begering/dragis til Guds kierlighed/da skulle wi haffue en retsindig tro/som icke skal henge til noget Creature/Men gantske oc aldelis til Gud/som til det høyste gode/Oc skulle wi offuerkomme saadan en tro/da skal den hellig Aand giffue oss hende/formedelst Ordet/Naar wi nu offuerkomme denne Tro/Da giøre wi veluillige/alt det Louen kreffuer aff oss/baade i den første oc i den anden Taffle/Da forlader wi oss paa

Gud

Gud vor Herre/oc tro'/ at hand vden al vor fortieniste / aff Naade/vil for Christi skild/giøre oss salige / Der nest elske wi ocsaa vor Neste/lige som oss selff/tage oss hanss nød til/ giøre gerne det som hannē kand vere behageligt/lade det vere vgiort/som er hannē til fortørnelse/oc fuldkomme saa Mosi gantske Lou.

Huad kaldis det at elske Gud aff gantske hierte?

Hiertet er en begyndelse til al begierlighed/til alle sind oc tancker/Derfaare vil dette Bud / at al vor begierlighed/ verelse / sind oc tancker / skulle aleniste staa til Gud/Hand er en eniste Gud/hand vil enten haffue oss altsammen/ eller aldelis intet/Oc hand kand icke fordrage / at wi halffdelen tiene hannem/oc halffdelen Verden.

Huad kaldis det at tiene Gud aff gantske Siel?

Sielen er Menniskens Liff / Saa

lærer nu dette Bud oss/at wi vor gantske liffs tid skulle elske Gud/ Icke nogle Aar / Maanede/ dage/ Men al den stund wi leffue/indtil enden/en dag oc alle dage.

Huad kaldis det at elske Gud aff gantske sind/oc alle krafftter?

Det er saa meget sagd/ At wi skulle elske Gud/aff al Legemens oc Sielens krafft/met alle vduortis oc induortis sind / met al vor vittighed oc fornumstighed/ met alle vore tancker/ ord oc gerninger / Der skal icke noget Creature vere oss saa kiert/ entē i Himmelen eller paa Jorden / der wi skulle sette eller elske offuer Gud.

Huad kaldis det da/at elske sin Neste/ lige som sig selff?

Det er saa meget/ At wi skulle tage oss vor Nestis nød/armod/ siugdom/ oc al hanss modgang til / lige som det trengde oss selff paa/oc huad som hannem er kiert oc behageligt/ det skulle wi

giøre/ Oc huad som hannem er imod til gremmelse oc fortørnelse / det skulle wi lade vere wgiort / som Christus ocsaa siger/ Math. vii. Alt det i ville at Menniskten skulle giøre eder/ det samme skulle i ocsaa giøre dem / det er Louen oc Propheterne/ lige som hand vilde sige/ Huo som retter sit leffnet effter disse Ord/ hand haffuer alle Louen / oc er visere end alle Juristen / hand giør ingen offueruold eller wret/ Men huo som icke leffuer effter disse ord/ hand giør ingen mand til gode / Hand skal oc haffue sin egen Samuittighed/ Mosen met den gantske Lou/ Christum met den gantske Christendom / imod sig / huilcke der skulle fordømme hannem/ som den der er alle Louens offuertræderne.

Huo giør det andet Spørsmaal?

Der Phariseerne vaare tilsammē/ spurde Jesus dē at/ oc sagde/ Huad synis eder om Christo/ Huis Søn er hād? Effterdi

de spurde effter det største Bud i Lo-
uen/da spør Christus dem igen/effter
den største trøst i Euangelio/huor met
hand vil giffue dem at forstaa/at det
haffde veret dem meget nytteligere/at
de haffde spurt om Christo/formedelst
huilcken de kunde bleffuet fromme/ret-
ferdige/oc salige/end at de spørie eff-
ter Mose/oc effter Louen/som icke vd-
retter andet/end giør vrede/oc binder
meget / oc giffuer dog icke den rette
Aand / Formedelst huilcken det kand
fuldkommis. Alle Phariseernis Spørs-
maal vaar om vnyttelige ting / som/
om hender oc kar at to/ om kleder oc
iføre/oc andet saadant. Men huorle-
dis de skulde komme til Herrens ret-
ferdighed/offueruinde Dieffuelen/Dø-
den / Synden / oc Helffuede/ lære at
kiende Christum/der tencker de gant-
ske lidet paa/Der faare setter Christus
dem dette Spørsmaal frem/om Mes-
sia / at hand der met vil giffue dem
til-

tilkiende/at det er icke meget nytteligt/ at ſpørie effter Louen oc Bud / Men haffde veret dem nytteligere/at de haffde ſpurt effter Chriſti Euangelium/ huilcket der er Guds krafft/ſom giør dem alle ſalige/der tro paa/ huad heller de ere Jøder eller Hedninge.

Huor effter ſpør Chriſtus beſynderlige?

Hand ſpurde icke at/om Phariſeerne trode/at Meſſias ſkulde kõme/Thi de viſte det vel aff Propheterne/Saa ſpør hand icke heller at/ om de trode at Meſſias ſkulde fødis aff Dauids Slect/thi de viſte det ocſaa aff Scrifften/Men hand ſpør at/ om de holde Chriſtum eller Meſſiam / aleniſte for Dauids Søn / det er/for it blot Menniſke/eller ocſaa for Guds Søn /oc en ſand Gud.

Huad ſuarede Phariſeerne?

De ſagde/Dauids/Det er/ hand er it Menniſke/oc icke Gud/Dette er Jødernis tro oc mening/Oc alligeuel de

haffuer mange klare vidnißbyrd i scriff-
ten/ at Jesus aff Nazareth / er sand
Gud oc Menniske / Saa er dog den
forgifftige affuind / blindhed oc for-
herdelse/saa gruselige stor hoss dem/at
de huercken tro Mose/ Propheter eller
Psalmer.

Huilcken Psalme førde Christus
her ind?

Den hundrede oc tiende Psalme/
huilcken Dauid sang om Christi Kon-
gerige/Huorledis hand skal triumphe-
re oc vinde seyer/aff alle sine Fiender/
Oc hand vil end nu giffue Jøderne en
gód atuarsel/før hand gaar til sin død
oc pine/ oc formane dem til Poeni-
tentze/lige som hand vilde sige/J ville
icke end nu offuergiffue eders ondskab
i forsøge end nu al eders Raanst/sur-
fittighed oc snedighed / at i ville for-
derffue mig/Men det skal feyle eder/
i skulle icke saa lettelige omstøde mig/

det siger ieg eder / J skulle snart se mig side / som en Herre offuer Himmel oc Jord / oc i skulle vere Fodeskamle vnder mine Føder / Der som i saa bliffue i eders forderffuelse / oc icke ville rette oc bedre eder.

Setter Christus oc den gantske psalme frem?

Ney / Ekon de thu første vers / oc siger / Huorledis kalder da Dauid hannem en Herre i Aanden / der som hand siger / Herren sagde til min Herre / Sæt dig hoss min høyre haand / indtil ieg legger dine Fiender / til en Skammel vnder dine Føder / lige som hand vilde sige / Det er icke seduanligt hoss Mennisken / At de kalde deris Børn Herrer / vden de ere i nogen ypperlig Stat / oc besynderlig verdighed / Nu vaar to Dauid Jsraels Kong / Oc der vaar ingen offuer

hannē i det gantske Jødedomme/ Der faare kand mand icke forstaa denne Psalme/ Om nogen aff Dauids naturlige Sønner/ Men aleniste om Guds Søn. Ja Dauid giorde denne Psalme icke aff Menniskelig klogskab/ forstand/ eller vissdom/ Men aff den hellig Aand. Effterdi da/ at den hellig Aand vdlegge denne Psalme om Christo/ Ja Christus siger hende oc selff om sig/ huo vil da anderledis vdty oc vdlegge hende?

Huilcket er det første Vers?

HErren sagde til min Herre/ Sæt dig hoss min høyre haand.

Huad vil Dauid met dette Vers?

Hand vil saa meget sige. Min Herre Christus ophøyde sig icke selff/ at hand skulde vere en Herre eller Kong/ som de Ehregerige giørde i Verden/ der trenge sig selff ind met macht/ eller kiøbe sig Herredomme til met Penninge/ Men hand er bleffuen en Her-

re oc Kong aff Guds sin Himmelske Faders befalning/ Oc fordi skulle i veldige see vel til/ Huorledis i bruge eders mact oc Herredomme. Christus haffuer eder i sin haand/ mis bruge i eders mact oc velde/ oc bruge Tiranni oc offueruold imod arme Vnderdane/ Da skal Gud siunge Deposuit met eder/ skiude eder aff Dynen i halmē/ løffte eder aff Sadelen/ som hand giorde ved Kong Pharao/ Saul/ Antiocho/ Herodes/ oc andre flere.

Hvad er det hand siger?

Sæt dig hoss min høyre haand.

Det er saa meget sagd/ Du est min Søn/ Gud met Gud / Der faare skalt du sette dig hoss min høyre haand/ Du skalt vere Herre/ Kong oc Prest euindelige/ Du skalt regnere saa vijt oc brit som ieg selff / offuer alle Creature / i Himmelen oc paa Jorden / Thi Riget er dit/ den Kongelige Stol/ oc al mact hører dig til/ lige som Christus oc selff

 bekien=

bekiender Math. xxviii. Al mact er mig giffuen/ i Himmelen oc paa Jorden.

Huilcket er det andet vers?

Sæt dig hoss min høyre haand/ indtil ieg legger dine Fiender til en Skammel vnder dine Føder/ lige som Gud Fader vilde sige/ Min Søn / du skalt regnere saa lenge / indtil ieg styrter dine Fiender/ icke aleniste de legemlige / Men ocsaa de Aandelige Fiender/ Dieffuelen/ Døden oc Helffuede etc. met vnder dine Føder/ at de skulle vere din fodeskammel/ til ewig tid.

Det er forferdeligt?

Ja det er visselige forferdeligt/ thi der kommer icke ende paa dette leye/ Naar nogen kommer i en Verdslig Herris wgunst / Da kand hand vige bort/ oc søge en anden Herre/ Men den Gud er vred paa / hannem ere ocsaa alle Creature vrede paa / hand kand ingen sted vnduige / Hand skal ligge vnder

vnder Christi Føder/i Helffuedis Ild/ al den stund hand sider oc regnerer/ det er/euindelige/ Thi der skal icke vere ende paa hanss Rige/ Luce. i. Saa skal der icke heller vere ende paa det leye vnder hanss føder.

Huad skulle wi nu lære aff dette Euangelio?

Først at Christus er vor Herre/ Faderens Søn i ewighed/ oc bleff Menniske i den siste tid/aff Abrahæ oc Dauids Sæd/ huilcken der skabte oss paa ny igen/ effter wi nu vaare forderffuede/ i den første Skabning/ formedelst Adams fald/ huilcken der kiøbte oc forløsde oss fra Dieffuelens/ Syndens/ Dødens oc Helffuedis mact oc vold/ offueruant Dieffuelen/ drebte Døden/ sønderbrød Helffuede/ Oplod Himmelen/oc stillede Faderen til freds igen.

Der nest/ at Christus er vor Kong/ Som vil beskytte oc beskerme oss i

denne onde Verden/oc befri oss fra alle vore Fiender/heller de ere legemlige eller Aandelige/Hand vil ocsaa beuare oss fra alt ont/som oss kand vedersaris enten til Liff eller Siel.

Det tredie/At hand ocsaa er vor ypperste Prest/formedelst huis Blod wi ere rene giorde aff alle Synder/oc haffue en daglig Meglere oc Talssmand faar Gud/som taler det beste/for oss/oc forhuerffuet off Naade oc Barmhiertighed/oc endelig vil anamme oss til sig/met alle Vdualde/ind i sit Rige/oc giffue oss det ewige Liff/ AMEN.

Den XIX. Søndag effter Trinitatis/Euangelium/ Matthei IX.

DA traadde Jesus i Skibet/oc foer offuer igen/oc kom til sin

Stad. Oc see/da førde de en Verck-
brøden til hannem / Hand laa paa
en Seng. Der Jesus nu saa deris
Tro/ sagde hand til den Verckbrød-
ne / Ver frimodig / min Søn / dine
Synder ere dig forladne. Oc see/ no-
gle iblant de Scrifftkloge/ sagde ved
dem selff / Denne bespotter Gud.
Men der Jesus saa deris tancker/
sagde hand / Hui tencke i saa ont i
eders hierter? Huilcket er lettere at
sige? Dine Syndere ere dig forladne?
Eller at sige / Stat op oc vandre?
Men at i skulle vide/ at Menniskens
Søn haffuer mact paa Jorden / at
forlade Synderne/sagde hand til den
Verckbrødne/ Stat op/tag din seng
oc gack hiem. Oc hand stod
op / oc gick hiem. Der Folcket det
saa/ forundrede de dem / oc prisede
Gud/som haffde giffuit Menniskēn
saadan mact.

Huad bescriffuis i dette Euangelio?

Try stycke / Først Christi reyse aff de Gadarenis Land / offuer Haffuet/ til Capernaum. Der nest/ Troens Exempel i denne Verckbrødne oc Mendene/ kierligheds Exempel i Christo oc disse Mend / oc it Exempel paa Phariseers forgifftige affuind. Det tredie/ at her ocsaa giffuis til kiende / huem der betegnis met denne Verckbrødne.

Huorledis gick det til met Christi reyse?

Saa scriffuer Mattheus/ Der Jesus kom paa hin side Haffuet/ i de Gadarenis oc Gergeseners Land/ da løbe der thu besette Menniske imod hannem / de komme aff de Dødis graffuer / oc bode paa Bierge/ i øde steder/ de vaare nøgne / løbe oc vaare saare grumme/ de sloge sig met sten/ oc lode icke binde eller spæze sig / icke heller met Jernlencker / Oc de vaare saa grumme/ at der kunde ingē vandre paa

den samme vey / Der de nu saae Jesum
longt borte/løbe de til hannem / fulde
ned for hannem / oc rebte/Ah Jesu du
Guds Søn / Huad haffuer wi met dig
at giøre ? Est du kommen hid at pine
oss/ før det er tid / Oc der vaar longt
fra dem en stor Hiord Suin/paa marc=
ken / Da bad Dieffuelene hannem / oc
sagde/Vilt du vddriffue oss / da til=
sted oss at fare i den Suine Hiord/
Oc Jesus sagde/farer hen / Oc de fo=
re vd i Suine Hiorden / Oc see / den
gantske Swine Hiord styrte sig haste=
lige ned i Haffuet / oc druckneden / Oc
Hyrderne flyde / oc kundgiorde saa=
dant i Stæder oc paa Landet / Oc see/
da komme Folckene / oc bade Jesum/
at hand vilde vige bort aff deris Egē.
Saa traadde hand i it Skib oc foer
offuer igen/oc kom til sin Stad Caper=
naum.

Huor faare kaldis Capernaum Christi Stad ?

Icke fordi/ at hand haffde noget

Huss

Huſſ eller bolig der vdi/Men/fordi at hand Predickede der ſtedze/ oc giorde ſtore Jertegen / oc mange vnderlige gerninger/for huilcke velgerninger der de vaare hannem vtacknemmelige/ trude hand dem / At lige ſom hand haffde ophøyet Capernaum til Himmelen/ſaa ſkulde hand nedſtødis i Helffuede/Math. xi.

Huor faare reyſde Chriſtus ſaa offte offuer Haffuet/bort i Ørcken? at giøre ſin Bøn?

Dette vaar hanſſ ſeduane/icke at hand der met vilde ſtadfeſte Carthuſer Aarden/ eller Heremiters enlige væſen/ oc fly Menniſkens omgengelſe/ Men at hand met større nytte oc mere fruct/ vilde komme til bage igẽ/Thi at naar Chriſtus vigede en gong bort/da forlengdis alle Menniſke/oc ſpurde effter haanem. Saa kommer hand oc igen aff Ørcken /til Capernaum / oc fører ſaadan anſeelſe met ſig / at icke

aleniſte det menige Folck / Men ocſaa de ypperſte Preſter / Phariſeer / oc Scrifftkloge/icke aleniſte aff Galilea/ Men ocſaa aff Judea oc Jeruſalem/ komme til hannem/oc ville høre hannem.

Huad ſkede der i Capernaum?

Der det bleff obenbare / at Jeſus vaar i Huſet / forſamlede der ſtrax ſaa meget Folck/ at de huercken haffde rum i Huſet eller vden faar døren/ Oc hand ſagde dem Ordet/ lerde dem/oc helbrede de Siuge/ oc halp huer mand iblant huilcke denne Verckbrødne vaar ocſaa.

Huorledis kommer den Verckbrødne til Jeſum?

Der komme nogle til hannem/ de førde en Verckbrøden//ſom fire baare/ paa en ſeng / met den forhaabelſe / at hand ſkulde hielpe hannem.

Huor paa mercker mand diſſe mends tro?

At de met stor aluerlighed tage sig dette Verckbrødne Menniskis ælendighed til/spare ingen wmage eller arbeyde/men tage hannem op met Seng oc altsammen/oc bære hannem bort. Oc der de icke nu kunde komme nogen sted ind met hannem for Folcket/Da stigede de op paa taget/oc brøde der hul igennem/oc vunde Sengen/der den Verckbrudne laa vdi/ned met linen til Jhesum/Haffde de icke hafft en sterck tro/oc formodet sig hielp aff Christo/da haffde de ingelunde taget sig saa stor wmage til met denne arme Menniske/effterdi det vel syntis/at hanss Siugdom stoed icke til at helbrede.

Hui saa?

Verck er saadan en siugdom/At naar it Menniske plagis der met/da er hand ligere it død end it leffuende Menniske/Thi hand er wdulig oc vanfør i alle sine lemmer. Men disse mend

acte icke huor farlig en siugdom det
er/ de haffue it haab / oc forlade sig
visselige til/ at Christus skal ville hiel-
pe hannem / Lige som hand tilforn
haffde hulpet mange andre Siuge/
Blinde/Halte/Døffue/oc Dumme/ Ja
Christus seer ocsaa til denne tro/oc be-
uiser denne Verckbrudne tuende saa sto-
re velgierninger/ at den gantske Verden
kunde icke saa komme hannem til hielp.

Huilcken er den første velgerning?

Christus forlader hannem sine Syn-
der / giør hannem retferdig oc salig.
Den anden velgerning er/at hand oc-
saa giør hannem helbrede paa legemet.
Huad kand vere bedre oc mere lycksa-
ligt paa Jorden/ end at haffue it karsk
Legeme/oc en helbrede Siel? Huor til er
stor rigdō oc mange pēdinge nyttelige/
naar legemet er icke karsk oc helbrede?
Huad hielper stor mact oc Herredōme/ia
huad hielper al verdens rigdom / naar
wi icke haffue en naadig barmhiertig

Gud / oc den arme Siel skal lide nød / Der faare skulle wi aluerlige legge paa hierte / den store nytte oc gaffn / som kommer aff en retsindig tro / icke alesniste til den som tror / Men ocsaa til andre.

Giff Exempel:

Joseph vaar en Retferdig from mand / trode oc forlod sig paa Gud / der faare førde ocsaa Engelen hannem vd aff Zodome forderffuelse / Oc der hand giorde sin bøn / at Gud skulde tilstede hannem at dragge ind i den lille Stad Zoar / da bønhørde Gud hannem / oc benarede oc sparede saa Staden met alle Jndbyggere / formedelst hanss tro / Gen. xix. Hor offte sparede Gud Jsraels Børn / forden fromme Mosis skyld? Gud skenckte Paulo alle dem / som vaare met hannem i Skibet / Act. xxvij. Oc Gud sagde til Abraham / At kunde hand finde thi retferdige Mennisske i Zodoma / da vilde hand

hand icke forderffue Staden / Saa giorde Gud dem ocsaa meget til gode i Egypten for Josephs skyld/Oc de Syrier for Naamans skyld.

Huor faare siger da Gud formedelst Propheten Ezechiel i det xiiii. Cap. Vaare de tre Mend Noe/Daniel/ oc Job mit iblant dem / saa skulle de icke end da befrelsis?

Naar wi ville see til Menniskelig retferdighed/ gerninger oc fortieniste/ da kunde wi aldelis intet hielpe oss selff/oc end meget mindre andre Menniske/Men naar wi see til Guds løffte oc foriettelser/ der som hand tilsiger/at hand vil høre de frommis oc Gudfryctigis bøn/ Psal.cxlv. Da kunde wi vel hielpe huer andre / Huor faare skulde hand ellers befalet oss/at wi skulle elske vor Neste/lige som oss selff/oc at bede for vore Venner oc Wuēner/Ja/huor faare skulde Gud beklage hoss Propheten/at hand kunde ingen Mand finde/ der vilde sette sig imellem Gud oc

Jsrael/som en muer? Det er vel fast oc vist/at huor forherdede / forstockede hierter ere/vgudelige Menniske/Guds bespottere/ det hellige Euangelij Fiende/dem hielper huercken en fremmet tro eller forbedelse.

Huor paa mercke wi Christi kierlighed?

At hand saa naadelige hielper denne arme Verckbrudne Menniske.

Huad giorde hand i denne Verckbrudnis helbredelse?

Fire stycke. I. Hand seer til disse Mends tro/som bare hannem frem/ der laa i Sengen. II. Hand kreffuer den Verckbrudnis egen tro/oc vil icke lade sig nøye met den fremmede tro/ Hand vil/at den Verckbrudne skal ocsaa selff tro / Den fremmede tro ledsager vel oc fører siuge Menniske oc Syndere til Gud/Men skulle de bliffue helbrede oc salige / Da skulle de ocsaa selff tro / Der faare siger Christus til den Verckbrudne/ Confide fili / Ver

trøstig

trøstig min Søn. III. Hand treff uer icke en død / Men en leffuende tro/ som bekiender Christum at vere Guds Søn / Icke som Phariseer haffde en tro/ Huilcke de hulde Christum for it blot Menniske/som mand kand mercke paa deris ord i det de sige / Huorledis kand denne forlade Synderne? Hand bespotter Gud. IIII. Hand forlader hannem Synderne/oc siger/Dine Syndere ere dig forladne.

Huad sige Phariseer der til?

De sagde ved sig selff / Hui taler denne saadan Gudsbespottelse? Huo kand forlade synder/uden alene Gud? Her see wi atter Phariseers vanart oc forgifftige ondskab / De holde Christum for en Gudsbespottere / Fordi at hand som it Menniske / forlader Synderne/Oc de sette selff Syndernis forladelse / i deris Menniskelige gerninger oc Fortieniste / i Faste / Lessning/ oc andre Ceremonier.

Huad er det andet/ end stiele Guds ære fra hannem/ oc tilscriffue sig selff Guddom/ Det er oc kaldis at see en Skeff i en andens Øye / oc icke bliffue en Bielcke vari sit eget Øye.

Huad giorde Christus fremdelis?

Hand stadfeste dette Mirackel met tho andre vnderlige gerninger. Først/ suarede hand til deris tancker/ huilcket Gud alene kand giøre / oc sagde til dem/ Huor faare tencke i saa ont i eders hierter? Huilcket er lettere at sige/ Dine Synder ere dig forladne/ eller at sige/ Stat op oc vandre? Der nest/ Helbreder hand ocsaa denne Verckbrødne/ icke aleniste saa at hand kand staa op oc vandre/ Men hand tager ocsaa sin Seng op paa sine skuldre oc bær hende hiem.

Huor faare bruger Christus saa mange omstandelser i dette Mirackel?

At det skulde bliffue kundgiort faar den gantske Verden/ Først vaar denne

Verckbrødne / wdulig oc vanfør paa alle sine lemmer/saa/at fire Mend ba=re hannem / faar huer mands Øyen/ Der nest/vaar det icke heller andet mu=ligt/der de haffde ført hannem op paa taget/ oc vunde hannem ned gennem det brolagde/end at alle Menniske sto=de atter/glode oc gabede/ oc spurde at/ huad der vaar at giøre. Det tredie/ der alle menniske stode saa oc stirrede/ oc lyddis til/huad der vilde bliffue aff/ sagde Christus til den Verckbrudne/ Ver trøstig Søn/dine Synder ere dig forladne. Der gaff hand atter Pha=riseerne aarsage til en besynderlig Di=sputats/ saa/ at der bleff it stort bulder iblant dem. Paa det siste/Der de toge alle vare paa/huor det vilde hen/ be=falede Christus den Verckbrudne staa op oc vandre. Da stod hand op faar alt Folcket karsk oc helbrede / tog sin Seng op paa sine skuldrer oc bar hen=de hiem/Det saa atter alt Folcket grã de=

giffuelige til/oc vigede aff veyen faar den Verckbrudne som nu vaar helbrede. Dette bestillede Christus saa altsammen/at de forblinnede oc forstockede Phariseer/som her vaare forsamlede/skulde forhaanis/oc bliffue beskemmede faar alt Folcket/oc wden deris tack bekiende/at dette icke vaar en Menniskelig/men en Guddommelig gerning/lige som ocsaa folckene/der de saae denne vnderlige gerning/forferdedis/for Guds store mact oc høye Maiestet/de prisede oc loffuede Gud/oc sagde/wi haffue i dag seet stor vnderlige ting.

Huad skulle wi lære aff denne Historie?

Først/at wi skulle ocsaa forlade oss paa Gud/i al vor trang oc nød/oc icke tuile/at hand skal io vel ocsaa ville hielpe oss. Der nest/At wi ocsaa skulle giøre imod vor Neste/som disse Mend giorde imod denne Verckbrudne/Der ere icke andre kaar paa ferde/end wi skulle tage oss vor Nestis

elendighed oc modgang til/ſaa fremt wi ville at Gud ſkal bønhøre oſſ. Det tredie / at wi ocſaa ſkulle tacke Gud for ſine Velgerninger / oc met dette folck loffue oc priſe hannem.

Huad betegner denne Verckbrudne?

Denne Verckbrudne betegner huert Menniſke/ſom er ned ſuncket i vantro/ wtacknēmelighed oc andre ſtore Synder. Thi at lige ſom verck giør it Menniſke wduligt paa alle ſine lemmer / oc lemmeleſter hannē paa alle hanſſ ſener/ at hand miſter ſin ſtyrcke oc krafft oc kand intet giøre. Saa er oc vantro en Aandelig verck/ſom giør it Menniſke wdulig i alle hanſſ lēmer til alle gode gerninger/ſaa/ at hand vender ſine Øyē fra de arme/ſine Øern fra Guds ord/ ſine hender oc føder fra ſin Neſtis hielp oc beſøgelſe

Huo ere de ſom bære den Verckbrudne?

De ſom Predicke det Guddommelige ord/Thi at lige ſom dēne Verckbrudne ligger her mactløſſ oc wden gerninger/

oc haff

oc haffde aldelis bleffuet forderffuet/ der som disse Mend icke haffde hulpet oc baaret hannem til Christum. Saa skulle alle arme Syndere forderffuis oc dø i deris Synder/ huor som de icke haffue gode Predickere/som kunde føre dem til Christum/bede for dem/ oc vise dem sandheds vey / Men de Siuge skulle oc skicke sig saa/at samme bøn kand komme dem til gode / Ja de skulle ocsaa selff bede met/begære naade/ oc rette deris leffnet effter Guds Ord/ellers hielper ingen bøn/oc det er forgeffuis altsammen.

Huilcket er det ypperste stycke oc huor vdi staar den rette grunduol i dette Euangelio?

J disse Christi Ord / Ver trøstig Søn / dine Synder ere dig forladne/ Thi huor disse Christi trøstelige Ord komme ind i Menniskens Hiern / oc hand anammer dem met it trofast hierte / met sand anger oc ruelse for sine

ſine Synder/ſom der ſkal ſke i Scriff-
temaal / oc Affløſning / bliffue anam-
met aff Scrifftefaderen/ſom aff Chri-
ſto ſelff / Der fornemmer hiertet ſtrax
trøſt/fred oc glæde. Naar ſom hiertet
nu er ſtillet til freds/ oc Samuittighe-
den er formedelſt Affløſning kōmen til
rolighed/ oc er rettelige glad / da føl-
ger ſtrax denne fruct/At ſamme Men-
niſke loffuer/priſer/oc ærer Gud/for-
medelſt troen / oc tacker hannem for
hanſſ naade oc ſtore velgerninger/der
hand haffuer beuiſd hannem/Der neſt
beuiſer hand ocſaa Troens fruct imod
ſin Neſte/ſom er/kierligheds oc barm-
hiertigheds gerninger/ Oc endelige fø-
rer hand it vſtraffeligt leffnet hoſſ ſig
ſelff/ formedelſt kiødens dræbelſe / Oc
Aandens fornyelſe/oc giffuer ſaa huer
mand gode Exempel / at de giøre li-
ge ſaa. Der aff følger da fremdelis
Guds Rige/troens oc de Chriſtnis for-
merelſe/Guds velſignelſe / oc det ewige
Liff/ Amen.

Den xx. Søndag effter Trinitatis/ Euangelium/ Matthei XXII.

HImmerigis Rige lignis ved en Kong/ som giorde sin Søns Bryllup/ Oc vdsende sine Tienere/ at de skulde kalde dem som budne vaare til Bryllup / Oc de vilde icke komme. Hand vdsende atter andre Tienere/ oc sagde/ Siger dem som ere budne/ See/ Jeg haffuer beridt mit Maaltid/ mine øxen oc mit fede queg er slactet/ oc alting er rede/ kommer til Bryllup. Men de foractede det/ oc ginge hen/ Den ene paa sin Ager / Den anden til sin Kiøbmandskab/ Oc nogle grebe hanss Tienere / bespottede oc ihielsloge dem. Der Kongen det hørde bleff hand vred / oc skickede sin Hær vd / oc ødelagde disse Mandræbere/ oc sette ild paa deris Stad.

Da

Da sagde hand til sine Tienere/ Brylluppet er io berid/ Men de som vaare budne vaare det icke verde/ Gaar der fore hen paa veyen/ oc bi-der til Bryllup/ huem i finde. Oc Suennene ginge vd paa veyene/ oc saffnede tilsammen huem de funde/ Onde oc Gode/ oc Burdene bleffue alle fulde. Da gick Kongen ind at be-see Gesterne/ oc hand saa der it Men-niske/ som haffde icke Bryllups kleder paa/ oc sagde til hannem/ Ven huor-ledis est du kommen hid ind oc haff-uer dog icke Bryllups kleder paa? Oc hand tagde stille. Da sagde Kongen til sine Tienere/ Binder hender oc føter paa hannem oc kaster hannem hen/ vdi mørcket/ Der skal vere Graad oc Tent gnidzel. Thi mange ere kallede/ men faa ere vdualde.

Huor om taler dette Euange-lium?

Om en Kong der giorde sin Søns Bryl-

Brøllup/oc bød mange der til / Men
de vilde icke komme. Oc effterdi Chri=
stus taler dette Parabel / til idel vgu=
delige Mennis ke / til de ypperste Pre=
ster/ Phariseer oc Scrifftkloge/da bru=
ger hand saadanne haarde oc skarpe
Ord / Hand truer ocsaa met grum
straff / Oc siger en forferdelig streng
Dom aff offuer den / som icke haffde
Bryllups kleder paa/ Oc her ere tuen=
de stycke i dette Parabel / Som mand
skal vel mercke/det ene er Jødernis for=
herdelse / det andet Hedningers vd=
uelelse.

Huo er Kongen ?

Gud den Himmelske Fader / en yp=
perlig oc riger Kong / Hand beridde
sin elskelige Søn/Christo Jesu / it her=
ligt kaasteligt Bryllup / oc loed formes=
delst sine sendinge Bud oc Tienere/
eske oc kalde baade Jøder oc Hedninge
der til.

Huad er Bryllupet ?

Det hellige Euangelij naadelige predicken/ia Christus er selff Maden i dette Bryllup/Thi hand bæris oss saa frem i dette Euangelio / at hand formedelst sin Pine oc Død haffuer forløsd oss fra Dieffuelen/Døden/Synden/ oc Helffuede. Denne Predicken om Christo/er det velberidde Bryllup/ der haffuer Gud budet saa mange Gester til / offuer den gantske Verden/ Oc dem som komme/renser hand formedelst Daaben/kleder dem met Troen/Trøster oc styrcker dem met Christi Legemis oc Blods Sacramente / at dem io icke skal fattis noget / Men at der skal vere offuerflødelige nock/ oc alle Mennniske skulle bliffue mette/ lystige oc glade.

Huilcke ere Suennene?

De hellige Propheter oc Apostle/ som eskede oc kallede Gesterne til Euangelij Predicken.

Huilcke ere Gesterne?

Først vaare Jøderne oc gantske Israel budne/fra Adam / alle Patriarker/Konger/Dommere oc Prester/indtil Johannem Baptistam / Thi den velsignede Sæd / Jesus Christus bleff først Adam tilsagd / Gen. iii. Der nest Abraham/Isaac/oc Jacob etc. Oc de hellige Propheter hengde stedze ved oc forkynnede denne foriettelse/ oc visde folcket der til/ indtil Brudgommen kom/huilcken Johannes visde oc pegte paa met sin finger/oc sagde / See/ det er Guds Lam / som bær Verdens Synder.

Huad ere Øxen oc det Fede Queg?

De trøstelige Sprock aff den hellige Scrifft / som verquege oc trøste vor Siel / Thi at S. Paulus siger/ Abraham trode Gud/oc det bleff hannem regnet til Retferdighed / Oc at Propheten Abacuck siger / Den Retferdige

ferdige leffuer aff sin Tro etc. Det ere de gode fede Oxen/som ere slactede oc tilberidde/Oc at Christus siger Matthei xi. Kommer til mig alle/i som arbeyde oc ere besuarede / Jeg vil verquege eder. Item/ Jeg er icke kommen / at kalde de Retferdige / Men Syndere. Oc Esaie xlii. Det knusede Rør vil ieg icke aldelis sønderbryde/ oc icke vdslycke den rygende Hør etc. Dette er den gode fede Steg/aff Guds fede Queg/de kræssne/forgylte oc velsmagende retter/ som oss verquege oc bespise / oc beuare i alle fristelser / so fremt wi tro / Thi de vantro haffue der ingen hielp aff.

Huad giorde de som vaare kallede?

De vilde icke komme / oc foractede Kõgẽs indbiudelse/den ene gick bort til sin Ager/den andẽ til sin Kiøbmãskab/ nogle grebe fat paa hãs tienere/bespottede oc ihielsloge dem, Verdẽ skicker sig

icke anderleds / Naar nogen vil hende got aff hiertet / oc søger hendis salighed / den hader hun / oc giør hannem alt ont / Men naar nogen setter hende en voxnæse paa / oc stryger hende om munden met en Hare fod / de holder hun venskab met / oc giør til gode. Det haffde veret lideligt / der som de end haffde aarsaget sig / Som de Luce xiiij. giorde / offuer huilcke der gick alligeuel en forferdelig Dom / At ingen aff de Mend / som vaare budne / skulde smage hanss Naduere / Disse aarsage sig icke met it eniste ord / Ja de foracte det aldelis / bespotte / forhaane / oc ihielsla hanss Suenne oc sendinge Bud. Denne store offuerlast oc offuer vold / kunde Gud icke lenger fordrage.

Huo ere de / som gaa til deris Ager?

De ypperste Prester oc Leuiter / thi den hellige Paulus kalder dem Vercknets Mend / oc bygnings Mestere / de

vilde icke komme til denne Euangelij Predicken/oc gaffue faare/at de haffde en Ager/det er/Jødedommet/Mosi Lou/Templet/Ceremonier oc Guds tieniste/Denne Ager skulde de røcte/plante/vande/oc tage vindskibelige vare paa/de kunde icke tage vare paa Euangelij Predicken.

Huilcke ere de/som gaa til deris Kiøbmandskab?

Den menige Mand/Aagerpuger/hine gerige Stimpere/som icke tencke oc grunde paa andet Nat oc Dag/end huorledis de kunde bliffue Rige/oc fylde i secken/de besuige oc bedrage deris Neste met falsk oc suig/met surfittighed oc snedighed/met argelist oc mangfoldige finantzer/oc foracte der offuer Guds sendinge Bud oc Tienere/De tencke icke paa S. Pauli Ord.j. Tim. vj. Wi førde intet til Verden/der faare er det obenbare/at wi icke heller skulle føre noget vd/Men

naar wi haffue vor føde oc at ſkiule oſſ vdi/der ſkulle wi lade oſſ nøye met.

Huo ere de/ſom forhaanede Suennene oc ſloge dem ihiel ?

Det ere Tiranner / Som forfølge Guds Ord/dræbe oc ihielſla dem/ſom det Predicke oc forkynde. Saa loed Kong Manaſſes ihielſla Eſaiam/Joakim/ oc Jeremiam. Preſterne/ Vriam. Herodes/Johannem. Caiphas oc de ypperſte Preſter/Chriſtum. Phariſeer oc Scrifftkloge / den hellige Stephanum.

Aarſage icke de Chriſtne ſig ſaa end nu ?

Ja viſſelige/ Naar de Aandelige Perſoner kaldis til Euangelium / Da aarſage de ſig/ oc ſige / At det Euangelium ſom Predickis er vel ret/Men efterdi wi ere beſorne met Paffuen oc den Romſke Stoel / da er det tilbørligt/at wi ſkulle holde met den Romſke Kircke/ oc icke giffue oſſ der fra.

Naar

Naar den menige Mand seer / At Guds Ord fører Kaarsset/Modgang/ Fristelse/Fattigdom/Foractelse oc Forfølgelse met sig / da falde de ocsaa der fra. De Veldige oc Mectige kunde icke heller fordrage Euangelium / oc den det Predicke/fordi at deris egen hoffmodighed holder dem der fra / oc at de ville icke vere straffede. Saa komme der gantske saa til dette Salige Bryllup / det er / til det hellige Euangelij Predicken.

Huorledis skal det da gaa paa det sidste?

Lige som det gick Jøderne/de vaare ocsaa lenge stiffsinnede oc haarkri/ oc stode paa deris eget vesen/skick oc paafund/ indtil de paa det siste bleffue aldelis giorde til intet / oc miste det ene met det andet/Kongerige / Prestedomme/Land oc Folck/Saa skal det ocsaa gaa dem/ som paa dēne dag saa fortredelige foracte det Guddommelige

Ord / Der som de mente at de haffue her paa Jorden oc ville beholde / som er / Mact / Rigdom / Herlighed / det skal tagis fra dem / oc det som de vente oc formode sig / som er / Guds yndest / naade oc barmhiertighed / det skulle de aldri bekomme.

Huad giorde da Kongen?

Der hand hørde / huorledis hanss Suenne bleffue foractede oc bespottede / bleff hand vred / oc vdsende sin Hær / oc ødelagde disse Mordere / oc sette Ild paa deris Stad. Dette skede i Jerusalems forstyring / der det altsamme bleff til intet giort oc ødelagd / Stad oc Tempel / der Jøderne bleffue ihielslagne / solde / oc atspridde offuer den gantske Verden. Da sagde Kongen til sine Suenn / Bryllupper er io berid / Men Gesterne vaare det icke verde. Gaar der faare bort paa veye / oc biuder til Bryllup huē i finde / Her begyndis Hedningers kald til Euangelium / oc Jøderne forskiudis. Huad

Huad giorde Suennene?

De ginge vd paa veye/oc forsamlede alle dem de funde/Onde oc Gode/oc Bordene bleffue alle fulde. Den første Christi befalning/til hanß Apostle/vaar denne/Math. x. Gaar icke paa Hedningers veye/oc gaar icke ind i de Samaritaners Stæder/men gaar bort til de fortabte Faar/aff Israels huß. Paa den tid loed Christus sig klarlige høre/Math. xv. Jeg er icke vdsend/vden til de fortabte Faar aff Israels huß/Det er icke got/at tage Børnenis Brød/oc kaste det faar Hunde. Men nu/effter de foracte Guds Ord/kaldis det/Gaar bort paa veyen/oc binder til Bryllup/huem i finde etc. Oc Christus giffuer dem/effter sin Opstandelse/en anden Befalning/Marci i det siste. Gaar bort i den gantske Verden/Predicker Euangelium faar alle Creature/Huo som Tror oc bliffuer Døbt/hand skal bliffue salig etc.

Besaa Kongen oc sine Gester?

Hand gick ind / at besee Gesterne/ oc saa der it Menniske/som icke haffde Bryllups kleder paa. Dette skal ske paa den yderste dag / da skal Gud sige en Dom aff / offuer alle vgudelige oc vantro Menniske/huilcke der betegnis met denne / der icke haffde Bryllups kleder paa.

Huad er Bryllups kleder?

Det er en stadig Tro til Jhesum Christum / oc en hiertelig forhaabelse til Gud/Dette klede forkaste vore første Foreldre/der de offuertraadde Guds bud / oc vaare Hugormen lydige / Da stode de beskemmede oc nøgne / bloete oc bare i Guds asyn / Men Troen til Christum betecker oc skiul det altsammē igen/som bleff fortabt i Adam.

Huad sagde Kongen til dette Menniske / som icke haffde Bryllups kleder paa?

Hand sagde til hannem / Ven/ huorledis est du kommen hid ind / oc

haffuer

haffuer dog icke Bryllups kleder paa? oc hand tagde stille. Lige skal det ocsaa gaa paa den yderste dag/ De som nu foracte Euangelij naadelige Predicken/ oc holde mere aff deris Agre/ Kiøbmandskab/oc Rigdom / end aff Guds Ord / oc acte mere det forgengelige/ end deris Siels salighed/dem skal atter derimod ingen Trøst vederfaris/Naar de skulle skillis fra denne Verden/ oc vilde da gerne komme til dette Bryllup/Thi Brudgommens dør skal da vere tilluct.

Huad Dom sagde Kongen aff offuer dette Menniske?

Hand sagde til sine Tienere/Binder hender oc føder paa hannem / oc kaster hannem vd i mørcket/der skal vere Graad oc Tendgnitzel. Disse ere faa Ord / Men de giffue stor strenghed til kiende. Det er store HERrens

rens nature / at naar de bliffue vrede/da bruge de icke mange ord/Men naar de tale da gielder huert Ord en Gyldene/Thi de ere mere fortørnede oc haffue det strengeligere i sindet/end de kunde sige met ord/Der faare følge de oc strax effter met straffen /Lige saa giør oc denne Kong/ oc befaler/at de skulle binde Hender oc Føder paa dette Menniske.

Huad betegner hender oc føder?

Hender betegne Menniskens gerninger/ Føder betegne hanss Omgengelse oc begierlighed/Huilcke der skulle altid staa til Gud oc vor Neste/ formedelst Troen/Huo der nu leffuer saa i Verden / som hanss Hender oc Føder vaare bundne/huercken hielper/trøster eller tiene sin Neste / da skulle de effter dette Liff vere bundne til euig tid.

Huad skulle wi lare aff dette Euangelio?

Først/at Guds Rige er icke andet end it Kongeligt Bryllup /it herligt

Gestebud / der som forgylte dyrebare
rætter bæris frem forgeffuis / at mand
tager intet eller begærer aff Gesterne/
Der haffuer ingen behoff at føre sine
førninger eller skencke sine gaffuer/det
er altsammen beridt oc skenckis for=
geffuis. J det gamle Testamente vaar
det huer dagis mad/at de befalede oc
robte/Kommer icke tomhendnede faar
HErren/Men du skalt føre dit løffte/
dit Offer/din første grøde / din Tien=
de etc. Men i det ny Testamente/er der
ingen anden Predicken / end kommer
æder/ dricker/verer glade oc lystige/ta=
ger eder gode dage til /forgeffuis oc
vden al eders bekaastning / Hosbon=
den giffuer eder det gerne/oc lader til
met en god vilie / Her er idel naade oc
barmhiertighed/Syndernis forladelse/
oc det euige Liff / Saa fremt wi ekon
ville see vel til/at wi icke komme frem
i vantro oc ere vgudelige/Thi der ere
mange kallede/men faa ere vdualde.

Der nest/ at der er it aandeligt Ecteskab imellem oss oc Christo / oc alle ting almindelige/ Hvad Christus haffuer/ det hører oss til/ Hvad wi haffue/ det hører hannem til / Wi haffue idel Synd/ Ondskab/ oc wdyd / det tager hand til sig/ oc vedzler met oss / giffuer oss sin Naade for vore Synder/ sin Fromhed for vor wdyd / sit Liff for vor Død. Thi effterdi hanss Naade er større end vore Synder/ hanss Frõhed sterckere/ end vor wdyd/ hanss Liff krafftigere / end vor Død/ Da skulle alle vore Synder/ Wdyd/ Døden oc Fordømmelse / forsuinde i hanss Naade/ Fromhed/ Retferdighed oc Liff/ Lige som en liden Gnist Ild vdslyckis i det store Haff.

Det tredie er/ at wi haffue saadan en Brudgom/ der er almectig / Som vel kand beskerme oss fra alt Ont/ oc Wlycke/ Som befride oss fra Satans/ Dødens oc Helffuedis mact/

Ja den som gaff sig for oss i Kaarsſens Død / Udgydede sit dyrebare Blod / borttog alle vore Synder / Saa/at wi ere trygge faar Gud. Beklager Synden oss / da haffue wi der imod vor Brudgoms Christi Naade. Forferde Døden oss / da haffue wi Christi Liff til Trøst oc beskermelse. Frister Satan oc Helffuede oss / Da haffue wi Christi Rige / oc det euige Liff. Efterdi wi nu haffue denne Trøst i Christo/Da skulle wi ocsaa vere tacknemmelige / oc lade oss stedse finde i it Christeligt leffnet.

Huad er nu Summa aff dette Euangelio?

Haffuer du icke det rette Bryllups klede paa / Det er / est du icke pryder met en ret Christelig Tro / Oc met ret Broderlig Kierlighed / oc forlade du dig icke stadelige paa Guds Ord / naar du skillis fra denne Verden / Da est du til euig tid fordømt. Men haffuer

haffuer du det rette Bryllups kleder paa/det er/Tror du paa Jesum Christum/oc beuiser din Tro met kierligheds oc barmhiertigheds gerninger/imod din Neste/oc forlader dig stadelige paa Guds Ord/Naar du skillis fra denne Verden/da est du salig. Thi der staar saa screffuit Apo.xiiij. Salige ere de Døde/som dø i Herren. Oc Christus siger/Joh. viij. Sandelige ieg siger eder/Der som nogen beuarer mit Ord/da skal hand icke see døden euindelige/Men hand er trengd igennem fra Døden/til det euige Liff/Amen.

Den XXI. Søndag effter Trinitatis/Euangelium/ Johannis IIII.

Oc der vaar en Konge'ig Mand/hanss Søn laa sing i Capernaum. Denne hørde at Jesus kom

aff Judea til Galileam/oc hand gick
bort til hannem/oc bad hannem/At
hand vilde kōme ned/oc hielpe hanss
Søn/Thi hand vaar Dødsiug. Oc
Jesus sagde til hannem/Naar som I
icke see Tegen oc vnderlige gerninger/
da tro I icke. Da sagde den Kongeli-
ge Mand til hannem/HERRE/
kom ned/før mit Barn døer. Jesus
sagde til hannem/Gack bort/Din
Søn leffuer. Mennisket trode det ord/
som Jesus sagde til hannem/oc gick
bort. Oc i det samme som hand gick
ned/møtte hanss Suenne hannem/
forkynnede hannem/oc sagde/Dit
Barn leffuer/Da vdspurde hand aff
dem/paa huad time/det vaar bleff-
uet bedre met hannem. Oc de sagde
til hannem/J gaar ved den siuende
time/forloed Kaaldesiugen hannem.
Da merckte Faderen/at det vaar ved
den samme time i huilcken Jesus haff-
de sagd til hannem/Din Søn leff-

uer/ Oc hand trode met alt sit huss/ Dette er nu det andet Jertegen/ der Jesus gjorde/ der hand kom aff Judea til Galileam.

Hued holdis oss faare i dette Euangelio?

Troens art oc nature / huorledis hun begyndis/ voxer oc formeris/ indtil hun paa det sidste bliffuer fuldkommen i it Menniske. Thi at alligeuel troen bær vor Herre Jesum hiem/ formedelst Euangelium til huert Menniske/ met alt sit gode oc naade/ saa/ at huer Christen haffuer lige saa meget/ som den anden/ Oc it barn som bleff døbt i dag/ haffuer icke mindre/ end S. Petrus/ Saa er dog den førøgelse oc formerelse i Troen vlige i oss/ oc der om taler dette Euangelium.

Huorledis haffuer det sig da met troen?

Lige som it Mēniske haffuer sin barndom/ vngdom oc allerdom/ oc Træ oc Vrter deris vext oc formerelse/ saa haffuer det sig ocsaa met troen. Naar it mēniske bliffuer fød/ da er det icke strax

en Mand eller en Quinde/ mẽ det haff-
uer sin vext oc formerelse / formedelst
dage/ vger/ maanede oc Aar/lige saa
giffuer icke heller Sæd/der kastis i Jor-
den/strax grøde aff sig/ men hand skal
haffue sin tid. Først rinder hand op i
smaa Vrter oc spæt græss/der aff bliff-
uer stra/paa huilcke der voxe ax/oc der
effter korn i samme ax/lige saa haffuer
oc troẽ sin vext oc formerelse/først saar
mand den himmelske Sæd/Guds ord/
naar det anammis i troen/ rinder det
op/oc bær god fruct/saa/at it Mẽniske
begynder at forlade sig paa Gud/elske
sin Neste/oc spæge sit legeme/hãd bliff-
uer Guds ny Creature/icke en gãg/men
saa lẽge hand leffuer/ indtil hãs yderste
ende. Kãd dette sigis klarlige oc forstãdeligere.

Ja/i saa maade/Verden er lige som
en haffue. Dẽ Ager i haffuẽ/ere mẽniskes
hierter. En Predickere er bõde eller haff-
ueuocterẽ hãd igennẽ graffuer oc igẽnẽ
pløye hiertene formedelst louẽs predickẽ

oc den Guddommelige vredis grumme Exempel / huor met hand forferder Syndere i deris Samuittighed/Naar de bliffue nu fattige i Aanden/oc tørste effter Guds Naade / oc Tidzel oc Torn bliffue vdlugede oc affrensede/ da kaster hand oc saar Euangelisk Sæd der vdi/det er/Guds ord/Naar det anammis i troen / da rodfestis det/ Der effter kommer Gud met den Himmelske Dug oc Regn / det er / met den hellige scrifftis trøstelige Sprock/ Ja met den hellig Aands Naade/oc giffuer triffuelse / forfremmelse oc formerelse/ Saa/at saadant it Menniske bær der effter idel god fruct. Saa kommer da Gud fremdelis met Salt / oc salter saadant it Leffnet/oc bestrør det met mangfoldige fristelser/genuordighed oc bedrøffuelse.

Huorledis bescriffuer Johannes denne Kongelige Mand?

Der vaar (siger hand) en Kongelig Mand/hanss Søn laa siug/Denne

hørde / at Jesus kom aff Judea til Galileam/Oc hand gick bort til hannem/oc bad hannem / At hand vilde komme ned/oc hielpe hanss Søn/Thi hand vaar død siug. Aff disse Ord kand mand mercke / at hand haffde en liden Barne tro. At hand beder Christum / at hand skal hielpe hanss Søn/det er it Tegn til at hand haffde en tro / Thi at haffde hand icke forladet sig paa Christum / oc forseet sig got til hannem/Da haffde hand icke kommet til hannem / oc begæret hielp aff hannem. Men at hand beder/ oc er tho gonge begærendis / at hand skal gaa ned i hanss Huss met hannem/ oc hielpe hanss Søn/ det er it Tegn til en liden Barne tro. Thi at haffde hand hafft en stadig tro/ da haffde hand sagd frimodelige met Høffuitzmanden/ HERRE/ sig ekon it Ord/ da bliffuer mit Barn helbrede/Men nu tror hand icke / at Chri-

sti order saa krafftigt/at der kand hel-
brede den Siuge/uden Christus er der
selff personlige neruærendis.

Huad suarede Christus hannem?

Hand sagde til hannem/Naar som
icke see Tegn oc vnderlige gerninger/
da tro i icke/Hand giffuer hannem der
met it hart gensuar/oc lader lige som
hand icke vilde hielpe hannem / Ja
hand straffer hannem / at hand icke
vil lade sig nøye met Ordet/ Men be-
gærer ocsaa Tegn/lige som hand vil-
de sige/ Huor faare skulde ieg gaa ned
met dig/effterdi du troer icke mit ord?
Huor faare siger du icke met den Høff-
mizmand Luce vij. Sig ekon it Ord/
da bliffuer mit Barn helbrede.

Forsiger da Christus oc neeter den Kon-
gelige Mand hielp?

Ney. Thi Guds gerninger gaa
saa frem/ At hand saargiør / før hand
lager oc helbreder / Hand bedrøffuer/
før hand trøster / Hand dræber / før
hand gør leffuende/hand fordømmer/

før hand giør nogen salig. Saa giorde Christus imod den Hedniske Quinde/ Math. xv. Thi der hun bad at Christus skulde forløse oc helbrede hendis besette Dotter/ da foruisde hand hende oc sagde / Jeg er icke vdsend / wden aleniste til de fortabte Faar/ aff Jsraels huss. Der effter foruisde hand ocsaa Disciplene / som giorde Bøn for hende/ oc sagde/ Det er icke smuct/ at mād tager Børnenis Brød/ oc kaster det for Hunde/ Dog loed hun icke aff / Men io mere hand foruisde hende met haarde ord / io mere bleff hun ved at bede stadelige/ oc hun bekom ocsaa der met/ det som hun begærede.

Huad giorde da den kongelige Mand?

Hand bleff hart ved/ oc sagde/ Herre/ kom ned/ før mit barn døer/ Der giffuer hād klarlige sin barne tro til kiēde met/ ja hās tro begynder at siūckened/ oc forsuinde/ lige gick det ocsaa S. Ped. Mat. 14. Hand gick til Christū paa Haffuet i

en ſmuck ſtadig tro / Men der hand ſaa it ſterckt vær komme/Forfærdedis hand/ oc begynde at ſiuncke ned / oc robe/HERRE/hielp mig / der vaar troen vde. Lige gick det ocſaa Diſciplene i Skibet Math. viij. der de vocte Chriſtum op i en ſuar ſtorm/oc robte/ HERRE / hielp oſſ / wi forderffuis. Lige giør ocſaa denne Kongelige Mand / HERRE / kom ned / ſiger hand/før min Søn døer.

Huad ſuarede Chriſtus?

Effterdi denne Kongelige Mand bleff beſtandig i ſin Bøn/oc bleff ſtadig i troen/end dog hun vaar liden oc ſkrøbelig/Da vilde icke Chriſtus aleniſte tale i hanſſ Øern / Men ocſaa i hiertet / Thi Gud ſeer icke til / huor ſtor troen er / Men at der ekon er en tro/der ſom hun oc vaare ſaa liden ſom it Senneps korn. Der faare ſiger hand / Gack bort / Din Søn leffuer. Diſſe Ord vaare ſaa krafftige / at de

icke aleniste giorde Sønen helbrede/ Men de forarbeydede ocsaa en smuck sterck Menniskelig tro i Faderen/Thi saa siger Texten / Mennisket trode Ordet / der Jesus sagde til hannem/ oc gick bort. Den Kongelige Mand trode vel tilforn / at Christus kunde hielpe hanss Søn/neruærendis /huilcket der vaar en skrøbelig bange tro/ Men nu er hanss Tro bleffuen stercker e/at hand ocsaa tror / at Christus kand hielpe hanss Søn/alligeuel hand icke er der personlige eller neruærendis hoss hannem.

Huor paa kand mand mercke den stercke Tro?

Aff det Ord (Jbat) Hand gick bort / Thi at haffde hand icke veret stadig i Troen / da haffde hand icke strax giffuet sig paa hiemueyen / Men hand haffde bleffuet lenger ved / bespurt sig baade om it oc andet / tuilet her oc der/ Men nu gaar hand hen-

lader sig nøye met Christi ord/oc spør sig icke lenger faare.

Huorledis gick det denne kongelige Mand paa veyen?

Der hand gick ned/ møtte hanss Suenne hannem/ forkynnede hannem/ oc sagde/ Din Søn leffuer/ Da vdspurde hand aff den/ paa huad time det vaar bleffuet bedre met hannem/ Oc de sagde til hannem/ J gaar ved den siuende time/ forlod Kaaldesingen hannem/ Da merckte Faderen/ at det vaar paa den time/ i huilcken Jesus haffde sagd til hannem/ din Søn leffuer.

Huorfaare spurde hand sine Suenne ot?

For tuende sager skyld. Først/ At hand vilde obenbare oc bekiende sin tro/ som end nu vaar hẽmelig oc skiult. Der nest/ at hand ocsaa vilde føre sine Tiunde til troen. Thi der hand spurde dẽat/ paa huad time/ hanss Søn vaar bleffuen helbrede/ oc de sagde/ J gaar ved den siuende time/ forloed Kaaldsinge

singe hannem / Da giorde hand vden tuil en deylig Predicken for dem / vnderuisde oc gaff dem til kiende / at det vaar lige den samme time / paa huilckē Christus sagde / din Søn leffuer. Oc hād bleff saa en Apostel / Biskop / Sogneherre oc Predicke faar sine Tiunde / oc i sit huss.

Huad got kom der aff?

Saa siger Johannes / hand trode met sit gantske huss. Dette er fructen aff saadāne vnderlige gerninger / Faderen bliffuer stadfest i troen / Ja saa stadfest / at det som Gud haffde sagd til hannē / Du skalt offuergiffue alt det du haffuer forlade Fader oc Moder / oc følge mig effter / da haffde hād veret veluillig der til / oc giort det gerne / oc tenckt / nu vel / ieg haffuer tilforn forsøgt Christi Guddōmelige godhed / ieg vil end nu forlade mig frēdelis paa hās ord / oc intet tuile / at hand io skal ledsage mig paa sandheds vey / der til met bliffuer hanss Søn helbrede / oc alle hans Tiunde trode.

Huad skulle wi lære aff dette Euangelio?

Først/At wi skulle stedse bede Gud om en retferdig Tro / oc er hun icke fuldkommen / at hand da vil forøge oc formere den begyndede Tro / der som hun end vaare saa liden som it Senneps korn. Oc wi skulle tage grandgiffuelige vare paa / At dette Senneps korn icke skal fortæris aff Fule/det er/at den begynde tro icke skal tagis bott fra oss aff Dieffuelen. Oc til dēne tro/oc troens formerelse hører den deylige Sang / Nu bede wi den hellig Aand/om den Christelige tro oc ret forstand. Der nest/Naar Gud nu haffuer giffuet oss en tro/da skulle wi frēdelis bede at/gud vil oesaa formere oc beuare hēde i oss/thi der hører wmage oc arbeyde til/at beuare dette liggende fæ/ huilcket wi bære i skrøbelige kar/Effterdi Dieffuelen er besynderlige vred paa de Christne / oc gaar omkring/ som en brølende Leue / oc leder effter huem hand kand opsluge. Giff

Giff Exempel:

Israels børn haffde saa smuck en sterck Tro/ at de oc i samme tro/ ginge igennem det røde Haff / Oc de fulde alligeuel paa det sidste i saadan vantro/ at de knurrede / baade for Mad oc Dricke / De bleffue ocsaa gruselige straffede der saare/ ja suarlige / at der aff sex gonge hundrede tusinde Menniske icke komme flere end tho Mend ind i det foriette Land / som vaar Josue oc Caleb. Moses haffde saa retferdig en tro / at Gud ocsaa giorde mange Jertegn oc vnderlige gerninge i Egypten formedelst samme tro / oc hanss tro bleff alligeuel aldelis til intet/ der hand skulde sla vand aff Stenklippen/ Num. xx. Oc Gud bleff saa fortørnet/ at hand vilde icke lade hannem komme ind i det foriette Land. Petrus gick dristelige paa vandet/ effter Christi Ord oc Befalning / oc al den stund hand Trode / bar vandet

hannem/ Men strax hand begynde at tuile/ sanck hād ned. Jøderne hulde sig til Christum / al den stund hand Predickede oc giorde Jertegn / i Guddōmelig krafft/ Men der hand loed sig gribe/ bespotte oc hudstryge/ som it menniske/ da robte de alle endrectelige til Pilatum/ Kaarsfest Kaarsfest hannē/ Da vaar baade hanss Predicken oc Jertegen/ oc der til met hanss store velgerninger / aldelis forglemde.

Haffue wi oc Exempel i vor tid?

Ja visselige. Der Euangelium først begynde at Predickis/ da løbe alle Menniske til/ oc vilde allesammen vere Euāgeliske oc Christne / Men der Ordens Tienere/ begynde formedelst Euangeliū at straffe misbrug/ Synd oc Last / i alle Statte / da fulde strax vtallige mange Menniske der fra/ lige som blad aff træ. Det er met Euangelio/ som met it naturligt træ/ om vaaren knoppis det oc blomstris / at det bliffuer ret hnit aff

blomster/ Saa kommer der da regn/ el-
ler rimfrost falder der paa / oc tager
mange blōster bort. Naar der bliffuer
nu fruct skabt paa/ da kōmer storm/ oc
kaster atter megen ned aff den vnge
fruct. Oc paa det siste naar fructē begyn-
der at bliffue tidig oc moed/ da kōme
der allehonde skadelige orme/ som igen-
nem stinge oc forderffue fructen paa
samme Træ/ at der bliffuer icke tiuen-
de parten/ ja icke hundrede parten ved
mact/ oc komme til nytte oc gaffn. Li-
ge gaar det ocsaa met Euangelio/ naar
det kōmer først op/ da ville alle Menni-
ske vere Euangeliske/ Men naar der kō-
mer fristelse / da falde vtallige Menni-
ske der fra / Der effter komme Falske
Predickere / Parthier oc Secter/ som
besmitte Christi rette Lerdom/ oc føre
met deris Løgen / mange Menniske i
vildfarelse/ at neppelige halparten bliff-
uer bestandig/ at Christus vel siger ret/

At mange ere kallede / Men faa ere vdualde. Er der nu saa stor fare paa ferde met dem/som daglige høre Guds Ord/oc anamme det gladelige/ huorledis vil det da gaa dem / Som der huercken ville see eller høre/ Ja de som effter sandheds verkiendelse falde modvillige til Løgn igen / necte oc forsage Gud/oc giffue sig friuillig vnder Dieffuelen. Der fra vocte oss vel/vor HErre Jesus Christus/ Amen.

Den XXII. Søndag effter Trinitatis / Euangelium/ Matthei XVIII.

DA traadde Petrus til Jesum/ oc sagde / HERRE / Huor offte skal ieg forlade min Broder/ som synder imod mig? Er det nock/ siu gonge? Jesus sagde til hannem/ Jeg siger dig icke siu gonge / Men halff-

halffierdesinds tiue gonge. Der faare lignis Himmerige ved en Kong/som vilde holde regenskab met sine Suenne. Oc der hand begynde at regne/ kom der en frem faar hannem/hand vaar hannem thi tusinde Pund skyldig Der hād haffde nu icke at betale met/da bød Herren at sælie hannem/ oc hanss Hustru/oc hanss Børn/oc alt det hand haffde/oc betale. Da falt den Suend ned/oc tilbad hannem/oc sagde/Herre/haff taalmodighed met mig/Jeg vil betale dig det altsammen. Da ynckedis Herren offuer den samme Suend/oc hand loed hannem løss/oc forloed hannem ocsaa gielden.

Da gick den samme Tienere vd/ oc fant en aff sine Medtienere/hand vaar hannem Hundrede Pendinge skyldig/Oc hand greb fat paa hannem/oc qualde hannem/oc sagde/ Betale mig det du est mig skyldig.

 Da

Da falt hanss Mettienere ned / oc bad hannem / oc sagde / Haff taal- modighed met mig / Jeg vil betale dig det altsammen / Da vilde hand icke / Men hand gick hen / oc kaste hannem i fengsel / indtil hand betale- de / huad hand vaar skyldig. Men der hanss Mettienere saae det / bleff- ue de saare bedrøffuede / oc komme / oc førde faar deris Herre / alt det som vaar skeet. Da kallede hanss Herre hannem frem faar sig / oc sag- de til hannē / Du skalckactige Suend / Al din Gield forloed ieg dig / Fordi at du badst mig / Skulde da du icke ocsaa forbarmet dig offuer din Met- tienere / lige som ieg forbarmede mig offuer dig? Oc hanss HErre bleff vred / oc antuordede hannem dem som pine / indtil hand betalede altsam- men / huad hand vaar hannem skyl- dig. Saa skal oc min Himmelske Fader giøre imod eder / der som i icke

forlade aff eders Hierter / huer sin Broder hanß brøst.

Huor om talær dette Euangelium ?

Dette Euangelium giffuer oß tilkiende vor Gield / det er/huad wi ere Gud oc vor Neste skyldige/ oc det er alle godhiertige Mennisfe gantske trøsteligt / Som gerne forlade deris Neste/Thi dem tilsigis idel naade oc Syndernis forladelse/ i dette Euangelio. Men der imod er det alle wmilde / wbarmhiertige Mennisfe gantske forferdeligt /Som daglige bede Gud om Syndernis forladelse/oc ville dog icke forlade deris Neste hanß brøst. Men huad nytte eller fare huert Mennisfe skal vente sig der aff / giffuer Christus til kiende i dette Euangelio met it klart Exempel/oc holder oß it forstandeligt Parabel fore/om en Køg som holt regenskab met sin Suend/

Huor aff hand beslutter oc siger / At lige som den samme Kong handlede met sine Skyldener/saa vil ocsaa Gud paa den yderste dag handle met oss/ finder hand oss da milde oc barmhiertige/da skal oss ocsaa vederfaris barmhiertighed/Men haffue wi veret strenge oc wmilde / Da skulle wi det vndgielde.

Huad finde wi hoss denne Kong?

Try stycke. Først/den store aluerlighed oc strenghed/ der hand brugede/i sit regenskab / met denne Suend/ der vaar hannem thi tusinde Pund skyldig/oc der hand haffde icke at betale met/befalede hand at sælie hannem/ met Hustru oc Børn/oc betale. Dette er en streng Predicken/Ja Liusens Predicken. Denne Predicken / fører denne arme Suend i saadan stor angist/at hand met beffuelse falder ned / faar sin Herris føder/beder om naade/dag oc tid/ oc loffuer mere/ end hand for-

maa.

naa. Denne Suend tenckte icke en
gong paa sin Herris fromhed oc met-
lidighed / at hand skulde i timelig tid
giort sit regenskab klart / Hand mis-
brugde sin Herris mildhed oc metlidig-
hed/oc gick saa tryggelige hen/at hād
forsømmede al sin lycksalighed oc vel-
fart / Men nu kommer hand i angist
oc nød / Ja hand haffde til euig tid
bleffuet forderffuet/der som hanss Her-
re icke haffde forbarmet sig offuer han-
nem/oc giffuit hannem løss. Der nest/
see wi den store Naade oc Barmhier-
tighed/der Kongen beuisde den arme
Suend/ Thi hand forloed hannem al
sin Gield/der hand falt ned faar han-
nem/oc bad hannem. Dette er en trø-
stelig Predicken/Ja Euangelij Predic-
ken / Huilcken der giør denne arme
Suend saa glad igen/at hannem tyc-
kis/Himmel oc Jord / ja alle Creature
glæde sig met hannem / Hand er nu
fri/ ledig oc løss / haffuer en Naadig

Herre alting ſtaar vel met hannē/ oc hād-
er/ lige ſom hand vaare nyfød/ Gud
giffue/ at hand vilde betenckt denne
ſtore velgerning/ oc giort lige ſaa imod
ſin Mettienere. Men hand forglemde
det ſtrax hand gick vd/ oc fant en aff
ſine Mettienere/ ſom vaar hannē hun-
drede pendinge ſkyldig/ den tog hand i
halſſ oc haar/ qualde hannem/ oc ſag-
de/ Betale huad du eſt mig ſkyldig/ Da
fald hand ned faar hannem/ bad om
naade oc metlidelſe/ da vilde hād icke/
Men hand gick til oc kaſte hannem i
fengſel. Dette vaar en ſtor wtacknem-
melighed. Det tredie/ Wi ſee den grū-
me ſtraff/ der hand lod gaa offuer den-
ne wtacknemmelige Suend. Thi der
hanſſ Mettienere ſaae huad der ſkede/
bleffue de offuermaade bedrøffuede/ oc
førde det faar deris Herre/ Da kallede
hanſſ Herre hannem frem faar ſig/ oc
ſagde til hannē. Du ſkalckactige Suend
ieg forlod dig al din Gield/ fordi at du
badſt

badst mig/skulde icke du da ocsaa forbarmet dig/offuer din Medtienere/ lige som ieg forbarmede mig offuer dig? Oc Herrē bleff vred/oc antuordede hannem dem som pine/ indtil hand betalede alt det hand vaar skyldig. Dette er vtacknemmelighedς straff.

Huad skulle wi nu lære her aff?

Wi skulle lære aff dette Euangelio/ at oss staar ocsaa it Regenskab faare/ huilcket Kongen offuer alle Konger/ ja/de Leffuendis oc Dødis Dommere skal holde met oss/paa den yderste dag/ naar den almindelige betalnings tid skal vere/ der skal det visselige saa gaa til/som det her gick. Wi ere her i it Gieldsland/vor gield er megen oc stor/ wi ere baade Gud oc vor Neste skyldige/vore Synder ere vtallige/oc flere end Sandskorn i Haffuet.

Huad ere wi Gud skyldige?

Tro/Kierlighed/Haab. Wi skulle

forlade oss paa Gud / elske oc fructe hannem offuer alle ting / ære oc prise hanss Naffn/høre hanss Ord/oc rette vort leffnet der effter / aluerlige fuldkomme alle hanss Bud/ oc tacke hannem flitelige for alle hanss velgerninger. Dette er den Gield/der wi ere plictige til at betale Gud.

Huad ere wi vor Neste skyldige?

Troens fruct/kierligheds/oc barmhiertigheds gerninger. Wi skulle tiene oc hielpe vor Neste/oc giffue hannem gode Raad / beskerme hanss Legeme/ Hustru/Børn/ære/gods oc gode røcte/ icke vere hannem skadelige eller fortredelige/ Men i alle ting forfrēme hannem til det beste/Oc in Summa/huad wi ville haffue aff andre/det skulle wi ocsaa giøre dem. Dette er den Gield wi haffue met vor Neste / oc ere hannem skyldige.

Haffue wi oc trøst i denne gield?

Der som wi kunde oc ville vere tolmodi-

modige met vor Neste/oc forlade hannem hanss brøst oc skyld / Der hand haffuer bedreffuit imod oss / Da vil Gud ocsaa forlade oss vor Skyld oc Synd/som wi haffue bedreffuit imod hannem / Thi det er fast oc vist/ at huad maade wi maale/der skal mand maale oss met igen.

Haffue wi oc nogen Lerdom i dette Euangelio?

Ja / Tre Christelige Lerdomme/ som er/huad Louen oc Euangelium/ ere/Item/huad wtacknemmelighed er oc forarbeyder.

Huad er Louen?

Louen er det Menniskelige Leffnets spegel/i huilcken wi see vor skrøbelighed oc brøst/Wi ere plictige til at holde de thi Bud/oc holde dem icke/ Wi ere forderffuede Træ / Huorledis kand fructen vere god? Ja naar wi end haffue giort det altsammen / Da skulle wi alligeuel sige / Wi ere wnyt-

 tige

tige Tienere/ Luce xvij. Thi at er der noget got i oss / Da forarbeyder Gud det i oss/som S. Paulus siger ij. Cor. iij. Wi ere icke duelige aff oss selff til at tencke noget/som aff oss selff/ Men at wi ere noget duelige/ det er aff Gud.

Er det vist/ da vil ieg lade Gud arbeyde/ oc ieg vil selff intet giøre?

Gud giffue/at wi kunde lade Gud arbeyde i oss/da skulde hand visselige intet ont forarbeyde i oss/ Wi forhindre offte Guds gerning i oss / oc lade heller Synd oc wdyd regnere i oss/end Gud. Effterdi nu dette leffnet icke kand vere eller fremdragis wden Synd/ da skulle wi til det mindste bekiende oss for Syndere. Thi at skal den Himmelske læge hielpe oss / da skulle wi blotte oc bare lade vore Saar til syne faar hannem. Der til tien nu intet saa vel / som Louen / oc de thi Guds Bud. Thi Louen er det Register oc regen-

regenſkabs bog / i huilcken vor Gield oc ſkyld er opſcreffuen / Denne Bog ſkal læſis faar oſſ / at wi kunde kiende vor ælendighed / Tørſte effter Guds naade/bliffue fattige i Aanden/oc bede Gud om Syndernis forladelſe. Denne Suend haffde icke kommet ſin Gield ihu/der ſom Kongen hanſſ Herre icke haffde begeret oc eſket regenſkab aff hannem / Hand haffde ſtedſe vandret tryggelige hen / oc aldri betenckt ſin forderffuelſe / Lige gaar det ocſaa end nu/mange menniſke komme i thu/try/ Ja i thi Aar / neppelige en gong til Predicken/de høre huercken Louen eller Euangelium / De formere den ene Synd offuer den anden/indtil de paa det ſidſte bliffue forderffuede baade til Legeme oc Siel.

Huad er Euangelium ?

Euangelium / Er en Trøſtelig Bog/for alle bedrøffuede Hierter/ for alle ſkrøbelige oc Siuge Menniſke/

ſo

som bekiende deris skrøbelighed / Thi effter at denne Suend bleff nedstøt vnder Synden / oc bekiende sig for en Syndere / oc bad om naade / da kom strax Euangelium oc forlod hannem al sin skyld / Som Texten siger / Herren ynckedis offuer denne Suend / oc loed hannem løß / oc forloed hannem ocsaa skylden / Hand tilsagde vel / at hand vilde betale / som beklemde Samwittigheder pleye at giøre / Men Kongen saa at det vaar hannem wmueligt / der faare loed hand hannem løß aff stor metynck / oc forloed hannem ocsaa skylden. Saa kommer icke Syndernis forladelse aff fortieniste / Men aff naade / formedelst Jesum Christum. Kiød oc Blod tilsige vel oc loffue det som er wmueligt / oc acte at Menniskem kand met sine gerninger giøre fyllyst oc betale for Synden / Men det er forgeffuis. Den Døberis Johannis vidnisbyrd bliffuer fast oc vist / i det

hand siger/ See/Guds Lam/ som bær Verdens Synder. Oc den hellige Petrus siger/ Der er intet Naffn Menniſken giffuet/ i huilcket wi ſkulle bliffue salige/ wden aleniſte i Jeſu Naffn/ Act. iiij.

Huad giør wtacknemmelighed?

Wtacknemmelighed / giør baade Louen oc Euangelium til intet / Der denne Suend haffde anammet saa mange velgerninger aff Kongen / da ſkulde hand met rette betenct ſaadanne velgerninger imod ſin Mettienere. Mē efterdi hand det icke giør / forglemmer alle velgerninger/ bliffuer wtacknemmelig/ oc vil ingen metlidelſe haffuer met ſin Mettienere / Da kalder Kongen ſine velgerninger til bage igen/ oc lader gribe denne wtacknemmelige Suend / oc kaſter hannem i fengſel. Denne er hanſſ wtacknemmeligheds løn/ huo vil nu hielpe hannem/ hand haffuer en wgunſtig herre/ der

til met ere alle hanß Mettienere vrede paa hannẽ? Nu ſkal hand bliffue euindelige i fengſel/ dø den euige Død/ oc forderffuis. Dette giør altſammen hanß Dieffuels vtacknemmelighed/ Dette er ſaa ſkendelig en laſt/ at hanß lige er icke paa Jorden

Huorledis beſluter Christus dette Parabel?

Hand ſiger / Lige ſaa ſkal oc min Himmelſke Fader gøre mod eder der ſom i icke forlade aff eders hierter/ huer ſin Broder hanß brøſt/ Gud er barmhiertig/ hand forlader gerne Synderne/ dog aleniſte dem / ſom bede om forladelſe/ oc forlade ocſaa deris Neſte / lige ſom wi bede i Fader vor/ forlad oß vor ſkyld / ſom wi forlade vore ſkyldener. Met denne tilſettelſe/ vil Chriſtus binde oß tilſammẽ/ ſom met baãd/ at wi ſkulle elſke huer andre/ ingẽ vere den andẽ fortredelig/ oc der ſom oß kõmer nogẽ vrede imellẽ/ at wi da ſkulle vere ſnare til forligelſe maal / giffue til oc forlade/

hvad den ene haffuer fortørnet den anden met. Thi huor som vrede/had oc affuind er i hiertet/derer det aldelis forgeffuis at giøre bøn til Gud. Christus vil ingelūde andet/end at hanss Christne skulle leffue som Børn/vnder en Fader/icke vere vsamdrectige/icke splidactige/ icke leffue i vrede / had oc affuind/Men giøre huer andre til gode/oc for Guds skyld giffue til oc forlade/ Wille de det icke giøre / da skal baade Daaben/Sacramente/oc deris bøn vere dem vnyttelige / Thi de ere saa beknytte tilsammen/at de kunde icke skillis fra huer andre / Huo som haffuer it aff dem/hand skal haffue dem allesammen/Den som tror/skal døbis/den som er døbt/ skal bruge de høyuerdige Sacramente/Den som bruger Sacramente skal bede / Den som beder / skal ocsaa forlade/Huor det icke skeer / der skal det altsammen vere forgeffuis.

Huor fore giør Christus vor Nestis Synd saa ringe/oc kalder hende en brøst?

Christus kalder vor Nestis Synd en brøst/oc ligner hende ved hundrede Pendinge / Men de Synder som ere giorde imod Gud / ligner hand ved thi tusinde Pund / Oc det giør hand altsammen/paa det/ hand vil opuecke oss til mildhed oc metlidighed / at wi gerne skulle forlade vore skyldener deris brøst oc offuertredelse/ Thi alligeuel Synderne ere store faar Gud / Oc vende at straffe met euig Pine / Saa skulle wi dog icke i saa maade see til dem/Men wi skulle saa tencke / Nu vel / Alligeuel min Neste haffuer aff ondskab syndet imod mig/saa er hand dog tilskyndet oc opuact der til aff Dieffuelen / Der faare vil ieg vere saa from / at ieg vil meget mere haffue meryncк oc forbarme mig offuer hannem/end vere vred oc heffue mig paa hannem / oc i saa maade effterfølge Christi Exempel / huilcken der ocsaa bad for sine fiender oc forfølgere paa Kaarssee.

Skal

Skal ieg da samtycke oc tage for got / al den fortredelighed / som bedriffuis imod mig?

Gud vil icke at du skalt samtycke det/thi hand siger icke selff ney/at det er jo wret/Men hand vil alligeuel at den ene skal forlade oc giffue den anden til. Der faare skalt du saa tencke oc sige til din Neste som synder imod dig/Nu vel Broder/alligeuel ieg icke kand loffue oc prise / det du haffuer giort mig imod/ saa vil ieg dog / efterdi du bekiender dig / oc beder om Naade / gerne lade det vere tilgiffuet/ som en brøst/oc ieg vil for Guds skyld forglemme al vrede oc heffn / oc aldri mere tencke der paa. See/ naar du est saa til sinde imod din Neste/oc beuiser dig saa venlige oc som en Broder imod hannem / da vil Gud lige saa beuise sig imod dig/oc forlade dig ocsaa dine store mangfoldige suare Synder / der du haffuer bedreffuet / oc be-

driffuer end nu daglige imod hannē/ oc aldri komme dem ihu/ oc endelige giffue dig det euige Liff/ AMEN.

Den XXIII. Søndag effter Trinitatis/ Euangelium/ Matth. XXII.

DA ginge Phariseerne bort oc hulde it Raad/ huorledis de skulde gribe hannem i hans tale/ Oc de sende deris Disciple til hannem/ met Herodis Tienere/ oc sagde/ Mestere/ wi vide at du est sandru/ oc lærer Guds vey rettelige/ oc du skiøder om ingen/ Thi du acter icke Mennis kens anseelse. Sig oss der faare/ Huad tyckis dig? Er det ret/ at mand giffuer Keyseren Skat/eller ey? Der Jesus nu merckte deris skalckhed/ sagde hand/ J Openskalcke/ hui friste i mig? Lader mig see Skattens mynt/

Oc de racte hannem en pending. Oc hand sagde til dem/Huis Billede oc Offuerscrifft er dette? De sagde til hannem/Keyserens. Da sagde hand til dem/ Da giffuer Keyseren/ det Keyseren hører til Oc Gud/det Gud hører til/Der de det hørde/forundrede de sig/oc forlode hannem/oc ginge bort.

Huad holder dette Euangelium oss faare ?

Tuende stycker/ Først/ Phariseers tredske oc snedige Sporssmaal / met huilcket de falskelige fristede Christum/ oc stode effter hans liff. Der nest/Christi forsynlige oc snilde gensuar / met huilcket hand greb Phariseerne i deris egne Ord/oc beskemmede dem.

Huad giorde Phariseerne ?

De raadsloge i en ond sag/De haffde i sinde at de vilde dræbe Christum/som den de huerckē kunde see eller høre. Effterdi da de huerckē kunde i andre maade obenbare straffe hans lerdō eller leffnet/

da raadsloge de huorledis de kunde met snedighed gribe hannem i hans Ord.

Huorledis beslutte de dette Beraad?

De stinge Hoffuedene tilsammen/ oc sige / J fromme Herrer oc erlige Mend/det vil ingelunde skicke sig / at wi skulle gaa selff personlige til hannem/fordi at hand haffuer oss mistancke/oc maa vel ske at hand kand mercke vort skalckhed/oc beskemme oss faar den gantske Verden/ Der faare ville wi finde paa bedre raad/oc sende Herodis Tienere met vore Disciple til hannẽ/de skulle kalde hannẽ en Mestere oc Lærere/ oc giffue hannem gode Ord (aff it falskt hierte) oc spørie hannem at / om mand skal giffue Keyseren skat eller icke giffue. Til dette Spørssmaal skal hand enten suare/Ja/eller Ney/Siger hand Ja/da haffuer hand den menige mand paa Halsen / som skal klage paa hannem at hand forkrencker den Jødiske Lou/ oc formindsker Jødernis frihed.

Siger

Siger hand/ Ney/ da gribe strax Herodis Tienere hannem / som den der giør oprør/oc setter sig op imod Offrighed / Saa ville hugge øxen i hans Hoffuet / oc alligeuel icke holde om Skafftet/ Ja wi ville saa bliffue hannem quit met list oc lempe / oc stryge oss om munden met en Hare fod/ lige som wi haffde icke en gong giffuet raad der til / oc wi haffue dog giort det altsammen.

Er icke det it ret listigt oc snedigt anslag?

Ja visselige/it ret forgifftigt paafund/som den xj. Psalm. siger/ De wgudelige spende deris Bue / oc legge deris Pile paa Strengene/oc skiude de fromme hemmelige der met. Det er som Christus siger Luce xvj. Denne Verdens Børn ere klogere oc tredskere i deris handel oc bedrifft/ end Liusens Børn / Men der henger altid falsk oc suig hoss saadan klogskab oc snedighed.

Huorledis skicke Phariseernis Disciple sig?

De lade som de ville aff al deris mact forfremme Guds ære/ oc aff deris yderste formue arbeyde paa Keyserens lydighed. Oc de ere dog idel Guds tyffne/ met deris Mestere oc Herrer/ som røffuede Guds ære fra hannem/ oc forfalskede hans Ord/ Der til met vaare de Keyseren wlydige/ oc opuacte offte menigheden til genstridighed oc oprør/ for huilcket de ginge offte hiem met blodige pander/ Oc de komme aligeuel her saa hellige/ lige som it Muncke erme/ ja som Guds elskelige Børn/ oc der til met som Keyserens trofaste Tienere/ der aldri haffde tenct eller giort noget wskickeligt/ enten imod Gud eller Keyseren.

Huad giøre de? Huorledis sette de deris sag frem?

De falde icke tuert ind met deris spørssmaal/ der de ville sette frem/ men giøre sig en smuck indgong/ holde sig for hans venner/ oc giøre sig saa hellige/

ge/ lige som de mente det got aff hier-
tet / oc det vaare deris rette aluere / de
loffue oc prise Christum/ de klaa han-
nem met falske negle/ oc giffue hannem
gode Ord aff it falskt hierte/ de piffue
sødelige som Fulefengeren locker Fule
til sig/ De haffue hunnig i munden/
oc Galde i hiertet. Mestere/ sige de/ wi
vide at du est sandru/ oc lærer Guds
vey rettelige/ oc du skiøder om ingen/
Thi du acter icke Menniskens anseelse.

Dette er io at male Dieffuelen huid/ oc for-
uende hannem til Liusens Engel/ oc at
føre Vlffuen i Faare klæder etc.

Ja visselige/ De kalde Christum en
Mestere/ oc begære dog icke at vere hãs
Disciple/ De sige ocsaa/ At hand er san-
dru/ oc lærer Guds vey rettelige/ huilcket
de nøddis til at giøre heller de vilde eller
ey/ oc denne bekiendelse skal fordømme
dem paa den yderste dag. De sige ocsaa/
At hand skiøder om ingẽ/ oc anseer icke
heller Mẽniskẽs persone/ men at den ene

er hannem saa kier som den anden/ Der met ville de locke hannem til / at hand skal sige dristelige frem i ret sandhed/ huad hans mening er om Keyseren/ oc intet frycte/ Formedelst saadant smiger ville de opuecke hannem til det gensuar / der dem lyster gerne at høre.

Huad er deris Spørßmaal?

Huad tyckis dig. Er det ret / at mand skal giffue Keyseren Skat eller ey? Lige som de vilde sige/ Du vedst at wi ere Guds Folck / oc skulle giffue Gud vor første Grøde/Tiende/ Offer/ oc løffte effter Louen. Nu tyckis oß det at vere wret / at wi ocsaa skulle giffue en Jorderig Kong eller Herre/ Skat oc Told/ Sig du oß / huad dig synis ret at vere.

Huo haffdeført Jøderne i denne mening?

De ypperste Prester / Phariseer oc Scrifftkloge/ haffde saa Predicket oc støt saadant ind i Folcket/ at de vaare

fri/

fri / oc skulde icke haffue nogen fremmet Herre til Kong. Der faare komme de met dette snedige Spørsmaal / at de der met ville gribe Christum / Thi hand suarer huad hand vil suare / enten Ja eller Ney / saa skal hand dog vere fangen. De haffde saa oplagd deris snedige fund / oc sagde / Samtycker hand at Keyseren skal haffue noget / da er det imod Louen / oc imod Jødernis frihed. Siger hand at Keyseren icke bør at haffue Skat / da er det imod Øffrighed / oc hand skal anklagis for oprør / Saa skal hand (tenckte de) komme i klemmen / huad heller hand vil eller ey. Ere dette icke listige anslag? Haffde Christus icke her hafft en Hugorms snildhed / som hand formaner Matth. x. at mand skal haffue / huorledis kunde hand da suaret til dette snedige Spørssmaal / oc vnduiget disse Mordiske snarer?

Huorledis suarede Christus?

Der Jesus merckte deris skalckhed/ sagde hand/ J Øyenskalcke/ Hui friste i mig? Efferdi Christus randsager hierter oc tancker/ oc alle ting ere obenbare faar hannem / oc intet skiult/ da giffuer hand dem deris rette Naffn/ oc kalder dem Øyenskalcke/ Hypocriter/ Lumske oc betacte Skalcke/ som de der syntis vduortis fromme/ oc vaare dog forgifftige indtende Skalcke i hiertens grund/ de skiulte oc prydede sig met forfalsket optenct fromhed/ oc bedrage al Verden der met. Der faare sagde Christus/ Hui friste i mig? J kalde mig en Mestere oc sandheds Lærere / oc begære alligeuel icke at lære sandhed/ J sticke eder som forgiffrige arge Skalcke/ oc ville alligeuel kaldis fromme hellige Mend/ Men i ere Hyglere/ det er/ dubbelte Skalcke/ som huercken staa til at hielpe met raad eller gerninger / viser mig Skattens mynt. De mente at de nu haffde hafft Christum fangen i deris Garn oc snare/ Men Christus ven-

der det om / ſaa / at falſk ſlar ſin Herre paa halſſ / oc hand halſſ hugger dem met deris eget Suerd / oc ſiger / viſer mig Skattens mynt / oc de racte hannem en Pending / Oc Christus ſagde / Huis Billede oc offuerſcrifft er det? Hand loed ſom hand kiende icke Pendinge / oc ſom hand kunde icke læſe / at de Hyenſkalcke motte tenckt oc ſagd / Eya / hand er fangen / hand befrycter ſig / hand vil ſmigre faar Keyſeren / hand taar icke driſtelige ſige ſin mening frem. Huad ſpør du / Seer du icke / at det er Keyſerens Billede oc offuerſcrifft. Nu vel ſiger Chriſtus / Da giffuer Keyſeren / det Keyſeren hører til / oc Gud / det Gud tilhører. Der haffuer Chriſtus allerede ſtoppet mundē til paa dē / lige ſom hand vilde ſige / Er det kōmet ſaa langt met dē Jødiſke handel / at Keyſerē lader mynte i det Jødiſke land / Huor faare ſpørie i da mig at? Giffuer Keyſeren / det Keyſeren hører til etc. Oc Gud det Gud tilhører. Huad

Huad vil Christus met disse Ord?

Hand vil saa meget sige/ J Jøder haffue her til staalet oc røffuet Guds ære fra hannem/ som Guds rette Tyffue/ oc forfalsket hans Ord/ som Guds bespottere/ Nu ville i ocsaa vndrage fra Keyseren/ det hannem tilhører/ som ret oprøriske Menniske/ oc falde saa baade vnder Guds oc Keyserens dom/ at i tilbørlige skulde straffis/ baade aff Gud oc aff Keyseren.

Vaar icke dette it ret gensuar for øyenskalcke?

Som de giøre spørssmaal/ saa giffnis dem gensuar/ Løen som skyld/ Thi der de det hørde/ forundrede de sig/ forlode hannem/ oc ginge bort.

Huad skulle wi lære aff dette Euangelio?

Først at Jøderne kalde Christum sandheds Lærere/ som icke seer til Personer etc. Det skulle alle Euangeliske Predickere lade dem vere sagd/ at de icke skulle for vild eller venskab tie oc

ſkoppe ſandhed vnder ſtol/men driſtelige oc met al frimodighed forkynde Guds Ord/ſom Johannes giorde/der hand ſtraffede Herodem.

Der neſt/At Chriſtus met diſſe ord (Giffuer Keyſeren/det Keyſeren hører til/oc Gud/det Gud tilhører) giør ſkilſmiſſe mellem Guds Rige/oc Verdens Rige/dog ſaa/at hand icke forſkiuder Verdens Rige/men meget mere ſtadfeſter det. Hand ſkil her tho ſtore Herrer fra huer andre/ Gud oc Keyſeren/ at wi icke ſkulle giffue den ene det/ der den anden bør at haffue/Icke giffue Keyſeren/det Gud bør at haffue etc. Men diſſe Ord ere aldelis foruende. Pendinge/Gods/Skat/Told/hører Keyſeren til. Det haffuer mand forført til Domkircker/Kloſter/Capelle/ Altere/Meſſe/Vigilis/Calenter/Begiengelſe/Afflad oc Helgens tienſte/ Saa/at mange Menniſke gaffue heller en Gyldene til de wgudelige Papiſtiſke

Meſſer/

Messer / end en pending til Menighe-
dens nytte oc gaffn. Derimod / bør
Gud at haffue Troē / kierlighed / haab
oc hiertens tillid / Dette ſette wi al-
ſammen til Menniſken / oc følge øyen-
ſkalckis lerdom / Ja wi holde meget
mere aff Keyſerens oc Paffuens bud /
end aff Guds Bud / Saa iammerlige
er alting forvent oc kuldkaſt. Effterdi
da wi nu forvende alting / da forven-
der ocſaa Gud alting. Der ſom wi ſkul-
de haffue pendinge / gods / rigdom /
næring oc fred / Der haffue wi idel ar-
mod / dyr tid / ſplidactighed oc wfred.
Der ſom wi ſkulde haffue troen / kier-
lighed / haab oc taalmodighed / der
haffue wi idel vantro / Parthier oc
Secter / wtaalmodighed oc al wlycke.
Til at vnduere denne wſkickelighed /
da deler Chriſtus diſſe Ord i tho dele.

Huem er den første del anrørendis / Giffuer Keyſeren / det Keyſeren tilhører ?

Alle Vnderdanne / De ſkulle giffue
Skat

Skat/ Told/ Landgilde/ Sise/ oc vere deris Øffrighed lydige/ lige som Paulus ocsaa siger/ Rom. xiij.

Huem er den anden del anrørendis/ Giffuer Gud/ det Gud tilhører?

Al Øffrighed/ baade/ Verdzlig oc Aandelig/ ja alle Menniske i almindelighed.

Huad skal Verdzlig Øffrighed oc Regentere giøre?

De skulle betencke/ at de side i Guds sted/ Oc at Gud kalder dem Guder/ Psal. lxxxij. lige nu som Gud er til sinde/ at hand icke seer til Personer/ icke til venskab/ eller til gaffuer etc. Saa skulle oc denne Verdens Regentere beskerme oc forfremme Guds ære/ tienste oc ord/ holde almindelig fred/ oc hielpe huer mand til ret/ beskerme Encker oc Faderløse Børn/ oc straffe de Onde/ Der faare skal mand giffue dem Skat/ Told/ Sise/ landgilde/ Item ære oc fryete dem.

Huad skulle de Aandelige Prelater giøre?

De

De skulle ocsaa betencke/ at de side i Christi oc Apostlers sted/ Oc at Christus kalder dem/ sine sendinge Bud/ Oc S. Paulus/ Guds methielpere oc Christi Tienere. Der faare skulle de ocsaa vere lige saa til sinde/ som Christus oc Apostlene vaare/ Predicke Euangelium klart oc rent/ vddele de helige Sacramente effter Christi stick/ trøste arme bedrøffuede Samuittigheder met Guds Ord/ oc handle i alle maade/ som Christus oc Apostlene giorde. Der faare skal mand giffue dem deris legemlige nødtørfftighed/ som Christus siger Matth. x. En Arbeydere er sin mad verd.

Huad da? om de giøre intet aff disse stycke?

Der som Øffrighed oc Regentere/ handle Tiranskelige/ bruge mact oc vold/ oc vndertrycke deris arme vnderdanne/ etc. Oc de Aandelige Prelater icke Predicke Guds Ord/ men forføre

Menniſken met falſk lerdom / da gaar det gantſke ilde til i Chriſtendommen / Men wi ſkulle befale Gud ſagen / oc ſette heffn oc ſtraff ind til hannem / hand ſkal vel finde oc betale dem effter deris fortienſte / naar regenſkab ſkal holdis / oc betalnings dag kommer.

Det vaare got at diſſe Ord / Giffuer Keyſeren det Keyſeren tilhører etc. haffde deris fremgang.

Ja viſſelige. Det er nu Predicket mere end halffandet tuſinde Aar / oc det vil alligeuel ingen vey frem / huercken hoſſ de Aandelige eller hoſſ de Verdzlige. Der ſom dette ſtycke (Giffuer Gud det Gud tilhører) haffde ſin rette fremgang / Da ginge det andet ſtycke (Giffuer Keyſeren / det Keyſeren tilhører) vel ocſaa ſkickelige til / oc haffde ſin rette fremgang. Men effterdi der ere mange Regentere / baade i Verdzlig oc Aandelig Øffrighed / icke giffue Gud / det ſom Gud tilhører / de forfølge Euangelium /

gelium/ oc ville vndertrycke Euangelij sandhed oc Guds Ord / Da tilsteder Gud ocsaa der imod/ at der komme saa mange Secter oc Parthier op/ som lære / scriffue oc Predicke dristelige / at mand skal icke giffue Øffrighed skat/ At Gud straffer saa en Synd met den anden/ Oc hand skal end nu ydermere straffe dem/ naar deris time kommer/ at de skulle giøre Regenskab/ for deris kald oc Embede.

Huad er nu Summa aff dette Euangelio?

Phariseers oc Herodianers beraad/ giffuer tilkiende / huorledis det pleyer at gaa Guds salige Ord/ Thi Sathan oc hans deylige Brud (den fornumstige Verden) hade ingen ting saa offuermaade/ som Guds ord/ oc dem/ som det lære oc predicke/ Som der sigis i det almindelige Ordsprock / Bedriff alt det onde dig lyster paa Jorden / oc vocte dig ekon vel / at du icke bekiender Christum/ da skalt du vel bliffue i act

oc anseelse. Men dette er alle Christnis
trøst/oc besynderlige deris som Predic-
ke oc forkynde ordet/At Christus siger/
Disciplen er icke offuer sin Mestere. Wi
vide aff Scrifften / At de wgudelige
haffue saa plaget alle Propheter oc A-
postle/at de io skulde vel fortiene Helff-
uede / oc giøre deris fordømmelse diss
mere retferdig / Oc at Guds vdualde
Børn skulde diss snarere komme til den
ende/der de ere skabte oc kallede til/det
er/til det euige liff/Amen.

Den XXIIII. Søndag effter Trinitatis/Euangelium/ Matth. IX.

DEr Jesus talede saadant met
dem/ kom der en aff de Offuer-
ster/ oc falt ned faar hannem/
oc sagde/Herre min Dotter er nu død/
mē kom/oc leg din haand paa hende/
da bliffuer hun leffuende/ Jesus stod
op/ oc følde hannē/ oc hans Disciple.

Oc see/ En Quinde / som haffde tolff Aar hafft Blodsot/gick bag til hannem / oc rørde ved sømmen aff hans klædebon / Thi hun sagde ved sig selff/Kunde ieg ekon røre ved hans klædebon/da bleffue ieg helbrede. Da vende Jesus sig om/oc saa hende/oc sagde/Ver trøstig min Dotter / Din Tro haffuer hulpet dig. Oc Quinden bleff helbrede i den samme time.

Oc der hand kom i den Offuerstis Huss/oc saa Pibere oc Folckens bulder / sagde hand til dem / Viger bort/Thi Pigen er icke død/men hun soffuer. Oc de bespottede hannem/ Men der Folcket vaar vddreffuet/gick hand ind / oc tog hende ved Haanden/ Da stod Pigen op. Oc dette rócte kundgiordis i det samme gantske Land.

Huor om taler dette Euangelium ?

Om tuende store Mirackel / der Christus giorde / huilcke oss holdis

faare/

faare / at vor Tro ſkal der met opueckis/ſtyrckis oc beuaris/oc at kierlighed ſkal optendis i oſſ. Thi her ere tuende deylige Exempel / Det ene / Troens/ i denne Pffuerſte faar Scholen/oc i den ſiuge Quinde. Det andet er kierligheds Exempel/i Chriſto / ſom hielper dem baade ſammen / aff naade. Hand giør den arme ſiuge Quinde helbrede/ ſom haffde tolff Aar veret ſiug / Oc hand opuecker den Pffuerſte i Scholen/Jairo/hans Dotter fra de Døde.

Huor paa kunde wi mercke Troen i denne Jairo?

At hand falt ned faar vor HErre Chriſto/oc ſagde/Herre/min Dotter er nu død/Men kom oc læg din Haand paa hende / da bliffuer hun leffuende. At Jairus beder om ſundhed oc om liffuet/er it tegn til hans Tro/ Thi/ at haffde hand icke met en ſtadig tro/ ventet ſig hielp oc trøſt aff Chriſto/ da haffde hand icke kommet til hannem/

nem/ oc beder om hielp/ besynderlige/ efftterdi hand vaar en aff de Øffuerste Rabi/ oc visse de ypperste Presters oc Phariseers trusel/ imod dem/ som bekiende Christum. Men at hand siger/ kom oc læg din haand paa hende/ det er it tegn til en vfuldkommen Tro. Hand trode vel/ at Christus kunde hielpe hans Dotter/ men icke før hand kom til hende/ som en Læge kommer til den Siuge / Oc Christus er alligeuel saa from/ at hand icke lader hannem nyde denne skrøbelige tro ont at/ men hand stod op/ oc gick met hannem/ oc hans Disciple földe hannem.

Huor paa kund: wi mercke denne siuge Quindis tro?

At hun gick bag til vor Herre Christum / oc rørde ved sømmen aff hans klædebon/ oc sagde ved sig selff/ kunde ieg ekon røre ved hans klædebon/ da bleffue ieg helbrede.

Saa hører ieg vel/ At denne Quinde haffde en stercker Tro/ end Jairus.

Ja visselige/ Denne Quinde haffde

saadan en stadig Tro oc tillid til Christum/at hun visselige haffde besluttet hoss sig selff/at hun skulde bliffue helbrede / der som hun ekon kunde røre ved sømmen aff hans klædebon. Vaar icke dette en deylig tro?

Giorde da Christi kladebon hende helbrede?

Christi klædebon giorde hende icke helbrede/ men Troen til Jesum Christū/Thi Christus sagde selff/Huo rørde ved mig? Jeg fornam/ at der gick en krafft fra mig/Fra mig/siger hand/icke fra mine klæder. Der faare vaar denne Quindis tro saa retsindig/at Christus ocsaa selff priser hende.

Huorledis beuiser Christus sig/ imod denne Offuerste faar Scholen?

Hand loed sig finde veluillig til Jairi besøgelse / stod strax op / oc gick met hannē. Hand vilde beuise met gerningē/ det som hand tilforn haffde lært/ De Stercke haffue ingē Læge behoff/Men aleniste de siuge. Huad skede der paa veyen?

Saa siger Marcus. Der vaar en

Quinde / hun haffde tolff Aar haffe Blodsot / oc haffde ledet meget / aff mange Læger/oc fortæret alt sit Gods der paa/oc det halp hende intet / men det bleff meget verre met hende / Der hun hørde om Jesu / kom hun bag til iblant Folcket/oc rørde ved hans klædebon/Thi hun sagde/kunde ieg ekon røre ved sømmen aff hans klædebon/ da bleffue ieg helbrede/oc hendis blods kilde tiurdis strax/oc hun fornam paa sit legems / at hun vaar bleffuen helbrede aff sin plage / Oc hun mente/at hun vilde gaa bort oc tie stille / Men Christus vilde icke / at saadan en retsindig tro / i en Quinde / skulde bliffue hemmelig/men obenbare faar den gantske Verden.

Huad giorde Christus?

Hand vende sig om / iblant Folcket/oc sagde/ Huo rørde ved mig? Oc der ingen vilde gaa til syne/ sagde Petrus / oc de som vaare hoss hannem/

Mestere/Folcket trenger oc trycker dig/ oc du siger / Huo rørde ved mig? Da sagde Jesus / Der haffuer nogen rørt ved mig/thi ieg fornemmer/at der gick en krafft fra mig.

Huad giorde Quinden til disse Ord?

Der hun saa/at det vaar icke skiult/ kom hun frem met fryct oc beffuelse/ oc falt ned faar hannem/oc kundgiorde faar alt Folcket/for huad sag skyld hun haffde rørt ved hannem/ oc huorledis hun vaar strax bleffuen helbrede.

Huad siger Christus til hende?

Ver trøstig min Dotter/ din Tro haffuer hulpet dig. Der priser Christus hendis Tro/faar alt Folcket/ Icke alenisle oss til it Exempel/ Men/ paa det Jairus ocsaa skal stadfestis oc bestyrckis i sin Tro/oc icke tuile/at Christus io skulde ocsaa ville bewise hans Dotter lige saadan Naade oc velgerninger/ som hand haffde bewisd Quinden.

Dette er i sandhed en stor Naade oc Barm-
hertighed aff Christo?

Ja visselige/Huorledis kunde Chri-
stus vere mere from oc veluillig til at
hielpe? Hand giffuer til kiende met ger-
ningerne/at hand kand hielpe i angist
oc nød/i al drøffuelse oc modgang/ia/
ocsaa mit i døden/oc at hand ocsaa er
tilbøylig oc veluillig til at hielpe/ Oc
wi ere alligeuel saa arme ælendige Mē-
niske / at wi huercken lade nogen ler-
dom / alligeuel hand er nyttelig oc ly-
stig/icke nogle gerninger / alligeuel de
ere store oc vnderlige / opuecke oss til
Troen. Derfaare er det ocsaa befrycten-
dis / at det paa det sidste skal gaa oss/
som det gick Jøderne. Wi haffue ingē
vndskylding / Oc de Ord Johan. xv.
ere lige saa vel sagde til oss / som til
Jøderne. Der som ieg icke haffde kom-
met/oc talet met dem/da haffde de in-
gen synd/ Men nu haffue de intet at
bære faare/at vndskylde deris synd met.

Det

Det er vist / at Christus kom til Jøderne i kiødet / men hand kom icke saa til oss Hedninge?

Christus kom til oss Hedninge / formedelst sit hellige Euangelium / oc forkynnede oss sin Himmelske Faders vilie / oc wi høre end nu daglige hans Ord / Men huo forbedris der aff? Huo legger det paa hierte? Huo vil offuergiffue falsk oc suig / snedighed oc sursittighed? Jo lenger mand lærer oc Predicker / jo argere bliffue Menniskene / Jo mere mand formaner til Broderlig kierlighed / jo større wtroskab / falskhed / besuigelse / list oc finantzeri / brugis der. Huo som ekon mest kand forraske / bedrage oc besuige den anden / hand giør sig ingen Samuittighed der paa / men lader sig tycke at det er altsammen vel giort / Oc der som mand venter forbedring / at Menniskene skulle bliffue fromme / der bliffue de jo lenger io argere / At ocsaa baade Øffrighed oc Predickere

baffue

haffue nu tredubbelt mere arbeyde/met kiff oc trette/ klammer oc bulder / end de nogen tid haffde tilforn/saa/at der er liden forbedring at forhaabis til.

Huad skede fremdelis paa veyen?

Der Quinden vaar bleffuen helbrede/ oc Christus end nu talede met hende / komme der nogle aff Jairi Tiunde/oc sagde/Din Dotter er Død/hui vmager du Mesteren ydermere? Her er it Exempel / huorledis Gud frister sine vdualde/ oc huorledis den ene Fristelse kommer effter den anden / Først/ bleff denne Jairi Dotter siug / huilcket der vaar hannem icke en ringe sorge/ Der effter bad hand Christum om hielp/ Hand tilsagde hannem hielp / oc gick met hannem/ Men paa det hans Tro skulde forsøgis / da kom der Bud til hannem / som hand vaar paa veyen/ at hans Dotter vaar Død/oc at hand fordi icke skulde ydermere vmage Mesteren/ Der begynde hans Tro aldelis

at forſuinde/ men Chriſtus oprette oc trøſtede hannem igen.

Huad ſagde hand til Jairo?

Der Jeſus hørde denne tale/ſom bleff ſagd / ſagde hand til Scholens Øff-uerſte/Fryċte icke/tro ekon/da ſkal hun bliffue helbrede/met diſſe Ord beſtyrc-ker hand hans Tro.

Huad giorde da Chriſtus/ der hand kom ind i Jairi Huſſ?

Der hand ſaa Folckens bulder/oc Pibere/oc at de græde offuermaade oc hylede / ſagde hand/Hui buldre i/oc græde? Viger bort / thi Pigen er icke død/ men hun ſoffuer / Da beſpottede de hannem / thi de viſte vel / at hun vaar død / De tenckte/Huad er dette for en Læge? veed hand icke forſkel mellem ſøffn oc døden? Men Pigen ſoff faar Chriſto/oc faar Chriſti øyen/ ſom kunde meget letteligere vecke hen-de op fra de Døde/end det ene Men-niſke vecker det andet op aff en ſøffn.

Be-

Bespottis oc foractis end nu Christi Ord oc gerninger saa i Verden?

Ja visselige/Verden holder end nu paa denne dag/Christi Ord oc gerninger/icke for andet/ end idel daarlighed oc geckeri/hun bespotter oc foracter altsammen/huad Christus lærer oc giør/ Det synis hende vtroligt/ at en død/ halffraaden/stinckende krop/skal soffue. Men kunde hun tro den Artickel om Skabelsen/ At Gud er Almectig/ da skulde hun ocsaa visselige tro denne Artickel/om de Dødis Opstandelse.

Huad vdrette disse Bespottere der met/at de foracte oc bespotte Christum?

Christus driffuer dem vd/ oc acter dem icke verdige til/ at de skulle met deris øyen see denne Guds herlige gerning. Lige skal det ocsaa gaa vore Modstandere / Euangelii bespottere/ som nu drage paa smile bondet oc lee himskelige/ naar de høre/ at Christus Foractis/Bespottis/ Skendis oc Lastis/

stis/i sit hellige ord/Disse skal Christus ocsaa vddriffue aff sin Christelige Menigheds Huss/hand skal giffue dem hen i it enherdigt / fortredeligt oc foruent sind/forblinde oc forstocke dem/at de aldri skulle see eller forstaa de Guddommelige gerningers himmelighed oc krafft / oc aldri bliffue delactige i Christi pine oc død/ oc salige opstandelse / men de skulle til euig tid bliffue fordømde oc fortabte/ Thi den første Psalm kalder den Mand salig/som icke vandrer i de vgudeligis Raad / oc icke gaar Synderis Vey/ eller sider der som Spottere side.

Findis der endnu saadanne Bespottere ?

O Herre Gud / Verden er fuld aff saadanne Spottere / Huo som ekon kand dristelige bespotte/foracte/laste oc forfølge Christū oc hans Ord/ hand er kierkōmen oc Verdens elskelige Barn/ hand haffuer alt det hans hierte ynsker oc begærer/ia hand bliffuer rundelige

betalet

betalet met Pendinge oc Gods / Land oc Folck / ypperlighed oc verdighed / Rente oc forleninger / fordi at hand ekon dristelige / met en skendzmund / laster oc bespotter Gud / oc fortien io vel Helffuedis Jld.

Huo gick ind i Huset met Christo ?

Hand tilstedde ingen at gaa ind i Huset / vden Petrum / Jacobum oc Johannem / oc Pigenis Fader oc Moder / Hand vilde haffue vidnisbyrd / som skulde bekiende oc prise / Guds vnderlige Gerninger oc Jertegn / aff hiertet / huor met hand giffuer oss it Exempel / at wi icke skulle kaste Helligdom faar Hunde / eller Perler faar Suin / oc icke heller Guds gaffuer faar Lastere oc Bespottere.

Huad giorde Christus hoss Pigen ?

Hand tog hende ved haanden / oc sagde til hende / Talitha kumi / det er vdlagd / Pige / ieg siger dig / Stat op / Oc hendis Aand kom strax igen / oc

hun stod op oc vandrede / Her see wi det Guddommelige Ordis krafft / at det ocsaa giør de Døde leffuendis. Naar Gud lader oss høre sin røst / oc rører vort hierte / da staa wi op aff vor brøst oc synd / lige som Christus siger Johan. xj. Huo som tror paa mig / hand skal leffue / alligeuel hand end døer.

Huad befaler Christus denne Pigis foreldre?

Thu stycke / At de skulle giffue Pigen mad / oc ingen sige / huad som vaar skeet.

Huor faare skulde de giffue hende mad?

At de skulde klarlige kunde see oc kiende / at hun visselige vaar opuact fra de Døde.

Huor faare skulle de icke sige det faar nogen / som vaar skeet?

Christus vil icke / at wi skulle søge vor egen roff i hans vnderlige gerninger oc Jertegn / men aleniste Guds loff / ære oc priss.

Huad skulle wi lære aff denne Euangelio?

Først / At Gud anseer icke Personer / men hand hielper baade Rige oc Arme / Jøder oc Hedninge / saa fremt de ekon ville tro oc forlade sig paa hannem / Der faare skulle alle Menniske vente sig Guds Naade / oc ingen fortuile eller falde i miss haab.

Der nest / Christus bruger icke alleniste Ord / til at helbrede de Singe / men ocsaa sine Lemmer oc tager paa dem / Huor met hand vil giffue til kiende / at hans kiød / som er forenit oc it met Guddommen / haffuer krafft at giøre leffuende / Giør nu den tagelse aff Christi Lemmer saa store ting oc opuecker de Døde / Hui skulde det da icke meget mere giøre oss leffuende oc vdødelige / at wi æde hans Kiød oc dricke hans Blod?

Det tredie. Vi skulle fordi icke foracte lægedom / at denne Quinde kaastede alle sine pendinge paa Læger /

oc bleff intet behulpen der aff. Thi Gud
benarer sig selff nogle Siuge/ i huilckis
helbredelse hand vil i sin tid forklaris
oc prisis / Som det Exēpel om den fød-
de Blinde giffuer tilkiende/ Joh. ix.

Det fierde/ De Christnis død/ er ekon
en søffn. Thi at lige som de icke legge
sig i deris Seng / at de der ville bliffue
beliggende euindelige/ men aleniste huile
sig der noge stund/ oc tage sig rolighed
til/ at legemet kand komme til krafft oc
styrcke igen/ Saa/ legger mand icke de
Gudfryctige i Jordē/ naar de dø/ at de
der skulle bliffue euindelig/ mē de skulle
huile sig en liden stund/ oc opstaa igen
paa dē yderste dag/ oc leffue euindelige/
met Christo. Men met de vgudelige oc
vantro haffuer det sig meget anderleds
Thi effterdi deris legeme haffue i dette
liff veret raadne stinckende graffuer/ oc
Dieffuelens vrene Suinestier / huilcke
de haffue tient / Sathan effter hans
vilie/ Da ligge de i Jorden/ mē de skulle

 opstaa

opstaa til euig beskemmelse oc pine / at de til euig tid skulle vere Helffuedis brande. Men de frommis legeme/som her paa Jorden haffue veret Guds bolig / oc den hellig Aands Tempel / de begraffuis i Jorden/som mand planter deylige Lilier oc Rosen i en smuck Vrtegaard/ oc skulle opueckis igen aff Gud/ paa den yderste dag/til det euige liff/Amen.

Den XXV. Søndag effter Trinitatis/ Euangelium/ Matth. XVII.

OC sex dage der effter/tog Jesus Peder oc Jacob/oc hans broder Johannem til sig/ oc førde dem offuer en side / op paa it høyt Bierge / oc bleff forklaret faar dem / oc hans Ansict skinde som Solen / oc hans klæder bleffue huide som it liuss. Oc see/da obēbaredis Mose oc Elias faar

faar dem/oc talede met hannem. Da suarede Peder oc sagde til Jesum/ Herre/ her er got at vere/ vilt du/ da ville wi giøre tre Bolige/ Dig en/ Mosi en/ oc Elias en. Der hand end nu saa talede/ see/ da offuerskuggede en klar Sky dem. Oc see/ en Røst aff Skyen sagde/ Denne er min elskelige Søn/ i huilcken ieg haffuer behagelighed/ hannem skulle i høre. Der Disciplene hørde det/ fulde de ned paa deris Ansict/ oc bleffue saare forferdede/ Da traadde Jesus frem til dem/ oc rørde ved dem/ oc sagde/ Staar op/ oc frycter intet/ Men der de opløffte deris Øyen/ saae de ingen/ uden Jesum alene.

Huor om taler dette Euangelium?

Om Christi forklarelse/ huor/ oc huorledis hun skede.

Huor skede Christi forklarelse?

Paa det Bierge Thabor/ it høyt oc trint Bierge/ liggendis i den slette

marck/i det Land Galilea/tho mile fra Nazareth / i Zabulons / Jsaschars oc Nephtalims Slecter. Paa dette Bierge gick Christus op offuer side met sine Disciple alene / at de bede Luce ix. Der aff skulle wi lære at naar wi ville bede da skulle wi ocsaa holde oss fra alt bulder/oc fra denne Verdens omhyggelighed / vere stille oc vende oss til Gud i rolighed/saa fremt wi ville vdrette noget met vor Bøn/oc bliffue bønhørde.

Huad haffde Christus behoff at bede / naar hand io Guds Søn oc vden Synd?

Effterdi hand haffde taget sig menniskelig skrøbelighed til/vilde hand bede/oc lære oss der met/ at hand er vor ypperste Prest oc Talssmand/hoss Faderen / oc deler Bønens Aand met oss/ som skal robe met hannem / Abba kiere Fader/ Oc at hand met sit Exempel/ ocsaa vilde opuecke oss til at bede.

Huorledis skede Christi forklarelse?

Der hand giorde sin Bøn/forkla-

rede hand sig faar sine Disciple/ Peder/ Jacob oc Hans/ oc hans Ansictis skiekelse bleff foruent/ oc skinde som Solē/ oc hans klæder bleffue klare oc offuermaade huide/ som sne/ at ingen Faruere paa Jorden kunde giort dem saa huide/ Oc Elias oc Moses obenbaredis faar dem i klarhed/ oc talede met Jesu.

Huor faare forklarede Christus sig faar disse fem Personer?

Hand vilde haffue tuendehonde vidne paa sin forklarelse/ som vaar/ aff det gamle oc ny Testamente/ Aff det gamle Testamente Eliam oc Mosen/ Aff det ny Testamente/ de tre Apostle/ Petrum/ Jacobum/ oc hans broder Johannem.

Huor faare vilde hand hoffue Petrum/ Jacobum oc Johannem?

Disse hafde hand ocsaa hoss sig/ der hand opuacte Jairi Dotter/ Math. ix, Hand tog dem ocsaa met sig i Vrtegaarden Matth. xxvj. Oc her tager hand dem ocsaa met sig op paa Bierget/ at alle sager skulle bliffue bestandige i thu eller try vidnis mund.

Huor faare vilde hand haffue Mosen oc Heliam?

At hand der met vilde giffue til kiende/ at hand er den rette Messias/ huilcken Louen oc alle Propheter giffue vidnisbyrd. Thi disse tho vaare de ypperste/ som ocsaa offuer deris Prophecier/fordreffue aff Guds befalning/ oc ødelagde met gerningē/Guds Fiender/som vaare de vgudelige Hedninge oc falske Propheter.

Huad er Christi forklarelse?

Icke andet/end en beskuelse oc forsmag paa den euige glæde / herlighed oc salighed/ Thi Christus vil met dēne forklarelse giffue sin Maiestat oc herlighed til kiende/oc besynderlige den sidste opstandelsis klarhed / Oc at hand icke haffuer anammet saadan klarhed for sig alene/men vil ocsaa dele hende met alle trofaste Mennniske.

Huad er det/ At hans Ansict skin som Solen/ oc hans klæder era huide/som Sne?

Hand

Hand vil der met giffue til kiende/ At hand er Christus/Guds Søn/Messias/Verdens Skabere oc Frelsere.

Huad er det da/ at ocsaa Moses oc Helias obenbaris i klarhed?

Der met giffuis til kiende/At Louē som vaar tilforn mørck/ suaer oc vlidelig/ er nu effter Christi tilkommelse oc Euangeliū obenbarelse klar/ lystig oc læt.

Huor om talede de met Christo?

Om hans vdgang (siger Lucas) huilcken hand skulde fuldkomme i Jerusalem/ Det er/ huad endeligt hand skulde haffue/oc huorledis hand skulde fuldkomme sin pine oc Død i Jerusalem/det gantske Menniskelige Slecte til gode.

Huorledis obenbaredis Moses oc Elias?

Der er icke tuil paa/ at Gud io fordi beuarede disse tho/ at de icke skulde raadne/at de ocsaa skulde obenbaris hoss Christum/ i hans forklarel-

se/icke som de der vaare døde/men som
de der vaare forklarede. Thi wi læse i
den femte Mosi Bog/Cap. xxxiiij. At
Moses døde/oc bleff begraffuen aff
Herren/oc der veed end nu ingen paa
denne dag/huor hans Grab er. Saa
læse wi ocsaa om Helia iiij. Reg.ij. At
Gud anammede hannem op i en glo-
ende vogn i Lucten/til Himmelen. Oc
det er vist/at Mosi oc Helie Legeme/
icke raadnede i Jorden/men ere op-
tagne til euig klarhed.

Huad giorde den stund de tre Apostle?

De soffue/siger Lucas/men der de
vognede op/saae de hans klarhed/oc
de tho Mend staa hoss hannem. Saa
skrøbeligt er kiød oc blod/at de soffue/
den stund Christus giør sin Bøn. Lige
gaar det ocsaa met oss/naar wi skulde
giøre vor Bøn/da soffue wi. De haffde
icke vel veret verdige til/for deris store
ladhed/at de skulde veret der hoss/oc
seet denne herlige syn/Men huad denn

her vederfaris/det er idel naade/Christus vecker dem op aff søffne/at de ocsaa skulle see Guds herlighed/oc haffue en forsmag aff det euige liff.

Huad giorde Petrus der hand vognede op/ oc saa Christi klarhed?

Hand bleff saa gantske glad/ at hand sagde til Jesum/Mestere/her er got at vere/ vilt du/ da ville wi giøre tre Bolige/Dig en/ Mosi en/oc Helias en.

Huad suar fick hand?

Der hand saa talede/kom en klar Sky/oc offuerskuggede dem/oc der falt en røst aff Skyen/som sagde/Denne er min elskelige Søn/i huilcken ieg haffuer behagelighed/ hannem skulle i høre. Der Disciplene det hørde/fulde de ned paa deris Ansict/ oc forferdedis saare.

Huor saare obenbaredis Gud Fader i en klar Sky?

Gud er en Aand/ oc er wsynlige

som Johannes siger. Der haffuer aldri
nogen tid nogen seet Gud / Der faare
haffuer Gud offte obenbaret sig i en
Sky.

Met huad steder aff Scrifften kand det
beuisis ?

Gud gick om natten faare Israels
Børn / i en Ildstøtte / oc om dagen met
en Sky / Exo. xiij. Der Kong Salo-
mon vlede Templet i. Regum viii.
opfyllede en Sky Herrens Huss / at Pre-
sterne icke kunde staa / oc vdrette deris
Embede / for Skyen / Thi Herrens her-
lighed opfyllede Herrens Huss / Saa
obenbaredis hand ocsaa her i en Sky /
oc talede aff Skyen.

Huor offte formelder Euangelium / at Fade-
rens Røst er hørt ?

Tre gonge. Først / der Christus bleff
døbt i Jordan Matth. iii. Der nest i
Templet / der Christus sagde Joh. xii.
Fader forklare dit Naffn. Da kom en
røst aff Himmelen / sigendis / Jeg haff-
uer forklaret / oc vil atter forklare det.

Tredie gong/Her paa det Bierge Thabor/som dette Euangelium siger/Denne er min elskelige Søn/i huilcken ieg haffuer behagelighed/Hannem skulle i høre? Hand siger icke/J skulle høre Patres/Concilia/ Paffuen/ Domkircker/ Kloster/men min elskelige Søn/hand er Veyē/Sandhed oc Liffuet. Joh. xv. Oc S. Petrus siger ii. Pet. i. Wi haffue selff seet hans herlighed/der hand fick ære oc priss aff Gud Fader/formedelst en røst/ som skede til hannem/aff den store herlighed/i saa maade/Denne er min elskelige Søn/i huilcken ieg haffuer behagelighed / Oc wi hørde denne Røst komme aff Himmelen/der wi vaare met hannem paa det hellige Bierge.

Huorledis kommer det/at de forferdis faar Skyen/oc faar Faderens Røst?

Saa skrøbelig er den Menniskelige nature / at hun icke kand fordrage Guds klarhed/De hellige Apostle lode sig tilforn tycke/at de vaare mit i Himmelen/

melen/Nu forferdis de saa offuermaa-de/at dem tyckis de ere mit i Helffuede.

Trøstede icke da Christus dem igen?

Ja visselige/hand gick til dem/rørde ved dem/oc sagde/Staar op/oc fryctet icke/ Oc der de opløffte deris Øyen/saae de ingen/wden Christum alene.

Huad er det at Disciplene see ingen/ wden Jesum alene?

Der aff skulle wi lære/ at wi i dødens time skulle forlade alting/oc alene holde oss til den eniste Meglere oc Frelsere Christum/saa fremt wi ville haffue deel met hannem.

Huad skede der fremdelis?

Den stund røsten skede aff den klare Sky/oc Christi klarhed skede ned aff Himmelen/forsuunde det gamle Testamentis store Helgen/oc det ny Testamentis Helgen fulde ned / oc gaffue Christo ære/huilcken der oc bliffuer alene bestandig/i sin klarhed oc herlighed.

Skal det oc gaa oss saa?

Ja visselige / Paa det sidste / naar Døden offuerfalder oss / oc Guds strenge Dom er faar vore Øren / naar Dieffuelen oc Synden klage paa oss / naar Helffrede slar sin grumme strube op oc vil opsluge oss / Da skulle wi ville see oss omkring / søge her oc der effter hielp oc trøst / Den ene formedelst sine gerninger oc fortienste / Den anden hoss Prester oc Muncke / Den tredie hoss de affdøde Helgen / Men det skal forsuinde altsammen / lige som støb driffuis bort aff it sterckt vær / Alle Helgen / alle Mennisske / alle Creature / i Himmelen oc paa Jorden / skulle vige bort fra oss / Ja vore egne beste gerninger / skulle falde bort oc forlade oss wdē trøst. Oc det skal gaa oss effter den Prophetis Esaie Ord i det lxiiii. ca at wi skulle sige / Du est dog vor Fader / Thi Abraham veed inter aff oss / oc Israel kiender oss icke / Men du Herre est vor Fader oc vor Frelsere / Det haffuer veret dit Naffn aff gammel tid.

Ja

Ja oss skal tyckis / at Gud haffuer oc saa slaget haanden aff oss oc forladet oss / effter Esaie Ord i det liiij. Cap. Jeg haffuer forladet dig it lidet Øyeblick / men ieg vil met stor Barmhertighed forsamle dig.

Skal der da ingen hielp vere ydermere?

Naar wi skulle see oss omkring / effter forferdelsen / da skulle wi see Christum alene / Ere wi vantro / oc haffue foractet Guds Ord / da skulle wi see oc forsøge hannẽ en aluerlig streng Dommere / som skal vere redebon til / at styrte oss ned i Helffuedis affgrund. Der imod / Er det oc saa / at wi befindis at haffue veret trofaste / oc Gud tacknemmelige for sine velgerninger / oc holde oss til Guds Ord / da skulle wi see hannem / som en Naadig Fader / Frelsere oc Forløsere / som skal vere velwillig oc redebon til / at anamme oss ind i sit Rige / oc giffue oss det ewige liff / Amen.

Den sidste Søndag effter Trinitatis/ Euangelium/ Matth. XXIIII.

OC Jesus gick bort aff Templet/ oc hanss Disciple traadde til hannem / at de vilde vise hannem Templens bygning. Da sagde Jesus til dem / See i icke alt dette? Sandelige ieg siger eder/ Der skal icke bliffue en sten paa den anden/som e skal sønderslaff. Oc som hand sad paa Olie bierget/traadde hanss Disciple enlige til hannem/oc sagde/Sig oss/naar skal det ske? Oc huad Tegen skal der vere paa din Tilkommelse oc Verdens ende? Da suarede Jesus oc sagde til dem / Seer til/at der forfører icke nogē eder/thi der skulle mange komme i mit Naffn/oc sige / Jeg er Christus/ oc de skulle forføre mange. I skulle høre strid/ oc røcte om strid/ See til / oc forferdis icke / Dette skal

altsammen først ske/Men det haffuer icke end da ende/Thi it Folck skal sette sig op imod det andet/oc it Kongerige imod det andet/Oc der skal vere Pestilentze oc dyr tid/oc Jordskel alleuegne/ Da skal drøffuelsen først begyndis. Oc da skulle de føre eder i drøffuelse/oc de skulle ihielsla eder/oc i skulle hadis/aff alle Folck/for mit Naffn skyld. Da skulle mange forargis/oc de skulle forrade huer andre indbyrdis/oc de skulle hade huer andre indbyrdis. Oc der skulle mange falske Propheter opstaa/oc skulle forføre mãge/Oc effterdi vretferdighed skal faa offuerhaãd/da skal kierlighed bliffue kaald i mãge. Mẽ huo som bliffuer bestandig indtil endẽ/hand skal bliffue salig/Oc Euãgelium om Rigit/skal Predickis i den gantske Verdẽ/til it vidnisbyrd offuer alle folck/oc da skal enden komme.

Naar som i nu see Ødeleggelsens verstyggelighed / som er sagd forme-

delst

delst Propheten Daniel/at den staar
den hellige Sted/Huo som der læss/
hand giffue act der paa/Da fly sig op
paa Biergene/huo som er i Jødeland
Oc huo som er paa Taget/hand stige
icke ned/at hente noget aff sit Huss.
Oc huo som er paa Marcken/hand
vende icke til bage/at hente sine kle
der. Men we de Fructsommelige oc
Diendis paa den tid/Oc beder/at i
icke skulle fly om Vinteren/eller om
Sabbathen. Thi der skal da bliffue
saa stor en bedrøffuelse/som der icke
haffuer veret fra Verdens begyndelse/
hid intil/oc som icke heller skal bliffue.
Oc der som disse dage icke bleffue for
kortede/da bleffue intet Mēniske salig/
Men for de Vdualdis skyld/skulle disse
dage forkortis. Der som nogen da siger
til eder/See/Her er Christus/eller
der/da skulle i det icke tro/Thi der
skulle opstaa falske Christi/oc falske
Propheter/Oc giøre store Tegen/

oc vnderlige gerninger / At de vdualde skulle ocsaa forføris (der som det vaare mueligt) i vildfarelse / See ieg haffuer sagd eder det tilforn / Der faare / naar de sige til eder / See / hand er i Orckē / da gaar icke hen vd / See / hand er i herberget / da tror icke. Thi lige som liunet vdgaar aff Østen / oc skin indtil Vesten / Saa skal oc Menniskens Søns tilkommelse vere / Men huor it Aatzel er / der forsamle Ørnene sig.

Huor om taler dette Euangelium?

Om tuendehonde tegen / som er / Om de tegn der skulde ske før Jerusalems Tempel bleff forstyret / Oc om de tegn / som skulle ske før Verdens ende / oc før vor Herre Christus kōmer / paa dē yderste dag.

Huad orsage haffde Christus til at tale om Verdens ende?

Disciplene mente / at den yderste dag skulde strax kōme met Templens forstyring / Der faare spørie de effter Verdens ende / oc effter hanss tilkōmelse / oc sige /

sige/Mestere/sig oss paa huad tegn wi skulle kunde vide din tilkommelse oc Verdens ende.

Huad suarede Christus?

Hand suarede dem smuct beskedeligen / baade om Templens forstyring/ oc Verdens ende/Dog giør hand først en aluerlig formaning/oc siger / Seer til at ingen forfører eder / Lige som hand vilde sige/Efftterdi i haffue lyst til / at vide tilkommede ting / da seer vel til/ at i icke skulle bliffue forførde/ Thi der skulle tilforn/før den tid gaar paa / komme tuendehonde Menniske/ som skulle føre megen vildfarelse / oc løgn/iemmer oc bedrøffuelse her i verdē

Huad siger Christus om de første?

Der skulle strax her effter / siger hand/mange komme i mit Naffn/ oc sige / At de ere Christus / oc de skulle forføre mange Menniske / Men følger dem icke effter.

Kunde der oc opregnis nogle aff dem?

Aff dette Parthi vaar Judas Galileus/huilcken der giorde it stort oprør/i de dage der skulde giffuis Skat/ vnder Keyser Augusto/oc den Landsherre Cyrenio/oc drog meget folck til sig/Men hand bleff til intet/oc alle de hannem effterfølde / bleffue atspridde Act.Cap.v. Der nest/Theudas/vnder den Lådsherre i Judea/Cuspio Fado/ huilcken der gaff sig vd/at hand skulde veret noget besynderligt/oc drog it tal Mend til sig/ved fire hundrede/hand bleff ihielslagen/ oc alle de hannē effterfølde bleffue atspridde oc til intet giorde.Der nest en Egyptier/hand forsamlede tredive tusinde Mend/oc førde dē gennē Ørcken/met huilcke hand vilde gøre Jøderne fri/Men hand bleff nedlagd aff Landsherrē Felix.Act.xxi.Der effter forførde den Troldkarl Simon/ det Samaritanske folck/saa/at de hulde hannem at vere Guds krafft/hannem fordempede S.Petrus Act.viij.Der effter vaar der en Trolkarl oc falske Pro-

phete Bar Jehu/i den Stad Paphos/
paa Cypri Ø/som kallede sig Elimas/
det er/Guds Kong eller Messiā/Guds
salusde/huilcken S. Paulus fordēpede.
Ac. xiij. Alle disse predickede om sig selff
at de vaare Christus oc Messias/oc for
førde māge Menniske/oc sagde/Tiden
er kōmen/i skulle icke vente nogen andē
Messiā. Huad siger Christus om de andre?
Der skulle siger hād/māge falske Pro-
pheter opstaa oc de skulle forføre māge.
Saa scriffuer Josephus/at det Jødiske
Land vor opfyldet met Mordere/Trol-
karle oc falske Propheter/ som forførde
māge Menniske/lige som der nu vaare
mange falske Propheter/ før Jerusalem
bleff forstyret/ saa skulle der ocsaa vere
māge før Verdens ende kōmer. Wi læse
at der stod en falske Prophete op vnder
Keyser Hadriano / Anno cxx. kalledis
Ben Cuziba/hād gaff sig vd for Mes-
sias oc forsamlede māge tusinde Jøder.
Mē de bleffue alsāmē nedlagd oc fordē-

 pede.

pede. Der effter komme falske Prophe-
ter oc Kettere/som Arrius/Cherinthus
Manicheus/Sabellius etc. Der effter
stod Paffuen op met sine Tilhengere/
Dôkircker/Kloster/Træprester/Munc-
ke oc Nunder/Disse sagde allesammen
Tiden er kommen. Paffuen sagde/
Tiden er kommen/at Kircken skal ve-
re ypperlig/pralende oc riјg/icke mere
saa arm oc foractelig/som hun vaar
i Apostlernis tid/Det skal icke nu len-
ger gaa til/ som det gick i fordom
tid/De Aandelige Personer skulle icke
nu mere giffte sig/ oc leffue i Ecte-
skab/Saa skal oc den ene part aff det
høyuerdige Sacramente tagis fra leg-
folck. Lige sagde ocsaa der effter de
Himmelske Propheter oc Suenne/Ti-
den er kommen/at de Vgudelige skulle
forskiudis aff Kircken/met Gedeons
Suerd Kircken skal rensis oc fornyss/
Gud vil det saa haffue/Det er Fade-
rens befalning/Aanden haffuer giff-
uis

vit det tilkiende ned aff Himmelen oc følger dem icke/siger Christus / Lader dem ekon flux robe / Kircke/ Kircke/ Aandē/Aanden etc. følge i mit Ord/oc bliffuer ved det ietz haffuer lærdt eder.

Huilcket ere de Tegen som skulle ske / før Templet bleff forstyret :

Christus giffuer tre honde Tegen paa Jerusalems Tempels forstyring.

Huilcket er det første Tegen :

Saa siger Christus / Naar i høre strid oc røcte om strid / oprør oc tuedract/ da skulle i icke forferdis / Thi dette skal først ske / Men det haffuer icke end da strax ende/lige som hand vilde sige/Alligeuel i skulle see oc høre/ at der henger megen wlycke offuer Jerusalem/ oc det Jødeske Land / saa skulle i dog icke fordi befrycte eller tencke/at den gantske Verden skal haffue ende / Thi der skal end da meget vnderligt ske/før Verdens ende kommer/ oc som mand pleyer at sige / Meget

Vand løbe til strande/ It folck skal sette sig op imod det andet/ oc it Rige imod det andet/ oc der skal alleuegne ske store Jordskel/ vere dyrtid oc Pestilentze/ der skal ocsaa komme forferdelse oc ske store Tegn aff Himmelen. Men før alt dette skeer/ skulle de legge Hender paa eder / oc forfølge eder / oc de skulle antuorde eder i deris Scholer oc Fengsel / oc drage eder til Konger oc Førster / for mit Naffn skyld. Lige som hand vilde sige/ Det maa gaa met Verden huorledis det kād/ saa skulle i dog icke finde andet hos hēde end idel findskab oc forfølgelse/ J skulle forradis aff Foreldre/ Brødre/ Slect oc vēner/ oc i skulle hadis aff alle Menniske/ ia/ den gātske Verdē skal sette sig op imod eder/ oc huad hun kand icke bekōme met mact/ det skal hun ville vdrætte met forræderi/ list/ oc snedige fund/ oc alt venskab skal vere vde.

Giffuer da Christus dem ingen trøst i saadan drøffuelse?

Hand

Trinitatis.

Hand siger sa...
antuorde eder ...
da skulle i icke s...
le/ oc huorledis i ...
leg vil giffue eder ...
ken alle eders ...
kunde imodsige/ ...
ker eder icke ...
bliffuer giffuet i ...
i tale/ Thi det e...
det er den hellig...
medelst eder/ O...
det skal icke for...
Siele met taalm...
vtolmodige Gu...
gt der til/ eder ...
Huilcket er d...
pla...
Jerusalem...
Gallo/ huilcke...
i den anden B...
vaar nest effte...
gestund saare...

Hand siger saa/Naar de nu føre oc antuorde eder hē faar Dömere oc Kōger da skulle i icke sørge/for huad i skulle tale/oc huorledis i skulle forsuare eder/thi ieg vil giffue eder mūd oc visdō/huilcken alle eders Modstandere/icke skulle kunde imodsige/eller imodstaa. Betencker eder icke tilforn/Men/huad eder bliffuer giffuet i samme time/det skulle i tale/Thi det er icke i som tale/Men det er den hellig Aand/som taler formedelst eder/Oc it haar aff eders hoffuet skal icke forkomme/Fatter eders Siele met taalmodighed/bliffuer icke vtolmodige/Giffuer eder ekon veluillige der til/eder skal intet ont vederfaris.

Huilcket er det andet tegn/til Templens forstyring:

Jerusalems bestaalning aff Cestio Gallo/huilcken Josephus scriffuer om/i den anden Bog om den Jødiske strid/vaar nest effter Christi Himmelfart/nogē stund faare den Keyseris Titi bestolning.

ning. Den første bestaalning gaff Gud Jøderne til it Tegen oc formaning/ at de skulle rette oc bedre sig. Men effterdi Gud haffde giort Cestij Galli hierte mistrøstigt/ saa/at hand uden sag loed forferde sig/oc drog fra Staden (huilcken hand besynderlige kunde taget ind met forræderi) da bleffue Jøderne tradzige oc vlydige/ oc robte/ Her boer Gud/ Thi hand beuiser met gerningen/ at hand vil beskerme oc vere oss behielpelig/ Men der de foractede dette faderlige Riss/komme de Romere/oc giorde ende paa sagen.

Huilcket er det tredie Tegen til Templens forstyring?

Christus siger/ Naar i nu see ødeleggelsens verstyggelighed/som er sagd om formedelst Propheten Daniel/ at der staar i den hellige Sted/ Huo der læss/hand giffue act der paa/Oc naar Jerusalem bliffuer belagd met en Hær/ da skulle i vide/ at ødeleggelsen tilstunder.

Huad

Huad er ødeleggelsens verstyggelighed?
Denne verstyggelighed er icke andet/end at Keyser Caius sette sit bille de i Templet/ oc befalede at de skulde tilbede det for en Gud/ Thi Affguderi kaldis en verstyggelse i Scrifften/ huilcken Gud vemmer ved oc gruer faare/oc hand hader ingen Synd mere/end saadan verstyggelighed/ Hand straffer vel andre Synder/ Men hand forskiuder icke saa aldelis folck for nogen Synd/som for denne/ Thi hand haffuer offte straffet Verden for Affguderi skyld/ som hand forstyrede Israels Kongerige/oc atspridde Jøderne offuer den gantske Verden. Der faare vil Christus saa meget sige/Naar saadan en verstyggelse kommer op/at den hellige Gudstieniste bliffuer forvent til en Affguds tieniste / oc Guds bespottelse/ da skal ingen tencke eller vente/ at det skal bliffue bedre met Jerusalem/ Men i skulle vide/at det skal da bliffue

aldelis ødelagd/oc til intet/Jerusalem skal icke da staa til at redde eller vndsette / som det skede i Kong Ezechie tid/ der Guds Engel drebte i Senacheribs Kōgens leyer aff Assyrien/i en nat C. oc v. oc firesinds tiue tusinde mend. Eller som det skede der Jøderne bleffue bortførde til det Babilonske fengsel / at de halfffierdesinds tiue Aar der effter kōme til deris Land oc eyedomigen. Her skal ingen trøst/ingen forhaabelse vere til/at det skal bliffue bedre/men her skal vere en euig forderffuelse.

Huad raad giffuer da Christus sine Christne/at de skulle kunde vndfly dette onde?

Saa siger hand/ Huo som da er i Jødeland/ hand fly sig op paa Biergene. Oc huo som er paa Taget/hand stige icke ned / at hente noget aff sit Huss/ Oc huo som er paa Marcken/ hand vende icke til bage / at hente sine klæ-

ne klæder. Men we de Fructſomme-
lige oc Diendis paa den tid / Thi de
haffue dog deris Kaarſſ oc beſuaring/
oc ere vſkickelige til at fly. Men be-
der/at eders fluct icke ſkal ſke om Vin-
teren eller paa Sabbathen / Det er om
Vinteren ont at vandre/ oc om Sab-
bathen er det Jøderne forbudet at van-
dre. Lige ſom hand vilde ſige/Seer
til at i fly ret tid/at i ſkulle icke betræ-
dis oc offuerfaldis i Landet met de
Wgudelige/Det ſkal paa den tid vere
den beſte Lægedom at fly / Thi Gud
ſkal lade en beſynderlig ſtreng vrede
gaa offuer dette Folck/ſaa/at de ſkulle
falde i ſkarpe Suerd / oc føris fangne
bort i alle Land / offuer all Verden/
Thi diſſe ere Guds vredis oc heffns
dage. Fordi at der ſkal i diſſe dage
vere ſaadan bedrøffuelſe/ſom der al-
dri haffuer veret ſiden den tid at Gud
Skabte Creaturene/Oc icke heller ſkal
bliffue.

Oc den

Oc der som disse dage icke bleffue forstackede/da bleffue der intet Menniske saligt / Men for de Vdualdis skyld/ skulle de dage forsteckis.

Huo bescriffuet saadan bedrøffuelse/oc denne ynckelige forstyring?

Josephus/i de Bøger om den Jødiske Strid/scriffuer / at saadan drøffuelse begyndis strax effter Johannis Baptiste / Christi oc Jacobi død/ vnder de Landsherrer Festo / Felice oc Floro. Thi Florus giorde Jøderne meget fortræd / huor aff andre Land oc Stæde toge Exempel oc giorde lige saa/at der saa i en stacket tid bleffue mange tusinde Jøder ihielslagne/baade en sted oc anden / vden huad de giorde sig selff indbydis/Thi der vaar saadant mord i Jerusalem / nat oc dag/at det vaar ligere en Røffuerekule at see til / end nogen Stad. Oc icke vaar end dette vden en begyndelse til den store drøffuelse oc iemmerlige

lige

Peder Tidemand til Læseren.

LIge som Solen er der til beskicket aff Gud / at hun skal giøre forskel paa Nat oc Dag / paa Vinter oc Sommer / Oc at hun met sit Skin oc Verme skal verquege Diur oc Jorden / oc giøre dem fructsommelige. Saa ere oc Menniskenn besynderlige der til skabte / at de skulle giffue Gud den ære / at hand er Euig / Almectig / at hand haffuer skabt oc beuarer alle ting / at hand er Viss oc Retferdig / som vil straffe de Onde / bønhøre oc hielpe de Gode / oc at de skulle vere hannem lydige / oc aluerlige frycte hanss Dom / forlade sig paa hannem / begære oc vente alt got aff hannem. Oc fordi ære oc prise / Loffue oc Predicke hanss Naffn / Mact / Godhed / oc Retferdighed / Lige som ocsaa nogle Philosophi sagde rettelige vel / At alle ting fødis for Mennisken

niskens skyld/Men menniskenn for Guds skyld/det er/At der skal vere nogen nature i denne synlige Verden/ som skal kiende oc prise Skaberen.

Alligeuel nu Menniskenn almindelige haffue veret oc ere i den mening/ at der er en Gud til / som skabte oc beskickede alle ting / oc beuarer stedse oc altid sin Skick oc Gerning / Saa vaar dog den forblindelse oc vanuittighed hoss den største part / at de icke viste ved huad middel eller maade/de skulde lære at kiende/ prise / oc tiene samme Gud rettelige/ oc komme til hannem.

Hedninge hulde Jouem for den høyeste oc ypperste Gud/Lige som hand ocsaa fordi kaldis hoss dem / Iupiter optimus maximus/Oc de giorde alligeuel der hoss mange Guder til it middel oc Meglere/som Mercurium/Martem oc Neptunum etc.

Tørcken bekiender ocsaa en Gud/

oc met sin Guds tieniste / meen hand oc neffner den rette Gud / som Skabte Himmel oc Jord / Oc alligeuel haffuer hand Mahomet til it middel oc en Meglere / formedelst huilcken hand acter at komme til Gud / Det er / forhuerffue oc fortiene alt got aff Gud.

Lige rose ocsaa Jøder / oc tale stort om en Gud / oc ville dog at Lousens gerninger / oc deris egne optenckte paafund / skulle vere den rette vey / formedelst huilcken de ville komme til Gud / oc vere hannem behagelige.

Huorledis kommer det nu / at alle disse mene io den rette Gud / oc der er dog ingen iblant dem allesammen / som enten kiender / priser / eller dyrcker hannem retteligte? Det kommer altsammen der aff / at de haffue icke den rette Ledsagere oc Veyuisere / oc det rette Liuss / som er / Guds Ord / Thi der kand ingen kiende eller komme til Gud / Formedelst Naturligt skel

 oc

oc forſtand/vore egne tancker oc for=
nufft kunde icke ledſage oſſ der hen/
Men Guds Ord ſkal ſkinne faar oſſ/
huilcket wi ſkulle aleniſte følge/ſom den
rette løcte/oc icke lade vēde oſſ der fra.
Thi det er icke mueligt/at nogen kand
vden Ordet/lære oc kiende/eller kōme
til Gud.

Der faare er ocſaa denne den yp=
perſte oc ſtørſte gerning oc beſynder=
ligſte Gudstieniſte/der wi kunde giøre
her paa Jorden (huilcken Fader oc
Moder/Huſtru oc Huſbonde beſynder=
lige/neſt predicke Embedet/ſkulle øff=
ue ſig i oc bruge i Huſet hoſſ deris
Børn oc Tiunde) at wi flitelige lære
oc vnderuiſe andre Menniſke i Guds
Ord/oc føre dem til Euangelij vid=
ſkab. Ja det er den rette Guds dyrc=
kelſe i det ny Teſtamente at lære/læſe/
ſcriffue/predicke/forkynde/oc høre
Guds Ord/ Oc de ſom det giøre ere
Guds rette Preſtere/ſom beuiſe han=
nem ſin tilbørlige ære. Thi denne tie=
niſte

niſte er helligere oc bedre/oc Gud mere behagelig/end alle Offer i det gamle Teſtamente. Derfaare priſede ocſaa de hellige Propheter beſynderlige Loffſigelſens Offer/der Louen end da vaar ved mact/oc ſtoed i ſin fulde brug oc myndighed. Oc den hellige Paulus ſiger/at hand tiente Gud i Aanden formedelſt Predicke Embedet/Huor met hand giffuer til kiende/at det er Guds beſynderlige dyrckelſe oc tienſte/at forkynde oc lære Euangelium/huilcket alle Gudfryctige menniſke ſkulle giffue grandgiffuelige act paa oc mercke.

Lige nu ſom intet kand vere behageligt/oc hannem kand ingen ſtørre tieniſte ſke/end at hanſſ Ord flitelige læris oc trolige forkyndis/Saa er hannem oc intet mere miſhageligt/en at de ſom ere beſkickede til at lære andre/ere forſømmelige/oc tage icke trolige vare paa deris kald. Derfaare vil Gud oc beſynderlige ſtraffe Fader oc Moder/Huſtru oc Hoſbonde/ſom icke fli-

 telige

telige lere oc vnderuise deris Børn oc Tiũde / oc sige til dem. Du Husbõde / du Hustru / du Fader / du Moder / haffde saa mange Børn oc Tiunde i dit Huss / huilcke du skulde optuctet oc vnderuisd i Guds fryct / oc huldet dem flitelige til mit Ord / Det haffuer du icke giort / men du haffuer ladet dem voxe op skødisløse / fortredelige / enherdige / vden al Guds fryct oc Gudelighed. Huem skal ieg nu skylde / oc kreffue regenskab aff for saadan vsigelig skade oc forderffuelse / vden aff eder Foreldre / som vaare Hustru oc Husbonde i Huset / huilcke ieg haffde strengelige befalet / at lære oc vnderuise Børn oc Tiunde / oc holde dem til Gudfryctighed.

Thi det hører icke aleniste Hustru oc Hosbonde / Fader oc Moder til / at de met legemlig føde skulle besørge deris Børn oc Tiunde / Men de skulle meget mere arbeyde paa / at de formedelst vindskibelighed vnderuisning oc flitig optuctelse / kunde haffue Sielens føde /

lære

lære Guds Ord / bliffue Gudfryctige Menniske/fromme oc salige.

Paa det nu/at alle gudfryctige Foreldre/oc alle Christne indbyrdis oc huer besynderlige skulle i saa maade giøre Gud den største tienste/oc Offre hannem det behageligste Offer/Da haffuer ieg vdsæt paa vort Danske maal denne Postille/som er beskicket paa Spørsmaal for gudfryctige Husfædre/vnge folck/Børn oc Tiunde/ at den ene skal diss bedre kunde vnderuise/oc den anden lære oc forbedris der aff.

At rose denne Bog giøris icke behoff/thi hun roser sig vel selff/oc der som ieg end vilde/saa kand hun dog icke bliffue bedre aff min roß/Men saa meget vil ieg sige/At alligeuel Drõningen aff rige Arabia/reysde en lang vey til Jerusalem/at hun vilde høre Salomons Vißdom/oc hun sette hannem mãge Spørsmaal faare/vden tuil/om den rette Gud / om hanß Naade oc Barmhiertighed/om Syndernis for-

 ladelse/

delse/ oc om det euige Liff / Saa viste
dog Salomon icke at tale saa klarlige
om sagen/ som her suaris til de Spørs=
maal i denne Bog. Salomon lod hen=
de vel see sine Brendoffer/ der hand of=
frede i Herrens Huss/ oc vden tuil vn=
deruisde oc sagde hende huad der be=
tegnedis met saadā Offer/ huilcket der
dog ekon vaar en skugge oc formiden=
de til det som skulde ske. Men i disse
Spørsmaal finder du den rette Mand/
som giorde ende paa saadanne Offer/
oc sagde / Det er fuldkommet. Gud
giffue oss sin Naade/ at wi saa kunde
læse oc lære denne oc andre gode Bø=
ger/ at wi dag fra dag kunde forbedris
der aff / Oc beskickis til en Salig aff=
gong aff denne iemmerlige dal / at
vor Siel kand paa den yderste ti=
me anammis ind i euig glæ=
de oc Salighed/
Amen.

Giffuet i Kiøbenhaffn/ den xviij.
Julij. Anno M. D. LXII.

Regi=

Register offuer Søndagis Euangelier/ Fra Paaske oc indtil Aduente.

Den

FINIS.

